AURORA.

hazai almanach.

Alapítá

KISFALUDY KÁROLY.

Folytatja

BAJZA.

1833.

PESTEN

Trattner és Károlyi költségén.

Kurcz metz.

307.634

A MAGY. TUD. AKADÉMIA
VIGYÁZÓ FERENC
KÖNYVTÁRA.
8515 sz.

Rajz. Jakabfalvy. Hofmann Metsz.

Fáy András.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ

ELCZI GRÓF ELCZ IMRE'

CS. K. KAMARÁS', VALÓS. BELSŐ TITK. TANÁCSOS', SZENT ISTVÁN', BAVÁRIAI SZ. HUBERT', A' PORTUGALLIAI KRISZTUS' RENDE' NAGYKERESZTESE', 'S A' SZ. MÁRIA' FOGANTATÁSABELI VILLA VITIOSA PORTUGALLIAI REND' VITÉZE', A' CS. K. BÉCSI GAZDASÁGI TÁRSASÁG' TAGJA', NEMES SZERÉM VÁRMEGYE' FŐISPÁNJA'

HITVESÉNEK,

SZÜLETETT

MEGGYESI GRÓF SOMOGYI MÁRIA

ASSZONYNAK, CSÁSZÁRI KIRÁLYI PALOTA-ÉS CSILLAG-KERESZTES DÁMÁNAK, Ő EXCELLENTIÁJÁNAK

MÉLY TISZTELETTEL.

A U R O R A.

TIZEN KETTŐDIK ÉV

VAGY

ÚJ FOLYAMAT' II. ÉVE.

1 8 3 3.

Jaj be jó fi vagyok én!

Minek is születik világra, kire legalább száz ezernyi örökség nem vár, ezt gondolhatná az ember, ha egy futó, felületes pillantatot vet az életbe. Pénz csak az élet, a' szegénység halál; de még annál is roszabb, mert halva legalább nem érezzük ha a' férgek emésztenek, de szegényen vajmi érzékeny a' gyomor. Ez mind igaz, de még sem egészen, 's kivált nem mindég. Köz büntetése az már létünknek; vagy tán zabolázva a' magas felfuvalkodást, inkább javára van, hogy sok bajok ellen kincs nem védhet 's dúsan fényljék bár külsőnk az aranytól, lelkünk néha homályos búban szendereg 's évszámra elaggódik olly valamin, mi a' szegénynek kérdés nélkül tulajdona.

Rám is gazdag örökség várt; égig dicsőíte sok hizelkedő, irigylé sorsomat más elégedetlen, 's későbben át fogja majd látni olvasóm, hogy sokszor kísértetbe eshetém kikelni a' sors ellen, mért helyeze illy magas polczra, 's mért nem

M.T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

léphetek-le helyemről, hogy a' csupa jóság szőtte kelepczéből szabadulhatnék. — Kora árvaságomat egy gazdag gyermektelen özvegy báróné, távol rokonom, vevé hű gyámsága alá, ki nemének gyengéd érzelmeivel ölelé bennem nemzetségem' utósó sarjadékát. Tetszésemre, javamra mindenét kész feláldozni; legrejtettebb kívánatimat elértve, kedvét lelé, ha telyesülésökben örömemet láthatá; 's így naponként forróbb vonzódással csatolva anyai szivéhez, viszonzám én is, mint gyenge éveim engedék, ritka jóságát e' drága nevelőnek; azaz, reggelenként kézcsókommal idvezlém, engedelme nélkül sehová nem menék, este imádság nélkül le nem fekvém, szegényeinek szombaton én osztám-ki alamizsnájokat 's a' t. mert így remélhetém csak a' száz ezernyi örökséget; a' miért, kivált mai szük időnkben, mit nem tenne-meg az ember. Több illy koromhoz illő szolgálatokkal meg is nyerém tökéletes bizodalmát, egész szeretetét, 's csak hamar kedves jó fia levék. Gyermeknek nem is volt nehéz e' czímet megérdemelni 's megtartani, 's kivált nénémnél igen könnyű vala jónak lenni, ki alig kivánt egyebet mint hogy nőjek, egészséges

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

legyek, őt szeressem. 'S ki ne szeretné az anyánál jobb rokont? Azonban eljött az én időm is, mellyben halálos örvény közé szoríta jóságom, 's mellyből menekedni annyi gondomba került. — Elvégzém iskoláimat azon tanúsággal, hogy vajmi sokkal több az iskolai leczkéimnél, mit ezentúl kell még tanulnom; megtérék utazásimból is 's a' mit barátim csodálva csodáltak, nem is vágytam vissza. Néném' örömét, mikor már egy világba lépő férfiút ölelhete a' falovairól lenőtt kis Poldiban, ki tudná, ugy mint volt, leírni. Az első hét tudakozásokkal, ölelgetésekkel telt, a' másodikban elhorda játszó helyeimre, megmutogatá gyermekévi játékimat, mellyeket mint szent ereklyéket, emlékemre híven elrakogatott; harmadikban megismerkedtete a' vidékkel, 's a' szomszédban egy özvegy bárónéhoz kétszer is elvitt, pedig megvallom, másodszor már nem örömest mentem. Ezt más csodálhatná is, mert szép leány volt a' háznál! — Ott olly szívesen fogadtak, 's annyit beszéltek mindent, 's úgy dicsértek szemben, hogy kín vala hallanom, pedig kettős: egyik, ott ülni 's nézni a' nagy falórán a' lassu mutatót, másik, az ásításokat

mosolygásokkal nyomni-el, mellyek untalan görcsös vonaglásokkal akarának meglepni. De vajmi sokat megtesz az ember csupa jóságból, különösen nekem sokat kelle tennem, hogy jó néném' hiedelmét meg ne csaljam. Én dicsértem a' házat, mert láttam, hogy néném ennek örűl, 's mutatám, hogy Linkával örömest mulatok. Helyemen egy más mind ezt szívéből is tehette volna, mert valóban Rögecsiné' házánál minden feltaláltatott, mi egy finomabb világi ifjú' vágyainak édes élenyűl szolgálhatna. Fény és nyájasság, vendégszeretet, magasabb társalkodási kör még is egyszerű barátság, 's e' felett még pénz 's egy szép leány, valóban elég csiklandó pontok egy pályát kezdő ifjú előtt, csak az volt a' hija, hogy engem mind ez nem érdekle 's ennek oka, igazán megvallva, egy szerencsétlen 's magyarázhatatlan antipathia a' különben legbájolóbb 's lelkesebb leány ellen. Azonban ez észrevételt csak magamnak tartám, azért hetenként csak átmenénk Rögecsiékhez, 's eljövének ők is hozzánk. Én Linkát mulatám, mert néném örűlt neki, 's mindég megdicsért, hogy csakugyan jó fi vagyok, mert van szívem a' ter-

mészet' mesterkéletlen, de annál kellemesebb virágaihoz. Megrezzentem e' szón „van szívem", mert eszmélni kezdék néném' czélzásaira, 's elrémülék a' pályán, mellyet kezdenem kelle. Hiszen Linkát meglátogatni, vele egy pár órát mulatni akár évszámra megtehetném: de hogy valódibb 's közelebbi ismeretségre lépjek vele, erre nem tudom mért, nem érzém magam képesnek. 'S úgy lett, mint félve gyanítám. Egy este vacsora után szokásként még nyájas beszédben ülénk az asztalnál, a' cselédség künn dolga után látott 's így biztosabb nyiltsággal lehete szólni, midőn néném hosszas kerengés után, tartózkodó szerénységgel tudtomra adá, milly igen vágynék már párommal látni. Elgyúlt arczom 's elhalványúlt, és ismét elgyúlt; vérem gyorsabban futa, alig tudám mint vagyok. Bántam mért nem vagyok álmos, hogy korábban mehettem volna ma aludni; csak hogy ez a' veszedelmes jóság korlát közt tarta 's mit is tennék én jó néném' kedve ellen, mellytől függött jövendő boldogságom 's kivált gazdagságom. Különösen, mivel eddig úgy neveltettem, hogy a' szegénységhez semmi kedvem nem lehetne. Ő észrevevé rajtam

a' változást 's megcsókolt érte, mert az első ifjúság' szemérmes ártatlanságát látá benne; én pedig szorult lélekzettel kézcsókjaim közt tisztelt akaratjához igérém szabandni magamat. Ő szelid nyájassággal vallata, nincs e szívem már elfoglalva. Én pedig igaz lélekkel mondám, hogy nincs, mellyen örűlni látszék, nekem pedig aggodalmim minden pillantattal bokrosodának. Szóba jött végre — mit már várék, 's mitől leginkább rettegtem — a' Rögecsiék' háza, 's Linka, mellyre új szinváltogatás kezdődék arczomon. Néném titkon mosolyga, mert mit is gyaníthata mind ebből mást, mint Linkával kezdett szerelmem' elárultatásán lett aggodalmamat; 's most már egész nyiltsággal szóla, hogy megnyugtasson milly nagy kedvére van ismeretségem Linkával, sőt mint ohajtja ezt minél előbb szorosabbá tenni, 's irgalmas egek! milly boldog lesz, ha Linkát nőmnek látja 's, a' mi több, csak így tarthatok, úgymond, számot további kedvezéseire, 's, a' mi végre legtöbb, a' gazdag örökségre. Oh jóság, oh pénz, oh szerelem! mért nem lehete nekem ebben ellenmondanom? 's mért kelle igérnem azt, mi örök gyászfátyollal vo-

nandja-be napjaimat! 'S még is tettem, mert jó fi valék, ki nénémnek csak egy kedvetlen pillantatát is ki akarám kerülni 's ki a' szegénységet, azt a' minden rosz' kútfejét, mellytől irtóznom mostani helyemen elég okom volt. 'S igy elhatározva a' holnapi utat Rögecsiékhez, néném derült, én borult arcczal jó éjszakát kivánánk egymásnak. Szobámban kezdődének még kinjaim igazán. Illy mérges, illy elégedetlen, illy boszús éltemben még nem valék, 's most először örültem hogy nem lát néném. Csendesítni akarám utóbb magam, Linkának mind teste, mind lelke' minden vonásait ízlésem' birói széke elé állíták képzetim, ha tán egyességre léphetnék velök. Majd az idő is sokat tesz, gondolám, összeszokunk, tán később még szeretni is fogom őt, egy olly leányt mint Linka, kit száz más férfiak irigylendenek; aztán értékünk is egyenlő, javaink határosak. —

Mindent, mindent elköveték magamon, csakhogy néném' kivánságát teljesíthessem, 's mátkámat szerethetőnek találhassam: de hasztalan, nem lehetett, nem ment, csak ott valék hol előbb; hatalmas tündérként törölte-le előlem

Linka' érdemeit babonás vesszejével a' fekete antipathia, 's én jóságomra, gazdagságomra, szerelmemre, mindenre megharagudva, boszúmban elalvám. Álmomban Linkától kosarat kapék, 's ez bennem egy új, egy kedves gondolatot ébreszte-föl, mellynek jobban örűlék, mintha arannyal telt kosarat leltem volna. Ha Linka hasonló antipathiával volna hozzám, ugy a' kellemetlen szövetségből semmi sem lenne, igy okoskodám. Ha tehát e' kivánt szenvedélyt Linkában irántam fölébreszthetem, úgy győzni fogok, 's mellette jó fi is maradok, mert néném' kivánságának magamat, tetszőleg legalább, ellene nem szegezem. Derűlten menék e' gondolattal nénémhez reggeli kézcsókolásra, 's ő mit nem gyaníthata mindent a' tegnapi zavar után e' kitünőleg jó kedvből! Olvashatám rajtam keggyel nyugvó pillantatiból milly elégedten gondolá magában: be jó fi vagyok én! Félénken hozám-elő neki reggelizés közt: Hát ha Linka bizonyos okokból nem állhatna az egyességre, ha kosarat adna 's nekem minden jóságom mellett sem lehetne kedves néném' kivánságát teljesíteni — ? „Hogyan félhetsz attól, te szerelmes bohó, igy válaszola ő, holott

a' leány' hajlandóságát irántad naponként nőni látod?" — De tegyük-fel, mondám, mert a' leány-szív vajmi állhatatlan. — „Azon esetben nem lehetne erőltetni a' dolgot, felele mosolygva 's te azért jó fiam maradnál." Nekem nem is kelle ennél több.

Délután átmenénk Rögecsiékhez, néném örülve, én aggódva; de jó kedvet kelle mutatnom. Egészen más színben álla előttem most a' ház, tudva milly czélból jövénk. Ijedve látám a' tükörben arczomat halaványodni Linka' belépte-kor, de melly boszúmra egy érzelgő szerelmes lány' szemében még érdeklőbbé tehete. Viseletem, beszédem tartózkodóbb vala mint eddig, 's a' két asszony ebből természetesen egy édes terhet gyaníta szívemen feküdni, mellytől csak Linka szabadithatna-meg. Ott hagyának magunkra, hogy mulassunk a' klavírnál, ők pedig magokban nevendékeiknek egy boldog jövőt alkossanak. Linka játszott, 's én mellé ülék, 's hogy szótalanságomból valami románosnéma szerelmet ne gyanítson, dicsérém ügyességét, mellyet szerény elpirulással jó neven látszék venni. Elejét akarva még is a' tán folytatandó magasztalásnak

venni, kérdé, játszom e én is. Nem tudám mit kelljen felelnem, hogy tetszése ellen legyen; rövid fontolat után a' hegedű-játszást mondám kedves szenvedélyemnek, mert ezt majd tán czigányosnak tartja, gondolám, 's nem kapok-fel általa. Azonban rútul megcsalt a' remény. Linka nem győzé dicsérni a' hegedűt, melly bájos, milly olvasztó a' hang, mellyet az ügyes kézben adhat, 's mindjárt egy csomó kottát veve elő, mellyek hegedűre klavír kísérettel valának alkalmazva, édesen kérve, hogy azokat jövő alkalommal játsznám vele, anyja is, és néném különös gyönyörrel halgatnák. „Sajnálom hogy ezzel nem lehetek tetszésére — felelék megijedve a' hangművészetemben lelt kitűnő örömön — én csak könyvnélkül játszom, egy két verbungot, mellyre egy czigány oktata." De Linka nem akará hinni, még is — hála a' czigánynak! — kedvetlenebbűl, mint elővevé, tette-el a' kottákat. Most egy ismerős darabot játszék, mellyben balkezével egy hibás accordot veve, 's ez annyira sérté fülemet, hogy felejtve előbbi mondásomat figyelmeztetém őt a' hibás fogásra. Ő rám bámul, 's derülő keggyel pirongat, mért titkolám

elébb el tőle klavír-játszásomat. Most jövék észre, de hiában hordám-fel mentségimet, Linka semmit sem hitt, 's kére, pedig igen kére, igazitnám-meg hibáját. Túl léptem volna az illendőségen, ha illy környűletek közt megtagadtam volna méltó 's szíves kérelmét az édes érzelgőnek; haj pedig be örömestebb kiáltottam volna elő kocsisomat! Át kelle balommal karolnom a' leányt, hogy a' kivánt hangokhoz férhessek, 's ez olly zavarttá tett, hogy szinte remegék, 's akartalanul gyengéden szorítám magamhoz a' kellemes tanitványt. Kéj-özön ömledezék erre felém tűz pillantatain a' szelid gyönyörrel égő szemeknek, 's Linka felejtve a' tanulást, ön tudta nélkül talán, ez észrevétellel búsíta: hogy belém a' szó' egész értelmében — szerelmes. Sajnálám, hogy mást nem érhetének a' nyilak, ki illő hódolással fogadná őket; én nem tehettem, 's érzém, hogy nem is fogom tehetni, még is csupa jóságból csaknem szerelmest kelle játszanom 's nagy erőmbe kerűlt óvakodni, hogy viszonlángokat Linka bennem ne gyanítson; de ki tehetné ezt elég vigyázattal egy szerelmes leány mellett, ha nyers, ha durva nem akar lenni. — Néném

ez alatt visszajöve a' bárónéval, 's Linka nem győze dícsérni milly jó vagyok, hogy játszását olly béketüréssel igazítám. Anyáink örülének; Linka édes érzemények közt andalga; én pirulék 's titkon boszonkodám, mig a' boldog estve bennünket végre haza nem inte.

Útközben természet szerént Linka lett beszédünk' tárgya, — 's néném mondá, hogy viszonhajlandóságunkat a' báróné is észrevevé 's az ajánlott frígyre egész készséggel rá álla. Boldog isten! már meg is kérték számomra a' leányt, kitől menekedni jobb szerettem volna mindeneknél. 'S csak egy vonáskát lelhettem volna charakterében kivetőt, most kikeltem volna a' szövetség ellen néném előtt. De ezt Linkában még az irigység sem fedezhete-föl, kinek hibája csak az volt, hogy nekem fejthetetlen okból nem tetszett; még is, mint jó fiúnak, kézcsókommal kelle nénémnek ez anyai gondoskodását megköszönnöm. Mit is okozhatott volna ellenkedésem mást, mint egy kellemetlen gyanút, egy titkos, 's tán fel sem fedhető szerelem felől, 's hogy vehessem-el jó nénémnek egész kedvét, ha hévvel kívánt menyéről ok nélkül, talán csupa

fejességből, lemondok. Sajnálám mért olly tökéletes Linka, 's fel-felfohászkodám az égre, hogy ha lehet múljék-el tőlem e' pohár, vagy ha olly sok tiltott helyeken 's annyi kárral gyújtogat néha Ámor, mért nem tud engem egy sokaktól óhajtott szerelemre lobbantani. Néném vevé-észre titkos áhitatoskodásomat, mert haza érttünkkor homlokom megcsókolva mondá: „Be jó fi vagy te édes Poldim!" azt vélvén bizonyosan, hogy én az esküvő' hamar létéért fohászkodám, 's egy boldog jövőért, mellyet mátkámmal a' legelégedettebb kények között reménylek leélendhetni. Hallgatásommal helyben kelle hagynom e' véleményt; de szobámban lévén uj terveket készíték, mellyek Linkát irántam egykedvűbbé tehetnék!

Mátkám már volt, csak szerelem kellett volna hozzá, de ezt hetek' multával sem érezheték keblemben. Pedig néném' kedvéért erővel szerelmessé akarám magam tenni, románokat olvasék, holdvilágon sétálék, verseket irék, Linkát naponként látogatám, 's még sem leheték azzá! pedig már a' jegyváltás' nagy napja is elérkezett. Fényesen meg akará ezt ülni a' báróné, 's a' környékből társaságot hiva házához. Megjelentem

én is színvesztve, mint ártatlanul szenvedő rab, 's boszúmra halaványságomat mindenütt szerelemre magyarázák, 's több helyeken hallám sugdosni, mint illik vőlegénynek e' méla kép. Az való is, hogy szerelemnek, pedig ritka erejű szerelemnek kelle viseletemből kitünnie. Szinem ollyan volt, mintha egy hónapja már csak holdvilággal éltem volna, kevés beszédű. 's gondolkodó valék; ha Linkához közeliték, remegtem, 's ha keze kezembe akadt, görcsösen huzódának össze újjaimnak izmai, melly beteges állapotomért viszont kézszorítást nyerék 's mind ezek nem a' legforróbb szerelem' jelei e? Este táncz kezdődék, 's én a' játszó szobában maradék azon boldog reménnyel, hogy Linka tán kevésbbé, szeret, ha nem tánczolok. Kis idő mulva ő is mellém jöve, 's kérdé lihegve, mért nem tánczolnék? „Jobban szeretem nézni" felelék komoly tanítói hangon az öreg zsémbelőt akarva játszni, „mint ott haszontalanul ugrálni", pedig talpam viszkete már a' tánczért, melly kedves szenvedélyem vala. „Való" monda Linka fellengve „hogy ez éretebb 's komolyabb lelket jelel, melly inkább von tiszteletére, mint az a' haszontalan bajazzói

hajlongás melly tánczban szinte kikerülhetetlen. Mától fogva lemondok a' tánczról, ha kedves vőlegényem' kedvét tehetem vele." Eliszonyodám e' nyilatkozásra. Leűlénk mindketten, hogy valódibb dolgokba ereszkedjünk. De én most a' tánczot kezdém mentegetni, hogy az nem épen olly megvetendő, 's lassanként rájövék, hogy néha magam is tánczolok 's azért, ha fogadását kedvemért megtörné, tánczra kérém Linkát. Örömmel szökék karjaimba a' valóban igen jó, igen szeretni méltó leány, 's én tánczba elegyedtem, pedig gyermekes kedvvel, egész a' caricaturai mozdulatokig űzve kicsapongó pajzánságimat; mert Linka azt mondá elébb, hogy jobban tiszteli a' komolyabb lelkeket a' tánczos bajazzóknál. Haj! de most meg' tánczom tetszék neki, 's látám midőn érzeményitől elfogódva a' szerelmes leány néném' nyakába borult 's forró csókjai közt dicsekvék boldogságáról, 's milly kedveltető én bennem minden, 's így hát még a' tánez is. „Jaj be jó fiő, hogy kedvemért tánczot kezde, — komoly állásában tiszteletre gerjeszt, de tánczolva még szebb!" ezt veté utána. — Igaz lelkemre! nagyon sajnálám a' kedves leányt,

illy nőm más soha nem leendene, tökéletesen hivém, és még sem örülheték a' lelkes mátkának, még is csak egykedvűn kelle néznem érzelgéseit a' felém hű lánggal gerjedezőnek. Azonban reggelig tánczolva aggodalmim széledni kezdének, 's az időre bízám a' többit.

De még is csak nem ment-ki fejemből a' gondolat, milly úton eshetném-ki mátkám' kegyéből. Azonban az ember hasztalan töri fejét, 's az idő 's az alkalom mutatnak eszközt. Házasulásom híre, mint szokott az efféle, messze terjedt, 's egy szépmüváros zsidó kopogtata egy reggel be hozzám, hogy vennék holmi drágaságokat tőle mátkámnak. Megalkuvám a' zsidóval még pedig kedve szerint, ha ő is nekem egy hasznos szolgálatot teend. Átküldém t. i. Linkához műveivel, hogy beszélné-el ittlétét is, hogy próbáljon engem előtte olcsárolni, hogy nem vehettem tőle semmit, mert nincs pénzem, hogy minden titkaival házunknak jó ismerős, 's jelen környűleteinkből jósoljon izraeli hangon egy nem sokára bizonyosan leendő megbukást, hogy én milly pazarló vagyok, 's ezért akarom a' gazdag leányt most épen elvenni. — Ezekkel útnak

bocsátám a' zsidót, ki gonosz mosolygási közt mindent ígére, különben elhitetém vele, hogy ezzel csak próbálni akarom mátkámat. 'S minden e' szerént történt, csakhogy, haj! milly fonák sükerrel! Legközelebbi látogatásommal Linka még szivesebben, még szerelmesebben fogadott, de titkos rejtelem látszék még is szorosabb figyelmű szemeiben, mellynek közlését — pedig minél elébb, ohajtni látszék. Hogy magunk levénk elmondá az egész dolgot, a' mint hallá, és sajnálá sorsunkat, de azt el nem hivé, hogy az én hibám okozta volna e' szerencsétlenséget, sőt erősen elhiteté magával, hogy e' hírt én magam küldém neki csupa jóságból, hogy meg ne csaljam, 's forró hálával köszöné e' bizodalmat, melly mint bizonyítá, tízszeresen kedvesebbé tőn újra előtte. Irgalmas egek! gondolám ez alatt kinosan felfohászkodva, minél inkább akarnám idegeníteni, annál inkább vonszom magamhoz a' szerencsétlen leányt, aztán mi lesz mind ennek a' vége? Most anyjához akara vinni, hogy megdicsérjen, milly jó fi vagyok 's előtte ujra kinyilatkoztassa, hogy tőlem bár milly kellemetlen környűletek el nem választhatják. — En mintha

tüskén állttam volna, szidám a' zsidót a' kelepczéért, mellybe hoza; de e' hírnek semmi esetre tovább nem lehete terjednie, mert hogy' tegyemki magamat jó néném' százféle gyanújának általa? Én azt gondolám, hogy Linka a' szegény vőlegényen majd mindjárt kevesebb bájt talál, hogy korhelységemnek hitelt ád 's gyülölni fogja bennem a' tékozló fiút, de senkinek nem szól, hanem egyszerre csak elhidegűl, 's a' jegyet magunk közt csendesen vissza váltjuk. De igy — ha mindjárt e' perczben meg kell is Linkával esküdnöm — elfojtom a' hirt, míg nagyobb zavart nem szűl. 'S mit tehettem mást, mint észrevehető pironkodások közt egy vallomást, még pedig egy szerelmi vallomást Linkának, hogy a' hír csak költemény, mellyel — — csak alig tudám szorult lélekzettel kimondani — hogy mind ezzel csak mátkám' hűségét akarám probára tenni! „'S kételkedhetett hűségemben?" ezt kérdé szemrehányó angyali jósággal az érdemét fenn érző leány, dicsőülve fényes győzelmén, 's én búsan gondolám magamban: bár kételkedhetném! — Megigérve, hogy többé ezt nem fogom tenni, ő pedig a' dologról senkinek nem szóland, meglett

a' rám nézve gyászos egyesség, 's én minden akaratom ellen most még mélyebben haték mátkám' kegyébe!

Most már szinte lehetetlennek látám a' menekhetést, 's feloldhatását a' búsító jegynek; más irányt választék hát igyekezetemnek, mellyel, ha már másként nem lehet, legalább szerelmessé tehetném magamat mátkámba. Hosszabb távollét tán édesebbé 's kivántabbá tenné a' viszonlátást — így okoskodám — más társalkodás, zajosabb élet tán valami ohajtott változást hozandnak elő bennem, 's gyengébbek' látása majd inkább kitüntetik jegyesem' fényes tulajdonit, mellyek aztán szerelemre gerjesztenek; de különösen ha sorsosimtól irígyelve láthatnám szerencsémet, ez felébreszthetné ennek becsülését bennem. Elhatározám hát magam egy pár hétre Füredre utazni, hol pezsge már az életöröm után epedő nép. Titkon tevék csak készületeket, hogy Rögecsiék meg ne tudják; néném is megegyezett benne, mert a' bucsuzást ő sem szerette, aztán nem is soká szándékoztam ott mulatni. Egy barátomat is oda idézém akkorra 's hogy készre menjünk, három szobát előre kibérlelteték számunkra. Minden

rendiben lévén, elindulék egy reggel, erősen feltéve magamban, hogy változva fogok Linkához visszatérni. De haj, sokat feltesz magában az ember, azonban világi dolgokon a' sors uralkodik 's kénye szerint téríti más útra kezdett pályájáról a' gyarló föld' fiát. A' mint délben egy útmelletti fogadóba betérék akkor foga-ki ott épen egy utazó hintó' kocsisa. Ruhája, gombjai, paszomántja ismerős vala, 's a' mint vizsgálódva jobban kinézék, majd vissza rogytam! akkor törölgeté portól egy inas a' Rögecsi czímert, melly kevélyen tűne-ki a' hintó' barna lakkján. „Kivel vagytok?" kérdém az inast. „A' nagyságos asszony 's kisasszony jöttek" — felelt kalapemelve a' bennem tán szinte leendő urát ismerő cseléd. „'S hová mentek?" „Füredre!" lőn a' válasz, melly majd elkábított. Ennyire űzni a' sorsnak velem játékát csakugyan sok — gondolám magamban, — de mit tehetne illy környűletek közt okosat az ember? Linka az ablakon át megpillanta 's mire kocsimból lebontakozám már a' folyosón álla. Én természetesen üdvözlésére menék, 's ő gyermekes örömmel vive-be anyjához. „Jaj be jó fi maga, édes Poldim!" igy fogada

a' báróné — „ezt nem is gondolhattam, mert utunk titokban készült, de bizonyosan valamellyik cselédtől tudá-meg kegyed" — „Elég hogy megtudám 's itt vagyok" kelle folytatnom, pedig bár előre megtudhattam volna, hogy Füreднek ez idén színét se lássam. Azonban örülnöm kelle találkozásomnak, örült a' báróné is, 's még inkább Linka, mert mivel is adhattam volna bizonyosabb szerelmi jelt neki ez útnál? Délután együtt indulánk Füred felé 's jó este lett, mire elérők országunk' e' kies édenét. Porfelleg lepé az utat előttünk a' még most is egyre gyűlő vendégek' kocsiitól; a' telt hold most lépe-föl a' somogyi hegyek megűl, hogy tiszta képét a' nagy Balaton' sima tükrébe szemlélhesse, melly ezüst szinnel voná-be a' méltóságos tó' nagy felűletét; a' túl partokon mint meg annyi csillagok egy földi mennyezet' kék kárpitján égének át ragyogva a' rákászok' lobogó üszkei egy kedves regényes képet adva ez estének, 's az út mellett falusi gyermekek pajzánkodának, korsókban víve a' kedves izű forrás' gyógyitó cseppeit a' munkában eltikkadtak' frisítésére, — 's a' természetnek e' mesterkéletlen pezsgése, melly közeledtünkkel

nagyobb és mindég nagyobb leve, édes vonzódással ragadá magához a' lelket, hogy mint két együttérző kebel, egymásban gyönyörködjenek. Haj! mért nem lehete nekem is igy érzenem Linkával, melly csorbulása vala ez reménylett örömeimnek! — Az előbb érkeztek' gőzölgő lovait sétaltaták már itt ott a' gondos kocsisok, rakodék-le a' cselédség a' tág utazó kocsikból, egymás karjában valának a' viszonlátás után epedők, kiváncsi csoportokban találgaták máshol az új vendégek' ki-létét, mi valánk utósók e' napon, 's engem andalgásomból csak inasom ébreszte-föl szeles ajtó-nyitásával. Linkáék még kocsijokban ülének, mintha engem várnának lesegítésre, 's csakugyan illék is hozzájok mennem. Panaszkodva mondá most a' báróné mint megjárák, hogy előre rendelést nem tevének, már nincs üres szállás. Mennykő csapásként ére e' panasz engem, mert nekem három szobám vala kifogadva; inasomnak egy, 's kettő magam' 's a' már említett barátom' számára. Most már mit tegyek? száz felé futának gondolatim, de hiában meg nem menthetének a' jóságtól, legalább egyik szobámat a' bárónénak átengedni, mit ő

nyájas képpel el is fogada e' szorultságában. „Maga még is felette jó fi, kedves Poldim — e' szavakkal rekeszté-be köszönetét, — hogy iránt-unk illy galant 's tudtunk nélkűl még szállásról is gondoskodék számunkra, hogy gondatlanságunk' büntetését tőlünk elhárítsa!" Linka szemében elégedés, szerelem, és tisztelet ége, 's e' kincsekkel gazdag pillantata háladó égi némaságban nyugvék egy perczig rajtam, melly a' vén álpesek' jég homlokára gyenge zöldséget csalhatna-ki a' rideg földből, szivemet még is fel nem melegítheté. Én ismét jó fi valék akaratom nélkűl, ismét kedvességet tettem, ismét szerelmemet bizonyítám, mellytől üres vala keblem, de magamban boszonkodám a' sorsra, melly emberi czélokkal bábként így játszhatik. Ők azt hivék, hogy e' szolgálattal őket én hódolásom' jeléűl megakarám lepni, 's nekem kézcsókolásokkal kelle e' hiedelmet megerősítenem, 's hallgatnom utam' czéljáról, hallgatnom barátomról, hallgatnom mindenről, mi gonosz bünként nyomá szívemet!

Füreden tartózkodásunk a' legkellemesebb vala, kivéve részemről a' kiveendőket. Játékszín —

pedig nemzeti! barátság — pedig őszinte magyar! szépek — pedig honiak 's anyanyelvökön szólók! — mindezek olly kedves táplálékot adának a' valódibb örömekben gyönyörködő léleknek, melly jelenben leginkább nemzetiségünk' sokat igérő háladása körűl éldeleg; hogy panaszra szám mulatságom felől nem nyilhaték, — 's még is elégedetlen valék! Barátom' megérkezte enyhítő balzam vala aggodalmim között. Ő egy könnyü vérű, egész világ' embere, épen most lehete lelkemnek kivánatos, hogy enyelgő társalkodása szélessze búmat 's ha lehet segítsen-ki a' kelepczéből, mellyel ön jóságom szöve körül. — Másnap tüstént bemutatám, mint kedves emberemet Rögecsiéknél, 's ő epedő vágyással jöve karomon, örűlve a' szép új ismeretségnek. — Linka egy nyomtatott levélen andalga, hogy bemenénk, 's nyájas örömmel lépe előnkbe, kezébe hozva a' verseslapot, mellyet, hogy Pesti Társalkodó, azonnal elismerék. „Nem is tudtam még milly édes költő kegyed — így kezdé szinte felejtve a' kölcsönös idvezletet — ismeri ezt?" 's én egy szerelmi dalomat olvasám — L i n k á h o z. Elfuta a' méreg 's átkozám a' vigyázatlan

betűszedőt, ki a' tőlem irt Minkát, Linkává változtatá, 's általa egy új szerelmi jelt eszközle akaratom ellen mátkámnak. A' dal, mint a' féle ifjú tűz' szüleménye, érzelgő ecsettel rajzolá a' boldogitó mennyet, melly Linkám' karjaiban vár rám, — 's dal költőjét soha jobban meg nem büntetheté mint ez engem. Linka telve keble boldogsága' érzetével, diadalmi örömmel rejté kincsét asztalfiókjába 's igen is szembetünő vala, mint foglalá az egyedül-el egész valóját. Nekem a' kérdésre: honnét szedtem össze ez édes szavakat, szívemre kelle utalnom, hogy az egész dal ott feltalálható, még is csak tökéletlen rajzolatja az ott buzgó rajzolhatatlan érzelmeknek. Majd fogaim kocczanának-össze ez erőszakos vallomásra, de megkellett lennie, 's e' tanulság — egy betü' felcserélése milly tetemes változást tehet néha a' dolgon! — vala fösvény jutalma költői szorgalmamnak a' boszuságon felül, melly a' könyvnyomtató intézetek ellen lobbana-fel bennem! Barátom nem látszék épen elégedettnek Linka' társaságával, ki igen el lévén foglalva a' daltól, elég egykedvűn fogadá vendégét; de tetszék neki még is a' szép, a' lelkes

leány, 's ennek én örültem reménylve, hogy az ingerelt vágyak még majd szorosabb ismeretség után sovárognak, 's egész esti sétálásunk alatt azon gondolkodám, mint tehetném' barátomat mátkámba szerelmessé. Otthon baráti nyiltsággal közlém vele sorsomat 's kérém ne vonná-meg kezét szerelmi labyrinthusomból menekedhetésemre. Elneveté magát valóban igen furcsa ügyem' előterjesztésére, 's kezet ada hogy mától fogva nyakig szerelmes Linkába, 's holnap tüstént készületeket tesz a' leendő heves szívostromra. Én áldását kérém az égnek igyekezetére 's fáradságának jutalmául Linkát, a' senkivel nem osztozó szép leányt. Erre még jobban nevetett, én pedig magamban folytatván fohászkodásimat — elalvánk. Az új czél' kivitelére kedvezni látszának a' környűletek is. Másnap a' társaság egy nagy álorczás bált hirdete-ki; 's a' vendégek közül kiki számola egy édes emlékű estére ez alkalommal. Örültem én is, mert a' mit az ember úgy szemben restel megmondani, álarcz alatt, gondolám, könnyebben megteheti. Barátom is ekkor akart az új csatához igazán fogni 's bizonyos kinézésekből nem vőn álarczot. Én szeles francziának

öltözém 's igazi gondolatlan szelességemben Linkától kérék egy otkolónos üveget a' bálra — pedig rejtve kivántam előtte maradni! De így jár az ember ha zavarodott — minél pontosabban kiván valamit véghezvinni annál fonákabb készűleteket tesz rá. A' bál elég tömött volt, 's tarka a' sokféle maszkoktól, csakhogy itt meg' attól féltem, hogy Linkát elcserélem valakivel, mert nem vehetém-ki sehogy a' gondosabb leányból millyen leend álruhája. De azért szabadon pajzánkodám otkolónos üvegemmel a' szépek körül, barátom pedig egy maszkkal tréfás beszédben látszék már állni. 'S ím — egy fehér keztyűs újjon megpillantám ismerős gyűrűmet, azt, mellyet Linkának jegyben adék. Ki lenne hát ez más, gondolám, mint ő, 's ezt bizonyosan mintegy jelűl huzá kivül újjára, hogy róla ráismerjek. Örülék, hogy nyomára akadtam 's hogy én rejtve vagyok előtte, az eszembe sem jutott, hogy ő eddig igazán megismerhetett ám otkolónos üvegéről. Most már csak barátomat mellé játszni, gondolám, magamnak meg' egy szép maszkot választani 's megvan az egész dolog. Nehéz vala őt elcsalnom szépjétől, de barátságért mit

meg nem tesz az ember, 's most cserélénk, őt Linkához küldém, én az ő maszkja mellett maradék. — Első pillantatban mindjárt egész meghitt leve társalkodásunk, — én mondám neki nyakra főre a' sok szépet, ő örülve fogadá-el a' hódolást, — 's szinte hivém már, hogy még szerelmes is leszek bele, ha soká így tart, — barátomat meg' csakugy lesém milly jól mulatja magát hasonlóan Linkával. Egyszer ezt sugja fülembe egész bizodalommal kellemes társném: „Jaj be jó fi maga, kedves Poldim, hogy elkéré otkolónos üvegemet, — milly jó gondolat, 's milly édesen lepe-meg mindjárt beléptekor ez ártatlan szerelmi jel!" Engem mintha a' nagy Balaton' mélly hullámai nyeltenek volna el! alig eszmélheték létemre, ezeket hallván. „Most már bünösnek érzem magam, hogy hasonlót nem tettem" — folytatá tovább — „de hogy is ismerhetett-meg, holott nem tudá öltözetemet?" Már ismét benvalék, hátra lépnem nem lehetett, 's szinte kétségbeesve kelle mondanom, hogy szép mátkámat álarcz tőlem el nem rejtheti, hogy szívem' hű sugalma száz közűl is kijelelné kegyeltét! Most keztyűjét levoná, hogy forró kézszorítással jutal-

mazza vallomásomat, de ijedve tekint újjára. „Jezus! a' gyürűm — pedig a' legdrágább — mit kegyedtől kapék" — sohajt, 's kér hogy keresnők, mert ez este, 's itt kelle elesnie. Elindulánk hát 's előttem világosságban álla most tévedésem. Az előbbi fehér keztyűs maszk, kit Linkának gondoltam, találta-meg bizonyosan a' gyürűt, 's azért huzá keztyűjére, hogy a' kié volna rá ismerhessen 's valóban igy volt. Még most is keztyűjén vala a' gyürű, 's Linka nem győze örűlni a' kedves jószág' meglelésén, bár elvesztése rosz jelként megrezzenté is a' félelmes leányt. Én hát csak ott valék, a' hol tegnap, 's felűl rá még barátom' segítségére sem számolhaték többé, ki a' maszkba, kit Linka' képében mulatott, igazán szerelmessé lőn, 's mit várhassak most tőle, holott ön ügyével is elég vesződsége volt.

Még egyet juttata eszembe franczia álruhám. — Fel sem tehettem Linka felől, egy igaz magyar leány felől, hogy egy a' külföld' idétlen majmolója, anya-nyelvét 's honját olcsároló munkátlan here, ki érdemét csak abban tartja, hogy Párisban 's Londonban elköltheté apja' keresményét, előtte kedvességet nyerhessen. Felvevém

hát ez élhetetlen lepke' tarka alakját, hogy magamtól elijesszem a' magyar mátkát. Társalkodásom Linkával e' nap óta feszesebb lőn, franczia udvariasággal — mellyből egy bekötetlen szem a' leghidegebb szívet sejditheté, bánék szépemmel, — majd ismét olasz hévvel vágytársak után leskődém, 's forró lángu dalokban hagyám csapongani érzelmimet a' hív körűl, hogy utóbb megunjon, vagy német érzelgéssel turbékolék a' kedves gerliczének, hogy elfásítsam érzékeit, 's majd az elsenyvedt szerelem' kopár mezején üljem diadalmi ünnepét a' hamvadó gerjedelmeknek. Szám ez idő óta magyarra nem nyilt, külsőmön, belsőmön egy csepp nemzeti nem vala észrevehető, mert lehetetlennek tartám, hogy egy illy korcstól el ne idegenedjék a' valódibb charakter, 's kivált hogy egy magyar mátka elválassza férjének az illy sokféle fényes rongyokból öszveszőtt üres bábot. De haj! megcsalt itt is a' remény. Linkának viseletem napról napra inkább tetszék, dicséré finomságomat, míveltségemet, mellyel jelenkorunk' ifjait annyira felűlmulom, — 's utóbb kijelenté, hogy ő magyarul eddig is leginkább csak kedvemért beszélt, 's mint ki nem állhatja

ifjainkat, csak azért, hogy olly betyárok, durva nyelvűek 's atillát 's sarkantyút hordanak, megvallá mint félt tőlem is, hogy, mivel efféléket tapasztalt bennem, durvácska férj fogok lenni 's bizonyossá tőn francziául, hogy egy illy módon hazafi férjnek nője nem akarna, nem fogna, nem tudna soha is lenni, 's mennyivel inkább szeret most engem, hogy illy jó vagyok 's vágyainak e' részben is eleget teszek. Rémülve fordulék-el az ablakba a' nagy Balatont bámulni, mellynek szinte felboszontva látszának hullámai, hogy illyek történhetnek szomszédságában, 's keservesen felsohajték az el nem sült plán miatt, de még inkább elbusíta a' gondolat, hogy szépeink — a' magasabb ranguakat értem — illy gondolkodás mellett melly győzhetetlen gátokat vetnek a' nemzetiség' haladásának! Ők dicső helyezetökön, kiknek hódol a' férfiui büszkeség 's szelidülve simul-le lábaikhoz a' törhetetlen vadság, kik bájpillantataikkal gazdag virágzásra vihetik a' gyenge törekedést, és kiknek kegyülte ajkikon lant-zengéssé válik a' durvább hang is, ők miket nem tehetnének, ha a' nemzeti eredetiség' örökös becsét érezve külföld' utánazóivá nem alacsonyulnának, 's büsz-

kék volnának honi nyelven szólni, melly utósó kicsinosítását egyedűl, és csak az ő rozsákkal nyiló ajkaiktól várja! Ezeket gondolám, sötét szemekkel nézve háborgó zaját a' méltósággal hullámló tónak; de egy erősebb szélfuvalom elkapá a' nyilt ablakból a' gondolatot, 's elragadá a' túlpartokig, 's el messze, messze idegen éghajlat alá, hol magyar fül többé meg nem hallja! Most már volt legalább egy okom is mért nem kivánni nőmnek Linkát, 's ez mintha könnyitett volna sorsomon. Bünössé tevém az ártatlan leányt, de vétkes levék magam is, hogy jó útra nem vezérlém a' szép tévelygőt, mit pedig tán még megtehettem volna. Azonban czélom felé kelle sietnem 's hatalmas eszközt láték e' gondolkodás-módban, hát magára hagyám.

Ez alatt eltelt Füredre szánt időnk 's haza menénk. Türhetetlen várakozásban lelém utánunk jó nénémet, 's keggyel gazdag szavait alig valék képes hasonlókkal felváltani megérkeztemkor. Örült hogy Linkáékkal együtt valék 's dicsérte jóságom, ő is olly hiszemben lévén, hogy Füreden megjelenésemmel csak Rügecsiéket akarám meglepni. 'S annyira menénk e' közt, hogy

az esküvő már-már az ajtó előtt volt. De még egy nagy, még egy utósó próbát kelle tennem lelkem' megnyugtatására, minekelőtte jóságom' áldozatja lennék az oltár előtt, mellynek zsámolyánál életem egy szívhez örök lánczokkal köttetendetik, mellytől lelkemben idegen valék. — Alföldi jószágunkat kérém nénémtől, hogy megnézhessem még addig, 's egy utazást tehetnék országunk' sík részén, mellyet még nem láték. Az engedelmet könnyen megnyerém, mert ez út' egy része csakugyan szükséges is vala, 's felül rá még dicsére néném milly jó fi volnék, hogy illy vőlegényi környűletek közt szebb napjaimat, mellyek mátkám' körében rám várnak, a' gazdasági fárasztó ügy' kellemetlenségeinek feláldozom. Én hát elutazék, 's mindég jobban érzém gyönyörét ez útnak, minél messzebb és messzebb fénylék tőlem Rögecsiné' rézfedelű kastélya. Utamban magyar barátságot lelék, melly kitétel maga elég, hogy egy valami nemest, valami boldogítót értsünk alatta. 'S bár itt ott durvaságot és hiányt 's sokban hátramaradást veheték észre; de vigasztala a' gondolat, milly könnyen lehet mind ezen segíteni, ha majd egykor egy akarat, egy lélek mun-

kálkodik bennünk a' szent köz-czélra. Mit nem tehet még itt idővel a' szorgalom, gondolám, az alacsony gerendás szobákban sétálva jószágomon 's kitekintve az élettel dús, messze terűlő boldog lapályra, 's mit nem tehet egy mivelt, egy lelkes magyar nő, édes hangzatu honi ajakkal édesgetve hontársait a' nemzeti csinosodásra, a' nemzeti szorgalomra! 'S mátkám juta eszembe, kitől meg kelle szabadulnom, vagy szép reményű jövőm egészen elveszett. Tulságokban kelle csapongnom, hogy ez ohajtott czélt kivíhassam, 's ha elébb az üres külföldi szajkó olly tetszést vala szerencsés nyerni Linka előtt, meg akarám próbálni milly hatással fog rá lenni a' darabosabb magyar betyár. Megvásárlám egy csikósomnak derék fakó paripáját sallangos szerszámával együtt, elkérém ispánnyomtól hat nagy torku agarát, vettem a' debreczeni vásárban egy széles karimáju kalapot, gubát, nagy réz fokost 's egy hosszu czafrangos szíjostort, mellyet nyakamba kerítve fakó paripámon, hat ordítozó agaraimtól kísérve, haladék kényesen léptetve a' pusztaságon haza felé, mint egy második Pölöskei Notarius. — Öszvecsapá kezét néném leszáltomkor, bámulva futott össze a' cselédség

a' szokatlan jelenésre, 's angol vizslám rám nem ismerve rémítő sikoltással futott előlem a' kert felé. „Mindent megkell próbálni, így mentegetém magam néném előtt, én ugy is alföldi lakos leszek, 's ott ez a' tónus, ne mondják, hogy az ember nem tudja magát hozzájok alkalmaztatni, hogy kevély, hogy a' külföld' majma, megvetve a' hazai szokásokat; majd idővel aztán lehet ez másként is." Megnyugvék ezen néném, mert látá, hogy lelkem a' fekete guba alatt sem változott, 's ha Linka is illy engedékeny lesz, elvagyok veszve. Más nap készülék hozzá alföldi alakomban. — Agaraim épen a' falu' végén egy nyulat vertekföl, mellyet elvesztve egyenesen a' kastélynak tartottak; Linka épen akkor étette mulatságból szelid galambkáit, midőn a' hat agár az udvarra szaladt, én meg' utánok legutól a' fakón. Szétreppentek erre a' megfélemlett galambkák, kettőt meg' közülök agaraim el is kaptak a' nyúl helyett; megrémült Linka is e' gyilkos jelenésre, 's elrémült még inkább meglátva engem. Én elköszöntém, amúgy alföldiesen elébe ugorva, lovamról 's ő majd kőbálvánnyá vált. Kelletlenül jöve-fel mellettem a' lépcsőkön, 's engem a'

lehető győzelem' reménye neki bátoríta. Sarkantyúm mély barázdákat vágott a' szoba' fényesen sikált pallózatán, kalapomat egy székre vetve porfelleg támada belőle a' szobában, én magam Linka mellé ülék, hogy értekezném vele a' jövőről, agaraim pedig fáradtan elnyulva körűlünk fülelének. Mondám, hogy az alföldről jövök, hova fognám majd őt is vinni, mert oda jó gazdasszony kell, ki ne csak francziául tudjon 's ne csak kedves galambkáit étesse mulatságból, mert illyesekért ott könnyen kinevetik az embert, hanem egész ház' belső gondjainak igazán utánok lásson. Az élet' kellemesebb románját ifjúságunkban átéltük, ezzel végzém szavaimat, most már valódibb czél van kitűzve létünknek, 's ennek elérése áldozatokat kiván! Linka nem szólt, de bámult, 's pillantatról pillantatra komorabb és komorabb lőn, mint hegy megűl tódúló felhő, melly sötét keblébe rejti a' nyájas képű napot. „De alföldi lakásunk csak nyáron 's legfelebb egypár hétig fog tartani, ugy e?" kérdé végre félelmesen. „Nem" — felelék határozottan — „sőt egy napi távollétünk is ott hiányt okozna. Én egészen a' gazdaságnak fogom magamat ott szen-

telni, 's ehhez egy hű feleség' kölcsönös segéde is elkerűlhetetlen, mit jó mátkámtól egész hittel várok is." Többet nem szólánk, de Linka ma alig kele-fel a' szófáról hogy bucsut vevék tőle 's én ifjudó örömmel össze füttyentve agaraimat lovaglék haza. Most már az esküvő' napját kellett volna meghatározni, de Linka — halasztást kért. Az öregek nem tudák mire vélni a' dolgot, én örömömben majd kibujtam a' bőrömből. Linka magába vonult lőn, társalkodása velem hideg lett, hol lehete került is; mig végre egy boldog reggel jegy gyűrűmet hiv cselédétől vissza küldé, e' kérelemmel, hogy tennék én is hasonlót, mit, képzelni lehet, örömmel, ollyannal, millyennel más átszokja venni — teljesíték is. Néném a' mint megtudá a' dolgot majd haragra lobbant az akaratos szép ellen; de én kérém, hagyná abban a' dolgot, én így is meg vagyok elégedve, 's nem csak Linka az nagy magyar országon, ki menye lehet. 'S ezen jó néném is megnyugvék, sőt megdicséré nagylelküségem', 's milly jó fi vagyok, hogy illy csendesen elnézem a' méltatlan bánást. Kérém nénémet, hogy a' volt barátságot Rögecsiékkel ezért továbbra is fenntartsa, mi ugy is lett, 's meg

nyugvék a' két öreg is utóbb azon, hogy nem egymásnak szánt bennünket az ég, mert Linka is csak ezt mondá lemondása' okának, bár viseletéből igen is kitetsző vala, hogy neki csak az alföldi betyár 's lakás nem tetszett. —

'S így, hála az égnek! nem lett semmi a' frígyből, melly vésszel szálló felhőként fenyité éltemet; — 's most alázatosan jelentem mindeneknek, kiket a' dolog érdekel, hogy ismét szabad vagyok, 's kész egy boldogító szövetségre lépni az első széppel, kit velem hasonló érzemény lelkesít; pedig minél előbb, mert félek, hogy még megváltozik volt mátkám 's kész lesz kedvemért alföldi asszonnyá is lenni, e' szerencsétlen változást pedig szeretném megelőzni. Az, hogy most illy mesterkedéssel kelle a' kötött frigyet felbontanom, senkiben gyanút irántam ne gerjesszen, mert csak egy kedves hű felére akadjak lelkemnek, tapasztalni fogja az mind e' mellett is, millyen jó fi vagyok én!

Kovács Pál.

Rajz. Mezler. Metsz. Hofmann.

Bolond,
Czuczortól.

Botond.

ELSŐ ÉNEK.

Múza, imádottam! hadi dalt jer zengni Botondról;
Monddsza, miért lobbant, 's lőn a' görögökre haragja
Kérlelhetlenné? Szüve' feltett szándoka mellett
Állhatatos volt ő, 's hadait nem hagyta pihenni
Dúlván ellenein, miglen rést törhete végre
Nagy sulyu fegyvere a' fényes császári Bizanczba,
'S bársonyos agg követek hódolva borúltak elébe.
Hol hüvös árnyak alatt csörgvén közelíti Drinápolyt
Arda patak bérczes Rhodopétól éji keletre,
Hosszas harczok után szállt-meg nyugtatni vitézit
A' nagy bárdu Botond. Bégyüjtött kincse tömérdek,
Thracia, bolgárföld, 's a' tengerparti görögség
Nyujtották az erős vívónak sarczos adóúl,
'S nők, testvérek, atyák vitték váltságbeli díjért
Tőle rokonjaikat, mert foglyot utála hadában.
Csak tőled nem válhata-meg rhodopéi virágszál,
Szép Polydora, neked távol kell hagyni hazádat,
'S a' magyarok' földét honodúl ismerned ezentúl.

Ó ne könyezz, tágíts remegő hókebleden ékes
Helleni szűz;harczban vad ugyan,de fogadni szerelmet
És viszonozni tud a' magyarok' fő harczi vezére.
Béke' ölébe siet most ő sok bajnak utána,
'S várja derék haditestéhez míg összegyülöngnek
A' széledt daliák. Ardának völgye naponnan
Több csapatoktól zúg. Már Béld az előhadak' őre
Visszamenőre fuvá kürtét, és vitte tömérdek
Díjait a' harcznak, 's Polydorát vitte sietvést.
Tódúlt öt napig a' sok hős, hatodikra nap' estén
A' nagy bárdu Botond szólott a' völgyi sereghez:
„Társi csatáimnak, fő és alrendü vitézek!
A' harczvágy kihozott bennünket messze hazából
'S fegyvereinkre Hadúr áldást ada; most, nosza, vídám
Tábori zengzettel 's áldozván töltsük az éjet,
'S hajnal' fénye után tábort indítva haladjunk."
Szóla Botond, 's vigadók' zengése viszonzva követte
Buzdító szavait. Tágítani vállnyommasztó
'S mellre feszült pánczélaikon mindannyin örülnek.
A' had' főbbje Botond pedig ült a' hadnagyi karral
Tábori színe alatt komolyan, míg nem jöve Szende,
A' dalló gyermek, kit kedvele békenapokban,
'S kedvele harczok alatt. Szereté a' gyönge fiú is
Harczos urát, 's nyájas bizalommal símula hozzá,
'S a' kiderült hadfő arczát illetve szelíden
Mond vala nékie: „Szép fiu, én kis drága cselédem,
Vaj nem zengesz-e dalt, mellytől vendégim örömre

Keljenek, és mellytől eloszoljon gondja uradnak!
Lészen aranyszállal kitüzött dolmányka jutalmad,
'S tengeri tarka madár' legfényesb tollaiból szőtt
Forgó kalpagodon, 's lesz öved derekadra ragyogló."
'S a' kis dallos imígy zengé gyermekdedi dalját:
„Éneket énekelek, 's dallok dalt, hajh! de szomorgót
A' görög asszonyról, kit Béld a' szűtelen elvitt.
Légy szomorú nekem éj, 's távozzék csillag az égről
Illatját ne bocsássa virág, vagy az éjjeli szellő
Fújja-ki völgyünkből, 's a' zengő berki madárkák
Mind némuljanak-el, mert nincs a' fátyolos asszony
Jó apa, színed alatt. Míg őt nem látom, örömszó
Nem zeneg ajkimról, mert kedvesem ő nekem, és én
Kedves előtte, igen kedves vagyok. Íme mi jelből
Mondhatom ezt, tudd-meg. Mikor őt mint foglyot az őrök
Tábori színed alá vezeték, engem lele benne.
Láttad volna miként remegett, 's mint síra szegényke.
Fátyola nedves lőn, 's kezeit tördelte zokogván;
Én szomorú magam is mondék: Szép nénike, mit sírsz,
'S tördeled újjaidat? Kegyes úrnak kedvese vagy te,
'SszépMagyarországban fogsz lenni nagy asszonya sok-
Aztán kis kaczagányomat a' kerevetre terítém, (nak.
Hogy lágyabb legyen, és magasabb, 's szólottam esengve
Jobbja után nyulván: Jer nénike, szép görögasszony.
Ülj ide, 's nyúgodjál; vagy forró szomjad epeszt, és
Fris víz kell-e talán? megyek a' forrásra legottan
'S kis paizs' öblében, mint a' gyöngy tiszta' folyásút

Hozni fogok, vagy felfutok a' bokrosba; parancsolj,
'S megszedem enfontam kosaram' piros édes eperrel.
Elszaladék 's paizs' öblében hoztam vala néki
Fris forrási vizet, 's kosaramban szép piros epret.
A' hozományt szivesen nyujtám neki, ő pedig érte
A' fátyolt el félre voná, megcsókola és sírt.
Ó apa, milly sürüen 's melegen hullatta könyűit.
Zápor hulla reám, még is mint lángola képem.
Fájdalmára szivem megesék, 's olly jó vala sírnom,
Mint az öröm, soha még nem sírt szemem annyira édes
Cseppeket; ő látá, ismét megcsókola forrón.
Ázott orczámat nem szünt simogatni fehérlő
Gömbölyeg újjaival, kérlelt, lecsatolta kezéről
Gyöngyös arany pereczét, 's nékem nyujtotta, tüjét is
Melle' ruhájából kivoná, foglalta nyakamba
Véle elébb levetett mentémet, 's ajkai szebben
Szóltak, mint cziterám' legtisztább zengzetü hurja.
Ah te kegyetlen Béld, mért vitted tőlem el őtet?
Vagy néked, szép fényes apám, nincs annyi hatalmad
Hogy színünkbe hozasd? mert elveszek érte különben.
A' csörgő patakocskának partjára menendek
Még ezen éjjel 's ott leborulván meghalok érte.
Elküldöd fegyvernöködet majd kelteni engem
'S én nem ocsódom-fel; magad is bár eljövesz értem,
Mert te szeretsz engem, füleim' szavaidra bezárom.
Ám de suhogva felém ha jövend a' szép görög asszony,
Nem várom, hogy mondja: Szívem, kis Szende ocsódjál!

Felriadok tüstént, 's fog szűnni örökre halálom."
A' komoly arczu Botond a' gyermeki egyszerü daltól
Kedvre derült, 's hallták a' harczi vezérek örömmel.
Csak Bödölény a' hadnagyság' fiatalbika látszott
Ránczba vonott képpel, de figyelve fülelni szavára.
A' boldogtalan, ő ezelőtt már ége titokban
Szép Polydora után és most zabolátlan erővel
Vitte az indulat őt. A' nemzeti büszke sajátság,
A' becsület, 's hűség meghültenek ifju szivében;
Mindent tenni serény, hogy czélját érje szerelme.
Lángol az áldozatok' tüze még, 's foly vígan az éjjel,
Ő pedig elválik komoran, 's gyüjt oldala mellé
Tíz meghitt bátor daliát, 's megy Béldnek utána.
Mint rohanó zivatar ment ő vágtatva 's eléré
Timcza folyó' partján Béldet, 's mond néki csalárdul:
Halld-meg előhadnagy mit izen neked általam íme
A' nagy bárdu Botond: „Örvendetes áldomással
Arda patak' völgyén diadalmimat ülni tökélém,
És Polydora' kezét fényszerrel venni magamnak,
Hozza-el őt Bödölény 's te pihentesd népedet addig."
'S ment Bödölény Polydorával, de nem Arda patakhoz.
Tarta keletdélnek, mély völgyek 's sziklatetőkön
Bujdosván négy nap, 's Burgaszhoz eléré,
Hol Theophán, Lakapén, császárnak harczi vezére
Romladozott seregét nyugtatta. Zajongnak az örök
Talpra riasztólag Bödölény' jöttére, de távol
Jelt int a' szökevény, 's bántatlan eresztik elébe

Harczi vezéröknek, 's ő szól Theophánhoz imígyen:
„Ó Theophán, Bödölényt, befogadj, mint hívedet engem,
'S érdemem annyi leszen, vélem, Polydőra leányod'
Megmentőjének, hogy terjed rája kegyelmed.
Számkiüzött vagyok én már úgy is, vissza hazámtól
Szégyen tartóztat, mellyet háríta leányod'
Megmentése reám. Többé nem futnak előmbe
Üdvözlő rokonim, 's nem mondják: Meghoza isten!
Átok ülendi nevem' 's szájról szájakra menendő
Csufság'tárgya leszek. Ha van, ah, görög isten az égben
És mint védi Hadúr magyarit, véd títeket ő is,
Ótalmába ajánlj, fogadom görögökben utósó
Nem lészen Bödölény harczott sem békenaponnan."
'S hő szive' mélyéből Theophán szólt néki örömmel:
„Vesd, jó lelkű vítéz, vesd-el bús gondodat, értem
És Polydorámért elhagytad örökre hazádat,
Tőlem vedd 's Polydorámtól nemes érdemid' árrát."
Örvendett Bödölény, 's kezdette felejteni gondját,
'S már elhitte, kezén vagyon a' kívánta szerencse
'S hogy kedvét lelhesse, kiért elpártola harczos
Honnositól, daliás szabatú magyar öltözetéből
Vetkőzék, 's kezdett görögűl öltözni selyembe,
A' csinos üstökből sodorított fürtöket alkot,
'S illatozó kenetek' gőzétől párlog alakja.
A' görögök' hada, mert Bödölénytől halla Botondnak
Honbamenő szándéka felől, megvídula 's tábort
Járván gond nélkűl, másod nap elére Bizanczba.

A' puha népeknek kezdett félelmök oszolni
A' seregek' jöttén, pezsgettek tőlök az útczák
És az utak, menvén a' roskadt tábor elébe.
Gyásztünemény nekik ez, de hamar szebb kellemü lát-
Vonza figyelmöket, a' leples rhodopéi leányzó, (vány
Ki Bödölény és atyja között lépdelve közelget.
„A' deli szűz valljon ki lehet? Kíváncsilag egymást
Kérdezik a' közelebb állók 's elterjede szárnyas
Ajkakon a' hír és repesett Polydóra' nevével.
Mint tavasz' újultán döngnek szállongnak az első
Zsenge virág körülött a' kaptárhagyta rajocskák,
Illatozó mézet lehelő kelyhének körülvén,
A' deli hölgy körül úgy sürgött 's örvende szivében
A' görög ifjúság, mert nagy vala híre Bizanczban,
A' rhodopéi nemes szűznek 's most minden ajakról,
Minden körben az ő neve hangzott 's vágytanak érte
Fényes származatú főfő patricius ifjak.
A' gyönyörökbe merűlt városnak népe pediglen
Búfeledőleg ment ismét folytatni kevéssé
Félbe szakadt örömit 's éjent tobzódva csapongni.

MÁSODIK ÉNEK

A' hadi nép' megtérte után egy hajnala virradt
A' puha városnak. Tódúlt a' bástyatetőkre
Szívni szabad levegőt a' nép és mámora' gőzét
Szélnek eresztni. Kijött rab lelkű udvari szolgák'
Serge között Lakapén maga is, császára Bizancznak,
'S íme minő jelenet! Burgasztól láta gomolygni
Fényes vára felé fellegport, 's fellegi porból
Villogató dárdák' hegyeit, 's bús éji homályként
Dárdahozó tenger hadakat tódúlni nyeregben.
Elborzad, kebelét sejtések' férgei marják
És Theophánhoz szól: „Theophán, fő harczi vezérem,
Vaj mi gonoszt látok, szemeim vagy csalnak-e engem?
Monddsza, kik a' hadak ott, 's miokért váramba sietnek?
Kezdte gyanítni legott Theophán, mert féle Botondtól,
Hogy magyarok jőnek, 's megbánta, de bánata késő,
Hogy Bödölény 's Polydora felől Lakapénnak adott hírt,
Csillámlott még is keblének gyönge reménye,
S mintha magát önkényt megakarná csalni, viszonza:
„Nagy császár, ne epedj gondoktól, serged' utólja,

A' mi közelget amott, és nem magyar; el mene immár
A' nagy bárdu Botond, 's nem fogja fenyíteni várad'."
Ám hamar elhiul a' csalatás, mert szerte csapongni
Már az elődúlók látszatnak, 's hosszu karéjjal
Körbe kerítőleg délben megszállja Bizanczot
A' nagy bárdu Botond. Zavar és jaj harsog az utczák'
Térein, és kétség a' gyáva lakókat emészti.
Három nap tölt-el szoruló aggságban, okáról
A' bekerítésnek nem tudván senki bizonyszót.
Hágcsókat, kosokat láttak készűlni csak addig,
'S tábori gépelyeket hurczolgattatni falakhoz.
Aggódik Teophán a' közben 's járja Bizancznak
Védfalait, bátrabb daliáit kéri fejenként,
Kéri az ifjaknak seregét: lennének egyetlen
Gyermeke' kedvéért — ha talán, mint véli, miatta
Fordult visszaBotond—'s magokért harczolni serények,
'S jött önajánlattal Notarász, fejedelmi rokonság,
Kit Lakapén' huga szült, a' szép Eudoxia, 's bátor
Kezdni merő lélek bélyegzé harczi veszélyben.
Jött az erős Polyphrón, a' dicsvágy' gyermeke, 's töb-
A' kiket egybefüzött velök a' kor 's ifju barátság, (ben
'S összeszövetkezvén viszonos veszedelmet igértek
'S állani bajviadalt holtig Polydora' ügyében;
Melly mire válandik, várták mind nyugtalan ésszel.
Jött negyedik reggel 's a' burgaszi érczkapu mellé
Ért-el Opor követűl, 's bebocsátót zörgete rajta.
Iszonyatos nagy müv, tíz sarkon fordula, 's kétszer

Annyi erős kapuőr bajjal tárhatta-ki szárnyát.
Constantin' fényes kupu nagy palotája fogadta
A' magyarok' követét,'s Lakapénnak mond vala bátran:
„Halljad-meg szóló szavamat, császára keletnek,
Engem Oport küld a' magyarok' fő harczi vezére
A' nagy bárdu Botond, 's ez igét mondatja tenéked:
„Nagy birodalmadban nyilik egy rhodopéi virágszál,
A' mellynek maga ő egyedűl örvendeni, 's által
Tenni hazánkba kiván, mert lelke ragad vala hozzá,
'S az Polydora, kies Rhodopénak szűze; hatalmas
Karjaival hadi törvényként már birta is őtet,
De csellel Bödölény, hadainknak 's nemzete' csufja
Elvé, 's néped közt — mert hol lappangana másutt? —
Van menedéke. Tehát, ha vagyon jól tudva előtted
Hol rejtőzik az orv, országát add-ki azonnal:
Vagy, ha titok nálad,'s nem tudsz szót benne, hová lőn,
Kémekkel járasd-be legott e' vári vidéket
És harmadnap alatt váró kezeinkre kerítsed."
Hűledez a' császár, 's választ kételkedik adni,
Mert nyelvét leköté a' gyöngék' gyáva sajátja
A' félelm, 's Theophán, mint bátrabb, szóla helyette:
Orvnemzet küldötte követ, menj, 's monddsza Botond-
A' rhodopéi virág kit ohajt, Polydora, leányom, (nak:
'S nem magyar ölbe való; vagy nem tud lelni honában
Hölgyre, vagy ott vadak élnek csak hozzája hasonlók?
Menj,'s vidd válaszomat: takaruljon messze Bizancztól,
Mert nem három nap, de megűl örök évre falánál,

Míg nem csontjait a' zápor tengerbe mosandja."
Igy Theophán, de Opor többé nem szólala néki,
'S néma boszús arcczal mosolyodván fordula vissza,
'S kísérőihez így szólott mentében: „Ül átok
Társaim e'váron, 's készűl gyászolni veszélyét,
Mert feje nincs, 's ha ki van, jár bérszolgája' tanácsán."
'S a' zárbolton hogy kimenének, szörnyü csikorgva
Sarkaiban mozdult a' nagy kapu, 's dörrene rájok.
A' válaszszavakon fellobbant, 's kezdte Bizanczot
Víni Botond dühösen mindünnen: karja mióta
Harcznak örűl, soha még nem vítt vala rettentőbben.
Zúzza körösközűl a' rontó kosok' orra ropogva
A' bástyák' köveit, 's nyilazók fedezőben utánok
A' falak' ormairól Lakapén' daliáit ijeszték,
'S a' ki elég bátor helyt állani rajta, lefordúl
A' fene vesszőktől, 's a' harcz ádázkodik estig,
'S éjszaka hős Notarász Theophánt szólítja: „Hiába
Küzdünk, harczi vezér, valamíg választva falakkal
Egymástól maradunk. A' tengeri rézkapu' alján
Én kirohanni fogok, szabadon harczolni mezőben."
És kiütött éjnek derekán bősz farkasi dühhel.
A' tengerparton figyelő Szopor ellen ereszté
Elsőben daliái' felét, 's ő méne felével
Hátra, hogy a' futamót felfogván árba szorítsa.
De cseleit Szopor észbe vevé, 's félholdu karéjban
Messze kinyúlasztá hadait, hogy meg ne kerülje
A' görög, és Notarászra csapott. Nem púha karokkal

Vítt ez, 's megsértette Szoport dárdája bokában,
És paripája' belét csusztában fúrta keresztűl;
A' barom ott lerogyott a' sárga homokba urastúl,
Ez de hamar fél lábra kap, és baljába szorítván
Rézpaizsát jobbal Notarászra feszíti dsidáját,
És sebet üt czombján, szúr újra, leökleli fényes
Érczezetű sisakát, 's szaladásnak látja eredni.
A' nyomorúlt téveszte irányt a' még komor éjben
'S a' vak félelem őt szemközt hajtotta Botondnak,
Vág 's döf ugyan, de miként a' haldoklói vonaglás
Lankadtabb minden vágása, leroggyan az ékes
Drága nyeregből és kínokban hörgi-ki lelkét.
Reggellett, de nem enyhítőn a' púha Bizanczcnak.
Szenderedés nélkűl szorulásban tölt-el az éjjel,
'S a' hajnal csak azért keltett az egekre ragyogva
Tündöklő napfényt, hogy félelmöknek epesztő
Arczvonatit lássák egymáson, 's dúlja vadabbúl
Borzalom a' görögöt. Notarásznak, 's melly vesze lábig,
A' ki rohant hadnak bús estét nyögve siratják.
Megzavarodva tolong a' nép császára' lakához,
És gyáván ígérkezik a' magyaroknak adóval,
És hogy ajánlatukat Lakapén ne vehesse hiúnak,
Gyöngyöt, ezüstöt, aranyt, testök"s mezök' ékeit össze
Gyüjtögetik, 's viszik a' császár' küszöbére lerakni.
Dél vala, 's ím jöttek Lakapén' küldötti Botondhoz;
„Harczi vezér, mondván, téged fejedelme keletnek
Üdvözöl, és igéri neked, maga 's népe Bizanczcnak,

Hogyha megengedvéd békén térsz vissza hadaddal,
Nyujt aranyat három nem ütött vékával adóúl,
'S fog daliáidnak hópénzben nyujtani kettőt."
A' nagy bárdu Botond mond felgerjedve viszontag:
„Ősz fürtű követek, 's ha dologban szürküle így meg,
Nem puha kéjekben homloktok, tisztes öreg nép!
Halljátok szavamat, 's pontig császártok elébe
Adjátok: Polydoráért foglalta Bizanczot
Körbe Botond. Polydorának kiadása birandja
Hát egyedűl, 's nem más őtet békére. Adóúl
A' mit ajánl, azzal hadaimnak tartozik úgy is.
'S néktek mondva legyen, sem tí sem mások akárkik
Többé sátromhoz közelítni ne merjenek, engem
Kérve, ha csak hölgyem nem lesz Polydora közöttük."
Mentek az ősz követek, 's a' válasz' híre kiterjedt
A' zavarult nép közt, 's nőttön növe gyáva szivökben
A' félelm, Veszteg nyugodott, és alkonyos estig
Vára Botond Polydóráeit, 's noha forra haragja
Már is szertelenül, várt még is reggelig ismét.
Ekkoron elfojtott mérgének lángja kilobbant,
'S nagy sulyu bárdjával jobbjában monda: „Görögnép,
Rút kifajult nemzet! ha leányon váltani békét
'S ezreket így nem akarsz vele megszabadítni veszélytől,
Ezrek vesszenek ím hát benned, 's bogyha kilankadt
Minden erőd, lelked, feleid' holttestein által
Hozzad előmbe szüzed', 's öregid görnyedve tömérdek
Kincseidet hordják nőmnek jegyajándoki fejben."

Mint mikor a' toluló habokat feltartja sokáig
A' felemelt nagy gát, tajtékot túrnak elébe.
Örvényes körben sodródván, 's végre szakasztást
Ejtvén tizszerezett rohanással dülve omolnak:
Úgy nagy bárdu Botond, miután elnyomta haragját,
Annál rettenetesb dühhel pattant-ki Bizanczra,
Inte haragjával, 's ottan rohanóra recsegtek
A' jeladó kürtök. Kosokat lóbálgat ezer kar
Mindenik oldalról, 's porrá gyötrődik alattok
A' külfal. Más része tolong a' bastyatetőkre,
Lő repülő nyilakat, 's öldöklők dárdavetési.
Jő Theophán is elő, 's noha lelkét tépdeli aggság,
'S félelem állja szivét, de szavában, 's arcza' vonásin
Tettet erős bátorságot, 's bíztatja vitézit.
Legbátrabb köztök, 's méltó a' régi görög nép'
Honszerető daliái közé tétetni, Polyphron.
Lángol is ő bátor kebelében az ősi dicső név.
Thermopilék' 's Marathon' emlékei benne hasonló
Tettre tüzet gerjesztgetnek, 's meghalni csatában
Ó elszánjá magát. Hajlékony teste magas szál,
Karcsu, hamar fordulni tudó, 's csapkodni nagy üggyel
A' viadalmakban karját oktatta gyakorlás.
Illy üggyel szívvel felfegyverkezve Polyphron
Vitte szelő kardját jobbjában, 's vitte baloldalt
Döntő dárdáját a' kőfaloromra sietvést,
'S szembe szökik bátran, 's harczot kezd vini Botonddal.
Mint czimeres nagy szarvu kosok, mikor összeütődnek

Homlokkal, 's egymást nyomkodják hátra viszonzva:
A' nyáj megrezzen, 's mellyhez már kezde harapni,
A' fűtől felkapja fejét, 's vezetőire bámul:
Úgy feledé viadalmát, és függeszte figyelmet
A' magyarok' 's görögök' bajvívó serge, Botondot
Küzdni Polyphronnal hallván. Gyors mozdulatokkal
A' görög erre vonúl, majd villant kardot amonnan,
Mint kőszál megtartja Botond az előre kijegyzett
Állóhelyt, 's onnan vagdalkozik a' görög ellen.
Hasztalanúl futos ez, 's vagdal mindünnen, aczélja
Vagy levegőt, vagy hogy ha talál, csak kardhoz ütődik,
Állását nem hagyja Botond, 's mellőzi vasával
A' körülötte vivó' vágásit, míglen ez elfúlt
Hosszu heves futosásában, 's lélekzeni kisség
Visszavonult. Ekkor kirohant Polyphronra, 's aczélát
Döfte szivébe Botond mélyen, tántorgva hanyatlott
A' görög és hullott a' bástyagödörbe ropogván.
Szájról szájra repül a' bátor hősnek eleste,
'S gyászos jajt, zokogást viszonoznak búsan az utczák,
Mert Polyphron vesze-el, 'skiben állna reménye Bizancz-
Távol vándorol a' görögök' legerősbike, Alkíd. (nak,
A' puha nők futnak, 's tépdelvén szélnek eresztik
Szép hajfodraikat, remeg a' hófürtös öreg nép,
'S adja tanácsul mind: meg kell kérlelni Botondot.

Lángszekerén a' nap befutá már a' körös ösvényt
Hogy Lakapén' nyaraló palotáján, melly közel épült
A' magas érczkapuhoz, megnyílt az aranykaros erkély

'S békéjelűl zászló feltűzve reája fehérlett.
'S ime' tizenkét hölgy, havazó kebelekkel ígézők,
A' szárnyakra csapott ajtókon jőnek előre,
Euphemiosz pedig, a' császárnak hirnöke, felhág
A' körüloszlopozott palotának lapfödelére,
'S ejt illyen szavakat szemközt fordulva Botondnak:
„Harczi vezér, döntő magyarok' legerősbike, halld-meg
Császárunk mit ajánl neked: e' szűz tiszta szemérmü
Udvari hölgyekből választhatsz, hogyha Bizanczot
Víni szünöl, 's az igért kincset megadandja tetézve."
A' nagy bárdu Botond pedig így harsog neki vissza:
„Mondd császárodnak: hogy kincseket adni tetézve
Fog daliáimnak, nőűl pedig énnekem adja
A' rhodopéi szüzet, 's ennek jegyajándokot illőt
Fő születéséhez, 's hozzám fog nyujtani méltót,
'S kikkel ajánlkozik a' szüzkart Polydóra nejemnek
Udvari hölgyeiűl viszem-el. Válasszatok immár:
Tenni kivánatomat, vagy harczot víni veszélyest.

HARMADIK ÉNEK.

A' várost zavar, és kétes bú fogja, tanácstól
Constantin' palotája pezseg; százféle javaslat
Fordul-elő, 's más száz az adottat mondja gonosznak.
Bársonyos Antipposz fölkel végtére az ingó
Szóvitatások után és mond Theophánra tekintvén:
„Mit használ nagy erőt késztetni magunkra tovább is,
Hogy ha tehetségünk nincsen megtörni haragját
A' felgerjedtnek? Gyászos hideg álmot alusznak
Már Notarász 's Polyphron seregink' leghősbei, 's ezrek
Kül 's belül a' falakon sebeikre borulva feküsznek.
Élő harczosaink léledznek szinte sebekben,
Mellyeket a' síkon vettek még, vagy falaink közt
Ejtett a' magyarok' mérges nyilvesszeje rajtok.
Hát ne vonatkozzunk, essék Polydóra Botondnak
Áldozatúl inkább hogysem mindannyi görögség.
'S nem fő ember-e a' magyaroknak harczi vezére?
'S nem méltó-e nemes vérből kelt helleni szűzhöz?
Mondom azért, oda kell Polydórát adni; szerelme
Meglágyítja talán a' durvább bajnoki lelket,

S a' deli hölgy férjét népünkhöz kérleli nyájas
Esdekeléseivel, 's az igaz szent hitre vezérli
A' babonás hitüet, mert lelke ragad vala hozzá."
Szólt öreg Antipposz, 's fogadá fennszóval igéjét
A' gyűlés. Sürüen tódúlt 's elfogta körösleg
A' palotát 's tornáczaiban gömbölyge tolongván
A' végzésre nagyon vágyó nép, és mikor ejté
Antipposz szavait, felzengvén tapsola néki
'S a' rhodopéi szüzet kiadatni viszonzva kiáltá.
A' császár is szinte hajult a' bársonyos őszök'
'S a' felzúdúlt nép' méltó kérésire. Még is
Vonta magát Theophán 's forrt Antipposzra haragja.
Hogy nyilván kifogást nem tőn szava ellen, ijeszté
A' köz rivadalom, szólt hát elnyomva keservét:
„Tiszteletes nekem, ó császár, kivánatod, és a'
Nép' akaratjának méltó helyt adni: de még is (férj,
Mint atya, vagy mi szavat mondék én? magtalan agg
Végbucsu nélkül, 's hogy szótlan megváljak egyetlen
Lányomtól, vad szív legyen az, melly tudja kivánni.
Míg lebeg a' borus ég fejeinken, váltani végső
Szót vele lelkem ohajt, 's ha különben mentni Bizanczot
Nem lehet, áldozatúl essék hát érte leányom."
Igy Theophán, 's elment gondoktól nyomva. Lehunyt a'
Lángsugaras napfény, 's nyugodalmat nem hagya néki
'S már a' félföldet leplezte homállyal az éjszak,
Ót a' gondolatok most is virrasztni parancslák
Magzata sorsa miatt. Bödölénnyel közli tanácsát

Végre, 's az ifju magyar szökevényhez mond: „Bödö-
Vissza miért hoztad nékem bánatra leányom', (lény, oh
Hogy kétszer fosszon-meg tőle utálta szivemnek,
A' vad lelkü Botond? vagy szert jer benne találni,
Mint szabadulhasson, mert hajnal' keltekor ő már
Nem lesz enyém többé, 's járúl magyaroknak adóban."
Érze magában erőt Bödölény és monda reménylve:
„Hogyha halandónak hiszed a' vad lelkü Botondot,
És ha hiszed, hogy nincsen erő, melly másik erőtől
El ne nyomathassék, miokért agg annyira lelked?
Víni Botonddal kell 's erejét koczkázni veszélyre.
Nyerjen egyen diadalt, vagy kettőn, hármon is ámbár,
Vagy még többeken is, mert gőgből szállani kész ő
Párviadalra, de majd végtére lelankad az ádáz,
'S én megyek, esküszöm íme neked, vele küzdeni első."
Hévvel szólt Bödölény, mellyet gerjeszte szerelme
Szép Polydora iránt, 's a' bús atya monda kevessé
Felvidorulva: „Nemes magyar, én egy gyámolom, őröm,
Hogyha egekben még nincs elvégezve leányom'
Sorsa, tebenned van bizodalmam, benned az egyben,
Hogy rabként tőlem ne vitessék messze hazába.
Víj hát érte, kezét veszed úgy viadalmi jutalmúl."
Úzte az éj' sürüjét a' hajnali szürkület immár,
'S ment Theophán 's Bödölény Lakapénhoz, közleni véle
A' heves elszánást. A' nép' sokasága jelen volt
Már ekkor, 's az ajánlt viadalt tapsolva fogadta,
A' császár, mielőtt Bödölényt a' harczra bocsátná,

A' patriciusok' rendébe avatta-be hősét.
Innepileg bársonygallért függeszte nagy árrút
Válla köré, 's az aranyláncot Phemonóe' leánya
Adta nyakába, 's Achill nevezetre cserélte nevét-föl.
Ment Bödölény, vagy Achill már, mint éhvette orosz-
Ontani vért vágyván. Daliás szép termete vonzott (lán
Sok figyelő szemeket, 's a' népben gyujta reményes
Várakozást bátor pillantata. Mentek utána
A' bámész görögök, 's nézték vizsgálva vidéki
Fegyvereit: magas ércz paizsát a' horgas aczéllal,
'S a' lánczról függő buzogány' csörgése füleikben
Borzadozón hangzott. Bödölény míg így megy, azonban
Ime kevert zajhang közelít a' tengeri város'
Tág útczái felől, 's futosók örvendve kiáltják:
Hon vagyon Alkídesz, hon van mentője Bizancznak!
'S jött a' hirlelt hős, iszonyú szál termetü férfi,
A' körülállókat hóntól felmulja, vad, ádáz,
Országról országra bolyong birkozni vadakkal
Bátor, millyen volt hajdankoron atlasi hősöd,
Régi görög nemzet! Buzogány a' fegyvere 's hordoz
Vállon oroszlánbőrt. Magyarok' holt testein által
Törve jutott ő most a' fényes várba, 's elérvén
A' harczolni menő Bödölényhez monda dörögve:
„Félre magyar, míg él görög, és van hőse Bizancznak,
A' ki helyette vitát víjon. Szökevényre bolondság
Bízni hazánknak ügyét; ki csalárdul csalta-meg önnön
Honfiait, görögért fog-e az megküzdeni híven?

És téged, Theophán, mi fonák ész, vagy keserű szűd,
Vagy váratlan öröm tuda úgy tévesztni tanácsban,
Hogy Polydorádat vágyván megmentni magyartól
Díjra magyarnak adod, szökevény honhagyta magyar-
Félre tehátBödölény.Alkíd megy víniBotonddal."(nak?
Sértették Bödölény' kebelét a' becstelenítő
'S ócsárolva vetett hangok; de felindula főkép
Rajta, hogy a' szeretett nőért tiltotta csatától
Alkídes, 's szólott szaporán kard-'s dárdaragadva:
„Éktelen, és otromba vitéz, te akarsz-e csatázni
Szép Polydoráért, csuda-rút, 's fene vad barom inkább,
Mint ember? vagy véled-e, hogy felsírva gyerekként
Elszalad a' magyar, és borzadván búvik előled,
Mint kísértet elől? Több illyet láttanak ők már."
Szembe szökellenek a' vágytársak. Karddal előbbed
Kezd Bödölény, 's közel éri szivét a' szörnyü görögnek
A' fényesre kifent hegyes él, de ütötte kezéből
Alkíd, 's messzerepült fütyölő töredéke, maroklárt
Hagyván csak Bödölény' markában; gyorsan elugrott
A' magyar érte, 's előfogván dárdája' hatalmát
Visszarohan, 's az oroszlánbőrt átfurja hegyével
Alkídes hal válla felett; buzogánya' sulyával
Ez közepette nyelét úgy ketté törte, hogy egy rész
A'kaczagányba akadt 'sBödölény csak csonka dorongot
Tart vala; nyúl ő is csörgő buzgánya nyeléhez
Végre 's közelb állván Alkídest sérti csipőben
Izmos ügyességgel; de utósó volt ez ütése,

Mert Alkid' hármas görcsű buzogánya találta
Arczban, 's földre borult paizsát fölvetve fejére
Ótalomúl, 's a' szörnyű görög rá sujta keményen,
'S a' fedező rézzel lelapítá csontit agyának.
„Rajta magyar, mondván, menj már megvíni Botonddal,
Menj, ments-meg minket 's díjúl nyersz helleni höl-
Aztán monda kezét fölemelvén égre: „Hasonlón (gyet."
Vesszenek a' magyarok minden bőszáju vitézi."
A' hamar ingékony köznépek örülve fogadták
A' diadalmas hőst. Theophán pedig agga buvában,
És Polydora' szivét keserű fájdalmak epeszték,
Mert Bödölényhez igen forróan hajla szerelme,
'S félt, mert már ocsmány Alkídes régen esengett
Érte, nejűl vágyván őt bírni, 's az agg atya már most
Rettege, hogyha nyerend diadalt nagy bárdu Botondon
A' vad szörnyeteg, ezt kell megtisztelnie vőül,
'S kétes ohajtások zavarodtan váltva kerengtek
Nyugtalan elméjén Polydorát féltve Botonddal.
Mert Alkíd mene már, 's a' burgaszi nagy kapu felnyilt
Hosszu csikorgással, 's csikorogva becsattana ismét
Általmente után. A' tábor' messze kiterjedt
Hősei látták őt mindnyájan, 's összetolongva
Nézni siettenek a' szörnyet, 's ő szóla dörögve:
„Hé magyarok! kik víni Bizancz' várára gyültétek,
Jőjön kedve kinek van, vélem szállani szembe,
Ketten jőjenek ám, 's mindketten tős, igaz ősü (czom,
És nem korcs magyarok; mert korccsal már vala har-

'S a' vár' térpiaczán Bödölényt fetrengeni hagytam.
Hogy ha ti győzendtek Polydorát 's véle adóban
A' görögök' kincsét nyeritek; ha pediglen erőt vesz
Rajtatok Alkídes, mentek takarodva Bizancztól."
Bámult a' tábor, 's egyebet nem láta sokáig
Senki csak Alkídest. Kezdék lassúdadon aztán
Hozzá mérni sajátmagokat, 's önfegyvereikhez
A' három görcsös viadalszert, 's elvesze kedvök
A' kitünő nagy erőt látván testében, izomján.
Csak maga méri vitéz szemmel, 's főz ellene harczot
A' nagy bárdu Botond, 's így szól lelkében előbbed
Buzgólkodva: „Hadúr, ég' és föld' istene, fényes
Dárdavető magyarok' védője, nagy ostora rosznak!
Hogyha mikor csörgő patakok' zöld partjain égett
Áldozatim gyönyörű illattal szálltak egedbe;
Hallgass-meg, szikrát adj csak jobbomba szünetlen
Égő lángodból, hogy meg ne gyalázza nevünket
A' görög Alkídes; legszebbik tiszta fehér mén
Esni fog áldozatúl tőlem hüs csermelyi völgyben."
Szóla magában, 's ím kis felhő' leple borítá
A' hév nyári napot, de hamar kisugárola ismét,
És fényesben, mint az előtt, sugarazta Botondot
Visszaragyoglólag jól fent bárdjára tüzelvén,
A' fő harczivezér e' jelből sejte szerencsét,
'S bízva Hadurban ment bátran, ragyogatva kezében
Fegyvere' nagy súlyát 's arczúl Alkidnak igyen szólt:
„Hős ember, te magyart, 's kettőt harczolni noszoltál.

Íme magam jövök én hozzád, mint tős igaz ősü, (korcs.
Régi, valódi magyar, magyarok' legutóbbika 's nem
HívaBotondnak anyám,'s feleim nagy bárduBotondnak.
Ám de, vitéz, néked, menj elsőbb vissza, tanácslom,
'S más kettőt hozz-el ki veled: hogy szélnek adandó
Lelkedet elfoghassa egyik. Sirt ásson aszandó
Testednek másik, lész hollók' étke különben;
Tészem adózóvá magyaroknak mert ma Bizánczot.
A' nagy bárdu vezér, miután így szóla, hatalmas
Léptekkel sietett az igért viadalra. Füleknek
Éktelen érzéssel csigorogtanak össze-csapódván
A két bajvívó' nagy fegyveri, 's húlla salakpor
A' meleg érczekről. Sujtotta Botondra magasról
A' szálasb Alkíd buzogányát; bárdja' fokával
Tartóztatta Botond az ütést, melly szörnyü halálos
Lenne legott bár melly zömök erdei barna bikának.
Alkíd hosszu kezét 's buzogányát messze kinyujtja
'S hátravonult derekát lehetetlen sérteni; vág hát
Csak fegyverre Botond, ezt megtördelni, vagy ütni
Ellene' markából próbálja, de rontni ki tudná
A' görcsös buzogányt? Alkídot elejteni csellel
Vélte tehát jónak, 's nem lőn leleménye hiúvá.
Tudnillik, valamintha nehéz lélekzete fogyna,
Hátrálók' módjára vonult, de szünetlenül arczczal
Vívó társának, 's fedezőül bárdja' fokával
Fogta-fel Alkídnak sujtásit, miglen ez egybe-
Szedvén minden erőt a' földig akarta leverni

A' felemelt bárdot: de midőn rácsattana görcsös
Fegyvere, hagyta Botond sebesen sűlyedni alatta
Somfogatú bárdját, 's az erőtöl messze kihajlott
Bajnok utána nehéz testével dűle rohanvást,
'S a' viadalhelynek homokát feltúrta előre
Siklott karjaival. Bárdját hamar éllel emelvén
Láta Botond hozzá, 's nyakszirten szelte fejét el.
A' kinban hörögő derekát fel messze vetette,
'S a' véres homokon járt melle pihegve sokáig.

NEGYEDIK ÉNEK.

Mint mikoron valamelly felváron barna sötétes
Fergeteg ül, 's a' menny' haragos tüze sújt-le falához;
Elszállonganak a' tornyoknak gyáva galambjai:
Vagy ha sötét erdők' sürüjében dárdavetéssel
Ejt agyaras kant a' vadüző; síttárra szaladnak
Félénk vadjai a' völgyeknek messze szugokba:
Alkíd' hunyta után olly megréműlve oszolt-el
A' falak' ormairól a' párviadalra kitódúlt
Városi nép 's állott pusztán és őrehagyottan
A' Burgaszra nyiló kapunak bástyája kőrösleg.
Harsog azonközben kifakadt diadalmi örömtől
A' tábor, 's Alkíd' tetemét szemlélni tolongnak.
A' nagy bárdu Botond pedig őt' megfosztva oroszlán
Bőrétől, 's buzogányától diadalmi jelekkel
Ékeskedve nyomos léptekkel méne feléje
A' magas érczkapunak. Követék nagy tábori zajjal
A' hősök, vágyván a' fényes várba rohanni.
Ám mázsás reteszek tartották záron előttök
A' kaput, és nem volt görögőr feltárni közelben.

Már kezdettenek a' daliák gerjedni haragra
Ismét, 's néki türött karral vontatni menének
Döntögető kosokat; hogy emelvén nagy foku bárdját
Rá dördíte Botond az erős érczlapra, csikorgva
Megrendült az egész zárjától sarkig inogván.
Sújta megint hozzá, 's lágyulva behorpada mélyen
A' fok alatt 's körülötte; 's hogy sujtott harmadik ízben,
Elpattanva kidült az erős kapu' lapja középett
'S rés lön rajta, minőn hét évü fi bé 's kisimulhat.
Mint mikor a' gátban szakadást fúr keskenyet elsőbb
A' dagadó folyamár; ottan torlódva gyülöngnek
A' habok' össze reá, tágúl a' hézag odábbad,
'S a' szoruló hig elem sebtest zúdulva tör által
Rajta, mi feltartná, nem lévén semmi erőszak:
A' kiütött kapurés szint' akkép tágula szertébb
A' buzogányok alatt, mellyekkel izennen ütötték
Azt az erős daliák, 's elválván szárnyai tártak
A' rohanóknak utat be az ékes váru Bizanczba.
Néma 's üres már az; mindünnen tárva hagyottan
Állanak a' pompás utczák' palotái, nem ötlik
Arczúl sem fegyverviselő, sem esengni kegyelmért
Nem jőnek gyámoltalanok; tengerre sietvén
Gályák' 's görbe hajók' öblébe vonulva keresték
Ők menedékhelyöket. De Botond, hogy járata tábort
Szófia' nagy piaczáig, Oport Lakapénhoz ereszté
És Alkíd' fegyverkezetét, diadalmi tanúul,
A' takaró vadbőrt, 's buzogányt hordatta utána.

Jóni Oport látván Lakapén a' gályapadokra
Álla-ki ő 's a' bársonyosok, 's hírnökje Botondnak
A' kikötő partról be az ősz tengerre kiálta:
„Császár, 's ti hajlékahagyott valamennyi görögház!
Láttátok tinnenmagatok nagy bárdu vezérünk'
Harczát, 's Alkídest millykép ejtette homokba,
Im az oroszlánbőr, 's buzogány győzelme' tanúja.
A' magyarok' turulos zászlói kitűzve lobognak
Tornyaitokról már, 's táborhely vári piacztok.
Hát, nosza, hozzátok hódolva Botondnak elébe
Szép Polydorát, és jegyajándoki kincset adóstúl
'S udvari hölgyeiűl a' kétszer hat szüzet adván.
Béke, bocsánat, 's kegy, ha siettek hajlani, néktek;
Bosszu, harag, romlás a' meghódolni makacsra."
Szóla Opor büszkén, 's szomorú csend hallgata mélyen
A' gályák' padain, 's hullámlebegette hajókon.
A' fogadott szóban még is bizakodva kiszálltak
Mint hódolni menők, Lakapén 's a' bársonyos őszek.
Bús zokogásokkal követé a' görbe hajokról
Mentöket a' szomorú népraj; majd félre tekintvén
A' tengerre veté szemeit, 's a' bárkafödélre,
Mellyre kiállva körül nézett Polydora, 's utószor
Karjain atyjának görögöktől vesz vala búcsút.
Lankadozón hajtotta fejét nemzője' szüvéhez,
Holló fürtei hab-mellére lefolyva lebegtek
A' havazó recze fátyol alatt, 's a' néphez emelvén
Gyöngéded kezeit rebegő szép ajkakon: „Isten

Légyen, nyögdele, mind veletek, jo lelkü görögnép,
Drága szülő földem, 's te atyám, légy boldog örökre!"
Szólani szünt többé 's miután elnéze körösleg
Atyja' vezérkarján csüggvén a' partra kiszálla.
Könybeborult arcczal nézék a' gályapadokról
A' bucsuvett hölgyet honföldii, néztek utána,
Föl-fölemelkedvén, míg el nem fogta szemöktől
Őt a' távolság, 's a' tengeri védfalak' orma.
Ekkor az ifjak igyen szólanak szégyenes ajkon
Fájdalmas szűből: „Haj! az ég mért alkota nálunk
Szűz-remeket, vagy erőt valljon mert tilta karunktól
'S nincsen elég kebelünk őtet megvédni magunknak?"
Mint járatlan utak' vadonán éjnyomta zarándok,
A' nyájas holdat látván közelítni nyugothoz,
Búnak ered, 's lehunyó sugarit kíséri szemével,
Míg a' kellemfény nem tünt-el mélyen előle;
Ekkor epedve leül, 's néz a' komor éjbe sötéten:
A' görög ifjukar úgy függött Polydóra' haladtán,
'S a' mikoron túl a' falak' ormain elvesze tőlök,
Búsan mentenek a' gályák' öblébe vonulni.
Ám a' csillagkar' kellemteli asszonya fényét
A' másik félföld' kerekén emelinteni kezdvén
Felkel az ösvényén megakadt ottanbeli vándor,
'S a' bájos fénynek megy vídám kedvvel elébe.
Úgy örvende Botond Polydorát jőni tekintvén:
Haj! be különb ő most ama' zordon képü vitéztől
A' ki vivott Alkíddal imént 's beütötte vasával

A' kapu' érczszárnyát. Nincs most markában ijesztő
Bárdja, nyomán viszi azt fegyvernöke 's görbed alatta;
Nyilt sisak őrzi fejét, csak kard ragyog oldala mellűl
'S nyájas kedvre derült homlokkal hős erejének
Töltében még is járúl üdvözleni hölgyét.
Őt hogy szemlélék közelebb a' bársonyos őszek,
Szóltanak egymáshoz bámulva,'s kegyelmi reménnyel:
„Vaj, kit imént látánk, ez-e a' nagy bárdu Botond? vad
Volt 's irtózatos ő, kegyes arcza tekintete ennek.
Vagy természet az a' diadalmas büszke örömben,
Hogy czéljára ha jut, hősét bájolja szelíddé?
Illyenek, óh illyek lehetének, régi görögnép,
Bajnokaid, harczban rettentők, 's illyek egyébkor.
Most viadalra levénk gyávák, 's tön béke puhákká."
'S léptek alázattal mélyen hódolni Botondnak.
Ő pedig inte nekik felkelni 's emelte tulajdon
Karjaival Lakapént, fényes fejedelmi személyét
Tisztelvén 's Meriost sietett lábára segélni,
Mert nagyon agg vala már 's elgyöngült térdi remegtek.
'S a' fő harczi vezér Teophán, hogy párula hozzá,
Vön szüvet a'kegyes arczu vitézt szemlélve's igyen szólt:
„Harczi vezér,'s mivel ugy tetszék az egekben,egyetlen
Lányom' férje, dicső vőm, áll Polydóra előtted.
Nagy magyarországban légy szószólója görögnek
Érte, 's szerelméért, 's engedd nyúgodni Bizanczot."
A' diadalmi vezér pedig így szólt nyájas ajakkal:
„Agg hős, kedves ipam, lelkem volt forrva leányod'

Szépségéhez, azért tagadásán gerjede bennem
Ellenetek haragom, mellyet felválta barátság
Mert az enyém már ő." 'S így szólván hévvel ölelte
Ösz Theophánt, 's jobbját nyujtá Polydóra' kezének.
Kegy vala és szerelem nyájas pillantata 's monda:
„Szép meny tilts könyüket szemeidtől'sbánatot oszlass,
Nem dobog e' mellben vad szű, viszonérzetű keblen
Horda szülőm engem 's szerelemmel ringata karján;
Tündér honba jövesz te velem, kies ifju hazába,
Édes öröm 's nyugalom vár ott férjednek ölében
'S a' keserű bánat távol fog szállani tőled."
Mint a' gyönge virág, ha az est'harmatja betölté
Illatadó kelyhét, lehajúl nedvgyöngye' sulyától:
Ám ha kel a' hajnal, lassúdadon enyhül azonnal,
Felnyilik ékesben, 's bájillatot áldoz az égnek,
Mert lenyomó gyöngyét a' menny' fénylángja feloldá:
Úgy oszlott a' könyboru el Polydóra' szeméről,
A' kegyes arczu magyar hadfőt hogy nyájas igékkel
Szólani hallá, és jobbját illette szelíden.
A' komor aldaliák' öldöklő képe kifejlett
'S a' deli nőn függvén szemeiknek néma figyelme
Tágula markaikban vad fegyverök, és feledőleg
A' viadalban vett sebeket, 's takarítni ragadmányt,
Álltanak örvendvén a' kellemes asszonyalaknak.
És mikoron lebegő léptekkel mozdula helyből
'S indula véle Botond, 's kik adattak néki, az ékes
Udvari társhölgyek, nagy örömharsogva követték

A' kedves nyomokat, 's tódultak utána tömötten.
Tíz terhelt öszvér jegyajándoki kinccsel azonban
'S más tiz adóaranyat viselők ballagtak utánok.
Már a' réses nagy kapu' boltján általeredtek,
'S a' fő harczi vezér' hadiszínét látta ragyogni
Szép Polydora, midőn a' kedves Szende pihegve
Gyermeki lejtéssel sietett a' jöttek elébe.
Kis lant ingadozott balján, fris völgyi virágból
Fűzött illatozó koszorú zöldelle kezében,
'S monda vidám kedvvel lejtvén a' hölgynek előtte:
„Nénike, üdvözlégy, üdvözlégy szép görögasszony,
Ah szólj, merre valál? mi sokáig vártalak én már,
Sirtam is éretted, teli sírtam többszeres ízben
Szemtakaró kezeim' mert én szép néni, szeretlek,
Látdsza,füzért is adok,'s koszorút hüs völgyi virágból,
Messze, sokat jártam, tövisek szurdaltak is értök.
Vedd-el nénike, vagy jőj a' sátorba leülni
Ott fürtidbe tüzöm, 's kebeledbe leültetem őket."
Kegymosolyogva vevé a' nyájas gyermekajánlást
A' hölgy és kihevűlt arczát simogatta kezével
'S helyzé fürteit, a' széltől bontottakat, össze.
A' fürgencz fiu szóla tovább oda lejtve Botondhoz:
„Nem de apám, szép fényes uram, ha elérjük ezentúl
Szép magyarországot, leszek én apródja lakodban
A' görögasszonynak; majd akkor, nemde, nyerítő
Kis paripát is adatsz, kardot már adnod ugy is kell;
Mert megigéréd, hogy mihelyest nagyságra felérem

Bárdod' markolatát, kötsz akkor kardot övemhez.
Mérkőztem vele már minap, és fél újjnyi különbség
Volt már csak köztünk." Igy szólván Szende nyulonga
Jó ura' képéhez, hogy megczirogassa hizelgvén,
'S a' fő harczi vezér vállát illetve kezével
A' fiunak szólott. „Szendém, szép drága cselédem,
Lészen kis paripád, melly fog hordozni nyerítve (ban
'S kardod aranyhüvelyes; de hogy apród légy te lakom-
A' görögasszonynál, az függ ő tőle, ha választ."
Ekkoron ismét a' szép nőhöz símula, jobbal
Fogta kezét, 's ballal félig lefödözte reczézett
Arczfödelét, 's kéré felnézve szemébe esennen:
„A' zöldes koszorúra, 's azon szép völgyi virágra,
Mellyet adok, kérlek jó nénike, szép görögasszony,
Végy apródodnak; leszek én gyors hű szivü szolgád.
Hajnal előtt kelek én mindég, 's ébreszteni menvén
Udvari nőidet, óh, mondandom, keljetek immár
Hogyha hiv asszonyotok, meglégyen izébe parancsa.
Termed' előküszöbén fogok aztán őrhelyet állni,
A' míkoron hon lész, ha pedig széleszteni elmét
Estveli alkonyaton kimenendsz, kísérni nyomodban
'S menni fogok véled járván kedvedre, vezetlek,
A' hol legkiesebb várunknak völgyi ligetje,
A' csermelyhez alá szállunk, hol púha gyepágyak
Zöldellnek magas illatozó hárssornak alatta,
Fürkészek neked ott fészekbeli ifju madárkát,
'S tűzögetek fürtidbe füzért a' völgyi virágból.

Akkor majd cziterám vígan fog zengeni, dallok
Édes örömhangon, 's regelek tündéri regéket."
Igy ejté kérelmi szavát kis Szende 's enyelgvén
Szép Polydorának honvágyát lassan enyészté,
Míg azalatt a' sarczaranyon vigan osztakozának
A' daliák, 's hadibútraikat felszedve nyomultak
Több csapatokban odább Haemus' magas ormai ellen
Ifju honokba, holott deli hölgyek vágytanak értök
'S a' jutalom-vett hős többé rettenteni megszünt
A' görögöt, de maradt emlékben örökre Bizanczott
A' nagy bárdu Botond 's a' burgaszi érczkapu' rése.

Czuczor.

A' KÖNY.

Csendes ifju járdal andalogva,
Andalogva szent berek' homályán.
Száll föléje nyögdelő szelecske,
'S bíbor ajkán végig elsuhanván,
Tiszta csöppet harmatoz-le hűsen.

Honnan, honnan, nyögdelő szelecske?
Nem derűl most hajnal rózsaszínben,
Esti fény sem bíboroz tetőket;
Lángfolyamban úszik a' nap ott fenn,
De hevétől rekken a' meleg táj,
'S szárnyad, íme, tiszta csöpp' ezüstjét
Harmatozva lebben-el körűlem.

És felelt a' nyögdelő szelecske:
„Mentem én keresni dél' hevében
Rózsabokrot balzam-ernyejével,
És alatta leltem gyönge lyánykát,
Gyönge lyánykát ülve könnyel áztan;
Szánakozva röpdezék föléje,
'S megfürödtem könnye' tengerében."

Szóla 's ment a' nyögdelő szelecske.
És az ifju' szíve kezd dobogni
'S bíbor ajkán a' csöpp égni kezdett,
Égni kezdett bár leszálla hűsen.

Kölcsey.

A' HALDOKLÓ.

Kedves lányka, ha sírhelyemet meglátni jövendesz,
Szőke hajadból egy fürt legyen áldozatod;
Holttól egy fürtöt nem fogsz kímélni; mig éltem,
Hű szived és ajakid' csókjai voltak enyém.

Csaba

A' fogoly herczeg.

M.T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

Azon panaszok, mellyeket Csehországnak catholicai felekezeten álló rendei utraquisticus vallású királyok, Podiebrad György, ellen támasztottak, sokkal kedvezőbb alkalmúl szolgáltak második Pál pápának a' maga népek, uralkodók 's országok feletti felsősége' bebizonyítására, hogysem azokat kezeiből használat nélkűl bocsátaná-ki. Egy ideig elégnek tartá a' királyt fenyítéssel inteni: de később, midőn az Rokyczan prágai érsek' ösztönzéseire a' bázeli szerződések' betüi értelméhez, melly szerint a' kehellyel-élés a' cseheknek megengedtetett, erősen ragaszkodnék; reá az anyaszentegyház' átkát egész formában kimondá, annak végrehajtását a' német császárra bízván. A' császár azonban nem mutata kedvet a' pápa' szándékai' teljesítésére, hanem a' helyett inkább mérsékletet és engedélyt tanácsla; ez okért második Pál, Mátyás magyar királyhoz fordult, kinél nyert is meghallgattatást. A' csata

apró viszonos megrohanásokkal kezdődött, de később, midőn a' két tábor közelebb nyomult egymáshoz, komolyabb színt ölte magára. A' csehseregeknek Podiebrad két fia, Henrík és Viktorín, voltanak vezéri. Mindketten ifju, tüzes bajnokok; égtek a' kivánságtól fejedelmi sógorokkal mérkőzhetni. A' szerencse nem volt egészen mostoha hozzájok, elannyira, hogy miattok Mátyás korántsem haladhatott olly sebesen előre, miként reménylette. A' pápa' és császár' izgatására végtére több ellenségek is támadtak Podiebrád ellen 's kényszeríték őt hadi erejét megosztani. Ő maga az ország' belsejében minden pillantatban kilobbanni készülgető lázadást fékezgette; Henrík Silesiát, Viktorín Morvát ótalmazák. Ez utóbbik ellen a' magyar király személyesen vezérlé táborát. A' mit fortély, ügyesség 's elme feltalálhat, mind azt, mielőtt az ügy nyilványos ütközetre kelne, a' két tábor egymás ellen használni el nem mulasztá. Fortély és ellenfortély sokáig állott a' két vezér között súlyegyenben: de a' szerencse végtére Mátyásnak kedvezett 's a' magyar tábor Viktorín herczeget Wesseli nevű helynél bekeríté, 's bár mi makacsúl harczolná is

védő csatáit, arra kényszerítette, hogy magát megadja (1469).

Tisztelettel 's születéséhez illőleg bánt a' király fejedelmi foglyával. Általadá Madács László' gondviselésébe azon meghagyással, hogy őt a' közel fekvő csejthei várba kísérje, hol, míg további parancsok nem adatnak iránta, mint hadi fogoly, illő becsülettel tartassék.

Csejthe azon időben a' király' táborában lévő Ország Mihály nádor' tulajdona volt, kit a' fejedelem mindenkor bizonyított hűségiért tisztséggel és jószágokkal bőkezűleg ajándékozott volt meg.

A' csehháború nem mindenkinek volt tetszésére az ország' nagyai között, mert nem tárgyazá a' nemzet hasznát 's ezen felűl, minthogy igen sok költségekbe került, mellyeknek beszerzésére a' király gyakran nem a' legkímélőbb eszközökhöz nyúlt, sok nemű nyugtalanságnak is lőn okává, mellyek később nyilványos lázadásba törtekki. Ez iránt különféle hírek jöttenek a' király' fülébe 's olly emberek' nevei említtettek, kikben úgy hivé, tökéletes oka van bízhatni. Mind ezek azt látszának javalni, hogy nevezetes foglya' őri-

zetére, kit a' táborban tartania nem lehetett, a' legnagyobb gondot szükség fordítani. Ezeken kivül még egyéb is vala, mi a' Csejthevárban leendő őriztetés iránt a' királyt eltökélé, az, tudniilik, hogy az az ország' határától 's a' csatatértől nem messze feküt volt; ő pedig azt reménylé, hogy az öreg Podiebrádot, fiának 's benne egyszersmind legjobb vezérének elvesztése 's az általa vezetett seregek' semmivé létele békekötésre fogják birni, melly alkalomra a' herczeg' közelléte minden esetre kivánatos lehetend.

Madács pontosan elvégzé bizományát. Miután Viktorínt a' király' illető parancsai, valamint a' nádoréi mellett is a' várnagy' feleletére bízta volna, őrcsapatjával a' táborhoz visszatért. A' herczegnek egy csínos, alkalmas tágasságu terem mutattatott-ki szállásúl. Ablakai nyugot felé nyíltak egy borzasztó mélység felett, mellyet függőleg meredek 's minden szárnyatlan állattól megjárhatlan sziklák képzettek. A' várnagy félénk tisztelettel tudakozá kivánatit; szabadságot engede a' várnak minden részeiben szerte járnia egész nap' alkonyodásig, mert — úgy mond a' parancsolat — mihelyt az est' végsugárai lehanyat-

lanak, a' fogolynak szobájában kell elzárva lennie egész addig, míg a' korány' fénye ismét nem virad. Némán és magába sűlyedve hallá Viktorín e' beszédet; rövid köszönettel utasítá-el az öreget 's ismét sötét képzelgéseibe merűlt. Több napokig folyton szobájában maradt, senkit maga elébe nem bocsáta, szemeit merőn függeszté egy helyre, mintha pillantataival keresztűl akarná fúrni egész odáiglan, hol az arany szabadságot magára várakozva lelhetné.

A' ritka vendégnek e' különös viselete a' vár' lakóinak felette ingerlé ujságvágyaikat. A' királyfit, kihez hasonlót még nem láttanak, igen ohajtották volna szemlélhetni. Ez újságvágyat a' férfi nemen lévők' részéről menté a' fogoly' fejedelmi származata, rendkivüli vitézsége' és hadvezéri ügyességének híre; az asszonyi nemen lévőknél pedig igazlá az ifjú kor és szépség, melly, mint a' hír mondá, a' maga adományaival olly bőkezűleg ajándékozta-meg. E' ki nem elegített vágyak azonban senkinek sem voltak olly igen terhére mint Etelkának és Irmának. Amaz leánya, ez húga vala a' várnagynak, kit mint szülőtlen árvát magához vévén, saját leányával neveltete és gyer-

meke gyanánt nézett. Etelkát heves, tűrhetetlen lélek izgatá; ő mindent lánggal fogott-fel, magát a' hatásoknak azonnal általengedé, elfojtásokra sem akarat, sem eszköz nem vala hatalmában, a' mi előtte kivánatos vala, azt minden akadályok ellenére birtokává tenni igyekezett. Irma ellenben, valamint külsejére, úgy lelke' belső alkatjára nézve is a' természettől egészen különbözőleg vala felkészítve. Ő szelíd és enyhe volt; érzései kevésbbé kitörők: de mélyek 's tartósak. Szemeiben a' királyfi mint könyörűletre méltó szerencsétlen ember jelent-meg, kinek sorsán ő könnyíteni, helyzetén szelidíteni foghatna.

Nem sokára a' mozgás' és tiszta levegő' szüksége kicsalák a' herczeget magányából a' vár' szabadabb téreire, hol sebes léptekkel fel 's alá sétála, kevéssé ügyelve mi történik körűle. Azon hatás, mellyet méltóságos, deli alakja, fekete szemeinek tüzes, keresztűlható pillantata, 's a' domború, nemesen büszke homlokán ülő komor felhők, kellemes járása, idegenszabású szűk öltözete, mindenkire, de leginkább a' két leányra teve, nem lehete semmi más, mint felette kedvező. A' két lyányka meg is gyóná ezt egymásnak

titkolódás nélkül, minthogy csupán szánakozás volt az, mi előttök a' herczeget olly érdekessé tevé 's azon ohajtást ébresztette, bár állapotján könnyíteni lehetne.

A' magány' unalmai, az idegen arczokhoz szokás, mellyeket sétálásai közben mindég láta, a' várnagy' tisztelettel teljes 's részvevő figyelme arra indíták végre a' foglyot, hogy elvonatkozásaival lassanként felhagyván Szénás Lászlóhoz — ez volt neve a' várkapitánynak — és háznépéhez közelíteni kezdene. Mind inkább megnyeré hajlandóságit ezen társalkodás, melly mindenkor bizonyított meleg részvétele által egykét pillantatra megenyhíté a' jelenlét' kínjait, valamint szinte az ohajtásokban és reményekben eleven színekkel ábrázolt közel jövendő is vigasztalást adott és erőt kölcsönze a' béketürésre. Lassanként a' lyánykák is nagyobb bizodalommal közelítettek hozzá, a' mi annál inkább nevekedett, minél jobban megismerkedének sorsa, szenvedése és reményeivel 's minél jobban elmelegíté szívöket naponként azon érdek által, mellyet beszéleteibe önteni tudott. Midőn kérelmök 's tudakozásoknak engedve táborozásairól, honja' tulajdonságiról 's

némelly tapasztalata 's keserű csalódásairól beszélt, a' két lyányka elfojtott pihegéssel hallgatá beszédeit, hogy figyelmetlenűl egyetlenegy szava se röpűlhessen-el. Ha pedig ősz atyja 's önnön fiúi szeretete, és gyötrelmei felől emlékezett, ha a' hit' szabadsága, szeretett hazája' függetlensége, ennek idegen elnyomóktol felszabadíthatása, mellyek belsejét epeszték, eszébe jutának; ha a' választott jegymondásnak: „Hitért 's hazáért!" mellyeknek védelmére szablyát emelt, eleven képei a' messze távolból előidézten, nyögve, vérzőleg, halottan körűlborongták, 's ha lelkesült szemei' szikráját, szózata' harsányabb hangját, elkeseredés-'s bátorságtól öszveszorított öklét valamelly szó vagy intés a' jelenre emlékeztette, 's amaz búsan elaludt, emez fájdalmas hallgatásba erőtlenűl lesűlyedt: ekkor a' lyánykákat névtelen fájdalom lepé-meg, melly hosszan lepergő könyekké olvadva gyönge keblöket titokkal teljes, végtelen keservű, de még is mondhatatlanúl jóltevő szánakozással tölté-be, szánakozással, melly mindent, meg egy életet is örömmel áldozott volna, ha általa e' kedves szerencsétlen' sorsa jobbra fordúlhatott, ha atyjának, népének,

magas rendeltetéseinek visszaadathatott vala. Szánakozásnak gyaníták 's nevezték a' lyánykák, mi őket olly mélyen megindítá, a' mi velök az órát, midőn a' fogolynak jőnie kellett, olly aggodalommal óhajtatta, a' mi távozását mindég olly fájdalmassá tevé, a' mi őt beszédök' tárgyává 's boldogságát ohajtásaikká alkotta; szánakozásnak nevezék, 's az — szerelem volt; a' legtisztább, ártatlanabb, szellemibb szerelem. Olly érzés, mellynek nincs neve, melly magáért semmit sem óhajt és kíván, égi derülettel a' csillagok felett lebeg 's ha levonatnék alacsonyabb körökbe, utálattá változnék 's elhalna. Igen tompa, és silányelműnek kell vala Viktorínnak lennie, hogy azon hatást, mellyet a' két leányra tőn, észre ne vegye, vagy azon szivességeket hidegen eltolja magától, mellyeket ezen ártatlan hozzá-hajlás eszközle. Ő mindkettőhöz egyiránt érzette magát vonatva, mert ha Etelka' élénk alakja, elmeszikrázó derült szeszélye, Irma' szerény hallgatásánál győzelmesb volt is: de ennek elégséges vala egy pillantata a' szép kék szemekből, mellyekben egy mélyen elfogódott lélek tűkröződött, arra, hogy Etelka' diadalmát kétségbe hozza. Sőt azon

borongó színekkel, mellyekben a' herczeg előtt minden tárgyak megjelentek, Irma' szelíd és komoly viselete inkább egybehangzó volt, mint Etelka' vidám tréfái. A' herczeg azonban meggondolván azon nagy távolságot, melly tőle e' két kedves lényt örökre elszakasztva tartá, és nemesebb szívű lévén, minthogy olly játékot űzhessen, melly belcsend-háborítás kín 's fájdalommal fogott vala végződhetni, szorgalmasan elkerűle minden szót, melly többet jelenthetett, mint az iránta mutatott szivességek' háláját. Így támada köztök egy hallgatva közeledő viszony, mellynek mind a' két fél gondtalanúl engedé magát által, mert semmi balkövetkezete nem lehetett, a' minthogy valóban nem is volt.

Napok és hetek multanak hónapokká nevekedve. A' magyar tábor' szerencséjéről mindég jobb hírek szárnyaltak, mellyek miatt Viktorín naponként mogorvább és komorabb leve; viruló deli alakja észrevehetőleg fogyott 's mindenkinek szembetünő vala mint emészté-el a' bú a' nemes szenvedő' egészségét. Egy estve, midőn ismét, mint több ízben történt, érzékenyülten válnának-meg egymástól, a' két barátné sokáig beszéle

a' holdragyogta csendes éjszakán azok felől, miket a' fogoly' szájából halla. „Ah, felsohajta Etelka, 's nem látod e mint szárad-ki életforrása, 's az a' szörnyű gyötrelem, melly keblét dúlja, mint fogja végtére megölni? 'S bizonyosan itt köztünk megölni, hogy mi legyünk eltemetői. Nem, ez iszonyú volna, ezt én nem fognám túl élni!" — „Valóban iszonyú, mond Irma, egy bajnokot, ki honáért olly sokat teve, ki a' szent ügyért még olly sokat tehetett vala, méltatlan zárok közt 's lassú kínban elepedni látni, a' nélkül hogy néki segédkezeket lehetne nyujtani." — „Ah segélhetnék csak rajta, mond hevesen Etelka, mindent koczkára tennék érette." Irma sötét gondolatokba merűlten űle néhány perczig 's ekkor, mintha álomból ébredne, szavát lelkesedve emelé-föl: „Ha ez komoly, eltökélt és semmi által el nem mozdítható szándékod 's ha, mint mondád, eléggé erősnek érzed magad mindent koczkára tenni; úgy hatalmadban áll segíteni. Ime, én kezemet adom, mindenben segédtársadúl lenni 's téged el nem hagyni, bár mi következés érjen is bennünket; 's ha így szorosan egyesítjük magunkat, ki fogjuk eszközölhetni a' herczeg' szabadulását." Minden

vonakodás nélkűl megegyezett Etelka; a' frígy a' két leány között megköttetett, 's Irma, a' szelíd, csendes lelkű, de hol szükség kivánta, cselekedni férfiúi merészlettel tudó Irma, azonnal a' szándék' eszközléséhez nyult.

A' maga 's Etelka' drágaságaival, — mellyek aranyláncok, gyürűk, drága kövekkel kirakott hajtűk 's több illyekből állottak 's egy igért nagy jutalomnak méltó zálogáúl szolgálhattak — Irma egy szolgát részökre hódíta, ki a' herczeg' elszöktetésében segéduűl legyen. A' szándék' terve igen egyszerű vala. A' herczeg egy kötéllajtorján fogott kiszökni, a' szolga a' hegy' tövében nyergelt paripával reá várakozni 's mint kalaúz és tolmács őt Silesiába kisérni, hol Henrík herczeg, Mátyás' nagy hatalmának ellenére is, még mindég fenntartotta magát.

Minekutána minden el vala intézve, a' két leány közlé a' herczeggel szándékát 's kérték, hogy teljesítését ne halasztaná. A' legforróbb indulat' könyei futották-el a' gyönyörű szemeket 's nagyobb szónoki erővel beszéltek, mint a' legválogatottabb szavak foghattak volna: de Viktorín az ajánlatot hasznára fordítani erős eltökéltséggel megtagadá.

Lehetetlen, mond ő, hogy a' tett' részesei világosságra ne jőjenek; sejteni sem lehet mi messze fognának menni a' felháborodott és szenvedélyei' első hevében olly keményen büntetni szokott királynak gyanúja; lehetetlen néki jótevőit, barátnéit olly nagy veszélynek kitennie. Nemes verseny támadá a' merész áldozattétel és megtagadás felett, 's a' sziveket mindkét részről magas lelkesületbe hozta, a' nélkül még is, hogy Viktorín' erős tökéletét megrendíthette volna. A' lyánykák mélyen elszomorodtak. Etelka némellykor nyilványos szemrehányást is teve a' herczegnek; Irma hallgatás és hideg tartalék által jelenté kedvetlenségét.

Kellemetlen hírek kezdettek azonközben szárnyalni Viktorínra nézve. A' két király között megkezdett békealkuvások félbeszakadtak. Mátyás a' miattok történt fegyvernyúgalom alatt nem csak nevezetesen szaporítá hadi erejét, hanem azon felül több, eddig Györgyhőz hív, cseh és morvaországi nagyokat maga részére édesgete. György vízkórságban sínlődött; orvosai lemondottak a' felgyógyulhatás' reményeiről. Halála' előérzetében szünet nélkül annak ohajtásával tépelődött, hogy

gyermekeit még egyszer láthassa. E' miatt ajánlások tétettek a' magyar királynak Viktorín' elbocsáttatása iránt, de az olly kemény feltételeket szabott, mellyeket Csehország' fejdelme nem láta elfogadhatóknak, bármi nehezen esett is szeretett gyermekétől bucsútlan megválnia. Podiebrád Henrík a' csatamezőn bajnokilag állott ellen, de mindenhol, mint kivántatott volna, egyszerre jelen nem lehetett. Valamennyi cseh vezérek között ő volt egyedűl, ki a' harczokat néminemű következéssel tudta vinni, a' többieknek a' szerencse csaknem folyton hátat fordíta. Köz leve az ohajtozás Viktorín' jelenléte után. Az ő neve zengett mindszerte. Reá várakozott nép 's hadsereg egyképen, mint megváltójára; mert ha a' két testvér egyesülhetni fogott vala, minden jól volt menendő.

E' sebesen egymásra keletkező hírek kínosan hatották-meg a' fogoly herczeget; rongált lelke, telve a' legfeketébb képzeletekkel, minden vigasztalás elől elzárkozék. Illy időben lépett egy reggelen — a' mi még soha sem történt — a' herczeg' szobájába Irma. Rózsapirosság futá-el vakító fejérségű arczait. „Engedjen-meg, herczegséged, mond bátortalan hangon, hogy illy szerénytelenül

háborgatom. E' pillantatban érkezék bátyámhoz egy gyorskövet azon paranccsal, hogy herczegséged Budára küldessék, mert hosszabbi fogsága most már el van végezve. Ah, ott talán ama' rémítő Csonkatoronyba fog záratni, melly annyinak leve már sírjává. Tökélje-el azért magát a' szökésre — még van idő. Ha bátyámtól háromnapi halasztást kivánand, minden elkészíttethetik. De tökélje-el magát hamar, mert a' szempillantatok drágák." — „Irma, mennyei lyányka!" mond a' herczeg elragadtatva e' meglepetéstől „te....." Ezen pillantatban sarkantyú csörrenés és a' várnagy' férfias nehéz léptei hallattak 's a' kedves leányalak mint álom eltűnt.

Ebéd felett komoran emlegeté Szénás, hogy a' királyi parancsot a' herczeggel közlé, ki csudálatosan felhevült indulattal három napi halasztást kívánt, 's hogy már akkor is, midőn hozzá belépett, olly szokatlanúl fel vala indulva, a' hogyan e' mogorva embert még nem látta; hogy kívánságának kedvetlenűl engede ugyan, de mivel a' parancsolatban elhatározottan semmi sincs mondva, e' rövid halasztásnak, reményli, nem lehet következése.

E' beszédből a' lyánykák kitudták a' dolog' hogyanlétét. A' meghitt szolga újabb ajándékok, 's a' dolog' sikerülhetése' esetére igéretek által haladék nélküli tettre ösztönöztetett. A' lyánykák szép reményekkel kecsegteték magokat, ámbár nem fojthatták-el azt is, milly fájdalmas érzés e' szeretett baráttól elválniok. Irmát kivált e' gondolat kínosan lepte-meg; mert a' reggeli együttlét' rövid pillantata életre hozá benne azt, a' mi eddig szíve' mélyébe rejtezve ismeretlenűl szendergett, 's a' lyánykát a' remény' titokkal teljes bájai 's a' lehetetlenség' öldöklő fájdalmai közé helyezte. De ő felűlemelkedve magán, az aggódni kezdő Etelkát 's ön érzelmeit is színlett bátorságával megcsalá 's egyedűl javát czélozva a' titkon szeretettnek, letudá győzni még azon kétes vonakodást is, melly Viktorín' leventei lelkében a' szándékba vett megszökés ellen feltámada, melly őt ugyan haldokló atyja' karjai közé 's az utána ohajtozó nép' vezérletére fogja segíteni: de egyszersmind két nemes, hozzá a' leggyöngédebb szeretettel hajló 's — a' mit kivált ha Irmára emlékezett, nem tagadhata-el — saját szivének is kedves lényt veszélynek teend-ki.

Elkövetkezett végre a' rémlettel teljes éjszaka. A' bucsúzás csaknem egészen néma volt a' jelenlévők miatt, 's ezen kevés, csak a' lyánykáknak érthető szavakból álla: „Talán örökre!" De annál mélyebben érdeklett szívvel ünnepeltetett az, minél inkább el kelle fojtani az érzés' könyeit. A' lyánykák magányos szobájokban tervök' szerencsés sikerűlteért térdre hullva esdekelettek-fel forró imádkozásban az éghez.

Egyszerre egy rémítő dörönbölés hatotta meg füleiket. Lépések, szózatok és fegyvercsattogások hangzottak a' folyosókon és szobákban; az egész vár lázadásban volt. Fáklyák világoltak mindenfelől; öszvezavarodott kiáltozások nagyobbíták a' réműletet ez ismeretlen történeten, melly a' várat fenyegetni látszott. „A' herczeg megszökött!" harsogá egy erős férfi-hang, válaszolva az aggodalmasan tudakozó lyánykáknak, „egyéb baj nincs; de azonnal kézre kerűl, mert még messze nem mehetett. Azért semmit se aggódjatok rajta!"

De e' szavak még inkább nevelték a' lyánykák' rettegését, kik most már még a' herczeg' életéért is remegvén, közel voltak a' kétségbe

eséshez. Még a' hajnal alig szürkült, midőn Szénás egy csapat lovaggal visszatért azon hirt hozva, hogy a' herczeget beérték 's makacs ellenállása után meggyőzvén, jó számú őrkisérettel Budára küldötték.

Két évi fogság után szabadúlt-ki. Soha sem látták őt többé barátnéi 's a' mély jelentésű búcsuszavak: „talán örökre" fájdalmas teljesülést értek; de emlékezete soha sem enyészett-el szívökből. —

B. Mednyánszky Alajos.

SALAMON.

„Átok reád, magyarok' hazája,
Átok rád, te pártos büszke nép!
Ingadozzon fejed' koronája
'S mint az árnyék, légyen olly setét.
Mint kemény kard, olly kemény sziveddel
Meg ne békélj soha önfeleddel.

És te isten, a' ki fölkenettél,
Hogy viselném földön képedet,
Elfelejts, ha meg nem védelmeztél;
Nem kivánom több kegyelmedet.
Salamonnak nincs hol maradása,
Földön nyúgta, égre vágyodása."

A' lesujtott angyalként, imígyen
Átkozódik a' futó király,
Tört sisakja, pajzsát elvetette,
'S kardja csorba csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arczulatja,
Honfivért a' kardnak markolatja.

Teste dúlt; de lelke még dulottabb.
Tátog a' seb véres oldalán,
De nagyobb az 's jobban ég szivében,
Mellyet érez vesztett koronán:
Futva fut; de bármi gyors futása,
Véle száguld keble' óriása.

'S már folyók és rónaság' vidéki,
Bérczek, völgyek elmaradtanak,
'S a' határnál a' futó' elébe
Egy vad erdő' lombi hajlanak:
Ott elvész a' bús lovag' pályája,
Rá borulván rengeteg' homálya

És az év jár; sárga koszorúját
Veszti, váltja a' komor vadon,
Felzendűl az elholt dal koronként
A' virúló ifju lombokon;
Agg a' szarvas, feje' ágazatján
Éve' számát büszkén mutogatván.

És az évek' multán a' vadonban —
Domb alatt hol forrás csörgedez,
Mellyhez a' vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez —
Egy jámbornak áll kis kápolnája,
Nyílt, födetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a' szent kereszt ott
És az oltár istenadta föld,
Térdepelve éjt napot hosszában
A' remete ott ahítva tölt;
És ragyogva omlik el szakálla:
Mindenik száll lelki béke' szála

Kebelében szenvedély' hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak,
Arczain vad indulat' vonási
Lágy szelídre elsimultanak ;
Egy ohajtást rejt 's mond szíve, szája :
„Boldoguljon a' magyar' hazája !"

'S elhal a' nagy átok, messze tűnvén
A' királynak gőgös álmai,
És az ember' jobb természetének
Vissza térvén aggodalmai :
„Légy szerencsés rokonim' hazája
'S a' szerencsét ön erőd táplálja !"

Így ohajt és teste' romladékán
A' halálnak gyilkos karja győz.
Össze roskad 's hervadó levéllel
Eltakarja őt a' sárga ősz.
'S a' királynak puszta sírhazája
Most vadaknak orditó tanyája.

Vörösmarty.

A' péntek.

Mindenkor nagy ellensége valék az előitéletnek. Az csak gyáva kebelt tölthet-el hiú álmokkal 's az igen is érzékeny szívet szokta gyötörni néha halálig, messze jövendőkben képzelt sejtéseivel. Számtalanok, kik illy képzelt bajok áldozativá lettek! — Én, kitől a' sors nem tagadá meg adományait, férfiasan vívtam az előitéletek ellen 's hasztalanságokról bő tapasztalást gyüjtögettem magamnak, mellyeknek előszámitása íveket tölthetne-be: de most hallgatok rólok 's csak egyetlenegyre fordítom olvasóim' figyelmét, mellynek kiirtása miatt különös viszontagságokon mentem keresztül, de végre még is győztem 's vele méltó okom van dicsekedni. Amazokkal azért hallgatok, mert mellettök több ízben sárban maradtam 's elbeszélésök nem nagy dicsőséget vonna rám, ki e' jelen történetek' folytában olly férfiúi eltökéltséggel viseltem magamat 's megbizonyítám, hogy itt nem vagyok avatlan. A' kezdő'

bukása nem von magára olly nagy figyelmet mint azé, ki már a' jelelt pályán haladott.

A' péntek, bár olly nap, mint akármellyike a' hétnek 's bár hatodik nap és így páros, még is előitéletek' gyanújában áll. Gyermekkorom óta sok mendemondát hallottam felőle. Példáúl: A' melly gyermek pénteken születik, nolle velle poetává kell lennie 's újjai — mint mondják — akartalan is scandalásra állnak; a' melly író pénteken kezd munkájába, annak lehetetlen elkerűlnie a' recensiót 's munkája minden esetre rosz leszen; annak, ki pénteken vallja-meg szerelmét, jobb volt volna előre a' Dunába ugrania, mert a' féltékenység fogja őt gyötörni 's nyugta soha sem leszen, 's több efféle, mellyekről hallgatok. — Feltevém erősen magamban, hogy minden tehetségimet megczáfolásokra forditandom: de hozzá nem theoretice, hanem practice fogok kezdeni, mert a' példák' iskolája alkalmasban oktat. Tudtam, hogy nagy fába vágom fejszémet, mellytől talán szabadulnom is alig lehetend: de biztata az emberiség' java 's mármár homlokomat borostyánkoszorúval körűlövezve képzelém. Az illy képzelet többet ér a' poetákénál; amaz csak hiusá-

gunkat csiklandja, ez nagy tettekre ingerel 's bátorságot önt lelkünkbe a' bajokkal küzdeni.

Fiatal embernek első élelme a' szerelem; nélküle a' kebel puszta, ollyan mint a' kopár szikla, mellyen semmi szép és nagy nem tenyész. Fiatal létemre én is szerelmen akarám kezdeni a' megczáfolást. Elmellőzém a' poetaságot, ez különben is unalmas foglalatosság; a' mi pedig illeti a' pénteki munka-kezdést, erről bizonyost nem tudok szólni, mert író nem vagyok 's poeta még kevésbbé; a' miért örvendezzek-e vagy épen hálát adjak, nem tudom, de hogy nem szomorgok miatta, annyit bizonyossággal mondhatok. Szerelem tehát az, hol végtére is meg kelle állapodnom 's kértem is a' szerelem' istenét nyujtsa segédkezeit e' köz hasznú munkámhoz.

Én ha megmondanám is nevemet, senkit sem érdeklenék, mivel senki sem ismer, 's igy tanácsosb incognitóban maradnom. A' mi charakteremet illeti, ez nem legszenvedhetőbb: könnyen gerjedek haragra, nehezen békülök; másokat csipdezni szeretek, hogy viszont ők csak simogassanak; a' lánysziv' hódításában a' hizelkedés mesterségem; beszélni sokat, cselekedni keveset,

igérni legtöbbet, adni semmit sem szoktam, ha csak ön hasznom nem kivánja. Legfőbb vonás charakteremben, hogy szerelmemben állandó vagyok; a' román-könyveket szeretem olvasni, 's belőlök az édes mondásokat kilopogatni, hogy általok a' kedves előtt nagy észt áruljak-el. — Lakásom Pesten van, hol legtöbb tárgyak szövődnek-össze; hivatalom, más baján törni agyamat, fölszámolni más' jövedelmét, őseimtől rám maradt jószágomat elkölteni, 's egy lánykát szivével együtt meghóditani, ki maga csak accidentia legyen, 's a' száz ezer tegye a' fő czikkelyt. Minden ismerős nélkül élek Pesten, fő dolgaim: a' városon le 's fel sétálni, a' lányok' kalapja alá tekintgetni, a' művészek' boltja előtt bámulni, — ah! mert mi nagyobb tulajdonság a' bámulásnál? a' költő czélját éri költeményivel, ha — bár hozzá nem értőktől — bámultatik. Illy bámulás volt oka azon történetnek, mellyet a' sors a' pénteki előitélet' megczáfolására előmbe állíta, 's melly hősévé engemet tett, hogy azt itt nektek elbeszélni szerencsém lehessen. Néhány hetek előtt — melly hónapban, már elfeledtem — épen a' czukrász előtt csudálom a' czukorból készült hős

magyarokat, 's akaratlan e' gondolat ötlött elmémbe: „Nem hiában roszul megyen nálunk minden, mert czukorból is vannak magyarok, kik a' lanyha esőtől könnyen fölolvadnak!" — Ekkor a' bolt előtt megáll egy kocsi, 's belőle kilép egy öreg úr leányával, 's a' boltba megyen. A' lány csinosan volt öltözve 's ruháján a' módi kitünteté magát, 's nem hibázom, ha őt módisclávjának nevezem, ambár nem tagadhatom hogy szép volt, 's figyelmem' magára voná. Ugyan van-e egy tetszetős lány is, ki a' módinak ne tömjénezne? Elkerűlhetetlen ez a' mai világban; chronicus nyavalya, csak a' pénz' szűke curája. Kis szünet mulva magam is beléptem a' boltba, kevéssé fölhevülve — a' mi szerelem' előjele. Olly félénk parancsoló soha sem valék. Furcsa a' szerelem, csak egy pillantás, már gyökeret ver a' szivben, 's ha kitépdesni akarnók — jaj akkor! Két pohár limonádét ittam, még is jobban izzadtam, mint a' tollát rágó költő. Megvallom gyöngeségemet, szivem könnyen hajlandó a' szerelemre, egy lány' nyájas pillantata — notandum ha szép — elegendő rablánczra fűzni, mellyből — mert nekem úgy tetszik — igen nehezen tudok

kivergődni. Az öreg úr barátságos, magyar ember vala, leányát Nellinek nevezé, 's tréfálódva beszédbe eredénk. Nelli minden szava' ejtésével bájolóbb leve, a' szív' belső rejtekébe hatának pillantati — mert utat nyitottam — 's lángzó keblem örömmel hajtá magát rabságába. „Óh mellyik lehet gyönyörűbb élet, mint egy angyal' birtokában vigan éldegélni a' földi pályát?" Ez volt legfőbb principiumom, mellyért is életemben tizennyolczadik évemtől csak fél évet sem számlálhatok, hogy valakibe szerelmes ne voltam volna. — Az öreg úr leányával felült a' kocsiba, én utánok még sokáig meresztém szememet 's legalább lehettem olly szerencsés, hogy Nellit fölemelhetém a' kocsiba. Eltűnt régi vidámságom, ábrándozólag földre tekinték, 's szerencsém, hogy költőnek el nem ismertek. „Félre képzetek! Ezen csudás angyal még képes lenne kivetkeztetni saját charakteremből" igy gondolkozva a' játékszín felé léptem. Hizelgésem elmaradt, a' lánykát egy szóval sem dicsérém, milly szép, bájoló, 's milly angyali termetü, bizonyára így szivében nem nagy benyomást hagytam; ezt felette roszúl tevém, 's én, ki ismerem a' lányok' gyöngeségét,

még is olly elfelejtkezőleg viseltem magamat; a' lány' minden szavára „igen"-nel nem válaszoltam, mély alázatosságot előtte nem színlettem, kezeit egyre nem csókolám, 's a' t. — A' játékszín előtt temérdek gavallércsoportra bukkantam, kik egy idegen színjátszóné' bámulására csődültekössze. A' gavallérok nálunk több félék: némellyek ész, mások pénz, 's legtöbben ész, 's pénz hiával vagynak, 's ezek leghatalmasabbak; ők vonják magokra a' közönség' figyelmét, az érdemet, 's kinevettetést ők osztogatják, 's a' kik nem cselekesznek kivánságok szerént, azok a' pallérozódás' alsó lépcsőin állnak. Komor képzelődésim' elüzése végett bementem a' néző helyre, keresztül nézém a' logek' sorát, gondolám, szemeim Nellire akadnak. Elkezdődött a' játék, az idegen művészné nem felelt-meg elővágyomnak, sokat képzeltem felőle 's épen ez vala oka. Körültem kifütyölésről beszéltek, 's midőn ezt mivelnék, felülről a' mennyországból a' hangos „vivat"ok elfojtották a' fütyölést. Most nem valék alkalmas a' kiabálások' hallására, szomoru szivvel ott hagyám a' játékot; az idegen művésznének sok szerencsét kivántam, igen gyönyörűnek hiresz-

telték, — 's a' szép bennem mindig védőjére talál.

Haza mentemben találkoztam Nellivel; mély alázatossággal köszöntém, 's beteljesedett kívánságom „bár csak őt még ma láthatnám!" Most helyre állott vidámságom, szétröppentek bánatim, ujra a' régi enyelgő levék: előttem lebeg a' lány, milly módossággal hajtá-meg fejét, milly bájoló szín terjedt-el arczain, midőn engem a' távolból megpillantott, — ebből olly könnyelmü, mint én, viszon-szerelmet sejdíthetett. Örömmel értem szállásomra; tele volt agyom különböző tervekkel. — Nellivel megismerkedni vala legfőbb czélom; majd karszékembe dőltem el-elsülyesztő képzetek' árjába merűlve, majd fölpattantam ülőhelyemről, nagy léptekkel méregettem a' szoba' hosszát, de egy jó gondolat sem ötlött elmémbe. Elővevém román-könyveimet, kikeresgéltem, az 's ez a' román-hős hogy' jöve ismeretségbe kedvesével, miként nyeré-meg szerelmét? — Egy ismeretségre szolgáló mód igen tetszett, 's mindjárt is hozzá fogtam volna, ha e' kétség nem támad elmémben, valjon azon történet igaz-e? valjon azon mód használható-e a' practicus

életben?" — Agyom eltelvén a' képzetek' zűrzavarától, a' sorsra biztam magam, ez legjobb vezetőm leszen, 's igy ha nem érem-el czélomat, nem én, hanem a' sors leszen oka, 's minden hibáimat, kicsiny lelküek' szokásaként, rá fogom háritani, 's elmém' gyöngeségének semmit sem tulajdonítok.

Hazulról elmenni szándékoztam, de ekkor szobámba lép egy férfi, ruhájáról inast ismertem benne. — „Tiszteli a' nagyságos báró a' tens urat, szól, szivesen látja vacsorára." — „Kicsoda?" kérdém gyorsan — „Báró Környei." — „Hol vagyon lakása?" — Az inas megmondá, 's eltávozott. Báró Környei!—szólék magamban — ugyan ki lehet 's mit akar velem? sem hirét, sem nevét soha nem hallottam. Vacsorára hív, az idő itt vagyon, nekem igéretemnél fogva mennem kell; jó hogy a' sorsra bíztam magam, vaktában egy báróval ismertet-meg, kivel elősegíthetem jövendő boldogságomat. Elindultam báró Környeihez, furcsa képzetekkel tünődtem utamban, a' bárókat a' nemesekkel összehasonlítgatám 's milly resultatum jött-ki — elhallgatom. Bejelentettem magam a' bárónál; midőn a' szobába

lépnék tárt karokkal fogadott azon öreg úr, kihez a' czukrásznál volt szerencsém. — „Igen örvendek, szól a' báró, hogy házamnál tisztelhetem spectabilis Árnyai öcsém uramat, atyját jól ismertem, együtt jártunk iskolába, nem volt nála a' tékozlásban nagyobb gavallér, ha rá emlékezem, juratus korunkban hányszor fütyörétük-ki a' színjátszókat, szinte megifjodom!" —

Honnét e' nem várt üdvözlés? szembetünő vala zavarodásom. Az igaz, hogy Árnyai Károly név alatt jelentem-meg Pesten, de akkor nem is gondolám, hogy más' nevét usurpálom. Mi tevő legyek? kinyilatkoztassam-e magamat? Vagy kalandokra szolgáltassak alkalmat? Hiszen olvastam több románt, hol a' más' személyében való megjelenés igen szerencsésen ütött-ki. — Beszélgetésbe eredtünk; — a' többi közt a' báró kérdezé, mikor jöttem Pestre? utolsó levelemet a' másik héten kapta, 's a' mit benne írtam, kész teljesíteni. Aztán a' házi környülállásokról kezdett kérdezősködni, én váltig akartam elfordítani a' beszédet, de ő néhány percz után újra visszatért. Nekem igen vigyázónak kellett lennem, nehogy ollyast mondjak, melly Árnyai' környül-

ményeivel meg nem egyezhető. Mondhatom, a' szerencse pártfogóm vala, a' báró' kérdéseire olly helyesen felelék, hogy szinte csudálni kezdém elmésségemet. P. o: Hányszor voltam Bécsben a' játékszinben? — erre feleltem 20-or. Már ha 15-ör mondottam volna, gyanút támasztok az öreg báró' keblében.

Leültünk a' vacsorához; Nellit egész pompájában láthatám: varázs-erővel vonzotta szívemet magához, 's most igazán ohajtottam volna lenni Árnyai Károly. Nelli mellettem ült, 's tőlem nem idegenkedett, egész készséggel nyujtá kezét csókra, 's ha szépségét dicsérém, tetszetős enyelgéssel mosolygott; ez annyit jelentett, hogy még inkább dicsérjem, a' mit én charakteremnél fogva hiven teljesítettem. Vacsora után a' báró különös beszéd végett mellék szobába hítt; én előre rettegtem, gondolám, most a' mézes horgon fönnakadok, de bátorítottam félénk keblemet. „Az úr, spectabilis Árnyai öcsém uram, szól a' báró, megáll-e föltételében? Most láthatá láryomat, külső szépségéről nem is szólok, az úr vizsgaszemei eléggé kifürkészték; a' mi illeti belső tulajdonit, azokat a' házasság alatt könnyeden

kitapasztalhatja." — „Házasság alatt?" — válaszolék tűzzel, 's helytelen mondásomat akkor bántam-meg, midőn a' hang kirepült ajkamon. — „Igen, a' házasság alatt, úgy sem jó mindent előre tudni." — „Az igaz; de kérem a' bárót, melly szenvedelmektől ragadtatik-el Nelli leginkább?" — „A' féltékenységtől." — „'S honnét tudja ezt a' báró?" — „Tapasztalásból." — „Nelli volt már szerelmes?" — „Ugyan mit mond az úr? van-e egy lány széles e' világon, ki 18 évet haladott-el a' nélkül, hogy szerelmes ne volt volna." — „Igy tehát lemondok föltételemről." — Ezt mondanom általában hasznos volt, mivel házasságról van a' szó, engem mint vőlegényt tekintenek, e' zűrzavarból ez által kivergődhetem. Ekkor az asztalon megpillanték egy levelet, Bécsből az öreg bárónak czímezve; mindjárt gondolám, ez Árnyaitól lészen, 's jó lenne hatalmamba keríteni. Alkalmúl szolgált a' báró' zavarodása, ki bánni látszott mondását, szavát megmásítni törekedett, mellyért elővevé szónokságát, és el akará felejtetni a' féltékenységet; ez alatt én kezeim közé keritém a' levelet. Gondolám: ebből többet, 's nyiltabban fogok mindent

megérteni; merész volt a' tett, de a' szerelmesnek megbocsátható. Őrültem a' levélnek jobban, mint a' hadvezér egy várbevételnek; a' bárót nem hagyám tovább beszélni, engesztelőkép holnapi eljöttömet igérém, 's akkor, föltételem mellett megmaradok-e vagy nem, kinyilatkoztatom. A' báró hosszú verítékét letörlé; szive megkönnyebbült, hogy megmentém a' philosophálástól; ő az argumentumokat argumentumokra halmozta, 's mindig azt következteté, hogy akartalan tréfálódott. Elmentem előtt még volt szerencsém Nelli' kezeit ajkamhoz ragadni; valójában minden édesség a' csókban egyesül: csókolja valaki sokáig a' lány' kezeit, ha szerelmes, könnyen átplántálhatja szerelmét annak szivébe. Nincs a' csóknál — melly a' hízelgés' egy neme — hasznosabb eszköz a' lányszív' hódításában. Nelli csókomat kézszorítással viszonozta; lehetetlen leirnom szivem' érzetét; édes csüggedéssel függtek szemeim Nelli' arczain, 's olly furcsán rebegém a' „jó éjszakát!" mintha örökre távozni akarnék.

Tizen egy órakor érkeztem szállásomra. Nelli volt gondolatim' tárgya, szüntelen előttem lebe-

gett, egész elmerüléssel festém-le szépségét magamnak; hókarjai, piros ajkai, 's kimondhatlan szépségü arczai mélyen a' szív' rejtekébe hatottak; milly gyönyörűn függöttek vállain hajfürtei, milly nyájas keggyel nyiltak-föl ajkai! 's tb. A' levélről szinte elfelejtkeztem, ha véletlen kezembe nem akad; reszketve fölnyitám, — ez éltemben a' legnagyobb vétek — az egész levél ebből álla: „Árnyai a' báró' leányát megkéri, 's négy hét mulva Pestre jő." — Hamar előveszem a' kalendáriomot, nézem, mellyik nap olvassákki a' sárkányt lyukából. A' levél pénteken van irva, egész borzadás lepte-el keblemet, midőn látnám, hogy e' nap is péntek; erről végkép elfelejtkezém 's Árnyai mához két hétre, épen pénteken fog megérkezni. Most már szép tapasztalást tehetek, megczáfolom a' balvélekedést, 's így a' pénteki előitéleten hatalmasan diadalmaskodom. A' szép képzetektől olly annyira elragadtattam, hogy semmi roszat sem sejdítheték. „Jöhet, gondolám, Árnyai, én őt praeveniáltam, a' lány belém szerelmes, a' jövő pénteken tartjuk a' jegyváltást, 's így a' péntek szerencsés nappá leszen. Több illy képzetek közt az álom ellepett.

Reggel mély álmomból kopogtatás zavartföl. — „Ki az?" kiálték, és ismerős hang válaszolt. Fölnyitom az ajtót, belép Bárdi, egymást forrón keblünkre kulcsolánk. „Barátom, szól Bárdi, igen elvonulva élsz, az egész házban senki sem ismer, ha meg nem irod a' ház' 's szobád' számát, tán rád sem akadok." — Én ezen nagyot nevettem, kijelentém barátomnak, hogy Árnyai Károly név alatt vagyok ismeretes. „Igen, illyes valamit említettél leveledben, szól Bárdi, 's épen ezért jöttem Pestre, hogy a' jó útra visszatérítselek — az álnévvel sokszor az ember nyakát szegi — és a' pénteki előitélet' megczáfolásától elvonjalak, mert én is ezen törekedtem, 's pórúljártam." Én elbeszélém tegnapi történetem', 's tőle tanácsot kérék. Bárdi szomorogva hallgatta kalandomat, ő Árnyai Károlyt ismerte minden környülállásaival, elbeszélte hogy Károlyt tizenegyedik évében az atyja Theresiánumba adta, ott nevekedett-föl, míg alkalmas lévén, egy huszár ezredbe lépett hadnagyi ranggal. Az öreg Árnyai, 's báró Környei szives barátságban éltek; jószágok egymás mellett feküt, elvégezték magokban, hogy Nelli Károly' nője legyen; ez róla sem-

mit sem tudott, 's a' legkülönösebb volt, hogy Károly midőn atyjához utazott, a' báró' leányával mindig vagy Pesten, vagy valamely fürdőben mulatozott. Tiz év mult el, Károly Bécsben levelet kap, mellyben tudtára adatik atyja' halála, 's ő leggyorsabban sietett haza: fölbontatott a' testamentom — a' többi között az öreg Árnyai meghagyta fiának, hogy a' báró' leányát vegye nőül. Környei ekkor a' bártfai fürdőket használta, 's így Károly, a' nélkül hogy a' bárót, 's Nellit láthatta volna, szorgos dolgai miatt Bécsbe visszautazott. Környeinek írt több levelet, de előbb Nellit lemásoltatá alattonban, 's tetszett neki a' képmás az eredetiért. Az utolsó levél az volt, mellyet én az öreg bárótól elhoztam. Megtudtam azt is, hogy a' báró Árnyaihoz képest csak szegény; Károly egyetlenegy fiu, rá maradt minden örökség: két falu, három puszta; ellenben a' bárónak Nellin kivül egy fia is van, még is minden jószága Károlyénak csak harmad részét teszi.

Tehát most magyarázhatom-meg mért viseltettek hozzám olly szivességgel, mért becsültek olly felette, úgy hogy a' báró megszidta inasát, mivel engem csak tens urnak titulázott. Most

könnyen haladhatok pályámon, minden ága bogát ismerem Árnyai' familiájának, ha roszúl ütne-ki a' dolog, a' mit nem reménylek, kisikamlom, mint a' csik; azért van eszünk, hogy tudjuk használni. Igaz, nem mérkőzhetem meg Árnyaival, de a' szerelem is nyom valamit; az ügyesség pedig nem megvetendő vagyon. Még ekkor kinyilatkoztattam Bárdinak álszemélyemben megmaradásomat, mellyet adósságok 's fiatalkori pajkosságaim vétettek-föl velem. Ő igen boszankodott, több argumentumokkal meggyőzni akart, és elvonni föltételemtől. „Barátom szólt végre, látván állhatatosságomat — emlekezzél a' péntekre, isten látja lelkemet miként sajnállak, de a péntek, a' péntek!" — Egész elkeseredéssel szorítá-meg kezemet, 's eltávozott. Mély gondolatokba merülve fontolgatám Bárdi' szavait, ő igazat beszélt, 's ha Nellibe nem vagyok szerelmes, félre vonúlok rollémmal; de kötve tart a' szerelem, biztat a' remény; a' ki mer, az nyer. Állapotom nevetséges, környülállásim izzasztók, semmire sem determinálhatom magam, ha kiség elfeledkezem Nelliről, ön magamat kinevetem, 's máskor sorsommal megvagyok elégedve.

Igéretemnél fogva még dél előtt megjelentem a' bárónál, ő egész nyájassággal fogadott, a' beszélgetést tegnapi tárgyról kezdette, én nyiltan vallám, hogy a' jövő péntekig semmit sem szólhatok; Nellivel bővebben kell megismerkednem beltulajdonit kitapasztalnom szükséges. Ezen a' báró kevéssé elkomorodott, de ujra vigságra derítém, mondottam neki, én igen kegyes kritikus leszek, sokat el fogok mellőzni, sokat a' szerelem nem fog velem láttatni, 's legtöbbet homályba burkolva hagyok. Igy is történt; valójában nincs kurtábblátó mint a' szerelmes, ennek a' nagyitó üveg sem használ. Kivált engem a' szerelem igen vakká tett, Nelli' minden mozdulatából irántam vonzó érzetet következtettem; olly gyöngéd hajlandósággal viszonozta szerelmemet, ámbár többször mint tizszer — ez még nem sok! — voltam szerelmes, de illy bájolóra nem találtam. Szeretném olvasóimnak Nellit egész pompájában lefesteni, de mivel charakterem' fő vonását hízelgésnek mondám, nem bátorkodom azt cselekedni, netán az általam festendő szépséget csupa képzeménynek gondolnák. Minden vakságom mellett is tapasztalhattam féltékenységét, olly nagy mérték-

ben, hogy ha csak egy lánynevet említettem is, már hidegséggel viseltetett irántam, 's addig a' régi nyájassá nem lett, míg a' nevezett lány' genealogiáját familiáméval össze nem szőttem, az az: azt kellett mondanom, hogy — atyámfia.

Elbeszéltem minden tapasztalásimat Bárdinak. Ő előre jövendölgeté, lehetetlen jó czélt érnem, minden esetre buknom kelletik, de leginkább neheztelt rám, mért hagyám péntekre a' végválasztást. Ő egyéb iránt amollyan fűzfapoeta lévén előre gyászverseket irt, jövendő kinjaimat kesergő dalokba foglalta, 's egy párt a' világ' elébe is bocsátott; mellyek olly silányak voltak, hogy a' ki csak olvasta boszonkodott. Közelgetett a' péntek, keblem mind inkább szorongóbb leve, igen csudálkoztam, hogy a' báró' ismerősei közűl, kik meglehetős számmal valának, és leginkább ebédre szerettek compareálni, egy sem ismert rám. Pest-Budán elterjedt a' hír, hogy Árnyai, báró Környei' lányát nőül veszi; félek, nehogy Bécsbe is elhangzott legyen.

Pénteken reggel, mielőtt a' báróhoz mennék, hosszasan beszélgeték Bárdival, kérdém tőle, milly büntetést szab a' Corpus juris annak fejére,

ki más' nevét bitorolja? „Hisz tudod a' just" „Igen, felelék, tudtam az examenre, de most üres a' fej, a' szerelem sokat kiver az ember' eszéből." — „Bizony magamnak is be kell először tekintenem a' Corpus jurisba, az illy esetek ritkák, csak a' románokban szoktak előfordulni, oda pedig nem terjed-ki a' törvény' hatalma." — „Hisz történetem is csupa román, ne is fáraszd magad, hagyd pihenni a' Corpus jurist." — Bárdi tőlem elvált, én pedig szívszorongás közt lépegettem a' báró' lakása felé. Utamban föltevém: először Nellivel fogok beszélni, megvallom szerelmemet, ha ő ínyemre válaszol, legyen meg a' jegyváltás, azt sem bánom, ha jövő pénteken leszen is az eskü. A' báró' háza előtt találkoztam a' levélhordóval, ki egy levelet akart felvinni a' báróhoz. Rosz lelkiösméret kínozott, valljon nem Bécsből érkezett-e a' levél. Megszólítom a' hordót, ő mutatja a' levelet, 's Árnyai' irását megismerém. „Földi! add-át a' levelet, úgy is a' báróhoz megyek-föl" — nem vártam feleletét, egy új huszast nyomtam markába. „Uram! szól a' levélhordó, ennyi nem illet, a' levél frankózott." — „Semmi, szólék, legyen mind a' tiéd." — Örvendve majd

földig hajtá fejét; kezembe adá a' levelet, 's eltávozott; szerettem volna fölbontani, 's éltemben a' második legnagyobb vétket elkövetni, mert a' többi, példáúl a' hitszegés, nálam mindennapi eset. Mostan ezt nem lehetett, de ne gondolja azért az olvasó, hogy a' levelet a' báró' kezébe adom — hisz most én vagyok Árnyai, másnak nem illik nevem alatt irni. Csak egy hete mióta szerelmes vagyok, 's már voltam levéllopó, 's levél-elfogdosó, még mi nem következnék, ha tovább tartanám keblemben a' szerelmet, a' nélkűl hogy nőmmé tenném Nellit. Mint a' tolvaj, ki nem állhatván a' becsületes ember' nézetét, nehogy vétkét szeméből kiolvassák, úgy én is, midőn beléptem a' szobába, hol Nellit egyedűl találám, földre sütött szemmel akartalan megállapodtam. A' lány várta, mi történik; én nem birván mozdúlni helyemből, hozzám jött, 's kérdé: „Mi baja kegyednek? olly komor." — Ezen szavakat egész szivbéli részvéttel ejtette, 's én ki nem állhatám, hogy forró csókomat arczára ne csattantanám. Pirúlás lepte-el arczait. „Már ez sok!" kiálta, 's kiment a' szobából. — Még ez kevés! — kiáltám utána, de ő ezt nem hallotta. Majd

egy negyedig megtartám előbbi állásomat, míg-nem egy karszékbe vetém magam 's Nelli' visszajöttére várakoztam. Szépen kezdém a' szerelemvallást; kéz helyett nem jó az arczot fölcserélni! de semmi, gondolám, tán csak jövendő férjének a' csókot meg nem tilthatja. Ekkor lassu kopogást hallék a' mellékszobában. Nelli jő vissza, gondolám, és az ajtó megé vonultam. Megnyilt az ajtó, belépe Nelli, engem észre nem véve, én gyorsan megragadám kezeit 's csókom' árjában fürösztém. A' lány e' véletlen tett által megzavarodott, arczai sárga szinbe borultak, szive erősen dobogott, 's kevésbe mult, hogy karjaim közt el nem ájula. A' közel lévő székre vivém 's bűnös gyanánt állottam mellette. „Nagyságos kisasszony! megszólamlom, ezerszer bocsánat, szivem nem bir érzetével, szörnyű kétségek közt hánykódom, a' kisasszony lenne képes minden kétségimet szétoszlatni." — „'S még is megsérteni nem átallott" felelt Nelli rátartólag, előre sejdítve, hogy itt van a' szerelmi vallás' ideje. „Megtagadhatná-e a' kisasszony tőlem azon édes gyönyörűséget, mellyet arczára nyomott csókom szülni képes? én szivemből vallom — ekkor letérdelék — a'

kisasszonyt legforróbban szeretem, 's mint éltem' angyalát imádom." Nelli hallgatott, tetszőleg hangzottak fülében szavaim, örűlni látszott diadalmán. Higyetek nekem ifjak! soha sem büszkébb a' lány, mint mikor szerelmünket megvalljuk, ekkor egy darabig el is kinoz ám. Kisasszony! — folytatám beszédemet — könyörűljön a' fájdalmakkal küzködő sziven, gyógyítsa-meg beteg keblemet, melly a' kisasszony' első pillanatától mély sebet kapott, esküszöm, halálomig hív leszek." — „Hív lesz? szól Nelli, azt az idő mutatja-meg! óh igen jól tudjuk mi leányok a' férfihűséget." — „Én kivételt teszek, hűségem csudálatra méltó, higye a' kisasszony!" — „Mindent hinni nem jó, a' példák tüntetik-ki leginkább a' hűséget." E' szavak' ejtésével mosolygva tekinte rám, már már kegyébe látszott méltatni, de én hevülve tüzemtől azt találám mondani hűségem' állandóságáról, hogy egy lánykát négy évig hiven szerettem, 's ezzel porba döntém fáradságomat; Nelli elfordítá tőlem arczait. „Az úr tehát már volt szerelmes? Én csak olly férfit szerethetek, ki soha sem igérte-el szivét." — Most épen olly állapotban valék, minőben a'

báró, midőn megvallá, hogy leánya már szeretett; gondolkoztam valljon az ő argumentumait használjam-e; de azokkal sokra nem mehettem volna. Még is furcsák vagyunk mi; a' lányok' kivánsága, hogy egész éltünkben egyet szeressünk, a' férfiaké is ugyan az; holott az első szerelemnek — kivévén a' románokat — nincsen tartóssága, hamar föllobban mint a' szalmatűz, 's még hamarabb elenyészik. Én hires ember lévén a' szerelemvallásban, már tizszer keresztűl estem ezen a' nyavalyán; mindig föltevém: soha többé nem szeretek, 's mindanyiszor megszegtem fogadásomat. Most a' tíz vallás közűl egy sem jutott eszembe, nem tudtam mihez fogjak. Nelli nem néze rám, én folyvást térdeltem, 's még mai napig is térdelnék, ha be nem jő a' báró, kilátván helyhezetünket, nevetésre fakadt. — „Óh öcsém! fölkiálta, az én időmben nem igy vallották-meg a' szerelmet." — „Jaj, kérem a' bárót, most a' XIX. században élünk, szólék 's fölpattantam helyemről. Nelli kivetközék komor szinéből, 's atyja' keblére simult. „No 's mi történt? szól az, egész zavarodásba merültetek." — „Én megvallám szerelmemet, felelék, Nelli magától

eltaszított, kegyébe nem méltat." — „Óh sok baj van a' szerelemvallással a' XIXdik században, szól az öreg; Nelli mit szólsz Árnyai' vallására?" — „Haragszom rá, felelt ő, engem megsértett." — Igen, kiáltottam hevülve, keze helyett arczára nyomtam csókomat, de véletlenül, 's midőn hibámért eleget tennék... „Akkor megijesztett, közbe szól Nelli, úgy hogy a' székre rogytam." — „Békűljetek-meg, mondá az öreg úr, spectabilis Árnyai öcsém téged Nelli szeret, 's te mit felelsz?" — Nelli hallgatott, 's én térdre borulva kezeit ajkamhoz ragadtam. — „Óh átkozott módi ez a' XIX. században, hogy a' férfiak térden vallják-meg szerelmöket, 's így könyörgenek az igenért; spectabilis öcsém, ez rosz szokás, ez által a' leányokat elkényeztetik, 's mire való az a' sok kézcsókolás?" Azért, gondolám, mert könnyebben hozzá férhetünk a' lányok' szivéhez. Nelli fölintett térdelésemből, szerelmemet viszonozza, megigéré, olly föltétel alatt, ha a' kéz, 's arcz-csókolást össze nem téveszem. A' báró demonstrálá, milly nagy különség vagyon a' kéz, és arcz-csókolás közt: a' kézcsókolás csak hízelgés, az arcz-csókolás pedig

ennek foganatja. Megtörtént azután a' gyürűváltás, szivem repesett örömében. Most jöhetsz Árnyai, gondolám, de késő lesz, az én charakterem erőt vett Nelli' szivén, finomságom a' szerelem' dolgában majd hihetetlen. A' bárónál töltém az ebédet, 's a' délután' nagyobb részét.

Este szállásomon fölbontom az elfogott levelet; jobban reszkettem, mint ujoncz katona a' csatától; elkedvetleníte ezen gondolat, előbb utóbb ki kell vetkőznöm álszemélyemből, 's akkor történik velem ollyas valami a' mit életemben soha sem tapasztaltam. A' mi eddig történt velem, illyenhez többször volt szerencsém, nem is rettenek-meg a' bajtól olly könnyen, mivel tudom, végének kelletik lennie. Elolvastam a' levelet, 's földerültem. Árnyai irja Környeinek, hogy némelly szorgos dolgai miatt kényteleníttetik a' határidőt két héttel meghosszabbítani, mellyért engedelmet könyörög. Óh szivesen megbocsátok, gondolám, bár még fél évig Pestre ne hagynának jőni környülményid. Különféle gondolatokkal tépelődtem, jövendő boldogságom' képzetéből Bárdi zavart-föl, ki félénken tudakozá, hányadán állok, 's miként sült-el a' próba; ő ma többször-

is keresett, igen nyughatatlan volt állapotom miatt. Megköszönném irántam barátságát, 's történetem' elbeszélésével jutalmazám-meg nemes érzetét, megmutatám a' levelet, ő fejét csóválá, 's fölsohajtott: „Én szerencséden örvendenék, ha a' jövendőben rosz nem lappangana." — De a' poeták' jövendőlése akkor igaz, ha már megtörtént; példáúl, Zsigmondnak álma. — Könnyebb szivvel távozott-el tőlem Bárdi, kért, ójam magam több pénteki próbáktól; addig jár a' korsó vizre, míg el nem törik. Bárdit félénkségeért kinevettem, 's elmente után gyávának nevezém.

Nelli' körében boldogul töltém napjaimat. Bécs, és Árnyai ritkán jutottak elmémbe, 's illyenkor nevetésre fakadtam; előre képzelém azon megütődést, mellyben Árnyai lesz, midőn lejővén Bécsből, Környeiéket meglátogatja, 's ott kinyilatkoztatván kilétét, csábitónak, szélhajtónak fogják elismerni. De csak nem illő más' kárán boldogulni! — sokszor hányám szememre. Óh ez semmit sem tészen, — védett az okosság; Árnyai semmit sem fog veszteni; tíz éve nem látta Nellit, 's nem is ismerik egymást. Árnyai'

szerelme a' portréba csak hiu, de én olthatatlanul lángolok. Illy, 's több gondolatok megerősítették a' szerepbeni maradásomat; ha már fél útat keresztűl haladtam, csak gyávának illik czéljától elállani; de mégis jó volna kinyilatkoztatni magam, gondolám, 's föltételemmé vált, 's ezt is péntekre halasztám, midőn el fogjuk határozni az eskü' napját. Bárdi' részvétele sorsom miatt érzékenyítő vala; barátságból javaslá, jó volna neki Bécsbe mennie, 's ott beszélne Árnyaival, 's lemondatni vele Nelli' kezéről, mivel már más birja szerelmét; de én nem akarám őt kalandomba keverni, tiszteletem iránta határtalan, csak azt sajnálom, hogy előitéletek' igája alatt nyög.

Péntek elérkezett; most, gondolám, kitűnik e' nap' jósága, vagy roszasága; félénk kebellel indultam délután a' báróhoz. Nagy izzadásomba fog kerülni, sok veritéket kell letörlenem, míg kivetkőzöm álszemélyemből; szemtől szembe megvallani a' bárónak, hogy őt megjátszottam, valójában nem kis munka; most legyen segítőm a' hizelgés. Midőn a' nő ultra modum hizelkedik férjének, vagy supra aliquid kiván, vagy

megakarja csalni őt; de hizelgésemből ezt nem fogja valaki következtetni, mivel mindig galant ember valék, csak hizelgő szurdalással szokásom mást simogatni, 's illyenkor nem is álmodoznak a' megsértésről.

Valóban a' mióta Pesten vagyok a' hizelgéssel több hasznot hajtottam, mintha Kant' eszével voltam volna fölruházva. Pénz és hízelgés! e' kettő a' mai fölvilágosodott században elkerülhetetlen. A' sors mennyire megtagadá az elsőt, anyira kipótlá azt a' másodikban. Ellenségem Pesten egy sincs, én finomúl bánom az emberrel, nem lehet reám senkinek neheztelése; ha valaki gyöngeségét kitapasztalom, már akkor hihetem, hogy czélnál vagyok; de bezzeg mi a' báró' gyengesége? Felelet: pompát szeret űzni, gazdag vőre akadni, 's több illyenek. Illy gondolatok közt elértem a' báró' lakását, sokáig borzadással állottam az ajtó előtt, hangos nevetés hallatszott a' szobából, 's keresztűl járta keblemet; tovább nem deliberáltam, fölnyitám az ajtót, a' báró szokásaként előmbe jött, megölelt: „Szolgája Árnyai öcsém uramnak!" ez volt minden napi üdvözlése. A' bárónál egy idegen

férfiút találtam, Bécsből érkezett, kegyelmembe ajánlották; Nellit ez előtt bécsi ujságokkal mulattatá. Midőn beléptem a' szobába, az öreg' szavaira az idegen megütődött, 's ottlétemben mindig habozólag beszélt. Én Nellihez simultam, az idegenről bővebben kérdezősködni, és tőle tudám-ki, hogy Árnyai meghagyta neki, ha Pestre jő, el ne mulassza Környeiéket meglátogatni, némelly izeneteket küldött általa; Nelli hozzá veté: „Hisz csak úgy gondolod, Árnyai úr itt vagyon." — Az idegen úr' zavarodása lépcsőnként fölebb hágott, Árnyai hozzám valamennyire hasonlíta, gyermek-korunkban talán összeillőbbek valánk, de ő a' német, én a' magyar éghajlat alatt fejlődtem-ki. Az idegen csak Árnyairól beszélt — tán másról nem is tudott — a' báró kérdezé: ismeri-e Árnyait? Ő igennel válaszolt, 's olly furcsát jelentőleg rám czélozott. Az illy látogatás nem vala inyemre. Igaz, magam is csak verítékkel küzködni jöttem, de legalább akkor lett volna foganatja. Megszorítám Nelli' kezét, a' többinek jó éjszakát kivántam, 's eltávozám. Soha illy rövid nem vala látogatásom.

Bécs és az idegen, új meg új képzeleteket támasztottak agyomban, egy előérzet szomorogni kényszerített; búmat nem valék képes elűzni. Nézetlen maradtak a' mellettem elmenő lánykák, semmi tárgy sem vidítá-föl szivemet, minden unalmas, és komor volt körültem. Egy művész bolt előtt megállottam, de a' szép festések, és rajzolatok sem vonták magokra figyelmemet; épen olly különös valék, mint a' ki pénteken nagyot akar cselekedni. Egy rajzolat, melly egy pár féltékenyt ábrázolt, titkomat hagyá sejdítenem. „Ah most hon vagyok, gondolám, tehát csak a' pénteki előítélet teljesedik; az idegen féltékenységet öntött keblembe! De méltán is félthetem tőle Nellit, a' bécsi nevelés különös vonzó erővel munkálódik a' gyönge lány' szívében, a' legújabb módi, a' legfinomabb hizelgés bizony az ember előtt a' lány' hűségét kétségbe hozhatják. Furcsa is, hogy az idegen ma érkezett-meg, 's már Környeiéknél tette látogatását, midőn a' szobába léptem, miért ütődött-meg olly felette? szavai mért hangzottak olly törötten? Minden esetre Nellibe szerelmes, már félni kezdettem, 's átkozni a' pénteket, de eszembe juta erős föltéte-

lem: a' pénteki előitélet' megczáfolása; gúnyolva illettem ön magamat, utóbb hangos nevetésre fakadtam. Ekkor észrevevém hol vagyok; körülnézek, szerencsémre senkit sem láttam magam körül: de messzéről közelített az idegen ifju, egyenesen hozzám jött, kért, mennék szállására, különös mondani valója van. Megütköztem, mit akar velem, gondolám, micsoda különös dolga van? én ismeretlenhez menjek-e? violentiát kövessenel rajtam? — Kértem, jőne hozzám, szállásom közel vagyon, ő meghajtá magát, 's teljesíté akaratomat. Megyünk. Én hallgattam, ő némán követett. Én mosolygásra fakadtam, 's ő gúnyolólag viszonozta. Én hátra tekinték, 's ő ugyan ezt cselekedte; bár mit tevék, ő mindenben utánazott. Sokszor rám mereszté szemeit, gondolám: ez rabiatus ember, bizonyára violentiát fog elkövetni házamnál; minden mozdulata gyanúmat éleszté. Bé is teljesedett; mihelyt szobámba értünk, kezde beszélni, kardot, puskát, pisztolyt emlegetett, hadarta a' szavakat „főbe lövöm az urat, nem kegyelmezek spectabilis uramnak!" — Illyen, 's több érthetetlen beszédek rémülésbe ejtettek. Ő mindig nagyobb, 's nagyobb tűzre

hevült, kezei mint a' mobile perpetuum forogtak, hiában könyörgék hallgatásért ő csak egyre folytatta beszédét; én fölmérgelődvén, nevetve, 's boszankodva hallgatám, de egy szót sem érthettem beszédéből, 's végre nagy sokára bevégezte. Kérdém, miről szólt? felelé: már hallottam. — „Puskát, lövést igen, tán vadászni akar? Ott a' szegletben vagyon puskám, mára által kolcsönözöm, sárkánya ugyan eltört, 's akkor fog vele nyulat lőni, midőn beszédét megértem." Ő hallgat, 's meredt szemekkel méreget. — „Tán kardra van szüksége, szólék gúnyolólag, tetszett említeni? az is van nekem, juratus koromtól nem is nyultam hozzá, már pedig akkor is a' rozsda megette az élét." — Ő némán áll. Mit miveljek? boszúvággyal tekinte reám, akart ugyan szólani, de hangját elfojtá a' méreg. Ha ő nem szól, gondolám, hát én is hallgatok. Néma helyzetünkben megemlékeztem a' péntekre, 's Bárdi' szavaira. Bizony nagy áldozatot kiván a' pénteki előitélet' megczáfolása, de semmi, a' nagy nem szokott rettegni. 'S ezt véletlenül fennszóval ejtém-ki. „A' gyáva igen!" felelt az idegen, 's én rá

bámulék. Nagy szenvedelem a' méreg, mondám, e' miatt az idegen nem is tud szólani.

Hosszu szünet után lecsillapodott mérgével hevessége is, 's megszólamlott: „Az úr Árnyai?" — Igen. — „B. Környei Nelli' jegyese?" — Úgy gondolom. — „Elég roszúl." — Miért? — „Azt hagyjuk-el: de tudja-e az úr mért jöttem ide?" — Ha merem kérdezni? — „Hogy az úr' tettéről számot kérjek." — Felelni nem vagyok köteles, az úr nekem nem szab törvényt. — „Párviadalra hivom-ki az urat." — Ez hallatlan vétek lenne a' XIX. században, ne fárassza az úr magát. — „Összezuzom az urat" szól hevesebben.—Nem adok rá hatalmat. — „Többé Környeiéknél meg ne jelenjék." — A' törvény' mellyik czikkelye parancsolja ezt? — „Én! kiálta menydörögve 's én előle hátráltam; féltem, mindjárt dühe' áldozatjává leszek. — „Nelli az én tulajdonom — lépcsőnként emelkedett hangja — elrablotta kezeim közűl." — Semmit sem tudok felőle. — „Nem ismeri-e Nellit?" portrét húza elő kebléből, 's előmbe tartá. — „Nézze az úr, az úr családrend ember, személyembe burkolva megcsalta a' bárókat." — Ha igaz volna, sok Nelli vagyon

Pesten. — „De csak egy Környei Nelli, 's ezt az úr nem birhatja, testamentomban nyerém atyámtól." — Szép testamentom, igen örvendek, de tudja-e az úr, hogy az úr csak a' portréba szerelmes, én az eredetit imádom, velem ne kötődjék, én semmit sem akarok tudni, 's hallani. B. Környei Nelli már az én jegyesem. — „Többé ezt ne merészelje mondani." — Valljon miért ne? — Itt szünet következett. Ugyan miként szabadulhatnék-ki álszemélyemből, gondolkoztam; Árnyai' véletlen megérkezte szétdúlá szép reményimet: de Nellit neki nem engedhetem; a' párviadaltól, golyóbistól jobban féltem, mint a' szép lányoktól. Az úr engem megsértett, szólék tettetett boszúsággal, házomnál violentiát követett-el." — Ő mérgesen rá felelt, én meg tüzesebben, 's így fokonként mindketten a' mérgesség' legfőbb lépcsőin állottunk. Én tőle, ő tőlem rettegett, a' vita rettentő vala közöttünk. Ekkor szobámba lépett Bárdi, nem is figyelmeztem reá, charakteremnél fogva könnyen gerjedek haragra, nehezen békülök, 's hogy Bárdi tapasztalná bátorságomat, még inkább kiabáltam. Bárdi hozzám közelít, keseredve megszoritja kezemet. „Barátom,

rosz nap az a' péntek, te veszedelemben forogsz, én megyek, 's elhivom a' bárót, legyen köztetek intermediator." — Ezt mondá, 's elsietett. Hiában kiálték utána: „Ne menj!" — Most fenyegetőzésre kelt a' dolog, az volt hatalmasabb, ki jobban lármázhatott. Sokat beszéltünk, semmit sem végeztünk. — „Várjuk-be a' bárót", szól az idegen. — 'S miért? kiálték. — Ekkor kocsi állmeg szállásom előtt, 's kevés időre belép a' báró Bárdival „Mi baj, spectabilis Árnyai öcsém uram?" szól a' báró az idegent megvetőleg letekintvén. Itt most minden esetre hasznos a' tettetés. — Gondolja-el a' báró, Nelliért ezen úr párviadalra hí, 's még merészli mondani, hogy nem vagyok Árnyai, Nellit szereti, 's engem mocsokkal illet." — Árnyai szólni akart, de nem engedém, ne rosz következése legyen, Bárdi részemen volt, 's kevés idő után a' báró ügyemet itélte helyesnek. A' méreg Árnyait majd megölé, én ugyan őt sajnállottam: de a' szerelem hatalmas szenvedély. Árnyai kéré a' bárót, engedné szólani. — „Elég, mond az, már mindent tudok, az úr többé meg ne jelenjék házamnál, spectabilis öcsém uramnak pedig tessék hozzám jőni

vacsorára." — Ezzel megfogá kezemet, szobámból kivezetett. Felültünk a' kocsiba, Árnyainak jó éjjeli nyugalmat kivántunk. Most már Bárdi is belé van avatva kalandomba, ő féltvén éltemet a' dühös Árnyaitól, jószivűségből a' báróhoz sietett, 's kéré őt, minél gyorsabban jőne hozzám, előadá bajomat egy kevessé megfordítva; 's igy én újra jó lábra vergődtem.

Leültünk szives beszélgetés közt vacsorához, csak ketten, Bárdi tőlünk elmaradt; Nelli főfájással mentegeté magát. A' báró' kérésére elbeszéltem az egész dolgot; mert ő semmit sem tudott belőle, még is nekem itélte az igazságot. Ha többen lennének illy itélők, úgy én mindig nyernék. „Spectabilis öcsém uram, szól a' báró, midőn történetemet elbeszéltem, valójában nagy patientiával bir, sokat tud tűrni, és szenvedni, ez valóban ritka tűnemény, én legalább azon ifjút vakmerészségéért összezúztam volna." — Ekkor belépett az inas, jelentvén egy idegen katona tiszt' kivánságát, ki szeretne a' báróval beszélni. Az öreg úr rám tekinte, kérdezni látszott, mi tevő legyen, én fejbillentéssel válaszoltam, az inasnak parancsolá a' tiszt' bebocsátását. Egy-

másra néztünk ezen kérdessel: „Valljon ki lehet, ki illy későn alkalmatlankodik?" — Bejött a' tiszt', 's hökkenve fölállottunk, ő Árnyai vala. — „Becsületem meg vagyon sértve, szól büszkén, elégtételt kivánok: én szeretem Nelli kisasszonyt, nevem Árnyai Károly, ma érkeztem Bécsből." — „Árnyai? — szól a' báró nevetve, mi közöm vele?" — „Az, hogy a' báró' leánya jegyesem." — „Lehetetlen, hisz mellettem áll jövendő vejem; 's fülembe sugá: ezen úr eszelős." — Mindjárt én leszek eszelős, gondolám, de szólani nem volt kedvem, rájok biztam a' beszédet, 's elég esztelenül. Árnyai kevés fáradsággal elhiteté a' báróval, hogy ő az igazi Árnyai, én csak az ő nevét bitorlom. Most ki kelle nyilnom, minden környülállásim' előadám, jószágom' minéműségét, 's mennyiségét egy kicsinyt meg is toldottam; gondolván, ez által a' báró kegyesebb lesz hozzám. Igen féltem a' feddéstől, de a' báró egy rosz szóval sem illetett, hanem tudtomra adá, hogy a' jegyváltás megsemmisíttetik. Ennek lehetetlenségét erősen vítatám, a' lány engem szeret, én másnak őt át nem engedhetem. — „Csak hallgasson az úr, szólt a' báró". Már kikoptam a'

spectabilis névből, még utóljára „kend" leszek. Kérem Árnyai urat, mondja-meg nekem, milly boldogság vár kegyedre Nelli' karjai között? Ő engemet szeret. — „Nekem mindegy — felelt Árnyai — én az atyai örökségről le nem mondhatok." — E' szerént én sem, nekem hozzá nagyobb jusom vagyon. — Majd ujra vitára kelt volna a' dolog, ha a' báró közbe nem szól. — Mivel meg nem egyezhetnek, tehát holnap leányom teszen igazságot, a' kit ő választ, az leszen vejem." — „Helyes!" — kiálta Árnyai, mivel tudta hogy ő leszen a' választandó, ő gazdagabb, 's az öreg urnál már spectabilis öcsém urammá leve. Már ha vesztek, gondolám, veszítsek pénteken, tán ezen nap még szerencsét hoz. — „Kérem a' bárót, megszólamlom, a' választást hagyjuk jövő péntekre, mindketten udvaroljunk addig Nellinek, a' ki győz nyertes leszen." — Megegyeztek. Árnyai beszélé, hogy Nelli' próbálgatása végett jött Pestre álszemélyben, 's valójában jobban sült-el a' dolog, mintha igaz nevével jelent volna meg.

Hallgatok arról, mi köztem, Árnyai, 's Nelli között történt. Nevetséges látás vala,

midőn a' gyönge lányt két tűz közé szorítottuk, mennyet, édent készek valánk ítélni; a' katona bátrabb, mert gazdagabb volt, én hízelgőbb, mert csak ebben bizakodtam. Nem is csuda, ha Nelli panaszkodott; két részrüli ostromlás ellen való védelmezés nagy fáradságába kerülhetett; de a' mint vevém észre, szivét nem igen őrzötte, 's tapasztalám, hogy keblében én uralkodom: velem érzelgősebben mulatá magát. Árnyaival, ha nem nevetközött, úgy némává lettek ajkai. Kétségek közt vártuk a' pénteket, ha Bárdival összetalálkoztam, nagyobb kinom nem lehete, mindig a' pénteki szerencsétlenséggel kinozott. Ha láttad volna, olvasóm, milly készséggel forgolódtunk a' lány körűl, ha hallottad volna hízelgő szavainkat, a' nevetést el nem kerülhetted volna. Nellit majd az egekbe emeltük, majd az angyalokkal hasonlítottuk-össze, úgy, hogy ezen a' héten csupa költő lett belőlem, töménytelen sokat kelle hazudnom, elmém a' levegőben kóválygott, éjszaka sem nyugodhattam, szép mondásokat kelle tanulnom, hogy azokat másnap el-recitálhassam.

Az ohajtva várt péntek földerűlt: de nekem ugyan borús volt. A' terminus dél után négy órára

volt határozva; én, nem tudom órám' roszasága miatt, vagy akarattal, fél órával előbb a' báróhoz mentem. Az előszobában senkit sem találtam, 's megállapodám; rettentő kétség közt hánykódott kebelem, reám nézve az örök ítéletet a' máihoz semminek gondolám; a' megvetéstől jobban féltem, mint a' vérengző háborútól. Illyeket az ujságokban leginkább szeretek olvasni, buzgó ohajtásom a' szüntelen való háboru, de csak körülöttem ne legyen. A' gondolatok' szörnyűségei válták-föl egymást agyomban. Egy mellékszoba félig nyitva volt, 's benn a' báró lányával beszélt. — „Nelli — szólt a' báró, én pedig kihallgatásokra szántam-el magamat — minden esetre Árnyait kell választanod. Primo: ő sokkal gazdagabb; secundo: ő Bécsben lakik; tertio: a' külföldet járta, isméri, nevelése igen finom; quarto: atyja törzsökös nagy familiából való, velem járt iskolába, nemessége hat század óta virít; quinto: ő nagy rangu; sexto: mert én akarom. Ehhez egy hosszadalmas praedicatiót függesztett, mellyben demonstrálá a' pénz' hatalmasságát, az ősi nemesség' influxusát minden csekélységbe. Én ezt mind hallottam, föl is vagyon

jegyezve napló könyvemben. Nelli vonakodva válaszolt, részemre hajlóbbnak jelenté-ki magát. A' báró tűzre hevült, a' lány csillapitá e' szavakkal: „Atyám, nekem mindegy, hiszen tudod a' mai világi szerelmet; annak nyujtjuk kezünket, kivel gazdagabbúl élhetünk. Midőn az álszemélyü Árnyai megjelent, őt szeretnem unszolál, meg is tevém mind a' te, mind ön hasznomért, mivel pedig most neked úgy tetszik, Árnyainak nyujtom-át kezemet." — Valójában ezek' hallására jó fül kivántatott, de tíz szerelmem között találtatott illy eset 's a' mondottakhoz szokva voltam. A' báró Nelli' szavain megörült, kebléhez kócsolá őt 's nyilatkozását megdicsére. Én bizony előbb azt gondolám, hogy hűségét próbálja, már mostan semmi keresetem itten, ezzel ragadom kalapom' 's örökre bucsút vevék a' kapufél-fától. Illyen hát a' szerelem! Nelli belém szeret, megvan a' jegyváltás 's uramfia! — mivel nem vagyok Árnyai, megvet. Hazudik az, ki mondja: a' szerelem nem tekint névre, személyre. Nelli Árnyai' nevét szerette-meg csak; de kikopván a' névből, kikopott szerelméből is. Semmi; úgy sem lehettem volna vele boldog,

akarám vigasztalni magam', de megvallom, Nelli nagy benyomást tett szivembe. De azért még ne gondolja az olvasó, hogy kétségbe-estem, ne féltsen a' fejbe lövéstől. Hisz' Nellit egy két nap alatt mint hűtelent szivemben örökre eltemetem, 's romladékán egy új szerelem fog föltámadni. A' példabeszéd mondja: „szeget szeggel", 's én azt mondom rá: „szerelmet szerelemmel!" —

Szállásomon fölsohajték: Nelli volt tizenegyedik szerelmem' tárgya, 's így még csak egyet szerethetek; mert serdülő koromban föltevém, ha tizenkétszer keresztül esem a' szerelmen, többé nem fogom hajhászni; másokat kérek-meg, ajánljanak nőmnek valamelly vidéki lányt egész descriptiójával, én, a' nélkül hogy őt megtekinteném, levelet irok atyjának, elébe terjesztem szándékom', charakterem', állapotom'; gazdagságimat specificatim fogom elküldeni. Ha jó választ nyerek, a' melly nap meglátom a' lánykát, ugyan azon megülöm lakodalmomat. A' jegyváltásnál nincs haszontalanabb a' világon; reménnyel biztat, 's végre kegyetlenűl kinoz. Hasonló képzetek közt lepett-meg Árnyai 's kinyilatkoztatá, mivel nem jelentem-meg a' bárónál, ő birja Nel-

*

lit, de egyébként is őt választotta volna. Nem irígylém boldogságát, 's elbeszéltem az előbb mondottakat. „Óh azt gondolja az úr, szól Árnyai, hogy engem elámít, előre látó vagyok én, szemeim világosak." — Ha tiéid is azok, gondolám, úgy a' vak is lát. Kért Árnyai: „ne neheztelnék reá; mindenki maga szerencséjének kovácsa" mondá 's eltávozék; ő szerencsés, a' mai fölvilágosodott században többnyire illy boldogok a' nagyobb ranguak, szegénynek sok fáradságába került ezen boldogság' elnyerése, munka után édes leszen a' nyugodalom, de félek, netalán a' pénteki előitélet szerint a' féltékenység kinozza. A' péntek névre szinte meghökkentem, általfutám napló könyvemben följegyzett Nellivel történt estemet, 's a' péntek reám nézve valójában átkozott nap. Bárdi komoran, 's lesütött fővel lépett szobámba, félt kérdezősködni a' dolog' mibenlétéről, de én nem is várván, elébe tálalám. — „Óh átkozott péntek! kiálta, már most tanulj esteden, pénteken megismerkedni, pénteken szerelmet vallani, pénteken jegyet váltani, álszemélyből kivetközni, egészen péntekre bizni magát az embernek legroszabb e' világon: hagyj-föl

próbáddal, gonosz lappang, 's leselkedik pénteken az ember után, kérlek, ez után pénteken ki se lépj szobádból." Nem vala kedvem vitára kelni, szabad beszédet engedék. „Ha hon maradtál volna, folytatá Bárdi, semmi teher sem nyomná válladat, de ha már megismerkedtél, mért kellett épen pénteken megvallanod szerelmedet? úgye bár féltékennyé levél? mért határoztad péntekre kinyilatkoztatni személyedet? 's most is mért rendeléd péntekre Nelli' választását?" — Hallgass, kérlek, kiálték, tán a' vén asszonyok' köréből jösz, tőlök tanulád mesédet. — „Ez nem mese, felelt Bárdi, rajtad történt-meg." — Én mindent elfelejtettem, semmit sem akarok róla tudni; a' próbát ujra elkezdem, a' pénteki előitéletet meg kell czáfolnom. — „Vessz, ha veszni akarsz, de roszat jövendölni kénytelen vagyok" 's gyorsan eltávozott.

A' péntek tehát csak veszedelmes napja a' hétnek! sohajték, de még is ez előitéleten diadalmaskodnom kelletik. Igaz, nagy szégyen háromlott reám Nellivel történt kalandomért, de még is rettegni nem tudtam. A' báróval nem is ohaj-

tottam többé összejőni, bár rám sem ismert volna; de e' végett borbélyt is hivattam, gavalléros barkómat leborotváltattam, hajamat új módira erőltetém, a' szabóval más ruhát csináltattam, minden öltözetem ellenkező volt az előbbenivel. Épen pénteken készült-el új ruhám, eddig igen keveset mutattam magam' a' városban. Nellit látni sem kivántam, szerelmem iránta kialudt; természetem egyébiránt, megvallom, bár ha nevettek is, illyen: Ha valamelly lányba szerelmes vagyok, soha bút, bánatot nem ismerek, bár milly veszély fenyeget; de ha szerelmem' tárgya reám nézve elveszett, fájdalmak kínzanak mind addig, mig szivem más lány' láttára föl nem hevűl. Nellit szerettem, bú nem érdekelt, őt elvesztém, 's búsulok, még egy leányka meg nem hóditja szivemet. De netán sokáig kelljen szenvednem, könnyen hajtom fejemet a' szép nem' rabigájába, hogy újra enyelgő legyek 's felejtsem a' régi kedvest.

Mondám, pénteken hozta haza a' szabó ruháimat, 's én sétálásra kiindulék. Ezzel a' gondolattal tépelődtem: Valljon egy leány, vagy férfi szerethet-e egyszerre kettőt, de úgy, hogy

egyik olly kedves legyen mint a' másik? — Némellyek lehetségesnek állitják; én véleményökkel meg nem egyezhetem, mivel illy dologban nem vala még tapasztalásom. —Indulatom kitündöklött sétálásomban, komoran sütém-le fejemet; az elmenők nem is érdeklettek. Nagy melancholiámban a' Királyutcza' végére tévelyedtem, 's elhatározám magam, búm' enyhítése végett a' Város' Erdejébe sétálni. Az ég tiszta volt, a' nap langyasztón hinté sugárait, minél tovább mentem, annál vidámabb levék. Gyönyörű út vezet az erdőbe, két felől terepélyes fasorok a' gyalog menőknek hives lugosúl szolgálnak, középen a' kocsiút széles, 's egyenes, jobb 's balról a' polgárok' kertei finom izléssel mivelve; ünnep-napokon itt körűl belűl pezseg a' sok nép, de most minden körültem olly csendes vala. Hallgatok arról, milly felséges sétálás esik itten. Beértem a' Város' Erdejét, 's már visszamenetről gondolkoztam, midőn a' lanyha eső húllani kezdett; reám nézve ez nem vala kedvező, féltém új módi ruhámat, 's azonnal sietve befelé a' városba tartottam. A' csendes esőt zápor váltá-föl; gondolkodtam, jó lenne valamelly kerti házba betérnem, de míg

eltökélném magam' megpillantok előttem egy esernyő alatt menő férfit. Bátorságot véve hozzá közelíték, 's könyörgöttem, ne sajnálná velem megosztani esernyőjét; a' férfi meglett koru volt, szürke fürteit vállain lebegteté a' szél, köszöntésemet nyájasan viszonozta, 's kegyelmére méltatott. Jóvoltáért mulatnom kelle őt, néhány anekdotákat meséltem neki, a' mi nem igen volt inyére, utóbb a' francziákra, 's a' lengyelekre fordítám beszédemet, tüzesen védettem a' pártos nemzetet, majd mint egy hadvezér kormányoztam a' lengyel-seregeket, majd szerencsétlenségöket egész kesergéssel terjesztém-elő. Szerencsétlenségök szerencséműl szolgált, az öreg úrnak megtetszettem, ő egy vala az igaz polgárok közűl, keblét fölélesztè a' lengyel-pártütés, nagy részvétellel viseltetett iránt ok. Szép két háza ékesíti a' várost, 's kertje az elsők közül való, most is ennek megtekintéséért fáradott-ki, 's haza felé jövén, a' sötét fellegek ellen esernyőjét magához vevé, 's így engem is megmentett az össze ázástól. Lassan ballagtunk; a' kerti gyönyörűségről kezdék disserálni; az öreg urat lankadttá tevé a' gyaloglás, mellyért egy a' város' végén

mellettünk elmenő üres bérkocsiba ültünk. Szinte könnyebbült szivvel folytattuk beszédünket, szóba jött a' bérkocsik' hasznos volta, kár, hogy hazánk' ritka városaiban találhatók. Megállott a' kocsi a' polgár háza előtt, 's ő kért mennék-föl, lehessen szerencséje házánál tisztelni; én igen hajlékony valék betölteni kivánságát. A' szobában nője, 's leánya fogadtak, kis szünet mulva frisítővel kinálának-meg; eszem nem az evésen, hanem a' polgár' szép leányán lebegett; első pillantattal szivem engedékeny volt mézes szavait mély rejtekébe fogadni. Brávó! gondolám, e' kegyes angyal' karjain járulok az oltár elébe, 's valójában olly annyira elmerültem az illy képzetekbe, hogy az öreg úr' néhány kérdésére visszásan feleltem. De ez semmit sem teve, észre vevé ő, mi szülte zavarodásomat, enyelgő mosolygással képzelte a' bájos jövendőt. Nincsi, — így hivták a' leányt — elmentemkor nyájas udvarisággal köszönt, 's én előre szerelmet sejdíték. Az öreg úr jövendő látogatásimat magának kikéré, 's én kegyelmesen megigérém, leginkább Nincsiért, kinek kendőjét, olly szerencsés valék, hogy a'

földről fölemelhettem, 's ekkor pirosság futá-el arczait a' mit szerelem' jelének magyaráztam.

Most újra vig vagyok. Nincsi foglalta-el szivemben Nelli' uralkodó székét. Báró 's polgárlány közt nagy ugyan a' különség, 's jól leestem a' magas polczról, de ezen nem törém agyomat. Nelli báróné, Nincsi pénzes, 's épen ezt hajhászni volt mindenkor fő szándékom. A' kopasz titulus helyett többet ér a' tömött erszény.

Sokáig azon gondolkoztam, valljon lassanként haladjak-e Nincsivel a' szerelem' csalkertében, vagy csak egyszerre megvalljam hogy érte lángolok, 's nőmmé akarom tenni? Ezt végzém: Mivel Nincsinek névnapja leszen a' jövő pénteken, akkor a' szerelem-vallásra legjobb idő lesz; tehát a' névnapi üdvözlés után fog következni a' szerelem-vallás. Előre képzelém, Nincsit milly zavarodás fogja környékezni, milly bájolón fog zengeni „igen"t, milly fölséges leszen az első csók ajkáról, 's miként térdelünk az öreg úr elébe, 's ő ránk adja áldását. Boldog ábrándomból fölvert Bárdi, én örömmel adám tudtára az új ismeretséget. „Látom, szóla ő, akarattal sietsz a' tátogó örvénybe; ugyan mit gondolsz, barátom, egy pol-

gár-leányt nődnek venni, holott anyád alispány' lánya volt, ha ő föltámadna sirjából, ugyan miként mentegetnéd magad'?" — Azzal, felelék, hogy a' XIX. században egy pénzes lány könnyebben meghóditja a' szivet, és a' házasságra hajlandóbbá teszen. Barátom, erről hallgassunk, hanem kérlek, a' jövő péntekre készíts köszöntő verseket Nincsi' névnapjára. — Bárdi megigéré, 's én meghagyám, hogy minél hizelgőbbek legyenek; e' nélkül semmit sem fognak érni.

Péntekig vagy kétszer voltam Nincsinél, mindig egész megelégedéssel váltam-el tőle, különös vonzó erővel birt ő, szivemet olly könnyen elmeríté a' szerelem' árjába, mintha már többször practizálta volna. Teljesedni tapasztalom a' báró' mondását: „Nincs széles e' világon egy lány is, ki szerelem nélkül 18 évet elhaladott volna." Bárdi elkészíté a' köszöntő verset, 's pénteken reggel elhozta hozzám. Megütődve olvasom: egy szó sincs benne a' szerelemről, semmi hizelgés, 's épen olly sovány volt az egész, mintha valamelly öreg úr' számára készíttetett volna. Szörnyen haragudtam reá, ő nevetett, 's azzal mentegeté magát, hogy ez minden munkái között

legjobb. Így ugyan kár neked a' poësist csúfítani, nem gondolhatod-el azon injuriát, mellyet általa okoztál nekem; mondd most, mit miveljek, vers nélkül nem mehetek gratulálni Nincsihez, köszöntő versem lett volna szerelmem' előpostája. Bárdi a' legnagyobb aggodalmak közt kaczagva hagyott-el. Reggel illendő gratulálni, vagy a' névnap előtti dél után, 's én még most sem meheték; ez ugyan sokat nem tett volna, én könnyen ki tudom magam' menteni, de a' vers, a' vers hibázik. Minden almanachot fölkutattam, 's hála érte! szerencsémre kilophattam egy iró' köszöntését, remek volt volna a' darab, ha érthettem volna, de a' cadentiákért össze vissza facsart értelem homályos leve; én nem értettem, tán Nincsi meg fogja érteni. Leirtam a' köszöntő verset, 's gratulatióra készítém magamat.

Dél után megyek Nincsihez, 's itt jelentik ide haza nem létét. Külvárosi kertökben mulatnak mindnyájan. Egy baj a' másikat követi. Bérkocsiba ültem, hogy annál sebesebben oda érhetnék, de szerencsétlenségemre fele utamban a' tengely eltört, 's így kénytelen valék gyalogolni. Mennyit kelle kérdezősködnöm, egyik kertből ki,

a' másikba be, mig rájok akadtam. Nincsi a' kert-ajtóban állott, én hevesen kezét ajkamhoz ragadám, mentegetém magam' a' késő elmaradásért. A' gratulatio után a' köszöntő verset átadám, Nincsi keblébe rejté, pirosság terjedvén-el arczain. Ezen gondolat villant keresztűl agyamban, valljon az ajtóban kire várakozott Nincsi? 's könnyen elhivém, hogy szivepedés közt — utánam.

Bementünk a' kerti házba; „éljen" kiáltásokkal fogadtak, én nem győztem eléggé fejemet hajtogatni, 's csinálni a' sok bókolatot. Poharat fogtam kezembe. a' házi gazda' 's az egész uri társaság' egészségeért kiüríteni. Magasan fölemelém a' poharat, egy pár ékes constructioval a' vendégekre köszöntem, minden szem száj rám bámula, én ezen megütődve, midőn a' poharat számhoz érinteném, kiesett reszkető kezemből; a' társaság hangos nevetésre fakadt. — „Istenem! kiálta Nincsi, az üveg' darabját kezében tartván, az én legkedvesebb poharam eltört." — Zavarodásom lépcsőnként nevekedett, hizelkedve simultam Nincsi' keze után, ő a' poháron bánkódván vissza-rántá kezét. — „Bocsánat kisasszony! rebegém lesütött fővel, kettősen kipótolom a' kárt,

's addig is töredelmességét fogadja-el a' bűnösnek." — Szószólóm volt az úri társaság. Nincsi megbocsátott, de ugyan mit meg nem bocsáthatna kedvesének. Ezen gondolattól hevülve örömemben poharat ragadtam, béke gyanánt kiüríteni. — „Halljuk! halljuk!" 's én némán állottam, pillantatom összeütközött Nincsiével, faragott bálványhoz hasonló valék: de végre segít az emberen az okossag: „Éljen, kiálték, a' kitől Nincsi az eltört poharat ajándékban nyerte!" — Halovány szín lepé-el arczait, meredten rám tekinte, észre vevém, hogy ujra hibáztam. Hevülve lába elébe térdelék, ő jajdulva hátra vonult — „Átkozott péntek!" dörmögém magamban, szegény lány' lábát majd össze tiporám, hirtelenkedésemben rá térdeltem. Fölpattanék, 's eltávozni akartam, de az úr nem engedett, 's mellette helyt kelle foglalnom az asztalnál. Nincsi félszemmel tekinte reám, könyörgeni sem valék bátor, erről hallgattam, de a' hizelgésnek nagy hasznát vettem; tetőtől talpig egyenként eldicsérém szépségét, tetszett ez Nincsinek, 's megengesztelődni látszott. Vig tréfáim, enyelgéseim, anekdotáim, hízelgéseim, 's több „éljen" kiáltások csak hamar

elfelejtették a' társasággal előbbi estemet, ezer névnapokat hörpöltek a' poharakból a' házi gazda', 's Nincsi' egészségeért, 's magok' hasznokért. Fölkeltünk az ebédtől, vagy is a' római coenától, sok fő megnehezült, a' fiatalok egy egy fürge lánykát karjokra öltének, 's alá, 's föl sétáltak a' kertben; nekem nem volt kedvem követni őket, mert Nincsit más' karján szemlélém. Elvonulva egy hűs bokorba azon perczet lestem, mellyben egyedűl marad, hogy magamat gavallérjául ajánlhassam. Hozzám közelített egy uracs, kérdé, tán az előbbi eset háborgat? Én hamarjában nem is felelhettem. — „Óh azon soha se törődjék, szól ő, a' poharat Nincsi ez előtt két évvel egy jurátustól kapta ajándékban, kit igen szeretett, az ifju megigérte neki, hogy elveszi, de változván a' környűlállás, nem teljesité igéretét, 's így Nincsi megcsalatva maradt. Hitszegőnek nevezi az ifjút, de az ajándékozott pohár mindig kedves volt előtte, 's annak eltörése szivére hatott, még inkább megvala lepve, midőn az úr azon hitszegő egészségéért ivott." — Kedves jószágától foszttottam-meg Nincsit, gondolám, tán szivem elegendő leszen veszteségét kipótolni. Ekkor meg-

pillantám Nincsit egyedűl, gyorsan hozzá sietek, karomat nyujtom, 's ő elfogadja; elöször is fő dolgom volt előbbi vétkeimért bocsánatot könyörgeni; az angyal a' földinek, kivált ha szivét birja, könnyen megbocsát. Kevés időre egy rózsaszállal visszajött Nincsi' előbbeni gavallérja, megkinálá a' rózsával, 's Nelli elvevé. Én hevültem, izzadtam, fáztam, minden változás egy percz alatt kitündöklött arczomon. A' gavallér bizonnyal értette, mi a' nevelés, látván tüzességemet, szememből olvasván min törekszem, mély főhajtással eltávozott. Csak ez kellett nekem, szabadabban lihegtem, hozzá kezdettem a' beszédhez, először is a' szerelemről hosszasan értekeztem, előadám sokféle nemeit, demonstráltam a' szív mint törekszik szerelemre; milly ösztön uralkodik keblünkben, melly szüntelen az édes érzetek után sohajtozik, 's addig nincs nyugtunk míg szerelem' igája alatt nem szenvedünk, ez volt az exordium, 's már már ön érzetemet akarám kifejteni; de mások felénk jövén, akadályoztattak; ezek ugyan eltávoztak, de én félbe szakasztott beszédemre vissza nem tudván térni, ujra elölről kezdettem, 's midőn ujra szerelmemre került volna

a' dolog, megint mások miatt félbe kelle szakasztanom: így történt ez többször is, mignem jel adatott a' haza-menetelre. Gondolám, az úton ezt könnyebben végbevihetem. Elindultunk. Én hosszas exordium után, melly sok fejtörésembe került, rá jutottam szerelmemre, de a' csintalan Nincsi, észrevévén mire czélozok, szüntelen kérdésekkel ostromlott; meg kellett neki magyaráznom mi a' szerelem, elbájolás, csók? Mivel pedig elfelejtém a' logikában tanult definitiók' módját, szüntelen példákat hoztam elő, mellyben én, 's Nincsi mindenkor előfordultunk; ezért meg is haragudott reám, de haragját hízelgésemmel eloszlattam. Még most sem tudtam megvallani szerelmemet, a' hosszu exordium, a' sok definitio, és a' hizelgés elemésztették az időt, 's Nincsi' lakásához érkeztünk. A' vendégek mindnyájan eltávoztak, engem az öreg úr fölhített. „Az úr sokat beszélt a' szerelemről, szól Nincsi, tán most is hatalmában van?" — Csak akarnék, de nem lehet. — „'S miért?" — Lehetne ugyan, de nem szabad. — „Nem értem." — Én utamban egy furcsa szerelemvallást koholtam-ki, 's most talán használható. — Óh kisasszony, furcsa az

én életem, atyám midőn haldoklanék, magához intett, kebléből elővont egy portrét, 's kezembe adá illy szavakkal: Fiam, ha Pestre mégy, vidd magaddal e' portrét, 's csak az legyen nőd, ki ehhez hasonló leszen, de vigyázz, hogy minden vonások megegyezzenek; én mentegetni akarám magam', de ő a' földieket elhagyta. Sokáig szemlélgetvén, valójában a' portréba beleszerettem. — „Furcsa eset, szeretném látni azon csudás portrét," — Bár a' kisasszony hasonlítana hozzá: de nem, tudom nem fog; már egynek megmutattam, hozzá hasonlónak gondolám, de megcsalatkoztam, utóbb vevém-észre, hogy egy vonás különség van köztök. — „Kérem az urat mutassa" szól Nincsi ujságvágyólag. Én nem akartam, hogy annál fölebb hágjon kivánsága, 's midőn tapasztalnám legnagyobb lépcsőjén vágyát, zsebemből elővonám zsebbeli tükrömet, 's tettetett remegéssel átnyujtám Nincsinek, ez mohón kap utána, belé néz, vissza ütődik, 's fölkiált: „Mintha hozzám hasonlítana!" — Óh bár, kiálték esengve, nézze-meg jobban a' kisasszony, én, örökre hűséges leszek, én szeretem a' kisasszonyt. — Nincsi még egyszer megtekinté magát

a' tükörben, 's észrevevé tréfámat. „Óh valójában az úrnak igen kegyes atyja lehetett, az úrról föl sem tehetném, hogy hűségtelen volna, az illyen kép mindenkihez hasonlít." — De most csak a' kisasszonyhoz. — „Holnap pedig máshoz." — Nem, nem! kiálték térdre omolva, az én szivem örökre a' kisasszonynak tömjénez. — „Nem vagyok képes elhinni." — Kérem, esdeklem, könyörgök! — „Mind hiában." — Óh én boldogtalan! Kisasszony, fogadja szívemet, legyen nőm, ne fosszon-meg az örök boldogságtól, siromig hűséges leszek. — „Alig hiszem, meglátjuk, válaszolá hidegen, 's mellékszobájába vonult. — Ah én szerencsétlen! kiálték térdelésemből föl-pattanva, milly szégyen ez? tizenegyszer vallottam-meg szerelmemet, 's mindenkor elértem a' czélt, 's most, midőn igazán szeretek, ez volt szavam' járása, most megvetettek. — Jó éjszakát kivántam az öregeknek, tán legutóljára; föltett szándékom, soha hozzájok nem menni. Nevetve szállásomra jött Bárdi, 's látván szomoruságomat, annál inkább kinozott. „Óh átkozott péntek!" gyakran kiálték-fel. Bárdi örvendett, hogy valahára elismértem a' péntek' hatalmát. —

„Most úgy e ostoroz a' péntek? szól Bárdi, most tölti rajtad boszuját, mért merted magad' ellene szegezni." — Urak, asszonyok, lányok, 's valamennyen szavamat hallhatjátok, kiálték, csak a' péntektől őrizkedjetek, gonoszabb ez, mint a' mostoha. — Utálom már a' pénteket, még csak egy próba van hátra, mert három az igazság, 's ha el nem sül, akkor testestől lelkestől a' pénteki előitélet' vitéze vagyok, mellette harczolok, kész leszek érette vért ontani.

Lassanként multak a' napok, a' városban ritkán jelentem-meg, otthon fáradoztam a' harmadik próba' végbe-vitelén, már ajánlottak egy leánykát, szépnek festették-le, 's dúsgazdagnak, levelet készitettem az atyjának, mellyben a' hosszu exordium Ádámtól és Évától kezdődött a' vízözönig, 's tovább; mivel annál okosabb az ember, minél fölségesebben ír, tehát én valamennyi új magyar szót olvastam, hallottam, mind belé tevém, előre képzelve, hogy' fogják dicsérni okosságát: „Fölséges levél, nem is érthetjük!" De minden fáradságom hasztalanná leve; szerencsétlenségemre csütörtökön találkoztam Nincsi'

atyjával az útczán, kérdezé, mért nem látogatom-meg őt? Szorgos dolgaimmal mentegetém magam', ő szemembe mosolygott, 's más napra ebédre hítt, 's kért, meg ne vetném őket. Habozásomban kénytelen valék megigérni. Igy tehát a' levelet pénteken nem tehetém a' postára, megkellett várnom, mi történik Nincsivel, tudom csak új kinokat fog támasztani keblemben, 's a' péntek velem annál jobban érezteti hatalmát. Semmi, úgy is eleget tűrtem, tán ezen keresztűl esem. Nincsi volt tizenkettedik szerelmem' tárgya, tőle még viszonérzetet is reménylhetek.

Igéretemnél fogva megyek ebédre Nincsihez, buzdult a' vér keblemben, Nincsi' látásától rettegtem. Beléptem a' szobába, 's benne senkit sem találék, szivem hangosan dobogott. Az asztalon kitárva egy könyvet pillanték-meg; nézem, mellette volt köszöntő versem, a' könyv pedig az vala, mellyből azt kiírtam. Egész zavarodással olvasom köszöntésem alatt e' szavakat: „A' kivánat igen szép, kár hogy nem eredeti." — Mire értsem ezt? tán azt akarja jelenteni, hogy lopott. Szinte eltávozni akartam, de bejött Nincsi, enyelgően viszonozta köszöntésemet, akartam

szólani, 's a' hang elfojtódott; most én, ki olly hatalmas volt másszor, ki a' beszédből soha ki nem fogyott, megakadtam. „Az úr búsul, szól Nincsi mosolyogva, minek a' jele ez?" — Annak, felelék gyorsan, hogy a' kisasszony víg; óh ossza-föl velem vígságát. — „Félek, ne osztán én legyek szomoru." — Óh nem! — gyöngédeden megszorítván kezét — én szüntelen ügyekszem, hogy a' kisasszony víg legyen. — „Még akkor is, ha kegyed mással nézeti-meg a' portrét?" — Nem, azt nem fogom tenni. — „A' szót könnyen meglehet szegni." — Szavam szent! — „Hinni kellene azt." — Hiheti! kiálték, 's hirtelen átkarolám, Nincsi remegett, 's válaszolni nem vala képes. — Ő szeret, gondolám, csak még is értek én a' szerelemhez. Bejött az öreg úr, Nincsi kifejlődött karomból, én megütődve állottam, az atya nevetett. — Én szeretem az úr' lányát, szólék, kérem, adja nekem nőül. — „De ha én nem szeretem" — közbe szól Nincsi. — „Úgy, felel az öreg, eleget nem tehetek." Még egyszer fölkiálték tűzzel. Nincsi hallgassa-meg a' könyörgőt, fogadja-el szivemet. — Az anya bejött, én sokáig peroráltam még Nincsi előtt, a'

mennyit tudtam, mind egyre halmozám, csak lenne foganatja, a' két öreg mosolygással hallgatta beszédemet, mellyre Nincsi rá felelt, és én viszont, mintha valamelly jelenést játszottunk volna-el a' színdarabból úgy tetszett az öregeknek; köztünk erősen folyt a' vita, egymással meg nem egyezhettünk. „Elég, szóla az öreg, a' nézőjáték' vége jó szokott lenni, itt is szükséges a' főszemélyeknek a' boldogulás." Ekkor megfogja kezemet, összeteszi Nincsiével: „Éljetek boldogúl, legyen rajtatok atyai áldásom." — „Áldás!" kiálték, Nincsit karjaim közé kócsolván. — Óh istenes péntek! — „Péntek? mondának az öregek, jaj szerencsétlen leszen a' mi leányunk." — „Nem, nem" felelék, 's alig tudtam velök elhitetni, hogy a' péntek nem különös nap, hogy én megczáfoltam az előitéletet; kevésbe mult hogy még Nellivel történt kalandomat is nagyobb confirmatio végett el nem beszéltem.

Boldog vagyok. Bárdi' kiirtotta kebléből az előítéletet, pénteken megismerkedett egy leánykával, belészeretett, 's pénteken megvallá szerelmét; jó választ nyert, 's igy mindketten pénteken tartottuk lakodalmunkat. Én boldogul élek,

Bárdi megelégedve. Árnyai Nellivel érezteti kevéssé féltékenységét, de az kerűli az alkalmat, melly őt fölbuzdítaná e' gonosz szenvedelemre. Három az igazság, 's meg vagyon czáfolva a' pénteki előitélet. Irtsátok-ki kebletekből ezt, atyám' fiai, ezen napon jó, rosz történik, mint a' többieken is. Éljetek mindnyájan úgy, a' mint én élek Nincsivel; a' pénteki előitélet' megczáfolására ne szánjátok-el magatokat. Hajh! sok bajba kerűl az, 's ritka leszen olly szerencsés, hogy jutalmúl egy szép lányt, és száz ezeret nyerjen!

Lukács Lajos.

EGY LYÁNYKA' SÍRJÁN.

Nyúgodj' csendes föld alatt,
Nyúgodj' szép leány;
Bájid elhervadtanak
Élted' hajnalán.

Boldog, még nem ismerél
Gyászt, gyötrelmi bút;
Lépteidnek nyiltan ált
A' szép rózsaút.

Arany képzelet veté
Nyugpárnáidat,
Zöld remények' hajnala
Kelté álmodat.

Mint regényes táj felett
Csendes éji hold,
Földi pályád tiszta fény
'S égi álom volt.

Most halottan alszanak
Tündér vágyaid,
'S rád enyészet lengeti
Gyász fuvalmait.

Néma könnyet önt a' lyány
Látva halmodat,
'S reszkető kézzel szakaszt
Emlékszálakat,

'S sóhajt: „Csendes föld alatt
Nyúgodj' bájalak!
Szép tavaszvirág valál
'S mint én hervatag!"

Bajza.

MARKO KIRÁLYFI' HALÁLA.

Serbus nyelvből.

Jó korán kél hős királyfi Marko
Szent vasárnap' hajnalán, midőn a'
Fényes nap még nem hinté sugárit
Fényes arcczal a' fejér világra.
'S merre kéklő bérczi Urvinának
A' nagy tenger' partján elvonúlnak,
Arra indúl útnak, arra indúl.
A' midőn már fennten járt a' bérczen,
Meg-megbotlik kedves méne, Sáracz,
'S két szeméből sűrü köny patakzik.
Ez búval hat, búval 's bámulással
Hős királyfi Marko' nagy szivébe;
'S így szól Sáracz kedves szép lovához:
„Hej jószágom, Sáracz, drága ménem!
Már egy század folyt-le, hosszu század,
Századon túl hatvan hosszu évek,
A' mióta eggyüvé kerültünk.

'S a' mióta eggyüvé kerűltünk
Nem botlottál még te én alattam,
Csak ma kezdtél sűrü könnyet ejtve.
Én halandó, végzetét az égnek
Nem tudom bár, oh de félve sejtem,
Hogy veszély vár eggyikünk' fejére;
Vagy fejemre, vagy tán a' tiédre."
Míg ajkáról e' szók hangozának
Bércziről az erdős Urvinának
Felsikolt az ormoknak lakója,
Felsikolt a' szőke fürtü Víla,
'S így szólítja Markót a' királyfit:
„Édes bátyám, hős királyfi Marko!
Nem tudod mért botlik a' te méned?
Megmondom mért botlik a' te méned.
Téged sajnál, érted könnyez a' mén,
Nem sokára meg fogsz válni tőle,
Nem sokára meg fog válni tőled."
De boszúsan Marko vissza szóla:
„Szőke Víla, nyil száljon nyakadba!
Mért jövendölsz rosszat felsikoltva?
A' világot jártam-bé lovammal,
Napnyugotról indúltam keletnek
'S tartományit láttam a' keletnek;
Napkeletről napnyugotra tértem
'S a' kerekded földet megkerűltem;
Mennyi vár van a' fejér világban

Sáraczommal annyi várba' jártam:
A' kerekded földet bár bejártam,
Sem Sáracznál jobb mént nem találtam,
Sem magamnál jobb hőst nem találtam!
'S most meg kéne válnom Sáraczomtól?
Sáraczomnak válni kéne tőlem?
Szőke Víla, nyil száljon nyakadba!
Mért jövendölsz rosszat felsikoltva?
Nem vál Marko addig ménjétől-el
Míg két válla büszke lesz fejével.
És a' szőke Víla visszaszóla:
„Édes bátyám, hős királyfi Marko!
Fojtsd boszúd' el hősi nagy szivedben.
Senki téged meg nem foszt lovadtól,
Jó lovadtól, kedves Sáraczodtól,
És nem foszt-meg senki életedtől;
Mert te meg nem halhatsz hős kezektől,
Sem vitézek' éles kardja által,
Sem buzgány vagy harczi kópja által:
De betegség által fogsz kidűlni,
Melly istentől szálni fog fejedre,
Istenedtől a' vén vérölőtől.
Édes bátyám, hős királyfi Marko!
Fojtsd boszúd' el hősi nagy szivedben,
Fojtsd boszúd' el, 's adj hitelt szavamnak:
Majd midőn a' hegytetőre értél,
Pillants jobbról balfelé szemeddel,

'S megpillantasz két sudár fenyűfát.
A' nagy erdőt fővel meghaladják,
Zöld lombjokkal szinte béborítják;
Tiszta vízü kút vagyon közöttük
Melly vizét a' hegy' szivéből issza,
Arra térj-el Sáracz jó lovaddal;
Szálj-le róla kössed a' fenyűhöz,
És hajolj rá a' forrás' vizére:
Ez lefesti arczodat vizével
És meglátod arczodat vizében,
És orczádon írva lesz halálod,
A' bús óra, mellybe' jő halálod.'
És elfojtja Marko nagy boszúját,
Nem mond átkot a' bérczek' szüzére,
Sőt szelíden engedő szavának.
A' midőn felért a' hegytetőre
Jobbról balra pillantott szemével,
Megpillanta két sudár fenyűfát;
A' nagy erdőt fővel meghaladták,
Zöld lombjokkal szinte elboríták.
Arra téte Marko Sáraczával,
Ott leszállt és megköté a' fához,
Ráhajolt a' forrásnak vizére,
És meglátá orczáját a' vízben,
És orczáján írva volt halála,
'S a' bus óra, mellyben jő halála.
Megrendűle Marko hős szivében,

Sűrü könnyek fénylenek szemében
'S ajkáról a' bánat így keserg-le:
Csalfa élet, zöldelő virágom!
Melly szép voltál, melly hamar lehúlltál
Három század múlva már lehúlltál,
Csalfa élet, zöldelő virágom!
Int a' végzet, messze int halálom,
Változtatni kelletik világom'!
'S míg az erdő vissza-sírta hangját,
'S a' közelhegy távolabb hegyeknek
Marko' vesztét bérczhanggal panaszlá;
Marko hallgat mélyen elmerűlve,
Szörnyen hallgat Sáraczára nézve.
'S szánakodva nagy vasát kirántja
Elfordúlva jó lovába mártja;
Hogy ne jusson a' török' kezébe,
Hogy ne légyen rabja a' töröknek.
Sáracz ménjét eltemette Marko;
Szebben a' ment, mint András rokonját,
Éles kardját négy darabra törte,
Hogy ne jusson a' török' kezébe,
És kérkedve a' török ne mondja:
Im e' büszke kard Markó' vagyonja,
Hős Markóról szállott birtokomba;
Hogy Markóra átkokat ne szórjon
A' keresztet tisztelők' seregje.
Hadkópjáját két darabra törte,

'S fölvetette a' sudár fenyűre.
Vette Marko buzgányát kezébe,
'S meglóbálván rendítő kezével,
Szörny-erőben messze elröpíté.
És a' buzgány bérczes Urvináról
A' mélységes kék tengerbe szállott.
'S a' buzgányhoz ekként szóla Marko:
A' midőn a' tengerből e' buzgány
Napvilágra jő, akkor terem csak
Olly kalandor, mint királyfi Marko. —
Végzett Marko minden fegyverével. —
Öv mellől az író szert kivette,
Zsebjéből egy íratlan papirost
'S illy levélt írt hős királyfi Marko:
Vándor! hogyha bérczin Urvinának
E' fenyűkhöz fog vezetni útad,
'S a' fenyűk közt csörge hűs pataknál
Ott találod földön fekve Markót,
Tudjad, Marko halva fekszik ottan.
Nála három tűsző, telt arannyal.
Eggyik tűszőt annak hagyja Marko,
A' ki testét eltemetni fogja;
Másik tűszőt hagyja templomokra,
Hogy díszt 's éket nyerjenek belőle;
Eggyet hágy a' bénáknak 's vakoknak,
Hogy bejárják szerte a' világot,
'S emlegessék énekelve Markót.

A' levélt föltette a' fenyűnek
Zöld ágára, melly az út felé néz,
Hogy ki arra mén a' széles úton
Megláthassa a' fenyűnek ágán.
Tintaműjét kút' vizébe dobta. —
Zöld dolmányát most leoldja Marko,
'S árnyékában a' sudár fenyűnek
Elteríté hajladó füvekre.
És buzogva föltekint az égre,
Háromszor vet buzgóan keresztet
'S elterített dolmányára rá ül,
Kalpagját levonja két szemére,
És lefekszik — 's többé fel sem is kel;
Mert halálos hosszu álmot alszik.
Már hetekké vála a' folyó nap
A' mióta Marko halva fekszik
A' forrásnál a' sudár fenyűk közt;
'S bár sok vándor mén-át a' nagy úton
És meglátja hős királyfi Markót,
Mind azt vélvén, hogy csak alszik a' hős,
Óvakodva messze elkerűli,
Álmából, hogy fel ne költse Markót.
Mindig együtt jár a' két szerencse
Jószerencse és a' balszerencse:
Jószerencse arra hozta Vászát,
A' szent hegynek tisztes Hegumanját,
A' Vilindár szent egyháznak atyját,

Egy nevendék ifju szerzetessel.
A' mint Vásza megpillantja Markót,
Jobb kezével int a' szerzetesnek:
„Lassan érintsd a' földet lábaddal,
Álmából a' hőst, hogy fel ne költsed,
Mert rosz kedvü Marko álma' tüntén,
'S rosz kedvében tán megölne minket."
Nézi a' pap a' hős' édes álmát,
'S megpillantja a' levélt az ágon,
Átolvassa csendesen magában.
A' levélben áll, hogy Marko meghalt.
Ekkor a' pap ménjéről leugrik,
Megtapintja Marko hőst kezével,
O de Marko régen halva volt már.
Sűrü könnyet könnyez a' Heguman,
Mert ő Markót sajnálá szivében. —
Marko' három tűszőit leoldja,
És tulajdon oldalára zárja.
Gondol gondol, hosszan gondol a' pap,
Hol temesse sírba Marko' testét;
Eszmél eszmél, mindig egyet eszmél.
Marko' testét feltevé lovára,
Véle tenger-part felé elindúlt.
Ott hajóra űle a' tetemmel
És elvitte Athos' szent hegyére,
Melly benyúl a' nagy tenger' szivébe.
Rajta sok szent klastromok ragyognak

'S szent Vilindár-templom is közöttük.
Szent Vilindár' templomába vitte,
Szent igéket olvasott felette,
Szent halotti dalt zengett felette,
Millyet holtnak énekelni szoktak;
Eltemette a' templom-középre,
Emléket nem állitott felette,
Hogy ne tudná senki Marko' sírját,
Hogy ne keljen ellensége gúnyra
Vígadozva Marko hős' halálán.

Karloviczi Sz. J.

AZ ÁTOK.

„Férfiak!" így szólott Pannon' vészistene hajdan,
„Boldog földet adok, víjatok érte, ha kell."
'S víttanak elszántan nagy bátor nemzetek érte,
'S véresen a' diadalt végre kinyerte magyar.
Ah de viszály maradott a' népek' lelkein: a' föld
Boldoggá nem tud lenni ez átok alatt.

Vörösmarty.

ÁBRÁNDOZÁS.

Emelka szép 's kegyes leányka volt,
Szép és kegyes, mint a' nap' égi fénye;
Mint hárfahang szelíd 's lágy érzeménye;
Jó lelke tiszta 's csendes, mint a' hold.

'S a' lányka' szíve szívemhez hajolt;
Ő lett valóm' szerelme 's éleménye,
Szűz karja közt örök kedv' zöld reménye
Mellett sok órám édesen lefolyt.

Emelka! hol maradsz? — Jer, kedvesem,
Jer a' ligetbe; már a' nap leszállott.
Ím jöttöd' lángoló szívvel lesem!

Jaj a' liget kietlen puszta hely!
Ölében a' szerelmi szó elállott —
Emelka nyugszik — nyugszik, nem jön-el!

Szenvey.

Rajz. Ender.

Metsz. Hofmann.

A' kincskeresők.
Vörösmartytól.

A' kincskeresők.

Szomorújáték,

négy felvonásban.

SZEMÉLYEK.

Zágony, öreg kincsásó.
Jolán, leánya.
Szilágy, Endre, Jolán' kedvese.
Vári, pénzes gazdag, titkon haramiavezér, Jolán' kérője.
Haris,
Víg Bandi,
Kiliti,
Fillér, haramiák.

A' tizenhetedik században.

ELSŐ FELVONÁS.

Zágony' háza.

Szilágy és Jolán.

Jolán.

Hiába, kedves, melly ház' ajtaját
Keményszivű fukarság zárta el,
Annak csak egy, csak gyémánt kulcsa van.
Fáj mondanom; de agg apám' szivé
Egy illyen ház, melly mostohán lezár
Minden szerencsét, mellynek küszöbén
Reményeink' bájtűkre megtörik
'S ezer darabban rémeket mutat,
Mind bús jövendőnk' gyászos képeit.
Hiába vínod őt lágy kérelemmel,
Az csak haragját rögzi ellened,
Hiába a' jövendő' napjait
Fel-felruháznod új reményeiddel,
Csak megvetését nyerted általa. —

Kincs, kincs az, mellyel ébred, álmodik,
'S mert minden órán éhen halni fel,
Kincs nélkül élni sem kiván tovább. —
'S tatárnak inkább, mint értéktelennek
Szegény Jolánt od' adták volna már,
Ha szíve rajta megszakadna is.

Szilágy.

A' mit busítót és gonoszt tudál,
Elmondtad, immár azt hagyd értenem,
'S világosan, mit kelljen tenni most,
Vagy inkább, mit kívánsz, hogy én tegyek;
Mert így maradnom nem lehet — pokol!

Jolán.

Épen az, a' mi aggódásba ejt:
Tanácsot adni 's venni nem tudok.

Szilágy.

Ha úgy akarnád, mint én, messze volnánk
'S a' gond utánunk, mint a' sánta eb,
Hiába marná a' meghűlt nyomot.

Jolán.

Nem, jó Szilágy, azt nem kívánhatod.

Szilágy.

Mit hát, az isten' szent nevére, mit?

(szünet után)

Mint gondolod, ha ezt a' frígykötést,
Melly téged engem kinnal fogva tart,
Elbontanók és lennénk szabadok?

Jolán.

Mi ez, Szilágy, melly kérdést adsz te fel,
'S ez a' szokatlan láng mért arczodon?

Szilágy.

Felelj csak arra, a' mit kérdezék.

Jolán.

De így, Szilágy, így nem felelhetek;
Hogy szóltam, csendesebbnek hittelek;
Most látom, a' tűz, melly szemedben ég,
Csak rejtve volt; de benned dúla már.
Az istenért, szólj, mit határozál?

Szilágy.

Azt megtudod még jókor; most felelj:
A' frígy közöttünk megmaradjon-e,
Mellyet szülődnek sírján esküvénk,
Vagy —

Jolán.

Csillapodjál aztán felelek.

Szilágy.

Jolán, ha még szeretsz, 's a' nőszokásként
Nem báb szerelmed és nem tréfaság,
Nem játszi hullám véred' torlatán,
Melly változik, miként a' vér kereng,
Azon napokra, kikben még reméltünk,
Azon boszúra, melly ér hitszegőt,
Könyörgök, kényszerítlek, szólj, beszélj,
'S őszinte légy, mert isten a' tanú.

Jolán.

Szilágy, valóban, azt nem érdemeltem,
Hogy így szorongass és igy elijeszsz;
Hiszen ma olly vad, ollyan szörnyü vagy,
Millyé lehetni nem képzeltelek.
De már ha arra emlékeztetél,
Mit borzadással tart titkúl szivem,
Ámbár tudom, hogy roszkor, elbeszélem,
Szövetségünkről a' mit gondolok;
Tudod, Szilágy, hogy az nem jó lehet.

Szilágy.

Valóban, én is úgy hiszem; beszélj.

Jolán.

Ha át tekintem elmúlt napjainkat,
Kemény atyámnak őr tilalmait,
Parányi kéj köztt annyi szenvedést,
Olly mondhatatlan lelki kínokat;
'S hogyan gyötörjük egymást hasztalan
'S találkozásunk millyen keserű,
Mert a' reménytől távolabb esünk,
Minél gyakortább össze juthatánk;
Mindezt, ha megtekintem, úgy hiszem,
Gyötrelmeimben úgy kell hinnem: ott fenn
Nincs áldva frígyünk.

Szilágy.

Úgy van! áldva nincs.

Jolán.

Azért tanácsosb olly találkozást,
Melly kínt szerez csak és nem nyujt reményt,
Bár milly nehéz is, megszüntetni most
'S időtől várni a' baj' orvosát.

Szilágy.

Oh ez dicső, felséges gondolat!

Jolán.

Te csúfolódol? szánj, ha van szived.
Te a' világban járhatsz tétova,
Mulathatsz társaid köztt —

Szilágy.

Oh igen,
Csak meg ne hallják fogcsikorgatásom'.

Jolán.

Neked vadászat, helyváltoztatás
'S a' férfiak' szép kincse a' szabadság —

Szilágy.

Mellynek szerelmem törte szárnyait —

Jolán.

És minden a' mi ahhoz kötve van,
Pótlékot adnak társaságomért;
De én lekötve, mint elátkozott
Várában a' gonosznak szelleme,
Itt űlök, egy mogorva, bús öregnek
Aggságait hallgatni kénytelen
'S tisztelni tartozó őt; mert atyám.

'S ha elmaradsz, nincs semmim, semmim, Endre:
Élő alakban holt temetett vagyok.

S z i l á g y.

'S még is, Jolán, még is távozzam el? —
'S ha jó időig elmaradtam innen?

J o l á n.

Atyám szelídebb lesz talán irántam.

S z i l á g y.

Oh már e' kímélettel tartozom.

J o l á n.

'S azonban a' szerencse fölsegít,
Ha a' szerencsét jobban keresed.

S z i l á g y.

Igen! ha felsegít 's én megjövök
És itt talállak Vári' karja közt,
A' gaz, de pénzes Vári' karja közt,
Kit senki sem tud, honnan származik.
Halványodol, lány? nemde eltaláltam?
Oh most megértem már beszédidet. —
'S szent isten! én jutottam ennyire;
Ezért adám el ifjuságomat,
Ezért kötém le délczeg lelkemet,
És számkiűzve álom 's nyúgalomtól
Ezért csikorgok mint a' rosz szekér,
Mellyet nyomornak terhel bútora;
'S ezért vagyok hű minden gondolattal,
'S egyébre bennem nincs is gondolat,

Ezért kivűle nincsen életem,
És életemnek gondja, mint csak ő,
Hogy végre illyen csúfosan csalódjam! —
Ledér teremtmény a' leány' neve
'S a' férfiaknak átok, hogy szerencsét
Alkhatni vélnek lenge szíveken,
Mellyekben a' hitlenség' fészke van.

J o l á n.

Boldogtalan! hát kell-e még ez is,
Hogy annyi kínt e' legfőbbel tetézz,
Hogy felriaszd a' féltés' ördögét?

S z i l á g y.

Tagadd tehát, tagadd, ha merheted,
Tagadd, ha annyi lelked van.

J o l á n.

Szilágy,
Nem szóltam eddig; mert kíméltelek.

S z i l á g y.

Oh azt ne mondd, csak e' rovásra ne,
Akárhogy inkább, így ne mentsd magad'!

J o l á n.

Új kínomat titkoltam, hogy te is
Velem ne szenvedj, majd ha megtudod.

S z i l á g y.

Ha megtudom! 's hajh úgy van mint tudom,
'S ez a' vigasztás hallgatásodért,
Hogy úgy vau, a' mint végre megtudám.

Jolán.

Igaztalan, szivetlen férfi te,
Hogy így gyötörsz, gyötröttet annyiképp;
De látja isten, bűntelen vagyok.

Szilágy.

Ha szinte jobbot adsz is Várinak.

Jolán.

Nem azt, Szilágy, azt nem fogok soha.

Szilágy.

De még is őt megbiztatád vele?

Jolán.

Ha jó vagy, ollyat hínned nem szabad.

Szilágy.

Hát csalfa hír az, mellyet én tudok? —
Jolán, te őtet meg nem bíztatád?

Jolán.

Mióta van, hogy nem hiszesz szavamnak?
Még egyszer mondom 's végszer: nem!

Szilágy.

Jolán!
Te megbocsátasz, úgy-e meg nekem?

Jolán.

Szegény Szilágy!

Szilágy.

Hogy olly méltatlanúl
Kétségeimmel bántám lelkedet,
Hogy úgy jövök, mint gyötrő angyalod

'S öröm' hozója nem vagyok soha,
Te megbocsátsz, jó lélek, úgy-e meg?
Oh én kimondhatatlant szenvedék
'S kín szólt belőlem, hogy bántottalak.

Jolán.

Feledd azt, kedves, én már nem tudom.

Szilágy.

Te mindig olly szelíd, olly jó valál.

Jolán.

Oh Endre, ha mink is elleneskedünk,
Ki lesz barátunk a' nagy ég alatt?
Légy nyúgton, édesem, bár elszakaszt
Atyám' tilalma tőled, nincs hatalma
Hogy kényszerítsen, más' kezét fogadnom:
Ha csak tiéd nem, másé nem leszek.

Szilágy.

Jolán, Jolán, te édes ajku jós!
Az ég megáld illy szép hűségedért.

Jolán.

És látogass meg, Endre, többször is,
Ne hallgass arra, mit most csevegék,
Hiszen szivemnek ellenére szóltam.
Szegény Jolánt ne hagyd el így magát.
Egyedűl atyámnak fusd tekintetét,
De less időt és jőj; ha távozik:
Siralmat ont bár jöttöd 's távozásod,

De ollyan az, mint jóltevő eső,
Mellytől megenyhűl a' lángszomju föld.

Szilágy.

Nem, angyal, így nem gyötrelek tovább.
Látnom naponként szenvedésidet
És nem segítnem rajta, kárhozat,
Melly száz pokolt fakaszt föl lelkemen.
Nem, a' szerelmet sassá nem teszem
Hogy szíveinket marja úntalan;
Csak azt kívántam, a' mit már tudok,
Kincscsel jövök, ha még egyszer jövök;
Ha bár pokollal volna is határos,
Felvájom azt, a' bérczek' mélyiből,
Ha csillagokhoz van büvölve fenn,
Addig török, míg el nem érhetem.
Én sem hiába hallgaték regét
(És a' regében sokszor több való van,
Mint a' tudósok' néma könyviben)
És nem hiába jártam a' hegyet,
Minden szugát nem ingyen ösmerem.
Tudom, hol a' kút, a' lapos fedél
És a' törött kád' szirte, mindezekhez
Kincset rakának hajdan őseink
'S a' kincs leszállott, mint a' múlt idő,
És senki eddig föl nem vette még.
De én magamnak ott verek tanyát,
Ott élek mint szerelmi remete

'S az isten' földét addig forgatom,
Mig föl nem adja, a' mi rejtve van;
Vagy én is a' kövekhez fekszem ott
'S örökre kincsről 's rólad álmodom.
Isten veled most, ott közelg atyád
'S a' csákányt hozza fáradt vállain.
Úgy, úgy fogok majd én is járni ott
'S tán boldogabb, ha jól imádkozol.

J o l á n.

Ah Endre mit beszélsz az istenért!

S z i l á g y.

Nem késhetem; mert a' kaján' szeme,
Ha itt talál, új kínt szerez neked.
Nézz jól szemembe és megemlegess,
Ha egykorig nem látnál — (el).

J o l á n.

Endre, Endre
Így hagysz-e el, 's illy félelem között?
Már elsuhant 's ki tudja, látom-e?

(Leül 's elfedi arczait. Zágony köhécselve jő 's ásó szereit egy sarokba leteszi.)

Z á g o n y.

Még egy nap 's Béla' kincse fenn vagyon,
A' drága kincs, mellyet tar kő megé
Futásakor letett az üldözött
'S fölvenni nem tudák; mert hétszeres
Átokkal ült rá a' rőt morkoláb;

De a' javos könyv, mellynek hátra dőlt
Arany betűkkel írtak lapjai,
Arany szegettel fénylők szélei,
Azt mondja: hét évet, hét hónapot
És hét napot ki ás a' tar kövön,
Az felveendő Béla' kincseit.
'S hét éve múlt és hét hónapja már,
Hogy tárom a' föld' átokzárta kérgét,
És a' napok' végsője itt vagyon.
Holnap kezemben a' világi kincs
'S dúsabb leszek, mint — hah de hol vagyok!
Hol vagy te rosz leány, hol rejtezel
Te napjaimnak súlya!

J o l á n.

Ah atyám
Hisz' én nem vétek semmit is neked.

Z á g o n y.

Nem vétesz? oh azt én jobban tudom.
Nem vétek a' fejesség, úgy-e nem?
Én mint ohajtom boldogságodat
És napjaim' nyugalmát, 's dús, deli
Férjet hozok, dőlt házam' támaszát;
'S te báb, te kényes czifraság, daczolsz
És elveted mint sárt a' vőlegényt,
Hitvány virához nyúlsz gyümölcs helyett,
Koldús fiúnak adsz kezet, szivet,
Kinek csak az az egy istenadta lelke van,

Ki egy sohajtást sem tud megfizetni,
Áhá! hogy illyen gyermek is vagyon! —
'S mikor jövök megtörten, lankadottan,
Mutatsz-e víg, derűlt ábrázatot,
Hogy felvidúljak fáradásimért?
Nem, sírt szemekkel jősz apád elé,
Hogy agg fejemnek még több bút okozz.
Hadd lássalak! — hah ismét könyben ázál.
Tán rég nem láttad azt a' szép madárt?
Rég nem panaszlál ellenem neki,
'S ő hogy vidítson, rég nem átkozódott
'S nem bíztatott, hogy asszonynyá teszen?

J o l á n.

Atyám, az istenért! ha én hibázok;
De illyen vádat ő nem érdemel.

Z á g o n y.

Ne szólj, ne szólj; mert őrületbe hozsz.
Adj enni! — vagy talán ne adj, hiszen
Egy éjjel étlen el nem vész az ember.
'S aztán te arról nem gondoskodol
Mert más van, a' mi bírja gondodat.
Nem, semmi sem kell! Hagyj nyugonni 's menj!

J o l á n.

Oh nem, ne hajts el így, atyám, magadtól,
Hiszen naponként csökken 's vész erőd.

Z á g o n y.

Oh azt te tán nem bánnád olly nagyon.

*

Jolán magában.

Ah jaj nekem! mint érdemeltem ezt? —
Tudtam, hogy elfáradva jősz haza
'S ím egy kis estebédre vártalak
'S felhoztam a' bort, mellyet Vári küldött.

Zágony csillapodva.

Ugyan? — no lássuk mid van.

Jolán.

(az asztalhoz megy 's egy pár tálat feltakar)

Itt vagyon.

Zágony.

Millyen pazarlás. Átok és halál!
Hát azt hiszed, hogy én papzsák vagyok.
Ez a' leány még koldús botra juttat.

Jolán.

Ne légy magadhoz olly kemény, atyám:
Van a' miből eléldegelhetünk.

Zágony.

De ez zabálás, dúska! — és ma van,
Ma bőven is van, holnap koplalunk.
Oh én hiába aggok és tünődöm:
Vén napjaimra tenkre tétetem.

Jolán.

'S aztán atyámnak szűletése' napja
Holnap vagyon; de holnap sem leszen honn;
Azért kivántam még ma tartani:
Atyám az isten éltessen soká.

Zágony.

Mit mondasz? — Úgy van, holnap a' heted nap,
És születésem' napja! — jól vagyon.
Adj széket; — úgy van, ugy van, a' heted nap. (leül)
Ah össze roskadok. Vén csontaim
Csak holnapig még el ne hulljatok. —
Adj bort idább, add azt a' bort ide.
És holnap születésem' napja van. — Jolán
Te nem volnál rosz gyermek; nem, hiszen
Anyádra üttél 's az jó volt szegény. —
Csak azt ne látnám, hogy te sírsz, leány!

Jolán.

Atyám, feledd, ha megbántottalak,
Ezen napért feledd és megbocsáss.
'S légy olly szives, nyúlj étkeimhez is;
Neked valának szánva, meg ne vesd.

Zágony.

Oh nem, leány, megvetni nem fogom.
(enni kezd)
Te jó sütő vagy. Mint kis gyermeket
Taníta még anyád, a' boldogúlt,
'S te jól tanúltál, érted dolgodat —
(hírtelen fölkél)
De sírsz leány, te sírsz és hervadozsz
És ifjuságod búban hamvad el.

Jolán.

Szent isten! merre most e' kín elől?

Zágony.

'S mikor könyezni látlak 's hervadozni,
Akkor megátkozom, hogy szűletém,
Meg, hogy születtél, gyermekem, ki vagy.

Jolán.

Az istenért, atyám!

Zágony (leül).

De jól vagyon.
Holnap van a' heted nap 's meglehet,
Érted, Jolán? az könnyen meglehet,
Hogy sírni nem fogunk. — Adj bort ide,
Hol a' borod? ki küldte ezt neked,
Hogy is mondád? szólj.

Jolán.

Vári.

Zágony.

Vári-e?
Nem! most nem, ebből inni nem fogunk.
Tudd meg, leány, e' jószág, mellyen itt
Szegényül tengünk, mellyen agg fejem'
Letenni véltem őseim' porához,
Mihelyt akarja, a' dús Várié,
Nem tudtam eddig, ám de úgy vagyon:
Irást mutat 's azt mondják, van joga.
Még is ma Vári borból nem iszom.

(kivűl zaj hallik)

Nem holnapig. — Ki az? ki vagy, felelj.

(Vári szembetünő zavarodással hírtelenséggel bejön 's nyúgtalanúl körűl tekint)

Hah Vári! vagy csalódnak szemeim?

V á r i.

Zágony, megengedj, én vagyok. — Vadászat
Késleltetett az erdőn 's bármiért
El nem mulatnám, hogy meglássalak,
Midőn lakodhoz illy közel juték.

Z á g o n y.

Köszönjük a' hű ránk emlékezést.

V á r i, folyvást zavarban.

Későcske van; de nem késem soká.

Z á g o n y.

Az semmi baj, tégy úgy, mint honn ha vagy;
Pihend ki nálunk fáradásidat.

V á r i.

Ha engeded, letenném e' gunyát,
Melly hajnal óta nyomja vállamat.

(felső ruháját egy zugba veti)

Z á g o n y magában.

Ez embert én ma meg nem ösmerem.

J o l á n magában.

Ah milly vad, milly ijesztő ember ez.

V á r i, nyugodtabban.

Mióta lelkem' nyúgta elhagyott,

Csak a' vadászat tölti kedvemet:
Abban van éltem' minden öröme.

Z á g o n y.

És abban olly erősnek tartatol,
Hogy messze földön lelni párodat.

V á r i.

Megvallom, értem mesterségemet,
De még is a' sebzett vad én vagyok;
És űzni látszván vérig űzetem,
Mert üldözőmben nincs több irgalom,
Mint a' repülő ónban, melly talál.

Z á g o n y.

Tréfálsz, uram; de légy nyugodt, idővel
Derűre változik még a' ború.
Foglalj helyet, mint látom, fáradott vagy;
Pihenj ki nálunk.

(Kivűl zaj hallik, mellyre Vári nagy nyugtalansággal ügyel.)

Ez nem ért ma szót.

V á r i eszmélve, magában.

Úgy tetszik, megkínált. — Ah engedelmet!
Vadász gyomor nem vár kínálgatást.

(leül a' terített asztalhoz)

Z á g o n y csudálkozva, félre.

Valóban? — már csak hozzá kell szegődnöm.
Megfoghatatlan. (leül.)

Vári félre.

Így nem sejtenek rám.

(poharat tölt 's Jolánra köszönti)

Kedves kisasszony, engedd e' pohárt
Ürítnem értted 's boldogságodért,
Mellyet, szivemből, tartandót ohajtok.
Bár mind az, a' mi választ két szivet,
Gyanú 's okatlan ídegenkedés,
Ezen pohárba volna fojtva most,
Felhajtanám azt, bármilly keserű,
Csakhogy kegyedhez jussak közelebb.

Jolán.

Köszönöm; de arra méltatlan vagyok.

(Az alatt Szilágy hevűlten jő 's midőn'
Várit megpillantja hirtelen megáll.)

Szilágy Várinak fordúltan, magában.

Hah hogy te volnál a' futó zsivány,
'S e' kard kezemben hóhér pallosod.

Vári magában.

Nem távozom, ha ön bajomra is,
Gyanútalan már nem távozhatom.

Zágony.

Mit látok? — Hallod, vakmerő fiú, —
De nem, nem így kell — hallod jó legény. —

Jolán.

Oh istenem, mi vésznek napja ez?

Szilágy.

Zágony, megengedj, önként nem jövék;
Mert jól tudom, jól érzem, hogy gyülölsz
'S százszorta inkább, mint akarki mást,
De kénytelenség hajta; emberi
Tisztből kereslek most fel —

Zágony.

Hagyjuk azt;
Térj a' dologra.

Szilágy.

Mint parancsolod.
Vásárosok menének erre át,
A' bérczi ösvényt, mint kurtább utat
Választva, hogy hamarb eljussanak
Czéljok' helyéhez 's ím egy gaz csoport,
(Vári nevekedő nyugtalansággal fölkél)
Haramja nép rajtok megy 's pénzöket,
Azt a' keserves és szűk munkabért,
Mellyért szegények vérrel izzadának,
Felkéri tőlök fegyveres kezekkel
A' fegyveretlen hadtól.és ezek
Már engedők, kis gyüjteményöket
Halomra rakták, akkor — akkor én
Előjövék.

Vári kitörő haraggal.

Hah átkozott fiú!
(Mindnyájan rá bámulnak)

Szilágy.

Uram!?

Vári magát igazítva.

Hah hitvány gaz csoport!
És nem zavartad őket poklokig?
Miért veled, mért nem valék együtt!
Nem tetted a' gaz népet semmivé?

Szilágy.

Megtettem, a' mi telt. A' gaz csoport
Talán gyanítva: többen is vagyunk,
Futásnak indúlt és elszéledett.

Vári félre.

Hah ródd fel ezt, ezért még számot adsz.

Jolán félre.

Oh Endre, Endre, vakmerőködöl
De nem szabad vádolnom tettedet.

Zágony.

'S végtére is mi baj hozott ide?

Szilágy.

Légy tűrödelmes, végzem a' mesét.
Hogy a' szegény nép vérszemet kapott,
Üldözni kezdtük a' zsiványokat
'S csak nem lenyomtunk egy rideg futót.
Midőn az itt hallatlan vakmerőn
A' vízmosáson által ugratott,
'S lakodba menté (úgy látszik) magát.

Zágony.

'S ha még is itten nem találkozik?

Szilágy.

Akkor tovább kell mennem 's megbocsáss,
Ha tán zavartam házi csendedet.

Zágony.

Egyedűl vagyunk, mint látod: én, leányom
És Vári szomszéd és jó akarónk.

Szilágy magában.

Kételkedem; de hallgatok 's megyek.

Vári.

'S a' vakmerő, ki méltatlan gyanút
Csak fél szemével hárít is reám,
Meg fog lakolni, meg keservesen,
Becsűletemben csorbát nem türök —
(mint egy igazítva magát, csendesebben)
E' házat a' ki bántja engemet bánt.

Szilágy.

A' mit beszélsz, uram, nem vártam hallani,
Mert hogy beszéld, nem adtam rá okot.
Azonban jó barátok nem vagyunk,
'S ha, a' mit mondál, engem érdekel,
Rendelj időt 's helyet 's akármikor
Szilágy magáért megfelelni kész.(el)
(Jolán aléltan egy székre rogy)

Zágony.

Mi lelt leány? te elhalványodol?
Eszmélj, ne hozz rám szégyent 's kárt; hiszen
Mint a' fehér fal, ollyak arczaid.
Eredj, eredj, nincs semmi dolgod itt.

Vári félre.

A' rosz fiú még itt is útban áll.
Érette halványodnak arczai;
De ennyi bántást nem visz szárazon.

Jolán felkél.

Csak szédülék, atyám, ne légy boszús,
Fejem gyakorta szenved illy bajon.

Zágony.

Eredj, leány eredj nyugonni most;
Megárt a' hosszu virrasztás; eredj,
Nyugodd ki a' bajt, menj, az éj halad.

Jolán magában.

Nyugodjam? ah el ment az, a' kiért
Nyugonni nem fog e' szív még soká:
Őrizze isten minden útain. (el)

Vári.

Atyám, ha így nevezni nem tilos
Kit mint atyámat tisztelek, mivel
Egyedűl vagyunk; engedd meg, kérdenem,
Mint áll ügyem 's mikor remélhetek?

Zágony.

Magad leginkább láthatd sorsodat.

Vári.

'S úgy látva én nem látok kedvezőt,
Nem avval, a' mit ígértél, rokont.

Zágony.

Leányszív' titka nem nyilik hamar,
Talán megérjük, a' mi most halad.

Vári.

Ezt többször is mondottad, jó öreg?
De várva várni 's nem remélni kín.

Zágony.

Nagyobb, atyának kényszerítve lenni,
Hogy ön leánya' szívét fojtsa meg.

Vári.

'S így a' barátság közttünk megszakad.

Zágony.

Nem úgy, ne légy olly lángolón mohó,
'S kímélj, ha e' leányt, ez egyemet
El nem hajítom mint a' rosz kovát,
Ha tőle végszer válnom olly nehéz,
Mint a' csigának drága gyöngyetől,
Kit fájdalommal hordozott haján.
Csak egy napot még, még csak egy napot
Igenre, nemre! aztán eljöhetsz,
És lelkemet, ha kéred, elvihetd,
A' mit kívánsz, — csak most nyugonni hagyj.

V á r i gondolkodás után.

Holnap tehát? Remegve várom azt;
Mert nem tudom, mint végzed sorsomat.
Csak még egy szót. — Minthogy körűl belűl
Haramja nép mutatja itt magát,
Erszényemet, mellyet véletlenűl
Zsebemben hoztam, lennél olly szives,
Vennéd magadhoz, mig ma'd eljövök.

(Erszényét az asztalra teszi)

Személyemet megvédni bízhatom,
De ennyi pénzzel járni nem tanácsos,
'S igen becsűltnek érzeném magam',
Ha úgy tekintnéd e' pénzt, mint tiédet
És alkalmonként élnél is vele.
Előttem az nevelné értekét.

Z á g o n y.

'S én ennyi pénzt itt nálam rejtsek el?
Ha megtudják, feldúlják házamat.
Azonban mert magaddal nem vihetd
Maradjon bár mig értte jőni fogsz.

V á r i.

Vedd értte hálámat. Jó éjszakát. (el)

Z á g o n y.

Csodálatos! nem tudni angyal-e,
Vagy ördög inkább: embernek gyanús;
Félek kezébe jutni 's jaj nekem
Ha bal szerencsem kényszerítni fog.

(Az erszényt megnyitja 's nézegeti)

'S ez mind arany 's ah — mennyi egy halomban!
De félre innen, nem nézek reá;
Mert mintha köny villogna pénzein
'S halvány szegény leányom' arczai
Ijesztenek, ha részesűlni vágynék. —
Azt mondta, úgy tekintsem, mint enyémet.
Ördög ne kísérts, még csak holnapig ne,
Aztán elárulom vén lelkemet;
Csak holnapig ne — aztán alkuszunk.

(Megindúl! de az ajtónál mintegy ijedve vissza fordúl 's az erszényhez rohan.)

Meg van! de innen könnyen elvihetnék.
Ágyamba kell bevinnem.

(Az erszényt fölveszi)

Jőjetek.
Jobb álmotok lesz, mint nekem, tudom;
De bíztos helyre viszlek. — Hah ki az?
Vagy senki sem jő? Pénzen gond viraszt,
De még nagyobb ott, hol pénz nincs. — Jerünk
'S jó éjszakát annak, ki alhatik.

MÁSODIK FELVONÁS

Barlang, mellynek közepén tűz világol.

Vári egyedűl.

Mióta e' tanyába költözém,
Magányhoz inkább szokni látszatom
'S a' képzelet' szelídebb álmai,
Körűl lebegnek, mint méhkerti raj
A' lombot, melly eléjök hajladoz.
Ott fenn az élet' dúlongásiban,
Ott tenni kell; mert tétlen a' ki áll,
Vagy elmarad, vagy eltiportatik;
De itt alant, ez' élet hagyta ürben,
Hol a' világot éj és csend teszi,
Hol nem derűl a' honnos éj soha,
'S a' csendet nem zavarja semmi zaj,
Csak a' hideg kő cseppen el koronként
És alkat óriási szobrain,
'S rideg hullása, mint az óra int,
Hogy a' mi volt, nincs, nincsen, a' mi lesz

És a' jelen csak percz, melly elenyész,
Mint a' lecseppent kő után a' hang, —
Itt ébred a' meggondolás 's jövôn
'S múlton csapongnak messze gondjaim.
Setéten a' hollónak szárnyain
Repűl el tőlem a' múlt' fellege,
De a' remény, mint zengő csalogány
Száll a' tavasznak bokrain felém,
'S kies jövendőt hírdető dala. —
'S miért ne hagyjam menni, a' mi megy,
A' múltat, melly már vissza nem jöhet!
Miért ne várjam a' kiesb jövőt,
Melly bíztat és a' mellynek jőni kell.
Rabló valék, most gazdag, úr leszek,
És férje annak, kit szeretni üdv,
Még akkor is, ha nem szeret viszont.

(Kivűl.)

Hej liliomadta! ki van ott lenn?

Vári.

Liliom! — ez az én emberem.

(A' barlang' titkos ajtaja megnyilik. Víg Bandi egy üst' leeresztésével vesződik.)

Víg Bandi.

Uram segíts! beh átkozott nehéz.

Vári.

Mid van Bandi, mivel vajudol ott?

Víg Bandi.

Uram, magam sem tudom mi, de ördöngös nehéz. (az üstöt a' tűz mellé gördíti.) Átkozom! bizony talán csak ólom van benne.

Vári.

Vagy olly gonosznak lelkiösmérete mint te.

Víg Bandi.

Oh uram, az enyém ollyan mint a' sólyommadár.

Vári.

Mivel tartod hogy olly könnyedén van?

Víg Bandi.

Hol fütytyel, hol danával, a' mint az idő jár.

Vári.

Vígyázz, úgy ne járjon, mint a' czigány' szamara, melly épen akkor döglött meg, midőn már szinte megtanulta a' koplalást. — 'S hol csented ezt a' rozzant fazokat?

Víg Bandi.

Csak elhoztam uram, 's most az egyszer olly ártatlan vagyok mint a' tejbe mártott kenyér.

Vári.

Oh hallod, az nem olly is igen ártatlan; mert feliszsza a' tejet. Azonban egész ártatlanságod szerint hogy jutottál e' nyereséghez?

Víg Bandi.

Hát uram, tudod hogy múltkor hátat fordítottunk.

Vári.

Igen, mikor a' sánta szabó' oldalait aczéllal akartad csiklandozni?

Víg Bandi.

'S a' nyakára hágni, ha engedted volna; hanem vége az lett, hogy futásnak eredtünk 's űzőbe vettek.

Vári.

Mellyik lábaddal indultál meg előbb?

Víg Bandi.

Hét ördög tudja jobban! — Elég az hozzá hogy akkor én egy üregben vontam meg magamat, bátorságnak okáért, mint a' vén Haris mondja, 's az üregnek egészen fenekére húzódtam, hogy senkit se lássak.

Vári.

Vagy talán hogy téged ne lássanak. — És ott szedéd fel ezt a' katlanrontót?

Víg Bandi.

És ott csak úgy unalomból bedöftem az üreg' falába tőrömet 's valami megcsendűlt utána.

Vári.

A' mint te megörűlél 's kaparni kezdtél mint a' kis kutya mikor körme nő. — Annyi, mint az, te hű legény vagy Bandi 's addig is, míg megtudjuk, mi van az üstben, fogd ez erszényt 's költsd vígan, ha kedved érkezik.

Víg Bandi.

Oh arról majd tesz a' vármegye. — A' holdvilág adjon ezer annyit értte.

Vári.

No 's Bandi, mint tetszik az erdei élet? Nem jobb-e itt szabadon legénykedni, 's máséból költeni, minthogy ott honn szántsanak rajtad 's utójára is ne te takarítsd el, a' mit learattál?

Víg Bandi.

Biz' uram, finom egy élet ez itt; ollyan a' paraszthoz, mint a' sajt vagy a' szalonna a' kenyérhez képest; csakhogy én a' szalonnát is kenyérrel szeretem.

Vári.

Az az: te ollyan becsületes gazember, vagy inkább gaz becsületes ember szeretnél lenni, 's mit a' gazember bűnösen kuporított, azt a' becsületes szép tisztesen eltakarítaná? Hohó! fiú, illy bolondra többre is találnál. De már itt csak tégy le minden rosz, vagy is jó tulajdonságokról, különösen keményítsd meg szívedet a' könyörületesség ellen, tedd! pedig érzékenynyé minden iránt, a' mi még nem tied. 'S a' fő törvény: mit szemed lát, kezed ott ne hagyja.

Víg Bandi.

Köszönöm bölcs intésedet uram 's ez nem első, a' mit tőled tanulok. Fogadom és vallom, hogy ezentúl a' mennyire gyönge erőmtől telik, kiirtok magamból

minden ártalmas szelídséget, csak egy dologgal nem tudok egészen megbarátkozni.

V á r i.

Talán csak az akasztófával? oh azt hagyd utójárá, Bandi.

V í g B a n d i.

Szives örömest, csak az is engem utójára hagyjon; de azt mondják, gonosz nyakszívó ereje van, melly a' leghatalmasabb legényt is amúgy ördöngösen a' levegőbe kapja, hogy még lábujja sem éri a' földet. Minap hogy Veszprém mellett elnyargaltam, épen három függött a' törvényfán; köztök ama' híres Arany Laczi is. Messze földön nem lehetett olly délczeg fiút látni: szép, fiatal, bátor legény volt, szép leánykák hímezték ruháit: ollyan volt mindene mint az oltár. — 'S most, uram, lesütötte fejét, mintha szomorkodott volna.

V á r i.

Eh ki látta Arany Laczit valaha szomorún! Lenézegetett; mert módja volt benne, 's nem pompás dolog-e a' magasról lenézegetni?

V í g B a n d i.

Biz' igen; de rá is lenéztek ám. Egy veszett tar varju épen feje' tetejére ült 's olly hamisan pillogott szemeibe mintha csak szerelmes lett volna belé, — 's mikor vissza jöttem, uram, Laczinak már nem voltak szemei.

Vári.

Háromszáz ezer mennykő! — De ne búsúlj Bandi, ha valaha törvényfán látlak 's fejeden varju vendégeskedik, lelövöm az illyen adtát, hogy mindjárt lábad alá fordúl; azután elmondatom fölötted Arany Laczi' énekét:

Beteg sem volt, még is megholt,
Hejh pedig beh szép legény volt.
Nincsen neki szemfödele,
Eltemette a' vármegye.

Valamennyi szép leány van a' környéken, mind rólad énekel a' fonóban.

Víg Bandi.

Az a' mennykőség, hogy én abból semmit sem hallok már.

Vári.

Annál jobb, legalább füleid meg lesznek kímélve. — Azonban az idő eljár, Bandi; eredj most a' szorosra, hogy az a' részeges Haris valahogy el ne alugya az utazókat. Két Ábrahám' fiját várok estére, rongyosak mint az ágról szakadt. Ne higyetek nekik. — 'S éjfél előtt mind itt teremjetek.

Víg Bandi.

Értem, uram. (el)

Vári.

Milly társaság! mióta láttam őt,
Ezekkel élnem únalom, csömör;

Hallgatni még is nem szabad: gyanús
Előttök a' ki hallgat 's nem cseveg,
Mint ők kivánják. Ám ha kedvez a' sors,
Mind ennek vége lesz. — De mit hozott
Ez a' vad újoncz? — Millyen drága kincs?
Szerencse, csak te voltál istenem,
Azóta hogy szivetlen emberek'
Fondorkodása e' vadonba zárt,
Szerencse isten, téged áldalak.
Im mennyi érték, melly fejdelmi kincs,
Több mint elég, hogy dúsan 's gondtalan
Eléljek távol ösmeretlenűl,
Hol senki sem tud tetteim' felől.
Mi ez, mi hull a' barlang' oldaláról?
Úgy tetszik, mintha döngést hallanék.

(hallgatódzik.)

Hah vakmerő csak túrj, ha veszni vágysz,
A' föld alatt nem él az irgalom.

(kardot ránt)

Vakabbá teszlek, mint vagy rosz vakand,
Csak jőj, ha tudsz, akárki' hőse vagy.

(Egy darab kiválik a' falból, melly után Szilágy lezuhan 's egy időig kábultan 's a' barlang' oldalához támaszkodva áll)

Kit látok itt, vagy csalnak szemeim,
Minden gyülölség elveszett szivemből,

Még egy van, a' kit vérig gyűlölök
'S ez is kezemben, a' halál' fia!
De nem, nem így kell érdemelnem őt;
Orgyilkosúl Jolánért nem vivok.
Álljon ki 's váljék most örökre el,
Ki nyerje a' jutalmat, én, vagy ő?
Kincs és leány a' harcznak díjai,
Leányt és kincset nyerjen a' ki győz.

(szünet után)

Én balgatag! 's egyenlő harcz-e ez?
Ha győzök, a' leány még nem enyém
'S becsesb felével díjam csonka lesz. —
Vagy a' leány, vagy ő az áldozat!
De lássuk, mit teszen, ha észre jő.

(félre vonúl)

Szilágy eszmélve.

Hová juték? milly borzasztó hely ez!
Szűkebb ha volna, sírnak mondanám;
Mert minden élet itt meghalva van.
És még is mintha tűz lobbanna fel
A' pislogó parázsból, földerűl
Nyiló szememnek a' rémal'ku ház,
És óriásúl látom szobrait
Felnyúladozni, mint gyász őröket
A' láthatatlan kúpnak éjihez. —
Királyi sír, ha itt ér a' halál
'S te írd fel a' sziklá a, szerelem,

Hogy eltemettél hű vitézedet.
De nem csalódom, tűz világol ott
'S vezérsugára, mint jótétemény
A' szenvedő' borongós napjain,
Úgy hat rezegve a' homályon át.
(a' tűz felé közelgve)
Minél inkább derűlni kezd szemem,
Annál borúsabb a' mély titku lak
'S több borzadással tölti lelkemet. —
Jól látok? vagy szemembe a' pokol'
Szemfényvesztése játsza e' világot?
Arany — temérdek, drága kincs. — 'S enyém
A' szenvedő, az angyal szívű lány!

V á r i.

Nem, rosz fiú! azért még alkuszunk.

S z i l á g y.

Most Zágony! most ne mondd, hogy koldusúl
Kérem leányod' szívét; kincseket
Viszek jegyűl vőd, drága kincseket,
Millyekre szomju lelked rég sovár.
'S te szenvedő, te drága tiszta lélek,
Kit balszerencsém régen kötve tart,
Ne félj, hogy ismét bút hozok, ne félj:
A' bú kiszáradt mint a' nyári kút
'S aszott helyén öröm' virága kél.
(a' kincs felé fordulva)
Oh szellem, a' ki e' kincs' őre vagy,

Áldás reád és buzgó hála tőlem,
Boldogtalantól mind ez óraig,
Most boldogabbtól minden embereknél.
'S ha kárhozottnak lelke vagy, ki itt
Virrasztasz e' hatalmas kincs felett,
Szólalj fel és jelentsd ki mit tegyek?
Mivel segítsek kínlódásodon.

V á r i félre.

Egy gondolat villan meg lelkemen:
Önnön hitével foghatom meg őt!
A' szellem, a' kincsőre én leszek
'S kárhozzam el, ha kincsemen kivűl
A' főbbet, a' leányt is nem birom.

(fenn szóval, de elváltozott hangon)

Ifjú megállj; ne illess aranyat;
Átok 's halál van birtokán, ha hozzá
Avatlanúl szentetlen nyujt kezet.
De majd ha éjfel' csendórája üt,
Jőj, 's hozd magaddal kit szived szeret,
A' tiszta és szemérmes hajadont,
Annak jutand fölvenni kincsedet.

S z i l á g y.

Hajh milly kivánat, milly föltétel ez?
Mellyik leány fog rémületlenűl,
Midőn az éjfél' gyász órája üt,
Sőt mellyik élve e' pokolba szállni,
Melly a' világhoz nem tart semmi közt?

Mellyhez még ember nem nyitott kaput?
Én férfiú vagyok 's csak félig az,
Midőn lejuttam, mert megrémülék
'S most is dobogva reng belé szivem. —
Nem, ördög, őt te meg nem látod itt;
De jer, mutasd meg undok képedet,
Én szembe nézek bár mi vagy veled;
Jer védd ha bírod, a' kincs' birtokát,
Mert puszta kézzel én nem távozom
Kincs vagy halál! e' kettő jelszavam.

(Közelíteni akar, azonban Vári észrevétlenűl port vet a' tűzbe, melly azt nagy ropogással szét veti. Setétség.)

Vári.

Halld vakmerő a' vég itéletet:
Kincs és leány örökre elveszett,
Ha engedetlenséged vissza tér.
De járj az ész után és boldogúlj!
Mondj esküt, hogy lánykádat elhozod
'S bántatlanúl mehetsz.

Szilágy.

Pokol, körűl fonál:
Minden nyomon mélyebbre sűlyedek.
De jól van! halld az esküt: esküszöm!

(a' viszhang: esküszöm!)

Hah vissza zenged, a' mit hall füled,
De zengj akár a' dörgés' hangjain

A' minden élők' istenére esküszöm.
A' kárhozatra 's a' halálra is,
Hogy teljesítem kívánságodat.

(Vári egy kötelet húz meg, mellyre a' barlang' ajtaja megnyilik.)

V á r i.

Megemlékezzél szentűl eskeidre!
Ha jősz, kiáltsad kedvesed nevét,
'S az alvilág megnyitja zárait.

S z i l á g y.

'S ezt is nevével? tiszta szép neve
Legyen hát e' rémhelynek jelszavúl?
Hah drága áros vagy te alvilág!
De várj reám, éjfélre megjövök,
Ha csak azért is, hogy sírom itt legyen. (el)

V á r i előlép.

Amen! ha úgy kivánod, meglehet.
Azonban teljesen még nem bizom.
Megsürgetem vén Zágonyt, és vagy' ő
Rá bírja szép szerével a' leányt,
Vagy e' fiú meghozza őt nekem.
Mindent raboltam, most leányt fogok,
Sok tetteim köztt ez lesz a' remek.

HARMADIK FELVONÁS.

Zágony' háza.

Zágony egyedűl.

Elhúnyt a' nap 's én kincstelen vagyok,
Sokkal szegényebb, mint valék, midőn
Kezdettem, csak nyomorbau gazdag és
Tapasztalásban, melly már hasztalan.
'S most bujdosó, vagy Várié vagyok
Magam, leányom, mindenem.
(Vári' erszényét előhuzva)
Zálog kezemben Vári' pénze már
'S adott szavam, ha fáj is, teljesül.
(Jolán jő atyját észre nem véve 's egy függő képhez siet, mellyet virágokkal ékesít)
De ím jön ő virággal ékesűlten
'S a' képhez járul, melly előtt bajában
Szülője gyakran sírt, a' boldogúlt,
'S könnyebbülésért térden esdekelt.

Jolán.

Szülőmnek sírján termett e' virág,
Nem egyszer öntözék bús könyeim,
És még is olly szép, ollyan illatos,
Nem látszik rajta gyászos eredet;
Mikor jön a' nap, hol sok bánatom
Megtermi végre a' jobb örömet,
Melly ment leend a' múltnak gyászitól?
(a' virágokat a' kép mellé tűzve.)
Itt álljanak bús emlékűl. — Atyám
El nem fogadja üdvözlésimet,
Azért anyámnak tartom ünnepét
Anyátlan árva 's hajh atyátlan is.
(a' kép előtt térdre hull)

Zágony.

Úgy látszik én sokáig élek itt
Önnön leányom megtagad; — de nem,
Nem, őt eladnom nem lehet 's midőn
Már rá kerűlne a' sor, nem tudom.
Maradjon ő, én elmegyek. Hová?
Ejfél előtt még elhatározom. —
'S most Vári vissza nyujtom pénzedet.
(csendesen el)

Jolán fölkel.

Ó ment-e el vagy szellem jára itt!
Soká marad ma ismét 's vajha egyszer
Nyugottan térne meg; de bajt szerez
Magának 's mondhatatlan kínt nekem,

Hogy nem deríthetem vég napjait.
Szent isten! add meg egyszer nyugtomat:
Szerencsét nem kivánok. — Ah mi az?
Szilágynak mintha hallanám szavát!
'S a' csalfa Váriét. Én rettegek.
Meg kell tekintenem; mert féltem őt. (el)

K e r t.

Egy felől Vári, más felől Szilágy jőnek.

V á r i.

Ez a' Zágony végképen megvadúlt.
Határnapot ma rendelt válaszúl,
'S hogy eljövök némán erszényemet,
Kezembe nyomja és tovább rohan,
Mint a' kinek tűz bántja sarkait.
De így vagy úgy! én már nem veszthetek,

S z i l á g y.

Kit látok itt? a' gyűlölt Vári jő.

V á r i.

Roszkor találkozom; de ám legyen;
Nem bántom mert kezemre dolgozik.

S z i l á g y.

Miért a' hegyben nem találtam őt!

V á r i.

Alkalmasint a' lányt kémlelni jött.
Szerencse hozzá! ő hadd fogja meg;
De a' madár majd másnak énekel.

Szilágy.

Úgy látom, egy nyomot sem távozik.

Vári.

Most nem tanácsos félre bujdokolnom:
Szemköztt megyek szép nyájasan vele.

Szilágy.

Épen nem úgy tesz, mintha menni vágyna,
'S most semmiképp nem tűrhetem meg itt.

Vári.

Boszúsnak látom; kétlem, mit tegyek.

Szilágy.

Előbb utóbb a' kard leszen biránk;
'S inkább előbb, mint későn, vagy soha.
(Várihoz.)
Egy szóra jó uram!

Vári félre.

Hm! mintha kard süvítne,
Olly élesen peng felhivó szava.
De most az egyszer nem lesz bajvivás.
(tovább akar menni, Szilágy elébe áll)

Vári félre.

Szeretném elkotorni őt!

Szilágy.

Uram —

Vári félre.

Valóban ez nem tréfál. — Engedelmet,
Szilágy barátom — egy szó annyi, mint száz,

És száznak ismét vége is csak egy:
Azért talán most jobb ha szét megyünk.

Szilágy.

Csak egy nommá sem, mig nem végezünk.

Vári.

Sőt inkább, hogy végezzünk, menni kell;
Ki veszteg áll, nem végez semmit is.

Szilágy.

Te ellenem megbántó szózatot
Mondál, holott azt föl nem foghatám.

Vári.

Ha nem fogád fel, úgy már elröpült
És a' mi nincs, az bántó nem lehet.

Szilágy.

Szópengető! de hogy te gyáva vagy,
Az, mert valóság, bántó is lehet.

Vári félre.

Mért barlangomban nem modottad ezt!
De csendesen. — Valóban ifju társ,
Vitézségem nem a' legjobb aczél,
Vagy szerfölött is hajló vágy törik,
'S ma épen kis lábujjom' körme fáj
És szarvasodni kezd a' hold. — Hanem
El nem marad, még nap van holnap is
És a' behorpadt hold majd megtelik.

Szilágy magában.

Es e' czudar még gúnyolódni mer?

Vári indulva.

Isten velünk!

Szilágy.

Rántsd kardodat, lator!

Vári kardjához kapva.

Lator? — pokolra hitvány rosz fiú!

Szilágy.

Hah eltaláltam, a' mit nem szeretsz!
Most, most vagy emberem; mert sápadó
Arczod gunyolja bátorságodat.
Rég hordozom fejemben a' gyanút
'S kinomba telt azt fogva tartanom;
De most kimondom ég és föld előtt,
És ég, föld hallja meg: haramja vagy,
És annyi titkos bűnnek mestere,
A' mennyit ördög számlálhat csak el;
'S tetőtől talpig a' milly nagy tetem vagy,
Becsület benned egy morzsányi sincs.
'S ezt ellened, kit vérig gyűlölök
És minden ellen a' ki nem hiszi,
Bajvívó kardom megmutatni kész.

Vári.

És hogy hazug vagy átkozott tüdődig,
Kardommal azt fejedre felrovom.
Elég a' szó! jer, gyermek és lakolj.

*

Jolán jő.

Melly háború, milly rémítő zaj ez?
Nagy isten! — Endre, Endre, mit cselekszel?

Vári.

Bocsánat, szép Jolánka, e' zajért,
Mellynek valóban nem valék oka;
Mert bűn előttem csendedet zavarni.
De nem leszek mentője en magamnak;
Ez ifju társ majd mindent elbeszél,
Mi köztünk történt 's híven, úgy hiszem.
(Szilágyhoz)
'S mi mint barátok válunk.

Szilágy.

Oh igen!
(titkon Várihoz)
Ha majd tüdődbe mártom tőrömet,

Vári titkon Szilágyhoz.

Vagy én kiűzöm útált lelkedet.
(magában)
Nyugottan távozom; mert gondomat
Az fogja nyögni a' ki most örűl.
Serényen vőfél! várom a' menyasszonyt.
(el)

Jolán.

Mi volt ez Endre? ah olly rémület
Fogott el 's reszket lelkem is belé.

Szilágy.

Légy nyúgton, édes, nincs már semmi baj,
És a' mit láttál, csak nem tréfa volt.

Jolán.

Kegyetlen tréfa! nektek minden az.
'S ez hát ama' szent férfi szenvedély,
Az annyiszor kihírlelt szerelem,
Hogy olly okért, mint hajszál' lebbenése
Vad harczra tesztek sorsot, életet,
Bár ahhoz szívünk' üdve kötve van?
Oh férfi lánykát nem szeret soha,
Magát imádja csak 's nyers kéjeit;
'S a' férfi szívnek bármelly indulat
Harag, szerelm — 's hír mindegy erdekű.
Csupán szeretni únalom nekik;
Azért meg is kell víni 's az teszi
Kapóssá a' szerelmet és leányt,
Mert délczeg bajvivásra tárgy lehet.

Szilágy.

Nem érdemeltem vádadat, Jolán
'S most legkevesbbé van reá idő.
Szünjék meg aggodalmad, vége már
Minden bajunknak, minden gyötrelemnek.
Derits örömre arczot és szivet,
Mert a' melly választott olly mostohán,
Be van már töltve a' hiú gödör,
És a' szegénység' óriási árnya

Az arany' tüzénél tűnedezni kezd.
Enyém, enyém vagy és csak most vagy az,
Csak most ölellek kéjjel 's bíztosan.
Kivíttalak sok szenvedéseidből
És a' szerencsét hoztam násznagyúl,
Melly ünnepünket boldoggá tegye.

Jolán.

Nem értelek; szólj, mit jelentenek
Ez új öröm 's ez ékes szózatok
'S a' rég nem érzett, rég elhúnyt remény?

Szilágy.

Megáldta isten hűségünk' ügyét:
Kincset találtam.

Jolán.

Ah ne csald magad'!
Szegény atyám mióta jár oda
'S a' drága kincs, mellyet magának ás,
Komor tünődés, életgyűlölet
'S a' félelem, hogy koldúsbotra jut.

Szilágy.

Jolán! te nem tudod, most mit beszélsz.
Vagy álmot hímzek én? nem mondom-e:
Kincset találtam, ollyan drága kincset,
Melly agg apádnak szomját elveri,
Melly gondot oszlat 's minden akadályt,
De rajtad a' sor megmutatni most:
Szerelmed olly való-e mint hiszem.

A' kincs terád vár, csak te bírhatod fel,
Ha majd az éjfél' csendórája üt.

J o l á n.

Milly foghatatlan rémes dolgokat szólsz!

S z i l á g y.

Oh kedves nincs idő most kétkedésre;
Az est hanyatlik és az éj közelg.

J o l á n.

De azt, hol a' kincs, tudnom csak szabad!

S z i l á g y.

Jó távol innen egy barlang' ürében.

J o l á n.

'S odáig elkisérni csak te fogsz?

S z i l á g y.

Nem csak magam; két hű társ lesz velem.

J o l á n.

'S ki visz be a' barlang' rémajtaján?

S z i l á g y.

Veled leendek mindenütt; de a'
Kincset magadnak kell illetni csak.
A' szellem, melly virraszt a' kincs fölött,
Nem engedé, hogy fölvegyem.

J o l á n.

Szilágy!
Illyen frigyekbe szősz te engemet?
Nem, kedves, arra nincs erőm. Habár
Elhallgatom, milly borzasztó leánynak

Házon kivűl a' rejteményes éj,
'S az ösmeretlen út' veszélyeit;
'S ha mindezekből bízom általad
Megótalmazva jutni czélhelyünkhöz;
De a' setét barlangnak rémeit
A' szellemeknek titkos társaságát,
Oh Endre! azt nem bírná lelkem el.
Ott összc rogynék a' várt czél előtt
Inség magamnak, fájdalom neked.
'S mint gondolod, hogy éjfél' idején
Itt hagyjam agg apámat egyedűl
'S szökésem által kétségbe ejtsem őt!

S z i l á g y.

Elég, elég! az ész még többet is tud;
Én azt hivém, a' szív lesz bíztatód.
De úgy van az, boldogtalan csere:
Hol ész kell szívetek van, szív helyett
Bölcselkedéssel álltok majd elé
A' férfi kéznek művét rontani.

J o l á n.

Hogy agg apámat éjjel hagyjam el,
Az szív'tanácsa nem lehet.

S z i l á g y.

Való!
De hogy valahára boldoggá tehess,
'S atyádnak kincset, mellyre vágy, szerezz:
Azt szív 's az ész is tiltja elmulatnod.

Jolán.

És még is, oh Szilágy, a' rettegést
Ezen merénytől, el nem fojthatom
'S egy titkos érzet súgja: el ne menj.

Szilágy.

A' titkos érzet ellenségemé,
Azé, ki eddig gyötrött úntalan,
Ki végre megront sorsom ellen is.
De ám ne jőj. Én elmegyek, habár
Halálos a' kincsilletés nekem;
De egy halállal tartozom 's az élet'
Becsét előttem kezdi veszteni.
Azonban éjfél tájban itt leszek
És jősz, ha jősz, vagy vég bucsut veszünk.
Isten veled! Nem késhetem tovább —
Egykor szerettél engem, oh Jolán,
Megemlekezzél róla 's el ne hagyj. (el)

Jolán.

Mit szóljak ellent? Ott atyám' haragja,
Szilágynak indulatja üldöz itt
'S két tűz között vár megrontó veszély.
Választanom kell, haj! de czél felé
A' féktelennek vas szándéka húz.
'S már itt az éj; szent isten adj erőt!
Sem menni, sem maradni nem merek. —
És még is menni kell: melly honn talál,

Nagyobb baj annál, mellyet kergetünk. —
Rettegve bár, de várlak, kedvesem,
'S lelkedre bízom földi üdvömet.

(El. Zágony ásó szereivel jő 's egy fa alatt megállapodik.)

Zágony.

Jobb napjaimban itt ez almató
Árnyékkal és gyümölcscsel ápolóm
Gyönyört adott és enyhet; most kora'
Sulyától elgörbedve, mint magam,
Kiaszva, meddőn, lombitól taron,
A' megromoltnak vég nyugalmat ád.
Ki győzze végig várni a' mesét,
Az élet' tréfáit végig játszani,
Holott a' vég előbb utóbb csak egy!
Uralkodók itt gond, baj és nyomor,
De útat nem találnak föld alá. (ás)
Kalmár nagy útnak 's tengernek hiszen,
'S gyakorta értekével oda vész;
Erőben bízik a' hős 's porba dől,
Előbb, mint hírpályáit végzené;
Áldást esőtől vár a' földmives
És zöld reményit jég tarolja le.
Én elhivém a' bérczek' belsejének,
A' mit felőlök tart ős hagyomány;
És tűrtem hőt, fagyot hét éven át
Verítékemben mosdott szikla 's rög:

És mit találtam? puszta gödröt: annak,
A' mit reméltem, hűlt, üres helyét
Intő jelűl, hogy napszámom kivan.
(ismét ás.)
Vagy tán eladjam önnön véremet
A' pénzes, a' csapongó Várinak?
'S kéjelmeim közt, mellyeket talán ad
'S minden falatnál, melly tán jutni fog,
Lássam leányom' könyhullásait,
És titkos hervadása' bús telét,
Melly még előttem sírba fekteti?
Vagy lássam őt Szilágynak karjain
Rideg szegényből mint lesz többszörös,
Minden nyomornak 's kínnak ágyasa.
'S ezt látva, rajtok még élődjem is,
Dologtalan vén 's szíjam éltöket
A' gombaként, melly élhetetlenűl
Teng a' fa' derkán 's elsorvasztja azt?
Hogy végre únjanak 's vén lelkemet
Titkos fohászszal föld alá kivánják!
Oh én csalódott! kincset kergeték,
Mellyet csak a' szerencsés visz haza,
'S a' kincset, mellyet mindenik talál,
Keresni elmulattam; most teszem
'S örökre megkészítem házamat.
(Ismét ás, majd leül a' gödör' szélére)
Hah színte jó, hogy mélyebben vagyok.

Most jőjetek ti karvalyszívüek,
Szilágy és Vári, nászszatok leányért.
Azé legyen, ki engem bétemet.

J o l á n jő.

Még sem jön. Istenem! ha nem bizott
'S kétségeimmel elveszettem őt.
Szilágy, Szilágy, hol késel olly soká? —
Egek ki az? ki űl ott egyedűl
Egy félig ásott sírnak szélein?
Óh én korán és szörnyen bűnhödöm.
Atyám, atyám! (Zágony elé borúl)

Z á g o n y.

Téged nem vártalak.
Miért hagyád el, ágyadat leány?
Nem nyúghatol? fölvernek álmaid?
Ne álmodozzál, — úgy majd jobban alszol.

J o l á n.

Atyám, bocsásd meg ezt az egy hibát.

Z á g o n y.

Én mindent megbocsátok.

(Szilágy jő 's hallgatózva megáll)

J o l á n.

Jaj nekem!
Csak az beszél ugy, a' ki halni tér.

Z á g o n y.

Te útra készűlsz? menni, szökni nem de,
Elhagyni agg apádat, mint ki vén

Megúnt ruháját, melly elveszni nem tud,
Az ágon hagyja végre 's elszalad,
Hogy tőle ment legyen?

Jolán.

Bocsánat, ah,
Bocsánat! ím én már nem távozom:
Te lészsz az oltár, mellyhez járulok.

Zágony.

Sőt menj, ha menni vágysz. Én nem fogok
Élődni rajtatok, nem húzom el
Az ételt szájatokból, nem teszem
Italtokat bú' ürmétől fanyarrá;
Én nem fogok tengődni rajtatok,
Hogy átkozzátok hosszu éltemet.

Szilágy félre.

'S atyától kell ezt lánynak hallani?

Jolán.

Atyám, mi szörnyü sujtó szózat ez!
A' szent egekre! hagyd el e' helyet
És jőj nyugonni. Ím én esküszöm
Ha szívedet csak az nyúgtatja meg,
Hogy a' szerelmet, melly hozzá csatol
'S minden szövődést —

Szilágy félre.

Mit kell hallanom!

Jolán.

Hogy a' reményt, melly eddig bíztatott. —

Szilágy előlép.

Megállj! ne mondd el bűnös esküdet;
Az isten tudja azt, hogy hitszegés.

Jolán magában.

Hová legyek? milly új kín vár reám!

Szilágy.

'S öreg, te szállj ki sírodból 's ne rontsd,
Ha atyja vagy, ne öld el lányodat.
Ím, a' miért rég esdekel szüved,
Én megtaláltam üdvöd' ajtaját:
Kincset találtam.

Zágony hírtelen felugorva.

Hah! te vitted el,
Rabló! sok fáradásom' díja az.
Hol rejtezik, szólj; láttam a' helyet,
Üres helyét az üstnek, melly, midőn
Távol valék, fölvétetett. Beszélj,
Hová tevéd, hová rejtetted el?

Szilágy.

Ne olly mohón! sem én, sem agg karod
Nem bírja azt fel; szellemszózatot
Hallottam, melly halállal tiltja másnak
Illetni, mint csak egynek 's lányod az.
Midőn az éjfél csendórája üt,
Vigyem le, mondá, kit szivem szeret,
Az ártatlan, szemérmes hajadont,
Az feltörendő a' kincs' zárait.

Zágony magában.

Ki űz velem játékot újolag?
Még egyszer higyjek a' pokol' szavának?
De régi hit hogy rejtett kincseket
Csak az vihet, ki valasztott reá:
Ártatlan ifju 's tiszta hajadon.
'S nem büntetés-e rajtam ez, hogy eddig
Gyötrődni hagytam őt szerelmeért?
És nem jutalma tán, hogy békesen
És zúgolódás nélkül szenvedett?
Akármiként, ám menjen! A' heted nap
Éjfél előtt még teljesűlve nincs
'S a' jósolatnak nem múlt el kora.

(Jolánhoz)

Ne késsetek tovább, az éj halad.
Tegyétek, a' mit a' szellem kiván.
Siess leány, te jól imádkozál:
A' várt leánynak várt szerencse jött.

Szilágy.

Melly isten súgta ezt a' változást!

(Jolánhoz.)

Jolán ne késsél, ím atyád' szava
Megszentelé a' bűnös kezdeményt.

Jolán.

Megyek; de légy türelmes oh Szilágy,
Megdöbbent szívem aggva rengedez,

Mint tűzveszélyben félre vert harang. —
Atyám, ne hagyj el, jőj velünk te is.

Zágony.

Siessetek, már fenn a' hetevény,
'S éjfélre fordúl gönczöl' szekere.
Elő Szilágy, te légy a' kalaúz.

Szilágy Jolánhoz.

Légy bátran, édes, pillanatnyi baj
Sok boldog óra' dús szülője lesz.
Nyujts kart 's ha fáradsz, szólj, hogy megpi-
Mert fáradalmos a' tetőn az út. (henjünk;

(indúlnak)

Zágony.

Még egyszer vállaimra agg szerek!
Várjuk be a' heted nap' éjfelét.
Szerencse függ csak egy pillantaton,
Ki túl vagy innen várja, nem leli.

(el)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Barlang.

Víg Bandi, Kiliti, Fillér, közöttök Haris egy kulacscsal.

Haris.

Halljunk szót!

Víg Bandi.

Halljuk Harist!

Kiliti.

Halljuk a' vén Harist, az ivó Harist, az erdők' és harasztok' madarát!

Fillér.

Böcsülettel szóljatok Harisról, szaván fogjátok.

Víg Bandi.

Halljuk Harist, Haris szólni akar.

Kiliti.

Megakar szólamlani mint Bálám' szamara. Halljuk!

H a r i s.

Böcsülettel legyetek vagy fejetekhez vágom a' kulacsot, száz és milliom —

K i l i t i.

Korty!

H a r i s.

A' ki engem meg nem becsűl —

F i l l é r.

Becsűld meg magadat, mond az írás.

V í g B a n d i.

Halljuk Harist!

M i n d n y á j a n

Halljuk!

H a r i s.

No hát hallgassatok, vagy fonnyadjatok el, mint a' gomba a' madzagon. — Hallgassatok fiaim, annyi félelemmel, a' mennyi csak rettenthetetlen szíveitektől kitelhetik, és a' bortól, mellyet ittatok. Legelőször is tehát bátorságnak okáért — éljenek a' kik meg nem haltak! (iszik)

K i l i t i.

Az az: igyunk másokért, mert magunknak igen jól esik.

F i l l é r.

Koldúsbocskor legyek, ha ez az ember nem csap alatt született. Legelső lélekzését is iváson kezdette.

zeretnék csapot ütni kobakjába 's fölébe írni: Ven-égfogadó a' csaphoz!

Víg Bandi.

Éljen Haris, a' kulacs' fejedelme.

Fillér.

Éljen és uralkodjék, mint a' sári tök a' gyepűn.

Kiliti.

Éljen, a' mig csak ihatik.

Haris.

Köszönöm, de száz és milliom!—hallgassatok vagy—

Mindnyájan.

Halljuk! Halljuk.

Fillér.

Ne hagyjátok Harist méregbe jőni. — Igyál, ne ólj és halljuk. Idd le vitéz mérgedet Haris, azután alljuk!

Kiliti.

Veszszek el, ha szót nem fogad.

Haris iszik.

Száz és milliom! hol is hagytam el?

Fillér.

A' hol kezdted, az ivásnál.

Haris.

Igen tehát! Azt mondom vala: éljenek a' kik g nem haltak. (Inni akar, de a' többiek megragadják kulacsot 's nem engedik szájához vinni)

Mindnyájan.

Halljuk Harist!

Kiliti.

Ne hagyjátok inni, míg Vári' halálát el nem beszéli.

Fillér.

Egy mondásra egy korty, mint az írás mondja. — Mondj nekünk valamit Vári' haláláról.

Víg Bandi.

Halljuk Harist!

Haris.

Ha a' kulacsot el nem eresztitek —

Kiliti.

Kivel harczolt a' mi vitéz hadnagyunk?

Fillér.

Ki vágta agyon?

Víg Bandi.

Hol szurták meg? — Halljuk Harist, ő látta mikor elesett.

Haris.

Addig sem láttam sem hallottam, mig a' kulacsot el nem eresztitek.

Fillér.

Született és megholt mint az írás bizonyitja.

Kiliti.

Döfést kapott-e vagy szúrást?

Fillér.

Elől-e vagy hátúl?

K i l i t i.

Tarkón-e vagy homlokon?

F i l l é r.

Megverték-e vagy csak megütötték?

V í g B a n d i.

Haris látta, mikor mellbe szúrták. — Halljuk Harist.

K i l i t i.

Hová temetteték?

F i l l é r.

Beszélj hogy ihassál.

H a r i s elereszti a' kulacsot 's baltájahoz kap.

Száz és milliom! én ütök, mint isten' nyila, ha méregbe hoztok.

K i l i t i.

Hozzátok méregbe! akaszszátok föl lábainál fogva.

F i l l é r.

Hagy' lógjon, úgy is bajosan áll.

K i l i t i.

Akaszszuk fel hogy lábai az ég felé álljanak mint a' szegény ember' lőcse.

V í g B a n d i.

Álljon tót ágast.

M i n d n y á j a n.

Álljon tót ágast! Álljon tót ágast!

H a r i s.

Száz és milliom! össze aprítalak.

(Kürtsző hallik.)

Víg Bandi.

A' hadnagy!

Kiliti.

Mondom, hogy a' vén kanna rá szedett bennünket.

Haris fölveszi az elejtett kulacsot 's keblébe dugja.

Bátorságnak okáért ezt jó lesz elrejteni.

Fillér.

Ezért csillagot rúgsz Haris.

Vári jő.

Itt vagytok épen mint látom; de szint olly
Üres kezekkel.

Fillér félre Kilitihez.

És jó fejjel, kivált Haris koma 's annak keze sem üres; olly vitézűl forgatja a' kulacsot, mint nagy Sándor az apja' dárdáját. csak hogy szüntelen magát veri pofon.

Kiliti.

Azért is örök pirongásban van, mintha minduntalan elszégyenlené magát.

Vári Harishoz.

Hah vén szipoly, te ismét a' kulacs'
Szájával csókolódál? jobb szeretném,
Máskorra hagynád lakzidat. Vigyázó
És józan ember kell a' gátra ma.

Haris.

Uram én ittam is, iszom is; de azért még is helyén van az eszem.

Vári.

Csak lábad volna úgy, de tántorogsz
'S fejedbe szállott a' földindulás.

Haris.

Száz és milliom! akár kanásztánczot járjak.

Vári.

Inkább hiszem, mint megmutasd. — De hol
Maradt zsidótok? vagy nem jött nyilásra?

Víg Bandi.

Uram csak egy rosz zsidókölyök volt, öreg apja' bársonynadrágában, mellyet a' tizparancsolattal épen nyakánál kötött meg, hogy inába ne szakadjon. Kezei a' két oldalzseben lógtak ki, mint valami veszedelmes horog, melly mindent magához húz. Haris azt gondolta eleinte hogy medvebocs; de én megfogtam nyakán a' tízparancsolatot.

Vári.

Mit nyeggetőztök olly hitvány kölyökkel!

Víg Bandi.

Kikérdeztem uram, aztán útnak eresztém, hadd nőjön míg csalni megtanúl. Most még nem volt nála több másfél gerezd hajmánál 's három pénznél. Öttel indúlt meg Budáról az eszéki vásárra 's még pénzzel

ér oda, ha így gazdálkodik. — Azt mondta, a' két vén zsidó csak harmad nap múlva jön erre.

V á r i türtelenül.

Jegyezd meg a' napot. — 's most társaim
Nagy munka vár reánk, vigyázzatok.

M i n d n y á j a n.

Parancsolj! mindent megteszünk.

V á r i.

Kettő a' más tanyának útjain
Vígyázzon, kettő itt marad velem.
Az elmenők hírt hozzanak, ha tán
Nem ment az út; 's kik megmaradtok itt,
Vonuljatok meg e' kőszál megett
És várakozva lesben álljatok.
Egy ifju és egy lányka fog lejőni;
Lopózzatok ki majd ha már lejött
'S midőn az égő fáklyát fellököm,
Rohanjatok 's fogjátok a' leányt
'S kímélve bár, de minden gyorsasággal
Vigyétek félre 's míg én végezek
Az ifjuval, tartsátok fogva őt.

H a r i s.

Isten éltesse a' mi hadnagyunk' szeretőjét!

V á r i.

Hallgass öreg, még nincs meg a' madár.
'S madárfogónak nem szabad zajogni;
Csak tőletek függ, hogy vesszőnkre szálljon;

Azért hát csendesen 's ha jól sül el,
Vár hétszeres díj 's hála. — Menjetek.

(A' haramiák rendelt helyeikre mennek. Vári előhúzza a' kincset 's felfedi, majd két szövétneket gyujt 's a' kőszálak mögé tűzi, melly által a' barlang egy kevessé földerűl.)

V á r i.

Derűlj sötétség' puszta temploma,
Pillants ki éjed' kormos fátyolából
'S mutasd meg ismeretlen arczodat.
Eddig szilaj, vad férfiak' tanyáját
Félénk menyasszony látogat ma meg,
Nem sejtve, hogy menyekző vár reá. —
Való, hogy a' menyekző nem szelíd
'S tán félörömmel csonkább mint lehetne;
De mit nem ád a' sors, azt venni kell,
Különben a' várónak élete
Mint szép virágok közt a' bérczpatak
Lefoly 's kietlen pusztaságba vész.

(Kivűl Jolán' neve kiáltatik, mellyre megnyilik az ajtó. Szilágy és Jolán jőnek.)

V á r i.

Jőnek! Szerencse légy velem.

(elvonúl)

J o l á n.

Ah millyen rémületnek háza ez!

Szilágy.

Kedves, ne félj, nem érhet itt veszély,
'S ha érne, megvéd híved és az ég.

Jolán.

Ki számot tart az égi ótalomra,
Nem kísért istent 's nem jár illy helyen. —
Oh hagyj pihennem Endre, olly igen
Bágyadt vagyok.

Szilágy magában.

Csak most ne hagyd el őt,
Oh szent erő. — Pihenj hát, kedvesem,
Pihenj ki keblemen, jer.

Jolán.

Ah Szilágy!

Szilágy.

Mit kívánsz, édesem.

Jolán.

Hová megyünk! —
Vagy úgy!

Szilágy.

Nyugodjál 's végy erőt, Jolán.

Jolán.

Oh itt sok érzemények' malma van.
Ez a' te kebled nem nyugvás' helye:
Olly szertelen dobog.

Szilágy.

Kiirtanám,

Ha nem dobogna most, midőn örűl,
Hogy nem sokára birtokába jutsz.

J o l á n.

Mi az? mi nyúl fel ott olly rémalakban,
Mint egy temérdek óriási szörny?

S z i l á g y.

Kő az, Jolán, lelketlen néma kő,
Kit durván a' természet képze ki
'S titkos termének oszlopúl adott.
Máshol ha látnók, szépnek mondanád.

J o l á n.

De ott alant a' barlang' fenekén
Nem szellemeknek mécse pillog ott?

S z i l á g y.

A' kincs világít, a' kincs' lángja az. —
Időnk halad, jer, már közel vagyunk.

J o l á n megállapodva.

Melly szózat, millyen tompa suttogás?
Olly szókat hallék, mint az emberé,
De titkos hangjok borzadásba hoz.

S z i l á g y.

Csalódol: rettegésed súgja azt.

(Lemennek a' barlang' közepéig)

Most bátorodjál, pillanatra csak,
Hogy hosszan élő üdhöz nyiss utat.
Szerelmünk' esküjére késztelek,
'S mindenre a' mi frígyet szentesít,

Menj bátran, csüggedetlen menj elő
'S vedd a' mit a' szerencse' jobbja nyujt.

(mennek)

J o l á n.

Szilágy, megengedj késedelmemért.
Rettegtem, és midőn már itt vagyok,
'S a' titkos házzal megbarátkozám;
Félelmem oszlik. Íme indulok
'S rövid bucsúra nyujtom ajkamat.

S z i l á g y megöleli.

Jolán, Jolán! — De menj, az édeset
Idő előtt ne lopjuk el magunktól.
Menj, e' helyen bevárlak. — Hah mi ez

(Jolán a' kincs felé megy. Vári fellöki az égő szövétneket, mellyre Haris és Kiliti kirohannak 's Jolánt félre ragadják. Szilágy utána rohan de Vári utját állja.)

V á r i.

Megállj, fiú, egy nyommá se tovább.

S z i l á g y.

Hatalmas ég! mi szörnyü változás.

V á r i.

Bámúlj! Jolánnal többé nem beszélsz.

S z i l á g y.

Hah ördög, csak most ismerek reád!

V á r i.

Reszkess, ha ismersz. Rég elölhetélek,
De mára tartám büntetésedet.

Szilágy.

Jolán, Jolán, szólj merre vagy? megyek.

Vári.

Ha e' vas nem szakasztja útadat.

Szilágy.

Oh ördögöknél sokkal ördögebb,
Illy bűn csak a' te kézmüved lehet;
Tágulj vagy által rontok lelkeden.

Vári hátrálva.

Hé társak! a' leányt vigyétek el
A' más tanyára 's várjatok be ott.
(Szilágyhoz)
'S most jer, ha bátorságod nem hazug.

Szilágy kardját lebocsátva.

Megállj, a' szent egekre! — oh Jolán
Mi síratandó sorsra hoztalak!

Vári.

No's úrfi, alkuszunk?

Szilágy.

Megösmerem,
Úr vagy fölöttem 's boldogságomon.

Vári.

Add által önként 's gazdagon mehetsz el.

Szilágy.

Nem úgy, nem úgy! Ne vidd el innen őt;
Hagyd a' helyen, hol fölnevelkedett,
'S minden jogom szivéhez veszszen el.

Eltépek önként mindent, a' mi köt:
Korhely leszek, csapongó, részeges,
Káromkodással undok és hazug,
'S minden gonoszba torkig elmerűlt,
Hogy meggyülöljön végre 's elfelejtsen
'S önként kivánja társaságodat. —
De mit beszélek! Nincs bűn, nincs gonoszság,
Melly olly utálttá tenne, mint te vagy.
Rabló!

Vári.

Ez a' mi téged most megöl
'S halálod' óráján kétségbe ejt.
(Társaihoz)
Ne késsetek, vigyétek a' leányt.

Szilágy.

Előbb te halj meg, poklok' czimborája.
(Össze csapnak. Azalatt Jolán, kire a' harcz' kimenetelét vigyázó haramiák nem igen ügyelnek, föleszmél)

Jolán.

Ah melly ijesztő zajra ébredek!
Ott küzdenek; nagy isten! ő az. Ah
Hová leszek ha elvész?
(A' vivók közé rohan, hol megsebesítve lerogy, miután a' viadal megszünik.)
Oh Szilágy!
Te jól találtál.

Szilágy.

Átok! mit tevék!

Jolán haldokolva.

Én meghalok, Szilágy, itt bal felől
Kardod hideg — hideg, mint a' halál.
Atyám — Szilágy — segíts — én meghalok.

(meghal)

Szilágy Jolánhoz térdepelve.

Jolán, a' szent egekre! szólj, beszélj,
Csak egy kis szót még, mint vagy, mit tegyek?
Vagy bár a' legszörnyebbet mondd ki rám,
Hogy nem szeretsz, csak élni tudjalak
Ébredj, Jolán, ne zárd el a' szemet,
Melly ifjuságom' napja volt; Jolán
Csak egyszer is még pillants föl reám,
Jelűl, hogy megbocsátasz bűnömért,
Hogy el nem átkozsz a' más életen,
Hogy gyilkosoddal megbékülsz örökre. —
Nem szólsz, nem intesz — én elkárhozom.

(reá borúl.)

Haris.

Uram, ledöfjük ezt a' gyermeket?

Vári.

Távozzatok, ti hitvány czimborák!
Távozzatok, mondom, ne lássalak.

Kiliti.

Jer, öreg; hadnagyunknak rosz lakodalma történt, illyenkor nem jó mulatni. Adjunk hírt a' többinek.

Haris.

Száz és milliom! gyerünk.

(Kiliti és Haris el.)

Szilágy.

Jolánom! ah korán vesztettelek.
Ez a' hideg csók, mellyet ajkad ád,
Csekély a' szomjnak, melly éretted ég,
'S éretted égni fogna lángolón,
Ha századokra nyúlnék életem.
Mért nem lehet cserélnünk oh Jolán?
Leszállnék értted a' mély földközépig,
Csakhogy te élj és rólam emlekezzél.

Vári.

Fel onnan, gyermek, pompás bánatodból!
Nem tűröm el, hogy csak magad kesergj.
Én hallgaték; de érzem káromat.
'S ha szertelenség a' gyász illy halotton,
Versenybe hílak égre átkozódni
És káromolni mindent a' mi szent.
Én is szerettem őt!

Szilágy.

Milly szerelem!

Nézd, gyilkos, ezt az arczot! Nézd hogyan
Halványodott el rózsahajnalából.
Nézd a' legédesb szózat' ajkait
És e' lezárt szem' párját, melly iménti
Legszebb sugárból szőtte csillagát
'S egy életüdvnek mennyét foglalá;
Nézd itt ez össze omlott termetet,
Mind ez hogyan lett néma és setét
És mozdulatlan renyhe, mint a' föld:
Te műved ez mind 's ördög lelkedé!

V á r i.

Ne káromolj, a' sors' akarta úgy.
De én nem állok többé pört veled.
Élj boldogúl, ha élhetsz 's menj tova:
Én nem kivánom már halálodat.

S z i l á g y.

De én kivánom, gyilkos, lelkedet,
És semmit sem kivánok mint csak azt.
Oh vajha minden elhúnyt kellemét
Egy egy halállal tudnám vissza venni,
Mind szíved' vérén váltanám meg azt.
'S te tartanád meg éltedet, lator,
Hogy a' világnak még több átka légy,
'S kétségbe hozd az istenben hivőt?

V á r i.

Ne ingerelj, elég egy áldozat.

Szilágy.

Egy égnek! egy pokolnak, 's ez te légy!
(Vínak, Vári elesik)

Vári.

Meggyőzhetlennek hittem kardomat
'S most porba száll velem. — Ha eltemetsz,
Szilágy, bírd ott a' kincseket 's fölém
Jolán' hajából egy kis fürtöt adj,
Csak egy kis fürtöt lelkem' nyugtaért;
De nem, ne tedd, nehezb lesz az nekem,
Mint a' kerek föld' minden halmai:
Megtértem volna — 's elvesztettem őt. —
Kemény az ágy, a' mellybe fektetél
'S fejem nehéz és lelkem — lelkem is.
(ábrándozva)
Szilágy! merítsd mélyebben a' vasat.
Úgy úgy! no most már alhatunk reá. —
Születni nem méltó illy életért
'S meghalni átkozott kín. (Meghal)

Szilágy Jolán' holt teste mellett térdepelve.

Rút halál!
Korán kelél a' vőlegény' jogába.
Undok kerítő! ennyi kellemet,
Az ifjuság' virító tagjait
A' pornak 's éhes férgeid' fogának
'S e' szózatokkal zengő ajkakat
A' tompa némaságnak jegyzed el.

'S én a' ki mindeddig fukarkodám
Szerelmeimmel, a' ki kéjeit
Csak félve ízelém, hogy egykoron,
Mint annak, a' ki pénzét bérbe adta
Kamattal 's százszorozva térjenek meg
Kifogyhatatlan drága kincs gyanánt,
Én a' ki vártam, most lemondjak-e?
Ezen gyönyörnek ékes hajlakát,
E' csak nem illetetlen ajkakat
A' semmiségnek szomjan adjam át?
Ah kedvesem, te alszol csendesen,
De mondhatatlan kín maradt nekem! —
Megbánhatatlan bűnöm, hogy reád
Én hoztam e' veszélyt, utánad int
'S engesztelésedűl én elmegyek,
Oh drága lélek, várj, én elmegyek.
(fölkel)
Magam vagyok, mint éjszakán az árny.
A' mit szerettem 's gyűlölék, megöltem,
És tettim' száma egy hiján betelt;
Ez egyre 's a' végsőre most török. —
A' gyáva retteg egy kis tőr' hegyétől
'S a' kárhozat, mint rém, elébe áll;
De kárhozat csak ott van, a' hol ő nincs:
Itt lenni több mint kárhozat nekem.
(Fölűlről Szilágy és Jolán' neveik kiáltatnak. Nem sokára Zágony egy égő fáklyával jő, utóbb Szilágy' társai.)

*

Szilágy.

Még éltek ott fenn? szinte megfeledtem
Hogy felvilág is van; de nem kacsingatok
Én már a' nappal, a' hizelkedő
Életnek többé nem hiszem szavát.

(kiáltva)

Jőj Zágony, a' kincs 's lányod itt vagyon!

(kardjába dől)

És itt van a' ki elvesztette őt. —
Jolán — szerelmünk — a' halálban egy.

(Jolán mellett össze rogy 's meghal)

Zágony.

Kincs 's lányom itt van, jól hallottam-e?
Valóban ott, a' várt kincs ott vagyon.
De milly halálnak tartománya ez?
Itt Vári fekszik vérben, ott Szilágy,
'S nagy isten! ott leányom, jaj nekem!

(Szövétnekét elhajítja)

Oh hosszu élet, a' te átkod ez!

(Némán Jolánra borúl)

Egyik a' kísérők közűl.

Méltán kesergesz, sors üldözte agg!
Kincset kerestél 's most hogy megvagyon,
Gyermektelen vagy; hajh de minket is
Ért sajnos veszteség; egy ifju társ

Hagyott el, a' ki lelkünk volt, kinek
Azt mondhatók, hogy menj elő! 's ha ment,
Megvíttuk volna tán a' mennyet is.
Jertek! vigyük fel a' holt testeket.
Tegyünk föléjök büszke ravatalt;
De zászlajának színe vér legyen,
Mert vérben estek el.

Vörösmarty.

SÍRTULI SZÓZAT.

Szép tavaszom' mezején, mint isteni Gratia bolygék,
Sok dagadó kebel, ah, gyúla szerelmem után.
Egy vala csak, szívem kinek égett mennyei lánggal,
'S ajkam' utólsó hív szózata nyögte nevét.
'S őt most Hades' örök ligetén hű lángom' ölébe
Lombjaim' árnya között sírva sohajtom alá.

Kölcsey.

A' TÁVOZÓHOZ.

Int a' pálya' távola!
Csókod lángol ajkamon,
Égnek áldott angyala,
Légy szerencsés útadon!
Nyujtsad drága jobbodat
Zálogúl, hogy lángodat
El nem oltják a' korok;
'S bár eltép a' sors' hatalma,
Hő szerelmem' istenálma
Emlékidben élni fog. —
Még szemed' dicső egébe
Engedj egy tekintetet!
Ah ez önt enyhűletet
Vérző szívem' mély sebébe.
Csókod lángol ajkamon,
Égnek áldott angyala!
Int a' pálya' távola,
Legy szerencsés útadon!

Bajza

SERBUS DALOK.

1.

Száll a' sólyom fenn lebegve,
Hordja szárnyát terjegetve,
Jobbra fordúl röptiben,
Egy várat néz szüntelen;
Várkapunál szép szüzet lát,
Mossa a' szűz hószín arczát;
Szép legény enyelg vele,
'S rá kacsint a' lány' szeme.
És az nézi a' nyakat,
Melly fejér mint hófuvat,
'S megszólítja a' szüzet:
„Tüzd-be rózsám lepledet,
Hogy ne lássam hónyakad'
Mert a' szívem megszakad.

2.

Szép leányka, kedves rózsaszálom,
Nem vetett 's nem ültetett virágom!
Hűs vízzel sem öntözött virágom,
Csókolatlan gyenge rózsaszálom,
Nyujtsad ajkad' hadd csókolja ajkam.
'S szólott a' lány: szép napom, levente,
Kertem a' ti rétetek megett van,
Majd öntözni elmegyek virágim'
És te jőj-el pányvázgatni méned',
'S akkor csókolj, szép napom, levente!
Addig csókolj míg szived kivánja,
Csakhogy meg ne karczold gyenge orczám',
Mert megtudná és kiszidna anyám.

3.

Éneklő kis fülmile!
Mindennek békét zenegsz;
Nékem hármas bút zenegsz,
Éneklő kis fülmile!
Első bú, melly terhesen
Fekszik ifju szívemen:
Mert anyám, a' jó öreg
Még se' házasíta-meg;
Másik bú, melly terhesen

Fekszik ifju szívemen:
Mert kedves holló lovam
Nem tánczolgat alattam.
Harmadik, melly terhesen
Fekszik ifju szívemen:
Mert az én kedves tubám
Megboszankodott reám. —
Ássatok számomra sírt
Künn, hol a' mező virít,
Szélességre két ölest|
Hosszaságra négy ölest
Rózsaszált ültessetek
Hamvadó fejem fölé,
Hűs csermelyt vezessetek
Hamvadó lábam fölé;
Hogyha ifjuság megy arra
Rózsám' szedje és szagolja,
Hogyha vénség tér-el arra
Szomját hűs vizemmel oltsa.

Karloviczi Sz. J.

BARÁTSÁG 'S SZERELEM.

Minden virágát életemnek,
Mellyet még sorsom nyujtogat
Vidám vagy gyászló szín alatt
Örömimnek vagy keservemnek,
Barátság 's szerelem!
Tinéktek szentelem.

Minden virágát életemnek
Vigan füzöm hajam körűl;
Az ég borong és földerűl
'S tavasszal új rózsák teremnek,
Barátság 's szerelem!
Míg tí laktok velem.

Minden virágát életemnek
Hervasztja sírom egykoron,
'S túl földi kényen 's bánaton
Ott szent nyugalmát enyhhelyemnek,
Barátság 's szerelem,
Karjaitokban lelem.

Kölcsey.

GRÓF SZ. I-HOZ.

Töredék.

Szerelme 's büszke dísze nemzetünknek!
Nagy már atyáid' fényekben, saját
Kebled' szent érzetében még nagyobb!
Ha téged' egy rosz lópöczér — elébb
Rosz nyelvpöczér volt — náthás rigmusában
Leczkére fogna, mert apró, de szép
Kanczáid közzé angol ményt eresztesz
'S a' szép magyar fajt, a' csontost szügyest
Czangár szunyoggal korcsosítod-el;
Ha vádra kelne, hogy sok útazásid
Hideggé tették szívedet hazádhoz,
És a' mit a' Canningek' bús honában
'S a' még buktokban is vig francziák közt,
'S túl a' Pyreneék vad csúcsain,
Az egykor gazdag, most szegény spanyolnál
'S Rómában és Athenben 's a' nagy úr'
Hét tornyú városában, megszerettél,
Mind azt magyarrá tenni vágysz; — ha tán
Azt mondaná, hogy a' lófuttatás is
Csak anglomaniád' vak szűleménye;
Ne lásd Londonban, Pesten nem teszed;
Erőnket fejtsd-ki, nékünk példa nem kell

Kerűlni kell az ollyat nem követni,
Mert az egyébbé tészen mint vagyunk.
Oh valld-meg azt: neheztelése méltó
'S tanácsa bölcs; csak az baj, hogy — nagyon!

De véget a' dorgáló még nem ére itt
Halljad tovább. Te nem csak nemzetedre
Vonál gyalázatot, midőn neki
Az angolt tőd példáúl: pártosan
Kelél-fel a' természet ellen is:
A' Neptún' magzatjainak farkokat
Elcsapkodtatván hóhérló kezekkel.
'S szebb kecskefarkkal a' ló mint amúgy?
Nézhetd e hogy cselédid azt szelik,
Vágják, sütik mert romlott ízletednek
Úgy tetszik inkább? Vagy talán sebesb lesz
Lenyult fark nélkűl futva? Lásd Manó Pált
Az nem-zsidó lován is nyert jutalmat.
Örvend a' lópöczér, hogy czopfja nincs,
De bölcsen úgymond czopf és fark nem egy.

Te nyúgalomban mégy a' fényes úton,
Hová nagy lelked' lángja gyúlva tol
'S nem hallod a' pöczér' szidalmait.

Nagy leczke nékem, mert a' nyelvpöczér
Régóta zaklat engem is, kit a'
Külföld' szerelme vétkes útra szédít.

Én a' magyart németté tenni igyekszem,
És francziává, rómaivá, göröggé
És rontom a' szép nyelvet, szabdalom
Szavainknak farkokat, teremtem a' szót
A' régit új formákba fűzöm-össze.....

De nyúgalomban könnyü menni néked,
Nagysága 's fénye védik a' dicsőt.
Mi védhet engemet homály' fiát
Ha védelmemre nem kelek magamnak?
És ültetnének téged is szamárra,
És tiltatnának-el csak téged is
Mint engemet készültek; oh bizonnyal
Mondom neked, elhagyna nyúgodalmad.

Sürű köd és borongó fellegek
Fogák-el tájainkat, a' midőn
Egyenként kezdénk itt ott a' menést;
Úgy hitte minden jó ösvényen ő jár,
Ál úton minden más 's kiáltozá:
Felém, felém! csak itt, csak itt az idv!
Amaz viszont, hogy hátra kell haladni
Előre nem, hogy menni kell, de csak
Mint bábolván a' gyermek, mint az eb
Sültet forgatva a' konyha' kerekében.
Egy harmadik hosszúra nyúlt szakállal,
Hogy Asiának boldog tája gyujt
Szép csillagot pályánkra, nem nyugot.

Egy tortyadt nyelvbölcs törvényt hirdete;
Hogy a' szokás az úr; tiszteljük azt,
De csak ha majd ő nyomja rá pecsétjét,
'S a' tortyadt bölcsnek senki nem hive.
Álmélkodással látta, hogy tilalmát
A' tiszteletlen nép még megkaczagta;
'S nem érté, őtet mint lehet kaczagni.

Én láttam a' zavart 's láttam, hogy az
Sorban vagyon; úgy volt az mindenütt,
Míg a' nyelv' hivei írók 's olvasók
Egymást korholván összeszerkezének;
'S a' versenygőket nem békére vontam
Hanem hevesb és még makacsb vitára.
Ki nyugtot óhajt, harczra kél, Kivívánk
A' szép tusát 's most béke boldogít.

Még hallik ollykor egy egykét kullogó'
Neheztelése. 'S azt csudáljuk e
Hogy sánta kullog a' sereg megett?
Magára nagy bajt vállal, a' ki az illyet
Nyergébe szedné. Hagyjuk ön magokra;
Elérnek egykor; és mi kár, ha nem?

Ha nyelvünk el van rontva, mint kesergik,
Úgy az most rosszabb mint egykor vala....

Kazinczy Ferencz.

A' lúdczomb.

Eszti koppantott, 's eloltá a' gyertyát. Félve akara vele a' konyhára futni, hogy meggyújtsa; mert apja egész étvággyal foglalatoskodék épen a' délről maradt hideg lúdczombbal. De az öreg' figyelmét most valami csillogás voná magára a' sötétben, 's gyermekkorából még holmi boszorkányos mesék' rémes jeleneti lebegvén lelke előtt, felejtve kedves falatját, nem minden szorongás nélkül kérdé leányától: látná e mi fénylik ott az ablakban? „A' kandúr" felele kis zavarral Eszti, féltő pillantatot vetve az ablakra 's kisuhant; az öreg pedig boszúra fortyanva a' macska ellen, melly őt tulajdon szobájában ijesztgetni meri „siccz te!" rivalkodék, 's erős lökéssel hajíta feléje a' lerágott koncczal. Eltünt erre az ablakból árnyék és fény, lassú csörtetés hallék a' kertben, 's valami boszús halkkal ejtett emberi hang, mellyet az öreg macskamorgásnak veve. Jó ízű döczögő hahotában lelé a' világothozó

Eszti a' már megbátorúltat, ki fennen dicsekvék milly' jól találá, 's mint elijeszté ablakából a' vén kandúrt. Gyenge mosolygás vonúla a' szép Eszti' bájajkaira is, melly mindazáltal inkább beillett volna fogfájást jelentő kínos vonásnak: de erőszakot kelle indulatin tennie, mert apja örömest látá más' jó kedvét is, mikor ő nevetett, 's illy ritka furcsaságú esetet bűn lett volna mellette egykedvűleg nézni. Eszti szorongva tekinteki az ablakon, honnét elriasztatott a' kandúr, jól tudván, milly kedves czicza lesé onnét az öreg' álmát, ki ma, boszújára, a' tetemes lúdczombbal vesződés közt később akará máskornál nehezítni pilláit. A' czélról visszaütődött koncz még ott vala az ablakban, mellyet, mint bús emlékét e' szerencsétlen estének, midőn vigyázó gondossággal akarná Eszti köténykéje alá emelni: nagy sikoltással riada vissza apjához, mert kis kezecskéje mérges fogak közé juta, mellyek vérnyomokat hagyának bőrén a' kényen nevelt leánynak. Egy komondor rég vesződék már a' csont' kivételével az ablakból, 's most egyszerre fosztatni látván magát a' kedves prédától, boszúsan kapa a' kis rabló kéz után, melly ijedtében még jobban

megszoritván konczát, annak még is urává lőn, 's gondos figyelemmel rejté azt apja' szemei elől kis köténykéje' zsebébe. Az öreget hajborzadva ugratá-fel székéről a' szokatlan morgás 's leánya' sikoltása; az előzött kandúrban hatalmas boszorkányt gyaníta, melly boszúlni jövend a' méltatlan bánást; ezért viaszgyertyákat gyújtata, tömjénnel 's szentelt ágakkal füstölteté szobáját, 's hosszú imádsága után döbögő szívvel adá magát nyúgalomnak. Képzelő tehetsége szerencséjére csekélyebb volt napi csuszás-mászás alatt megtörődött nagy testénél, 's így kora hortyogás elnémitván fülében az előbbi dorombolást, sikoltást, békét hirdete a' háznak. Nyugton is leve minden; Eszti sétált csak bizonytalanságban a' folyosón; mellyet kellemesen világita a' kelő hold, 's némi bátortalansággal küzde: merjen e ez eset után kertjébe a' tán rá váró hívhez menni? — a' mint egyszerre uj riadat döbbenté meg szivét. Apja' szobájában zörgést 's egy kiáltást halla, hasonlót a' tél' sivatagaiban ordítozó farkaséhoz, melly hiában nézdel éhgyomorral kivánt préda után a' hó' fehér fatyolán. Ijedve rohan-be Eszti is, mi érhette apját, 's ez ekkor

már a' szoba-középen térdeple, görcsösen vaczogó álla közűl ördögüző szavakat mormolva. Az ablakban egy fekete macska üle, morogva 's fogai közt tartva a' nagy lúdczombot. Eszti mindjárt átlátá a' dolgot, mert köténye is, mellyet apja' ágya fölé a' fogasra akasztott, lerántva a' földön hevert. Ennek zsebébe volt t. i. az előbbi ludczomb rejtve, mellyet a' macska félig kifityegni látván, érte az ágycsúcsról egy salto-mortálét teve 's vele eggyütt a' nyugton alvó öregre rohant-le. Képzelhetni most ennek rémülését felriasztatva álmából a' zuhanás által 's meglátva a' macska' fogai közt a' lúdczombot, mellyet előbb macska' képében kísértő rosz lélekre mere hajítani. Eszti nem nyugtathatá-meg apját. Fél éjet vele kellett virrasztania 's bepókhálózott nagy kapcsú szent könyveket forgatni, lelke' nyugtatására a' megfélemlettnek. —

Potrohos Tóbiás — e' néven ismerte a' környék öregünket, ki első tekintetre hagyá gyanítatni öles átmérőjű bikkfákkal vetekedő hasáról a' boldog asztalt — árendás vala gróf Milmaynak egy pusztáján. Törhetetlen szorgalom 's tudás a' világhoz, mit mások hamislelkűségnek is szoktak

itt-ott nevezgetni, meghizlalák testét, 's erszényét az egykori szük zsebű sovány ifjúnak. Serdűlő korában czél nélkűl tébolyogván szerencse-vadászaton a' gazdag honban, az említett grófnál egy falka ludat veve gondja alá, majd utóbb egész majorság kezére bizaték. Tóbiásunk csak hamar felfogá a' legokosabb számolás' mesterségét, mellynek alap-törvényéűl tevé, hogy minden negyedén az évnek, midőn számolnia kell, egy pár libácska, egykét iccze vajacska, vagy egy kosárka tojás legalább fennmaradjon, melly csakhamar tulajdon számadása alá menjen, úgy, hogy rövid időn két protocolumot kellett vezetni szorgalmas majorosunknak, mellyeknek egyikében kedvtelve nézelé sokszor ön kis gazdasága' nevekedését, szemessége' — mint szereté hinni — 's fáradozása' hű jutalmát. — Jónak látá helyeztetésén a' baromfiakat szedő német tyúkászokkal is szép barátságban élni, kikkel tüstént vérségbe, sógorságba keveredve, ugy adá lúdjait, mint ő akará, 's atyafiságból megtevék kis haszonért sógorai, hogy lúdjai' árát mindig kevesebbre mondák mint fizeték, melly, 's más hasonlón kedvező környűletek olly karba helyezteték

majorosunkat, hogy már innep napokon pejhes kabátjából kitisztulva az udvari szobalányok' szeme is megakadhata rajta, 's házasság ötlék eszébe a' merész tökéletű ifjúnak. Evvel meg is veté jövendő szerencséjének erős talpkövét. — Úgy negyedik kéz által értésére esék, hogy a' kastélyból egy szobalány nyájas szemekkel látná, 's az uraságnak is bizonyos kedve telnék e' frigyben, mellynek utóbb még többet is fogna köszönhetni. Vérszemet kap erre az ifjú lángra gyúlt majoros, 's innepi köntösét felöltve ballag — mert nem repülhete munkás fáradságában a' remény' 's szerelem' nem ismert szárnyain — kegyelmes urához a' grófhoz, megkérni Lénit, az ismert szorgalmu szobalányt, segitő társúl foglalatosságiban. Kedves választ kapa a' gróftól, drága grófi gyürűt jegybe a' szép mátkától, 's pár hetek mulva csinos fiatal menyecske diszesité lud-zajos udvarát. Ez idő óta némi magasabb rangban látá magát Tóbiás; az új asszony új ismeretséget, diszt 's rendet vive a' házhoz. Lassúdán nevekedék a' kettős szorgalomért fizetése is; 's a' mi több, a' gróf maga elég kegyes volt néha meglátogatni szegény lakában az új párt,

's ha illyenkor elhivák vagy kin tarták is foglalatossági a' gazdát; megelégedék az ifjú asszony' jelenlétével is. — Tóbiásnak e' tiszteltetésre némi büszkeség kezde ébredezni keblében, mellyet eddig más indulat ugy sem igen lakott. Már nem ő köszöne előre a' többi cselédségnek, elfogadni vala csak még nyájas a' neki tett köszöntést. A' gazdag asztalhoz szokott feleség jól tartá férjét, mert volt is miből, 's színesedni, hasasodni kezde a' száraz ifju; szóval, beillék már uradalmi ispánnnak, 's ennek meg is tevé hasonlíthatatlan kegyű ura hű szorgalma' tekintetéből, penzióba tévén előle az öregebb szolgát. Mások mást beszéltek, de ki győzné a' világ' sokféle beszédét hallgatni! Tóbiás erősen hivé ön érdemét e' kegyelemre, 's ön becsünk' érzése is már némi méltósággal ruházza valónkat. Tóbiás új pályáján is jónak vélé szorosan az előbbi időktől szabott sinórmértéken menni, 's rövid időn szebb lovakon járt grófjánál, ruhát szinte Pestről kezde hordogatni, 's felesége is a' deli ispánné asszony mérkőzheték már a' vidék' dámáival, kit holmi grófi ajándékok még szemlátomást ki is tűntetének a' többi között. — Áldá sorsát Tóbiás,

melly olly pusztán 's olly hontalan, vagyontalan bocsátá őt útnak, 's épen jó magyar ország felé; mert mit most ketten hű nejével keresének, meg is kaparítá azt; nem úgy, mint, ki könnyen örökölt javait még könnyebben szokta elfecsélni. Meghalt most egy pusztáján árendása a' grófnak, 's megkinálta kedvező kötések alatt vele Tóbiást. Ez mindenben kegyes uraságának akarván tetszésére lenni, elfogadá a' zsiros ajánlást, 's árendás leve a' v i g a d i pusztán, mellytől csak azért mutatá némi vonakodását, hogy azon szobában, mellyből előzője kihalt, kelle laknia. Tett azonban az uraság' nagy lelke erről is, 's év' multán csinos mezei epület álla az előbbi sárfészek' helyén, külön osztályokkal gazdának és asszonynak. 'S itt nyeré a' tisztes p o t r o h o s nevet Tóbiás, mert a' jó élet csakugyan hasán mutatkozék leginkább; itt nevelé serdülő leányát is a' szép Esztit, kit felesége elhalván szinte nem rég kapa vissza grófja' udvaráról, hol mintegy nevelésben különös tekintetből elhunyt anyja iránt gyengébb korától fogva tartatott. — Eszti, a' szép árendás leány, csakhamar megelőzé hírben apja' hasát a' kör-

nyéken. Természettől szépen idomítva, 's kimivelve a' grófi udvar' finomabb nevelésében, repkedő ugyan, de ártatlan 's meleg szívvel ajánlkozva, rövid időn ismerős lőn közel és távol a' vigadi puszta' leánya, 's számos útasok térének-be, gazdasági szemléletek' ürűgye alatt, az egykedvű potrohos gazda' pusztai házába. Lassanként kezdé figyelmeztetni a' mindenünnen tóduló dicséret, a' hallatlan részvét leánya iránt, 's vágy, tán éltében első, kezde serkedni keblében, leányát idővel nagyságosnak láthatni. Ezért elég kedvetlenűl vevé Bokrosinak is, a' gróf' egy új ispánjának szomszédságát, mert ez egy innepet is el nem mulaszta, hogy át ne lovagolna Esztihez, kiért lángra gyúla 's kinek megnyerésével kecsegteté is magát, nyájas pillantatokkal fogadtatván eleinte a' kecses lánytól. —

Azonban hetek 's hónapok változást hozának a' dologba. Báró Özöndi nyári lakásra jöve szomszéd kéjtári uradalmába, mi új zajt, új életet terjeszte a' vidéken. Maga a' báró, szenvedélyes barátja a' színjátékoknak, kis színházat állíta jószágán, hová a' környék' urait is behívá. — Sok vig esték hagyák vissza emlékét lefolytoknak.

Tóbiás nem veve részt e' vígalmakba, nem ezeknek lévén keble teremtve, de lelkében irtózott is tőlök, mellynek oka lehetett, hogy éltében egyszer színházba menvén, szerencsétlenségére épen a' „Bűbájos vadász" adaték, 's a' benne előjövő sok föld alatti 's fölötti lelkek annyira megrázkódtaták, hogy most is még hideg borzadás futja végig hátát ha rájok eszmél. Esztit át engedé egyszer meg is menni Elíz grófnénak, volt grófja' kisasszonyának kértére, nagyon megtisztelve érezvén magát e' szerencsével. Eszti örült a' leendő látványnak, Elíz mulatá magát apró gyermekeskedésivel, 's hamar lefolyt a' közel-út, villámként reppent át a' jól töltött este, de fájdalom! kedvet, nyugtot ragadva magával. Eszti illy bájost, illy vonzót, mi olly kedves érzelmeket költ az édes háborgású kebelben, hű sohajtatot 's meleg könyet csal-ki a' részvevő szivből 's meglepett szemből, éltében nem láta még, egész lélekkel függe tehát az adott darabon, vagy magát is csalva tán inkább a' darab' hősén. A' szépség, jóság, a' magas, a' felséges' ideáljához most kezde emelkedni először még gyenge, de fogékony lelke, mélyebb eszmé-

letekbe kezde sűlyedni, ugy, hogy elragadtatott lelke alig találá-fel magát játék' végével a' közéletben. Képzeti szokatlan magasságú vidékeken szárnyalának, kedvét csendes némaság váltá-fel, keble feszűltebb leve, fojtogatá valami a' kis szivet, melly eddigi szabadságában nem tűrhetvén a' hurkot, melly rá vetendő vala, megmegdöbbent mintegy felriasztva asszonyát, — majd ismét csendes hullámú patakként édes ömledezéssel tolá a' hevűlt vért erein végig. Szótalanabb leve a' vissza-út, mint jövet. Elíz hasonló érzések közt, de biztosabban, de jártasabban látszék őgyelegni. Esztinek éltében először vala ohajtott a' némaság. Legmélyebben Bokrosi érzé ez út' nem vélt foganatját. Esztije egykedvű, hideg kezde lenni hozzá, elvesztve gyermekes elevenségét többnyire kertje' magányait bújá, de koránt sem ő, (maga sem tudá mi?) fogá igy lépen az egykori csintalan eszméletet. —

Igy űle egy estve néma dologtalanságban, fejét kezére hajtva kedves helyén, bús fűze alatt kertében. Ismeretlen édes vágyaktól epesztett lelke néma éldelettel függe kedves képein a' boldog multnak, szűk vala keble érzelmeinek 's bús

sohajtatok — mind a' csillogó estét viszaidézni vágyók — könnyitének a' nyomott szíven. Egyszerre lassu csörtetés voná magára meglepett figyelmét, 's egy kép tünék-elő a' fák közül, félig ismert, mint álomban látott jobb világi lényé. Szorult lélekzettel alig fogadhatá a' mézzel ömlő köszöntést Eszti 's inai remegve halaványon rogyavissza ülésére, mert az ismeretlen Vilmos volt, a' minapi estén látott szindarab' hőse. Kezdő szerelem nehezen szőhet kölcsönös beszélgetést két rokon lélek közt; bizonyos tartózkodó fontolgatás a' legigézőbb szinben tünhetni-fel a' kedves előtt, tartja darabig lekötve nyelvünket; de annál édesebb fecsegő lesz az első behatás' kötelékeiből szabadulva, midőn sejtve már a' kívánt bájolást a' messze gyanított bóldogság' első forró érzete lehel hangot a' rebegő ajkakba, 's ez vala ifjaink' sorsa. — Magasan álla már a' telt hold, a' csendes puszta felett, midőn Vilmos meleg kézszorítással bucsút vőn a' képzelgések, remény, és szerelem' boldog egében dicsőűlő leánytól. Tóbiás rég nyomá már tetemes nyoszolyáját 's Esztinek szokása vala különben is apjának lefekte után még egyet sétálni kertében 's így a' boldog

szerelmesek akadály nélkűl szedheték kölcsönös érzelmökben boldog jelenjök' virúló rózsáit. Rajzolhatatlan az éldelet, mellyel egymás lelkén csüggtek ártatlanságok' homálytalan csillaga alatt szerelmesink. Kölcsönös fogadások, remény-szikrák' élesztése, 's különféle kinézések egy mennyei idővel közelgő jövőbe, rövidíték a' kevésre szabott órákat. Eszti gyúlékony lelke elkapatva a' finom művész' fellengésitől, ideálok' világában járdalt, hol csak Vilmosát látá 's szerelmét, a' művészség' rózsa-pályáján Thalia' temploma felé könnyű szárnyakon lebegni 's fogadni az istenasszony' oltárárol az érdemlett koszorút, melly országos koronáknál drágább. Vilmos ajánlást tőn egykor Esztinek fellépésével a' szinre meglepni a' bárói házat. Ragyogó szinekkel festé a' művészetek' e' legszebbikét — ideálját a' többinek, — 's elég szerencsés vala édes szónoksága elfogadtatni Esztivel az ajánlást, ki ezentul csak e' gondolatnak élt, 's kedves táplálékot leltek benne képzelgései. —

A' szerep már birtokában, sőt fejében volt a' türelmes mester mellett könnyen tanuló leánynak, 's a' játék a' közelebbi vasárnapra határozva,

midőn a' kedves lesben álló Vilmost olly szerencsétlenűl éré a' veszedelmes markokból hajított lúdczomb. Tóbiás, kinek a' darab idő óta hallott éjjeli csoszogásokra már ugy is résen áltanak fülei, felriasztaték kedves nyugtából a' mult estei lúdczombbal kísértő macskától. Félelmesebb leve ez idő óta, minden levélmozgásra a' fekete kandúrt várá a' lúdczombbal kapott sérelmet boszúlni, 's borzadott ha vissza-tekinte a' multba, mellyben olly sok lúdlábak, 's néha olly furcsa utakon, fordulának-meg kezein. Felébrede a' kisbiró sürgetni a' ludak' árát, 's az egész esetet isteni büntetésnek vevé, mellyel bűnbánásra inté a' lúdczomb, 's sátánként ijeszgeté a' fekete kandúr. Eszti is sokat csökkent reményiben. Éjfelekig kelle olvasnia apja' ágya mellett, míg álmot csalhata gondos őrt álló pilláira, 's Vilmos mindeddig nem mutatá magát; pedig a' játék' napja közelgete, 's ezer aggódás vívá lelkét: nem vevé e sértésnek e' balesetet, vagy tán szemét is kiütheté a' sulyos ludczomb? Tóbiást üldözé lelke, 's nem állhatva szorongó kétségeinek ellent, grófjához siete bepanaszlani sorsát, hogy a' pusztát kísértet járja, éjjeli nyugalmat rabolva egész

háztól, 's kiváncsin tudakolá: nem vett e a' volt árendás illyeseket észre? vagy tán bűnben lélekzve hagyá itt a' földet, 's feloldatását munkálja most borzasztó jelenéseivel. A' vig kedvű gróf kapott a' tréfán, 's gondolni lehet, hogy még nyúgtalanabb szívvel tére-meg Tóbiás; 's nem egy éjjel riasztaték-fel dióhajban kopogó macskáktól ágya körül, 's nem egy éji concerttel tiszteltetek-meg, mellynek siralmas macskanyifogása lélekrázó vala Tóbiásunknak. Kegyesebb vala Elíz grófné, nyájas kegyű kisasszonya a' grófnak. Egy délután átkocsiza ez Vigadra, hogy szétnézzen a' házban, 's Tóbiást' eszméltesse, ha lehet, tévedésiből; de még egy különös sötét gyanú is vevé ez utra, melly Tóbiás' meséje óta rémesen kezde keblében kelni. Esztit magát lelé a' kertben, most is még szerepét próbálgatva a' fák alatt. Elízt meglepé e' csodás viselete a' lánynak, 's kiváncsin kérdezgetődék iránta. Szemérmes pirulat lepé a' lány' arczát. Most először vonatva kérdőre lépése felől, gyanítni kezdé, hogy ebben más tán kivetőt is lelhetend. Görbe kerengés után nagy lelkétől erősítve a' grófnénak, kivallá; hogy ő a' színész-társaság' igazgatója

által fel van kérve egy adandó darab' játszására, 's hogy ő ebben különös kedvét lelné, hogy a' szép lelkű művész már gyakran meg is látogatá e' kertben, hol igéreteket, fogadásokat tőn, 's ő — hiven viszonzá esküit. „'S mellyik az?" kérdé hévvel a' grófné. „Vilmos — mondá vontatva a' leány — ki azon este, mellyen nagysáddal látánk a' darab' hősét olly bájlón adá!" Elíz' szemei elsötétülének 's sápadt képpel rogya a' gyepágyra. Gyanúja igen is megvalósult, fátyolt vona-le előle az őszinte leány egy képről, melly gyilkos jelenéssel borzasztá lelkét. „Már egy hete nem láttam" folytatá Eszti könnyűlve, hogy, mint vélé, rokon kebelre lelt a' grófnénál. — „Mert egy estve midőn szokásaként az ablakból lesné vacsoránk' végét, apám macskát sejtve képében, fejbe dobá egy nagy lúdczombbal, most már nem tudom az sértette e meg, vagy — —?" Itt elakadt, mint egy véletlenül bukkanva a' kétség' örvényére, melly még elnyelheti. Elíz hévvel szoritá-meg kezét a' szánt leánynak, 's „vigyázzon Esztikém! igy feddé, apja kísértetekről panaszkodik, 's én bizonyossá tehetem, hogy kísértet, pedig veszedelmes leskődik

szíve után!" Evvel komoran bucsút intve vissza kocsizott.

Eszti' lelkének fejthetetlenek maradának a' rejtélyes szavak. Ő kísérteteket apja' beszéde után csak macska, fekete kakas, 's több effélék' képében képzelt magának, 's már ezekre sem adott sokat; hogy szép ifjú' képébe is rejtőzhetik kísértő lélek ez kis fejecskéjében meg nem férhete. A' dolgot szó szerint véve, bátortalanná kezde lenni; mert hisz' Elíz grófné is azt mondá, hogy kísértet leskődik utána, pedig ő már sokat tanulhatott nevelőitől. Némi borzadással lepé-meg a' közelgő éj, 's nem kis szorongással tekintgete apja' ágya mellől gyenge szellő' átlebbentével is ablakára. 'S most apja már szenderegvén, kiejti kezéből nagy könyvét, kísértet kukucskála-be künnről, mintha egy halálfej bekötve kendővel nyögné ott panaszit. Tán Vilmost ölé-el a' gyilkos dobás, ki váddal jelent-meg kedvese' ablakán? e' gondolatra felsikoltva dőle apjára, kit lelketlen életre ébreszte ez eset. A' lélek eltünt már az ablakról, de borzasztóbb jelenés válta azt fel. Futó zaj, 's macska-nyávogás közelge az ablak felé, mellyen üveget zúzva

rohant-be a' zaklatott fekete kandúr, utána egy fehér pudli vicsorítá-be fogait. Új álomba, inkább tompa ájulásba sűlyeszté ez a' végitéletet gyanító Tóbiást; de hizelgve kerese menedéket asszonyánál az ismerős kandúr, 's Eszti szabadabban kezde lélekzeni! Merész szivvel tekinte-ki az ablakon, 's ott állt egy fa alatt Vilmos. Felejtve a' kísértetet, felejtve a' halál' árnyait, szorult lélekzettel lopódzék-ki a' réglátott kedveshez, ki tán a' játék iránt jöve értekezni, míg apja párnái közé bújva zsibbasztó álmát alvá, — 's csakugyan ő volt. Szeme alatt sérté-meg a' minapi rosz csillagu lúdczomb 's eddig ki nem jöhete sebe miatt. Az igért játéknak holnap kell adatnia; de közbejövő környűletek elhalasztaták, 's ezt jöve habozva jelenteni a' sajnáló leánynak Vilmos. A' macskát vele jött ebe ugratá-be az ablakon, 's igy kísértettől nem kellett Esztinek félnie. De némi idegenkedő hidegséget veve észre a' máskor lángoló művész' szavain, 's azon ok, hogy holnap az ifjú báró Elíz grófnéval kézfogóját fogná tartani, furcsa egybefüggésben látszék előtte a' multtal. — Azonban Vilmost a' közelgő éjfél haza inté, 's Esztinek ki nem

elégitett kiváncsisággal 's aggódás közt az el nem sült kedves plánon kelle nyoszolyájába nyúgtalan dőlnie.

Elíznek csakugyan másnap leve eljegyeztetése az ifjú báróval Érkúton. Délután hajtának-el vig robajjal a' csinos nász-hintók a' puszta mellett vivő országuton. Félénk pillantattal tekinteki Eszti is, megdobbanván szive, midőn az első hintóban Vilmost sejté-meg; legalább sok hasonlót lele köztök 's meg nem foghatá az egész dolgot. Tán ott adandják a' darabot, igy töprenkedék, de mért nem vivé-el hát őt oda is? Aztán inas állt a' bakon, 's maga csillogó magyar öltözetben; tán nem is ő volt; de nem lehete más, mert fekete flastrom boritá most is a' lúdczombtól ütött sebet. Mind ez nyugtot üző bizonytalansággal hata a' kétkedő lányka' szivére, 's feltevé, hogy visszajövet jobban kikémlelendi. Egész délután ablakában asztalkája mellett marada néma eszméletekbe sűlyedve.

Dobogó szivvel várá Érkúton vendégeit a' csillogó grófi mátka, 's nem megütközés nélkűl hökkent vissza, megpillantva vőlegénye' szeme alatt a' fekete flastromot. Gondos szívességgel

tudakolá elébb baját, aztán szorosabb kérdőre vonná oka iránt. „Nagysád' igéző szemei szurának sebet nálam szíven és arczon" — igy akará elenyelegni a' dolog' valóját, de a' grófné meg nem elégedve a' hízelgő tréfával valódibb képpel kiváná az ok-adást. „Ág szurá-meg vadászaton" — felelt most a' szorongni kezdő báró, észrevehető pirúlattal, hogy mátkája előtt először is hazudnia kelle. „Nem l ú d c z o m b lóga azon ágon?" kérdé jelentő mosolygással Elíz. „Igen — avval is hajgálódtunk tréfából —" monda meglepetett zavarodással a' báró. „Még pedig ablakon-át" — tevé hozzá a' grófné — „ártatlan őzikét lesve". A' báró sejté az árulást 's titkon sugá nyomos szavakkal Elíz' fülébe: „Az istenért, ne kivánjon nagysád atyám előtt zavarba hozni!" — „Mért akarja kegyed ezt tenni velem egész világ előtt?" kérdé keserű szemrehányással a' grófné. Heves kézcsókkal akará engesztelni 's végetvetni kellemetlen vitatásoknak a' báró: de Elíz erősen űle bírói székében, 's folytatá vallatni a' kedves bűnbánót, ki szorult állapotjában most már négyszemközt számot ada tetteiről, de játéknak 's tréfának fátyolával akará bevonni az egészet.

„Tagadni nem lehet — igy menté magát — hogy szembetünt a' ritka kellemű pusztai rózsa; de ezért szívhez, melly csak nagysád' öröke, nem férhete. — Ál-képben egy pár kedves emlékű ártatlan estéket tölteni a' tiszta lelkű leánykával, vala czélja a' lépésnek. Azonban sorsomnak lúdczombbal tetszék eltiltani a' szent helyről, hol, megvallom hibámat, játéknak vevém a' szentséget." Több illyekkel — de minden második szóban erkölcsöt, ártatlanságot, fedhetetlen lelket említve — kérlelé szoros itéletű biráját a' báró, 's „Azonban ez mind csak tréfa, — valódibb 's nem hervadó örömek csak nagysád' karjai közt nyilnak számomra" evvel rekeszté vallását. Elíz, kinek leginkább tettetett keménység vona olly birói komolyságot vonásira — hajlék az édes kérelmű bűnöst feloldani; csak azért is, hogy e' bocsánat-adást a' tán máskor gyarló emberi pályánkon könnyen történhető botlásoknál lelki ostor gyanánt használhassa. De Eszti hátra volt még, az ártatlan csalatott lányka. „Hogy ad elégtételt kegyed ennek?" kérdé keményen a' bárót! „Elő Fogom segíteni jövendő boldogságát — mondá ez — elvétetem egyik tisztemmel, gondom

lesz rá továbbra is" ... „Óhó! esék szavába Elíz — ez felesleges jóság. Kegyetek igen hajlandók bizonyos esetekben a' nagylelkűt játszani; azonban e' szerencsét magamnak kérem átengedni. Most jőjön velem tüstént, 's békéltesse-meg a' szegény leányt magával. Fel van lázítva ben érzelem és képzelet, 's ezt a' férfiak igen szeretik csak játéknak, csupa tréfának venni, nem akarva sejteni, hogy az illy hideg szeszélyből ejtett gondatlan lépések alatt a' leányszív' remény 's örömekkel dús édene rövid időn sivatag pusztává, rideg temetőjévé a' volt vigalmaknak változik által. További szerencséjéről a' leánynak majd én fogok gondolkodni!" Kebel' mélyére hata a' komoly leczke, 's határozó pillantata a' birói széken is ritka bájú menyasszonynak engedélyre inté a' bárót, ki Elízzel egy előparancsolt kocsin, bámultára a' meglepett násznépnek, kevés perczek alatt eltűnt a' kastély' udvaráról. —

Eszti még ablakában űlt, várva vissza a' hintókat 's nem kevéssé döbbent-meg, betérni látván az urasági párt. Tóbiás karszékében, görcsös vonaglással rántván-ki szájából füstölgő pipáját, kísérteteket gyanítana, ha még jó magasan

nem állna a' tiszta fényű nap, vidám élettel ragyogva-le a' vidékre. „Jegyesem' hozom bemutatni — mondá a' grófné Esztihez, ki kocsijokhoz siete — valami mondani valója van, mit nem vihet-el lelkén." — 's ezzel bemenének. Eszti ollyá lőn mint a' fal; a' meglepés, — a' hasonlat Vilmos és a' báró közt, a' sebhely, szivére tódíták minden vérét, 's szorult kebellel kinálá leülni a' szép párt, mintegy halasztni vágyva a' vész' kitörését, melly lelket zúzand öszve 's mellynek elő-jeleit igen is érzé már szorongó egész valójában. — Tóbiás a' ludak' árára eszmélt, 's félénk őrt állata szemeivel az ajtón, nem jövend e fegyveres hajdú érte, mert még eddig a' beszédből csak ennyit értett: nem viheti-el lelkén. — Azonban Vilmos, az ifjú báró, nyájas hódolattal, — mire a' szépség' bája gyakran magasabb ranguakat is kötelezni szokott alsóbbak iránt — kézen fogva a' remegő lánykát: „Reménylhetek e engedelmet, szép Esztikém, a' mult tréfáért?" — így kezdé — 's elmondá, hogy ő lapponga a' fellengős szinnűvész' képe alatt, ki első látások' alkalmával csak kedv-telésből adá a' darab' hősét, — őt sérté-meg a' veszedelmes lúdczomb 's

most, mint Elíz grófné' jegyese, hallván, hogy játéka többféle bal hiedelmekre ada alkalmat a' háznál, kivánta felvilágosítani a' dolgot, 's bocsánatot nyerni a' szép lelkütől, kit leginkább érdeklett az eset. Esztit kinos valóra ébreszté e' hideg udvariság, zsibonga körülte a' lég, erőszakosan tódula 's ismét öszve szorult ereiben a' vér, dadoga valamit eszmélet nélkül a' nyelv, mit igen hajló vala Vilmos csupa meglepetésből támadt zavarra magyarázni. — Eliz mélyebben pillanta bánatos lelkébe a' leánynak 's meghökkene az indulatok' küzdésén, mellyek az ifjú' lelket olly erős ostrommal vítták. Lágy érzelmeivel nemének közelebb állva Esztihez ismeré a' szív-vágyok' égető szomját, a' megszakadt remény' sorvasztó mérgét. Letünt mennyét a' boldog szerelemnek, sötét poklát az első szívvesztésnek, melly tekintetekből félté a' gyenge leánykát, nem fonnyad e le a' tavasz' lágy enyhében ápolt bimbó, megfúva éjszak mord szelétől? Sajnálá a' lépést, mellyel még is tartozni hivé a' sebokozót, enyhítésére a' gondatlanul ejtett sértésnek. Megcsókolá a' sáppadt ajkú leányt, hogy életet öntsön leereszkedő nyájassága a' lélektelen

testbe, 's derültebb szint öltve a' beszédre, vigan próbála enyelgeni a' már piruló lánnyal, kit szemérmes tapasztalatlanság 's szerény érzése a' hatalmasbbnak felette tiltának kifakadásoktól. Tréfás oldalát festé a' multnak, hogy ébressze a' lesújtott érzelmeket 's könnyü szeszélyű viszonzásával a' történetnek fedje az örvényt, mellynek szélén tántorga az áldozat, 's minthogy már is könnyen veszi, edzé boldog felejtésre a' leány' szivét 's csakugyan mig itt mulattak áttört Eszti szivén is a' fergeteg; nyomai ugyan még láthatók valának szenvedő vonásain a' szelíd arcznak, 's nedves felhőkkel borúló Fényén a' lélek' tükrének; de reményt adhata már néha felmosolyodása a' lépcsőnként jobbulásra, mellynek tökéletes helyreállását, illy ifjú szívnél kivált, az időre bizá Elíz. —

Vígabb váltá fel Érkutján e' komoly jelenetet. Eljegyezteték még az nap nemesen számot adva eltüntéről az ifjú pár, 's vacsora felett a' lúdczomb sok tréfákra ada alkalmat. Megnyeré azt emlékűl Esztitől a' grófné 's fenyítő vesszőül igéré azt tartani jövendő férjének. Irigylék neki ezt a' nők, bizonyos gyógyszert hivén a' lúd-

czombban, — 's ezt a' kérdést tevék: Valljon ha minden ablakból, hol szép leányt lestek férjeik, illy veszedelmes lúdczomb röpült volna ki, nem viselné e annak sebhelyét mindegyik máig is?

Tóbiás ez idő óta ifjudó erővel hordá nagy hasát, mert hiszen a' macska kísértetből semmi sincs, de hogy halandó kísértet is ablakon át meg ne ijessze, leányát Bokrosinak, ki jó jövedelmű tiszttartó leve grófjánál, feleségül megigéré, feledve örömében, mivel a' ludakért sem zaklatja senki, az elszalasztott nagyságos vőt. Eszti szívén kapott sebéből üdűlni kezde, tompa sebhely borítá azt utóbb, gyengébb és mindig gyengébb szinekkel tünének-fel eszméletében képei a' multnak, míg átesvén az ifjúság' boldog ideál-világán valódibb örömek után kezde nézelni, mellyeket végre Bokrosinál, mint hű feleség 's boldog anya, egészen fellelvén, tündér álom-lebbenetté leve az érzelgő mult az édes jelennek mennyei éldelletén.

Megjőnek 's édesek az első ifjúság' képzelgő álmai, de valódi izök akkor érezhető, ha már biztos szigetre szállva, csak messze tünelgő csillogásokkal fénylenek vissza szendergő érzékeinkre.

Kovács Pál.

A' SÍR.

Csendes a' holtak' hazája,
Csendes a' mohlepte sír.
Mély 's öröklő éjszakája,
Nem zavarja föld' csatája,
Földi ösztön, földi hír.

Sírkeresztek' halma mellett
Árván ing a' gyászfenyő;
'S mint szelíd tündér lehellet
Suttog itt az esti szellet,
Oh de szív nincs érező!

A' viharpályát lejárván
Csendes a' hős' álma itt;
A' borostyán itt a' márvány'
Agg tövét ölelve árván
Rezgeti zöld fodrait.

Boldogok, kik szunnyadoznak
A' halál' éjtermiben,
'S mentve minden földi rosznak
Tőrsebétől, itt nyugosznak
A' felejtés' kebliben.

Bízzál vívó vándorélet!
Itt mosolyg a' békepart.
Játszék a' sors' kénye véled,
Itt kaján hatalma széled —
Itt legyőzted a' vihart.

Szenvey.

A' PATAKHOZ.

Folyj el, o folyj, patak, és kit partod' bokra lehúllat,
Vidd a' rózsalevélt gyors vizeidben alá.
Ah így folytanak el jobb napjai életidőmnek
'S a' szerelem, mint a' rozsalevelke, letűnt.

Csaba.

EPIGRAMMÁK.

A' görög Anthologiából szabadon.

Ajax' sírja.

Itt Aeas hamvad, Telamonnak ritka szülötte,
Nem diadalmas kéz, ő maga ölte magát.
Mert órája ütött 's bár kémlele szerte világon,
Győzőt számára nem lele Klotho sehol.

Kis lány.

Kis lány, koczkával játszol? tíz éveket élj csak,
Jóslom, játékod' férfiszivekkel üzöd.

Kit sirass?

Azt ne sirassa könyfid, ki leszállott Lethe' vizéhez,
Azt, ki mig él Léthét féli, sirassa könyfid.

Plato' sírja

Sas, kinek orma ez itt? 'S te ki, és mért állasz ez ormon?
Mért szögezed szemedet csillagos égre merőn?
„Plato' sírja ez, én lelkének képe, e' hantok
Csak testét fedezik, lelke az égbe' ragyog."

Amor.

„Lányka hová?" Futok Amor elől; nyilt szögze szivem-
„Szárnya van Ámornak, lányka, ne fuss, utolér." (nek.

Philaine.

Mért nyögsz, e' tépett fürtök mi kinokra mutatnak?
Mért ez emésztő könny' árja Philaene 's kiért?
Máshoz pártolt tán széped 's hűtlen leve hozzád?
Valld-meg lányka nekem 's orvosi kézre találsz.
Ah de te néma maradsz, orczádat könnyek özönlik,
Értlek: nyelved helyett bús szemed' árja beszél.

Egy Satür-szoborra.

Én Satüroknál csak gúnyajkat láttam örökké
Mért van csak néked víg kaczagásra nyiló?
„Azt kaczagom, vándor, keverékes szikladarabból
Melly itten feküdött, milly csuda képze Satürt."

Venus fürdik.

Nem, nem tudtam egek, hogy Küpris fürdik amott, hogy
Válla' havára hajolt fürteit oldja keze.
Légy kegyes istenné 's szemeim' haragodba' ne büntesd,
Mert sejtlen láták isteni alkatodat. —
Ah de mi ez? Rodoklea te vagy? Lány! honnan e' szépség?
Vagy tán Küpristől loptad ez isteni bájt?

A' koszorú.

Tarka virágkoszorút küldök Rodoklea! — Körötted
Múlatozott lelkem míg kezeim kötözék.
Van liliom, van rózsakehely 's anemone közötte,
Harmativó nárczis 's kék ölű kis violák.
Míg kötözém mind elhervadt — köny gyűle szemembe
'S szólék: „Lányka virulj, ah de ne mint koszorúm!"

Achill.

Hősek' hőse Achill! Sírormod' Hellas emelte,
Hogy rémítse utó-Trója' szülötteit is.
'S trójai partra tevé, hogy, Thetis' gyermeke! tenger
Zúgja örök hiredet 's a' habi nümpha' dala.

Budapesti Sz. J.

AZ ÁLMOK.

Oh, édes almak, mint ragyogtatok!
Tavasz mosolyga rólatok szivemre,
Rózsák húllának biztos enyhelyemre,
És tündöklének égi harmatok.

Ti szépek még is álmok voltatok!
Vezérim olly nagy búra gyötrelemre,
Hogy kétség szálla lángoló hitemre:
De hála, hála most már sírhatok.

Mindent vesztettem: ott nyugalmamat,
Itt lyánykám' a' szívbájoló szemekkel,
Amott reményzöldelte partomat.

Mindent vesztettem! — zúgom a' szelekkel —
Minden való, szent pályafényeket,
'S most végre, kedves almok, titeket!

Makáry.

A' SZERELEMHEZ.

Még egyszer, szerelem,
Érezzem lángodat,
Még egyszer édesen
Gyötrő hatalmadat.
Add vissza búmnak, ah,
Lánykám' hajfodrait,
Csábító két szemét,
Mosolygó ajkait,
Hagyj andalogni még
A' rózsás arczokon,
A' tőlem elragadt
Olly égi bájakon;
Hogy majd ha száll a' nap
'S a' csendes este jő,
A' hold' sugárinál
Derengvén a' mező,
Epedve várjam őt
Szerelmi gond között,
Mint vártam egykoron,

Mig lángom üldözött.
És lássam a' jövőt
Képzelmem' szárnyain,
Mint volt nyiló kora
Legelső napjain;
És halljam őt, gyönyör
Hatván-meg lelkemet,
Zengő ezüst szavát,
Ez egy szót hogy „szeret!"
'S akkor, ha megszakadt
A' tündér szép alak,
Utána mély sohaj
'S könyűim szálljanak.
Még egyszer add nekem
Érezni lángodat,
Még egyszer édesen
Gyötrő hatalmadat!
'S a' puszta éveken,
Hol rózsa nem virúl,
Emléked, szerelem,
Legyen virágomúl.

Csaba.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Rajz. Ender. Metsz. Hofmann.

Ottilia.

Ottília.

SZAMOSVÁRI ERNYEIHEZ.

Buda, Nov. 10. 1825.

Ma huszadik napja mióta a' fővárosban vagyok, 's íme csak most adhatok még hírt neked magam felől, neked te kedves barát, ki olly meleg részvéttel vagy minden iránt, mi engem közel vagy távolabbról érdekel. Bocsáss-meg hallgatásomért. E' különben is gyenge testalkatot a' hosszas útazás annyira öszveroncsolá, hogy megérkezésem óta még ki nem léptem szobámból 's e' levelet is ágyból írom.

A' báró, kihez ajánló leveleim vannak, nincs itt. Egy hónapja hogy Erdélybe utazott, honnan csak a' nyár' elején tér-meg. Addig dolgaimnak nyugonniok kell. Kérlek, mondd ezt anyámnak 's nyugtasd-meg mind egészségem, mind az irant,

hogy a' hivatalba lépés fő gondom, 's nincs szentebb és nagyobb ohajtás keblemben, mint azon gyanú' megczáfolása, mellyet ellenkezőim támasztottak: hogy a' hivatal nem nekem való 's én viszont nem a' hivatalnak. Tudod, barátom, miből erednek nálunk az illy nemű vélemények. Egy részről a' szolgalelkűek kiáltozzák, hogy a' szabadelműség nem tűri semmi nemét a' függésnek, más részről a' müveletlenség — tudatlanság inkább — kétkedik, ha az ollyan, ki egypár apró értekezést csinála, csinálhat e egyebet; mert előttök az ember közepszerűleg jó is csak egy nemben lehet. Szánd a' bohókat, édes barátom, és nevesd velem; többet úgy sem érdemlenek.

Élj szerencsésen. — Anyám e' napokban veendi levelemet. Változhatatlan híved

Szamosvári.

November' 21.

Egészségem még mindig gyenge: de tegnap orvosom' biztatására elhagyám szobámat, hogy a' te ügyedben, kedves barátom, végezhessek. Azonban szándékom nem lön kivánt sikerrel

megjutalmazva. B ** tanácsos Bécsbe utazott 's onnét nem haza, hanem Pozsonyba fog visszajőni, hol, mint mondják, az ország' ügyeiről a' két tábla közt tüzesen folynak a' viták 's a' gyűlés' végét előre megmondani nem lehet. Ohajtanék ott lenni 's hallani a' köz érdekű tárgyak' fejtegetését; hallani Sopron és Pozsony, Borsod és Zala' követeit, kik a' köz hír szerint nagy díszei az alsó háznak. Egyvalaki, a' napokban jövén onnét, nem győzött betelni magasztalásaikkal. Édes barátom! mi szebb, mint ember társaink' 's a' közvélemény' tiszteletében állani, mint annak érzete, hogy azon homlok, mellyet a' nyúgalom' órájában verítékeiből megtörlünk, a' közjónak védelmében izzada. Bár minden érzeni 's érteni tudná becsét az illy szép küzdésnek. De fájdalom... Te értesz mit gondolok, nem szükség azt tovább magyaráznom. Én meg tudnék halni gyönyörű álmaimért!

A' jövő hónap' elején felrándulok talán Pozsonyba, ha egészségem engedi, 's akkor tudósítani foglak, mit monda B ** tanácsos úr, 's mit végeztem a' tudva lévő tárgyban.

Kérlek, ne mulasd-el anyámat többször látni, neki nagy szüksége leszen rád. A' jó lélek sokáig nem fogja feledhetni fia' távollétét. De, édes barátom, te tudod, hogy nekem mennem kelle. Lelkem nem viselheté tovább a' sorvasztó lánczokat; az az egy alakú mindennapi kör, az az elmekorlátoló élet, mellybe valék, szenvedhetlenné vált előttem. Testben és lélekben beteg voltam 's csak még fél évet úgy tölteni, örökre elaludt vala bennem a' szellemi jobb rész. Ahhoz, hogy én illy levegőben élhessek, képződésemnek más irányt kellett vala adni 's valamivel hűltebb vérrel bírnom. Nekem tárgyak kellenek, sok és különnemű kültárgyak szellemi táplálékúl, és újság és örök változás, 's ezt a' falusi magányban hiába kerestem: lángjaimnak nem volt mire lobogniok, ön magokat emésztgették. Rám nézve tehát úgy van legjobban a' mint történt vala. Hiányom egyedűl az, hogy egy szerető anyától 's tőled távol estem; tőled, te rokon lélek, kinek szíve, elméje, béketürése az égtől magától látszanak azon czélra alkotva, hogy védangyalai legyenek életpályámnak.

Az ember, édes barátom, mi az ember? — Lelke' müveltségében melly közel áll az istenséghez 's a' nélkül hasonló, sőt alantabb van a' mezőnevelte baromnál. Csudálni fogod miért mondom ezt: de várd-el hadd mondjam, mi adott reá alkalmat.

Ez előtt mintegy huszon két évvel egy vásott erkölcsű ifjú, neve Szépfalvi, ki igen gazdag szülék' egyetlenegy kényesen nevelt 's ugyan azért korán elromlott fia volt, egy szegény de tisztességes ház' leányába szerelmesedik. A' leány eleinten vonakodik e' szerelemtől: de később az ifju' deli külseje, leginkább pedig dús gazdagsága meghódítják; oda igéri kezét 's a' menyekzői ünnep nagy pompával és örvendezések között megyen végbe. Fél évet töltenek egymással; a' férj csak nejében látszik élni 's viszont a' nő csak férje' szerelmében. Mindenki azt vallá, nincs boldogabb pár a' két városban 's mindenki örvendett, hogy e' gyanús szövetség illy sok szerencsével ütött-ki. Azonban a' nő' szüléi hirtelen egymás után kihalnak; az ifju házasok' első szerelmi mámora lecsillapodván a' férj lassanként visszacsett hajdani

életmódjába. Eleinten elmaradozott fél 's egész napig, később éjféli időkig, sőt egész éjszakákat házán kivűl tölte. Öszvegyüjté t. i. hajdani tivornyázó társait 's kártya, bor mellett kávé és borházakban mulatta magát 's bordélyban tölté az éjeket. A' szegény nő eleintén fájdalmasan panaszlá, hogy így egyedűl hagyatik, később, napot, éjt keresztűl sírt; midőn férje haza vetődék, egymást érték mindkét részről a' szemrehányások. A' férj örök szidalmakkal illeté az ártatlant. Ő elrejtve mind magát, mind iszonyú fájdalmait a' világ elől, néma szenvedések között húzott-ki öt súlyos esztendőt, míg végre titkos keserve elemésztvén, lassanként elhervada 's midőn házassága' hatodik ősze megérkeznék a' lomb sírjára húllatá sárga leveleit. — Két árvát hagyott a' megholt maga után. Egy kedves lyánykát, valódi mását szelíd, enyhe lelkének 's egy eleven fiút. Apjok, a' nem-ember, a' két gyermeket egy rokonjokhoz adá nevelésbe, maga pedig elmerüle a' pazarlás' és tobzódás' minden nemeibe. Eleintén eltékozlá saját vagyonát, később azt, melly anyjok után a' két árvát illette volna. Midőn az árvák' nevelő rokoni, gyanítva e' pazarlást, az

árvákat illető vagyont bírói zár alá venni akarnák, már az akkor nagy részében el vala tékozolva 's alig lehete belőle valamit megmenteni. — Míg ezek történnének a' két árva felserdűl, a' lyányka gyönyörűen kifejlik, a' fiú' elmetehetségeinek szép jeleit adja 's örűl a' lélek ha rájok tekint, 's látja rokonjok' ápoló keze alatt mi tökéletes művelődést vett a' két gyönge sarjadék. Az ember imádná a' gondviselést, melly a' leggyámoltalanabb férget sem hagyja elveszni, 's e' két szerencsétlennek fennmaradására illy édes anyailag ügyel, de még a' legfőbb bajnak nincs vége, halljad mi történik tovább.

Szépfalvi' tivornyázó társai között egy fiatal ember volt — neve Walberg — gazdag bécsi kalmár' gyermeke. Sokszor töltötték együtt az éjt, czimborák 's egymás' biztosai valának. 'S meddig ez tanuló éveit Pesten töltené, nem vala nap, hogy együtt nem voltak. Az ifju kalmárnak egy öreg atyja volt, ki épen akkor halálozott-meg, midőn Szépfalvi már mindenét eltékozlá 's többé kölcsönzésekre sem volt a' két városban hitele. Az ifju kalmár épen készülőben volt, ez előtt mintegy öt évvel, Bécsbe, hogy atyai örökét által vegye, midőn

egy reggel nála Szépfalvi megjelen 's kéri mennyre földre, segélje-ki végső inségeiből. A' fiatal ember más napra halasztá válaszát, 's ekkor kinyilatkoztatá, hogy leányát halálba szereti 's ha neki adandja nőül, bajainak nagy részéből ki fogja segélni. Könnyen képzelhető, hogy Szépfalvinak ez ajánlás felette kedves volt. A' viszonigéretek megtétettek. Szépfalvi Bécsbe utazott az ifjúval, hol egy jókorà summa pénzt tőle felveve. De a' felvett pénzzel nem vissza Pestre jöve, hanem a' helyett, nehogy hitelezői öszverohanjanak, egy kalandozást tőn Németországba. Ez előtt mintegy másfél évvel írt levelet lyánya' gyámjának, hol jelenté, hogy lyányát férhez szándékozik adni. A' leány' gyámanyja, jól tudván milly idegen szeretett gyamítványa az ifju kalmártól, eleinten titkolá e' szándékot: de később a' leány még is megsejté, 's a' gyűlölet az ifju iránt még inkább felébrede benne 's mert ismerte atyját 's nem láthata egyéb módot a' szabadulásra, sok ideig tartó küzködései után erősen eltökélé, hogy e' durva ember' kezei közűl kimenekedni klastromba vonja magát. E' gondolattal a' lyányka más fél év óta tépelődik 's mert igen érzékeny 's reá mindennek

felette nagy hatása van, szinében és egészségében igen megcsökkent, 's gyámrokoni féltik, hogyha e' kétségek között tovább maradand, a' kegyetlen atya' kicsapongásinak ő is, mint anyja, áldozatává lesz. — Nem, édes barátom, illyes valami nem történhetik, a' gondviselés kisért ugyan bennünket, de azt nem fogja engedni, hogy a' vétek az ártatlanságon illy fényes diadalmat vegyen. Illy dolgok a' vallás' leglívebb emberét is istentagadóvá tehetnék.

Élj szerencsésen 's szánd velem a' szegény árvát. E' levél bús, de előtted sok érdekű lesz.

Januarius' 12. 1826.

Nyugtalan vagyok, édes barátom; magammal, és mindennel megelégedetlen. Betegségem igen ingerlékennyé teve, 's bár alig vagyok még itt, lelkem tol, hogy menjek tovább. A' szív ugy van ohajtásaival mint a' fösvény vagyonával. Az elért vágyak újabbakat támasztanak 's ezer színben és alakban. De mennyi függ édes barátom, min magunktól. Az ember ugyan gyakran vígasztalgatja magát azzal, hogy környülményi vitték

erre és amarra, holott ön maga óhajt vágyainak nagyobb kört szabni. Meddig honn valék, útra vágytam, útamban azt kivántam, itt legyen megállapodásom' helye 's mióta itt vagyok, ohajtásaim ébredtek messzebb menni. Orvosom, ki psychologiai mély belátásai által teljesen megnyerte bizodalmamat, azt mondá, lelkemnek nincs álláspontja 's azon kell ügyekeznem, hogy tárgyat találjak, melly helyhez 's időhöz kösse csapongó figyelmeimet. Neki igaza lehet. Te tudod, édes barátom, mint vala ez a' csapongó egykor lekötve. Jaj nekem, hogy a' tárgy, melly leköté méltatlan vala annyi szenvedélyre. Mi után azon kapcsok elszakadoztak, több mint csak külvarázs legyen az, melly engemet magához fűzzön. Korom túl látszik lenni azon, hogy egy pár szép szem, 's egy szerelemmosolygó ajak megfoghasson.

Azt fogod mondani: Alkoss magadnak czélpontot könyveidben, csinálj foglalatosságot, te ki jelét adtad, hogy a' Musa' kegyeit bírod. Oh barátom, nekem minden könyv ízetlen egy idő óta. Arra pedig, hogy saját dolgozásokra izgattassam 's hogy ezek adjanak éleményt, több részvétre kellene számot tartanom, mint a' mellyel

hazám'fiai vannak még azok iránt is, kiket kedvenczeiknek neveznek. Az irók, bár mit mondjanak philosophus szemöldökű tudósaink, emlegettetni ohajtanak 's még balúl is inkább, mint sehogy sem. Az a' kör, mellyet nevem a' nemzeti literaturában elfoglal, csak a' jobb íróknak nyerte-meg figyelmét. A' sokaságból senki sem szól felőlök. Elhiszem, hogy szép dolog, ha ki azt mondhatja: „Inkább kevés jónak, mint sokaságnak tetszeni" 's ennek gondolatjában tudja megnyugtatni érzéseit: de én még mindeddig nem tudtam, 's mindig azt állítom: Shakspearnek nagyobb dicsőségére válik az angol alnéptől is ismertetni, mint az, hogy a' geniealis Tieck minden embereknél egy fejjel nagyobbnak vallá.

Tudom, hogy e' beszédek csak ellen-észrevételekre fognak alkalmat nyújtani, de kényszerítsd hát barátodat, ha képes vagy, hitre.

Martius' 20.

Első, kivel az idegenek közűl itt öszve ismerkedém Várkonyi vala. Egy szeretetre méltó ember, kinek művelt lelkét szerencsés külsők is

ajánlatossá teszik. Nekem vele annál könnyebb vala eggyé lennem, minél kevésbbé lehet rajta csak nyomát is észrevenni azon könyvgőznek, melly sokakat ez osztály' jelesbjei közűl is környyűl veszen. Vele napokig lehetsz, a' nélkűl, hogy lelke' felsőbbségét kedvetlenűl éreztetné. Ő, hacsak kényszerítve nincs, nem szokott mélyebb fejtegetésekbe ereszkedni. A' dolgokat úgy adja elő, mintha most támadtak volna fel fejében, mintha a' jelenlévők' beszédeiből tanúlná a' mit mond, 's érdeme egyedűl abban állana, a' mi egy jó compilatoré, hogy az idegen találmányokat illő rendbe szedte. Ha nem volna dolgaitól olly szerfelett elborítva, kezén hordanák minden társaságok 's azoknak ő volna lelke. Soha még emberben sok észt olly kevés praetensióval együtt nem találtam.

Midőn először látám beteg ágyam mellett, bár mint orvost azonnal becsűlni kezdettem, távol sem mertem volna gyanítani, hogy ő nekem egyebem lehessen, mint csak orvosom, 's most a' legnagyobb sympathiával érzem magamat hozzá vonatni. Oh mi van az életben kedves, ha az elmék' és szívek' egybehangzása nem az? —

Május' 12.

Mióta a' szép májusi napok beállottak orvosom' tanácsából fürdővel élek. Ez lelkemnek is kedves éleményt nyujt. Reggelenként a' két város' főbb népe és szépei itt szoktak öszvegyűlni. A' piros, kék, fejér kalapok' lebegése a' sétáló' zöld lombjai között, a' különnemű hangszerek' zengése közel és távolról, az apróbb csoportok' nevetkezései, az egymást érő kocsik és lovagok csudálatos meglepő elevenséget adnak a' helynek. Én, ki e' sok mulatkozó közt jobbára ismeretlen vagyok, mind eddig csak néma szemlélő lehettem, de az lelkemnek sok foglalatosságot nyujta. Emberismereti tudományom ez egykét nap alatt több előmeneteleket teszen, mint hetekig tartó négy fal közötti tünődés. Milly érdekes jelenetek itt és amott, ez 's amaz képcsoportban! Téged ohajtlak illyenkor oldalam mellé, hogy ezt 's amazt mondhassam, erre 's amarra figyelmessé tegyelek. Soha sem érzem inkább, mint itt, mi egy rokon kebel 's mi vagy te nekem! Minden lelki élemény csak holt és fél becsű, ha nincs kivel megosztani. Legszebb érzelmeink' értékét még egyszer olly nagyra neveli annak

tudása, hogy más is hasonlólag érez. Szánom azt a' szegényt, ki az emberek' társaságát futja 's szobába zárkozik, vagy magányos ösvényeken bolyong, hogy emberi arczot ne lásson. Rendeltetésünk nem klastromi magány 's remetecsend, hanem társas körökben élés. Még az életnek is csak ez lehet valódi iskolája. Az ember ön hibáit csak másokon veheti észre; a' szem nincs úgy alkotva, hogy magát láthassa.

Május' 16.

A' mit minapi levelemben ama' szerencsétlen háznép felől írtam, Várkonyitól hallám, 's most folytatásúl azt adhatom hozzá, hogy a' két árva Várkonyi' rokona, megholt anyjokról. Tegnap itt a' fürdőben ismerkedém-meg velök. A' fiú mintegy 14 évű eleven virgoncz gyermek, tele lélekkel és tűzzel. A' lyányka egy csendes, szelíd, rendkivűl kedves alak; minél tovább nézed és szólsz vele, annál vonzóbbnak találod. Velem legalább úgy történt. Lehet hogy sorsa tevé olly érdeklővé; de annyi bizonyos, hogy társaságában szívem igen el volt fogódva 's metsző fájdalmak

nyilalták végig. Oh ha hatalmamban állna, iszonyú feleletre tudnám vonni az olly atyát, ki az egek' adományát, e' szép virágot, olly kegyetlen hidegséggel tudja magától elvetni, hogy utált karjai közt egy nem szeretettnek hervadjon-el.

Május' 20.

Napról napra tűrhetőbben kezdem magamat itt érezni, 's most egy kis időre felhagytam útazási szándékommal. Ismeretségeim nevekednek 's az itteni emberekkel mind inkább meg vagyok elégedve. Vannak közöttök is, mint mindenütt, önhitt szélfejűek, kik azt akarnák, hogy a' világ előtt azok tartassanak vezér-maximáknak, miket ők kávé melletti üres fecsegéseik alatt kicsináltak; miket ha az élet' embere használni akarna, úgy nem haladhatna előre, mint azon nyomorú bohók, kik társalkodási életet könyvekből tanúlnak 's a' helyett hogy magokat az emberek előtt kellőkké tennék, üres módjok, pedans feszelgésök miatt minden körökben csömör' tárgyaivá lesznek. Vannak sok fél tudóskák, kik egy óra alatt elszavalják, minden valaha olvasott és hallott

ismereteiket; mellyek rendszerint a' magok helyén tökéletesek lehettek, de keresztűl menvén fejök' főző katlanán, most mind lábbal ég felé forogva jőnek szemeid elébe 's ha nem vagy eléggé éles elméjű feltalálni hol a' hiba, meg kell eskünnöd, hogy azon sok Montesquieuk és Franklinok, Leibnitzok és Kantok, kikre beszédeik hivatkoznak, a' világ' legnagyobb bohói voltanak. Utálatos söpredék, kinek minden törekedése csak látszani vágyás. Nem az e bölcs valódilag, ki azért tanult, hogy tudásait czélra fordíthassa? Mit ér tudni, mit a' világ' minden bölcseségeit fejünkbe szedni, ha mind ezeknek hasznát nem értjük? Czél és eszköz, e' két dolog az, mellyeket mindig öszvetévesztenek az emberek 's innen a' sok visszásság, mellyet minden nyomon fájlalva látni. — Említsem e a' szokások' rabjait, kik mindenha azt kérdik, teszi e más? illendő e? mit mond a' világ? O le veletek, ti nyomorú teremtmények! kik mindent azért tesztek, hogy a' világ mondjon hozzá valamit; kik azért nem teszitek ezt vagy amazt, mert még senki sem tette, kik, ha megbokrosodott lovaim felforgatva szekeremet vérben fetrengve hagytak, hidegen haladtok-el mellettem

mert melleteket kereszt ékesíti, hivatalokkal fényletek, 's a' nyomorúnak segédkezeket nyujtani nem a' ti méltóságtok' kötelessége.

De leginkább útálom politicusainkat. Minden egyéb osztálytól el tudom magamat különzeni, egyedűl ez az, mellytől nem szabadúlhatok. Ezek mindenütt vannak, nyilványos helyeken, és elkülönzött körökben, tőlök soha sem lehetsz bátorságban. Midőn nem is sejted akkor rohannak rád. Hányszor kezdettem én beszédet velök Francziaország' és Anglia' állapotjáról, 's melly gyönyörűségem volt látni, mint egyeznek velem ebben és amabban, mint vallják-meg a' jót itt és amott, mint declamálnak tűzzel a' nép' felsége mellett, mint szórják nyilaikat az oligarchia, aristokratismus' lélekhóhérló százfejű szörnyei ellen, 's ha megállitád őket 's egy hangocskát mondtál hazádról, 's szelíden kérdetted, nem méltóztatnának e itthon is olly szabadelműleg, olly közjót czélozva vélekedni? Eleinten vonakodnak jobbra és balra, mint a' kelepczéből szabadúlni vágyó egér 's végtére nem szabadúlhatván, mint a' neki dühűlt eb megrohannak, 's jaj neked, ha jó korán el nem inalsz előlök! —

Oh barátom, csak annyit engedne isten érnem, míg ez az elkórhadt generatio lelép a' cselekvés' piaczáról.

Május' 24.

Néhány nap előtt Ottília' — így nevezik a' többször említett árvát — gyámatyjához vezettetém-be magamat Várkonyi által. Szeretetre méltó háznép. Az asszony csendes, szelíd, csupa jóság. Az öreg úr szíves, őszinte 's mindig vidám; egy gyengéje van csak, de az minden öregek' gyengéje: szeret a' régi korról sokat és hosszasan beszélni 's nem győz dicséreteivel betelni. Ez egy kissé unalmas. De mind e' mellett első beléptem óta azt kezdem gyanítani, hogy e' ház nekem sok örömeket fog adni. Ottília' társasága 's beszéde kipótolják mind azt, mit az öreg úr' óságai parlaggá és sovánnyá tesznek. — Isten veled!

U. í. Ottíliával minden reggel találkozom a' fürdőben, hová gyámanyjával jár. Lelkemnek ő leve fő gondjává; 's nem pirúlok megvallani: mióta e' halvány. beteges lyánykát láttam, nem

tudok mást gondolni és érezni mint azt, hogy ő egyike a' szeretetre legméltóbb teremtményeknek.

Május' 30.

Az én doctorom, édes Endrém, gyönyörű ember; a' millyetén világos ész, szinte olly jó szív. Ha valamelly nap sok dolgai miatt nem jöhet, szolgáját küldi 's tudakozódik, mint van egészségem. Ha gyógyszere nem, már ezen meleg részvét is elégséges volna egészségemet helyre állítani. Tudakozásai mutatják, hogy szeret 's részt veszen mindenben a' mi érdekel.

Tegnap nála valék. Vele öröm lenni. Minden a' mi környűl veszi olly érdekes 's a' lelkességnek színét viseli magán. Lakása fenn a' várban van, ablakai a' Dunára. Egy gyönyörű panoráma nyílik-fel a' szemnek midőn rajtok lenéz. Pestnek tornyai, magasan emelkedett házai egész pompájokban mosolyganak-fel a' túlpartról, 's a' Duna csendes méltóságban lejt számtalan hajóival, tétova szállongó csolnakaival. 'S mi kedves a' szemnek azon gyönyörű két sziget, melly paradicsomi kiességbeu virítva ingadoz a' víz fölött,

mintha most bukott volna fel valamelly varázsistenség' parancsára a' hullámokból 's még nem lévén álláspontja, most kezdené magát megfenekleni a' habdagály ellen. Távolabb a' szent Rákos' síkja nyílik-ki 's egy széles látkör terjed-el a' szem előtt, mellyet éjszakra kékellő magas halmok szegnek. A' képzelet költői andalodásba ragadtatik e' szép látvány előtt 's csudálni lehet, hogy tájfestők nem támadnak azt vásznaikon müvészileg örökíteni.

Midőn Várkonyihoz beléptem, két más orvos' társaságában lelém 's fontos beszéletek közt Galenus' tudományából. Széket teve előmbe 's folytatá a' beszédet. Elbámultam az ember' széles ismeretein. Két társa, kik előbb nagy fontossággal szavalgatták-el gondolataikat, most szótlan függtek ez ifju' ember ajkain 's ha egy új vendég' érkezése nem tevé vala szükségessé a' beszéd' fonalát megszakasztani, talán még most is ott bámulnák őt szótlan és tompaelműleg. Midőn a' két orvos eltávozott, karon foga engem 's az idegent — kiben kevesebbet leltem, minthogy nevét feljegyzeni szükségesnek vélném — 's oldalszobáiba vezete, hol könyvtára áll. Melly válogatott

szép gyüjtemény 's melly sok nemeiből a' tudománynak! Ha nem ismerném egyébből az embert, már csak ez is eléggé bizonyította volna lelke' müveltségét.

Ebéd után Szegfy — Ottília' gyámatyja — látogata-meg bennünket 's kikocsiztunk a' hegyek közé, hol Várkonyi' szőllőkerte van, 's egy ízléssel készült borháza, vagy inkább őszi mulatója. Valóságos úri kényelemre épült kis mezei palota! Ő reá igen nagy jövedelmek maradtak apjáról 's az orvosi tudományt koránt sem szükségből űzi, hanem gyönyörűségére 's az emberiség' iránti szeretetből. Gyönyörű vonása egy szép és nemes léleknek, kivált ha faradsága' áldozatait hozzá számítjuk, mellyeket naponként teszen a' két városban a' szenvedő emberiség' javára. Midőn házi környülményei közé beavata 's szép birtokaival megismertetett, azt kérdém, ha vannak e testvérei. „Mind elholtak" mond ő. — 'S midőn épen folytatni akarnám kérdésemet, sejtőleg megelőzött 's tudtomra adá szíves bizodalom' hangján, hogy van gondja örökösre. — Később tudám-meg másoktól, hogy egy derék lyánykával, kit Ottíliánál többször láték, jegyben jár. — Dii tibi

divitias dederunt artemque fruendi; e' szavaival feküttem-le a' romai bölcsnek, midőn haza érkezvén végig gondolám az én megbecsülhetetlen barátom' szerencse-alkotta környülményeit.

Junius' 10.

Napjaim igen boldogok 's úgy látszik magának az égnek van közvetetlen gondja reám, mert olly emberekkel vesz körűl, kik vetekednek egymással, hogy életemet kellemessé tegyék. Egy hét óta itt lakom a' hegyek között, Várkonyi' mezei hajlékában. Egészségem' visszapótlására ő maga ajánlá e' mezei lakot, mert itt a' levegő tiszta és egészséges. Paradicsomi életet élek itt kinn a' hegyi magányban.

Junius' 11.

Várkonyit megismertettem veled lélekben 's ő a' legszívesb barátsággal üdvözöl. Azt igérte, hogy írni fog hozzád 's barátságodat kérni; a' jó lélek! Válaszolj neki melegséggel; ti méltók vagytok egymásra 's kevélykedni fogtok viszonyos barátságtokkal.

U. i. Ottíliát gyakran látom. Eleven elméje, szelíd ártatlan lelke meghódíták minden érzelmeimet, 's darab idő óta nincs más gondolatom, mint egyedűl ő.

Junius' 12.

Tegnap a' fürdőből Szegfyvel jöttem egy kocsin. Utunk alatt a' magyar literatura jöve szóba. Az öreg úr' beszédeiből azt tanultam, hogy ő még csak a' Dugonicsok 's Gvadányiak' világában él. Sokat beszélt nekem össze és vissza Kazinczy' „újmódi" irásai ellen. Észrevévén honnan fúj a' szél, korán összevontam a' vitorlákat 's mélyebben nem ereszkedtem vele a' beszéd' szövegébe. Vakkal színek felől értekezni, melly czéltalan dolog volna! — Ezek a' szánakozást érdemlő emberek szünet nélkűl a' nyelv' müvelődését emlegetik 's a' mi annak eszköze volna kárhoztatják. Értik e az illy bohók magokat is? 'S ha magokat nem, hogyan fognak mást érthetni? Jó hogy ma már kevesen vannak, 's apró zajgásaikat senki sem hallgatja többé.

Midőn elváltunk 's egyedűl maradtam, akkor juta eszembe még a' mit Széphalom' költője felől mindent öszvehorda. Derék férfiú! sohajték magamban, melly sokszor akad-meg a' te nevedben az előitélet 's a' tudatlanság, 's mi kevesen vannak még mindig, kik becsedet értenék, kik tudnák, mi valál te kezdeted óta e' nemzetnek 's mi vagy még mindig! —

Ez a' jámbor öreg úr, ki egyébiránt tiszteletes ember, de a' nyelv' dolgában idiota, mint nagyobb része azoknak, kik éltöket egyedűl hivatalbeli dolgaikkal töltik, csupán hallott imitt amott beszélni Kazinczy' irásai felől 's azokat hordotta-fel előttem össze és vissza, hogy láttassék a' dologhoz ő is érteni. Egyet még is monda a' mi igen megengesztelt: hogy Zalán' futását négyszer olvasá 's költőjének nagy tisztelője. Én ajánlottam neki Cserhalmot, hogy kénytelen legyen benne látni, mivé lett az az „újmódi nyelv" egy teremtő genius' kezeiben. — Egyébiránt ő mulatságos ember, még akkor is ha az ó időkről beszél, mellyeket által élt, vagy azokról, mellyeket a' maga ifju éveiben sokat forgatott Prayi és Katonáiból tanult. A' magyar constitutio' dicséretében

kifogyhatatlan. Ollyan nincs több a' világon; az angol hasonlít csak némineműleg hozzá. Meg nem foghatja, mint lehetnek emberek, kik ezt nem értik.

Junius' 12.

Azt írod, hogy a' mit a' politicusokról mondok, merő túlság; hogy az tán még sincs annyira, 's fellobbanás és szertelenekben gyönyörködő képzelet festé-ki olly zajos szinekkel, hogy még ezen tárgyakban nem vagyok eléggé k o r o s? — Koros? Talán é r e t t akarád mondani. Oh mond ki a' szót, kérlek, saját nevével! Utálom azt a' mesterkélt beszédet. Az az igen is udvari fínnyásság nem szólhat valóan, az mindig a' természet' rovására szedi színeit. —

Érett mondod? De kell e ez? Bár ne volnánk mindenütt olly igen érettek, az az ne ott legalább, hol cselekedni kellene. Kell érettség a' dolgok' elrendeléséhez, de hol cselekedni kell, azzal az igen aggodalmas érettséggel még senki sem ment messze. Ez az é r e t t szó akaratom ellen is, 's a' nélkül hogy tudnám hogyan, a' formákhoz tapadt

pedans' ideáját hozza elmémbe. Pedans! — borzadok barátom e' névtől, 's borzadok tőled is, ha valami illyest láttatsz velem magadon. — Politicai dolgokról van itt szó, 's ki e' tekintetben nagyobb? a' dolgok' elrendelésében mély, meggondolt 's a' tettben ifjan szeles, éretlen, de nekem végtelen kedves franczia e, vagy a' mindig érett, mindig bölcselkedő, mindig pedans német? Mellyik tevé magát úrrá a' lelkek' világában? Mellyik kormányozza a' vélemenyek' országát? De hagyjunk-fel vele. Tüzem igen is messze ragadna.

Junius' 15.

Itt ülök, édes barátom, remete-hajlékomban 's nézem a' legszebb hajnalt, mellyet isten a' maga híveire deríthet 's reád emlékezem, 's mind azokra, kik lelkem előtt kedvesek 's kikhez az érzések' legszebb 's örök lánczaival fűzve vagyok. Melly boldogság azt érezhetni, te kedves, hogy bár mi távolra szakaszt sors és környűlmény bennünket azoktól, kiket szeretünk, velök még is lélekben 's a' legszentebb emlékezetek által a'

legtávolabb messzeségeken keresztül is egybefűzve maradunk. Oh hogy ezen kötelékek soha el ne szakadjanak! 's a' szívnek mindig legyen az az isteni szép vigasztalása, hogy vannak, bármelly messze is, társai, kik vele búban 's örömben részvevőleg osztoznak. Ez a' gyönyörű völgy, melly itt rám olly kiesen nevet, amaz ezer virágokkal kihímzett rét, mellyről a' májusi leghűsebb szellők egész illat-tengert lebegtetnek-fel hozzám, hogy szinte elszédülök a' gyönyör' mamorában; az a' kies hajnali fény, melly a' sötét hegyekből feltekint 's paradicsommá varázsol előttem mindent, 's minden nagy és felséges ezen mérhetlen természetben egyedül a' szeretet' és barátság' érzéseitől kölcsönzi bájait. E' nélkül puszta volna előttem minden, mint a' vadon, mellyben a' lelkiösmérettől üldözött bujdosik.

Junius' 18.

Megengedj, édes barátom, ingerleni nem akarálak, levelem' szavai fejtegetéséből mutathatnám-meg, hogy semmi sértő szándék nem volt bennem, midőn a' p e d a n s szót leírtam. Félre

értettél, az bizonyos: de nekem nincs kedvem magyarázgatni 's ha még egyszer megpillantod soraimat, jó szíved érzeni fogja, hogy bennök nincs élesség. Élesség! te gonosz, hogyan juthatal e' szóra? Lehetnék e én éles az én Endrém iránt? Ennek gondolata is fáj keblemnek. Bocsáss-meg, 's engedd, hagyjak-fel e' nem kellemes tárggyal.

Junius' 24.

Az én Ottíliám... Enyém? ha szabad e ezt mondani arról, ki magát az égnek jegyzette-el? Jó angyal, engedd-meg a' szót; hevem és kimondhatatlan tiszteletem szalaszták-ki azt ajkamon. — Ottília engem rég ismer 's ismert mielőtt én viszont róla csak egy igét is tudtam volna. Kérded honnan? Azon apró versezetekből, mellyeket egyszer 's másszor zsebkönyveinkben tőlem láta. Tegnap néhányat felmonda belőlök, hogy szavát igazolja. Megvallom neked, mióta tapasztalám, hogy olly mennyei szívet érdekleni tudtak, azóta e' csekélységeknek felette nagy becsök van előttem. — Ő jelesebb költőinket mind ismeri.

Dayka és Kölcsey kedvenczei; Himfit is olvasta, de róla azt mondá, hogy érzéseit hamar kifárasztja. Képzeld, az én Kölcseymet ő is szereti! Melly gyönyörűség nekem azt tudni, hogy ízlésem e' kedves leányéval egyez.

Minap egy kis pör támada közte és baratnéja Minna között, ki Várkonyi' jegyese. A' két leány azon feleselt, ha a' víg nemű költemények becsesbek e a' komolyaknál? 's végre, midőn nem tudnának megegyezni, engemet tőnek az ügyben birává.

Én fejtegetni kezdém, hogy valódilag a' víg vagy komoly műveknek, mint ollyaknak, egymás felett nem lehet elsőségük 's ha van, az egyedűl a' müvészség' következése, melly a' szépnek törvényeit inkább vagy kevésbbé teljesítette valamelly költeményben.

Szamosvári úr bölcsen válaszol a' kérdésre — mond Ottília — de Minna nem tevé-fel azt jól. Mi azt akarnók tudni, Szamosvári úr mellyik neműt kedveli inkább, 's mellyik neműt véli czélirányosabbnak? Müvészi tökélyről mi asszonyok nem akarunk itélni, az a' férfiak' dolga; egyedűl érzéseink iránt akarnók az úr' javalatát vagy gáncsát megtudni.

Oh ez egészen más, felelék, 's itt minden tétovázás nélkűl megvallom: hogy lelkem több gyönyört lel a' komoly, mint a' víg nemben.

Ahá, tehát Szamosvári úr is Ottília' zászlójához esküdött, szólalt Minna mosolygó nehezteléssel. Én örökre nem, 's az én emberem minden magyar írók közt Szalay Benjamín. Lelkem az ő munkáiban talál legtöbb éleményt. Ha baj ér 's elkomorodom, kezembe fogom Tollagit, végig futok derülettel és vidám elmésséggel teljes lapjain, kikaczagom magamat 's ekkor egy víg triolettet danolok rá 's minden megint jól van. Szeresse, kinek tetszik, Daykát, Kisfaludy' bús regéit 's a' mit legelőbb kell vala említenem, a' szüntelen epedő, vérző Kölcseyt, én örökre Szalaynál maradok 's örökre Tollagi, Sulyosdi, Pöröndi 's a' hozzá hasonlók lesznek hőseim.

Ez ellen nincs mit mondanom, válaszolék. Én magam is egyike vagyok a' Szalay Benjamín név alá rejtezett író' legnagyobb tisztelőinek. Olly gazdagságot tárgyakban 's elmés ötletekben, olly bő képzeleti erőt, még alig bizonyíta magyar író, 's kivált a' komikai Musának ő sokáig fog nálunk egyetlen választottja maradni. Azonban

mind ez elsőségek nem adnak a' víg költeményeknek érdemet a' komolyak felett; ez egyedűl és kizárólag a' müvészet' következése lehet. Távol legyen tőlem, hogy én elversenygeni akarjam azoknak ízletét, kik a' víg nemben találnak gyönyörűséget, ámbár sokat lehetne felhordani annak megmutatására, hogy a' magasabb ízlésnek, képzett szívnek és tisztult érzéseknek bizonyosabb jelét adja az, ki a' csendesen borongó Musa' keserveinél ellágyúl és könnyez, 's által engedi magát azon édes kínos érzelmeknek, mellyeket egy bús elegia festeget, mint a' tréfák' 's nevetés' barátja: azt állítom csak erős hittel, hogy a' müvészet' végczéljának, az érzések' és szív' képzésének, sokkal czélirányosabban felelnek-meg a' komoly, mint a' víg nemű darabok' 's ohajtanám, hogy mindenki, kit a' véralkat 's fellobbanó tűz könnyen ragad arra, hogy embertársai' örömét méltatlan, vagy tán épen igazságtalan tettel zavarja, kézi könyvévé tegye az olly költőt, mint például nálunk Kölcsey, kinél szelídebb, emberibb 's melegebb érzésű lyrai poetát nemzetünk alig mutathat.

Tudod, édes barátom, mik nekem a' Kölcsey' dalai 's így képzelhetd, mint hevültem-fel kedvenczem mellett. Szívem tele volt érzéssel 's épen olly szempillantatban valék, hogy ez érzéseket ki is tudám fejezni. Berekesztésűl ezen, dalt mondám-el. „Bú kél velem, bú jár velem!" mellyet a' jövő évi Aurorában fogsz láthatni. Velem a' szerkeztető közlé előlegesen.

Minna megmosolygá beszédemet 's egyet fordúla: de Ottília egészen ajkaimon függött 's szemeiből olvasám, mint vala tetszésére a' miket mondtam. A' lyányka' figyelme egészen reám volt tapadva 's én megdicsőítve érzettem magam' e' merengő szelíd kék szemekben, e' sápadt, egek felé vagyó arczulatban. Midőn a' dal' utósó soraira juték:

Szűn a' zápor, szivárvány ég
Fenn sötét felhőkön,
Vándor sorsom túl halad még
Borongó időkön.
Adsz egy rózsát, hű szerelem,
Bár tövises lészen
Tán ha kínját elviselem
Majd öröm vár készen.

a' szép szemekből egy cseppet láttam kiperdűlni 's sokba került, hogy lábaihoz nem borultam

e' mennyei teremtésnek 's nem imádtam azon érzést, mellyet keblében rejtegetett.

Julius' 20.

Mi az, édes barátom, a' mi bennem olly szokatlan érzéseket gerjeszt, a' mi úgy vidámit meleggé 's részvéttel teljessé teszen, hogy ez egész világot karjaim közé tudnám szorítni? Lelkem erejében érzi magát 's még olly munkás soha sem voltam mint most. Ritka nap, hogy új dolgozásokra tervekkel ne gazdagodnám. Ha asztalomhoz ülök, olly könnyen 's fáradság nélkűl jutok-el oda, hová egyébkor leghosszabb fejtörések után sem tudtam. Keblem olly bő, olly gazdag gondolatokban 's érzésben, hogy lángjaimat fékeznem kell. Apróbb költeményeim' száma naponként nevekedik, 's közöttök úgy hiszem, azok lesznek örökre legtöbb becsűek, mellyek most legújabban készültek. 'S mind ennek oka édes barátom? .... Találd-ki ten magad.

Várkonyi dicsekvék leveleddel, mellyet neki válaszúl küldél. Azt mondá, hogy barátságod

egyike élte' főbb örömeinek. Az nekem kimondhatatlan gyönyörűségét ád.

Julius' 26.

A' nyári hév igen nagy még itt a' hegyek között is, 's nappal nem igen hagyom-el szobámat: de a' reggeli 's esti idők, 's az éj annál szebbek. Midőn a' hajnal pirúl, alig várom, hogy ruháimat magamra hányhassam 's kilovagoljak a' hegyekre, hol a' reggeli hűs szellő kellemes illattal frisíti érzekeimnek mindenikét. Hét órakor rendszerint szobámban ülök ismét 's írok délig. Ekkor leülök rövid ebédemhez, mellyet öreg szolgám készít. Délután olvasok egész nap alkonyig 's akkor ismét kilovaglok, vagy ha üzenet jő Várkonyitól, bevárom őket. Majd minden másod nap kijő Szegfy Ottíliával, néha Minna és Várkonyi is velök. Öszvejárjuk az egész szőlőkertet 's midőn lábaink elfáradnak, leülünk a' nagy diófa alá, mellyet ez előtt 40 évvel Várkonyi' atyja ültetett. A' kilátás itt gyönyörű a' várra és a' nyúgoti hegyekre, mellyek a' nap' arany bíborában fénylenek. Ottília nagy gyönyörűséggel

szokta nézni a' nap' lenyugvását, melly itt a' hegyekben valóban felséges. Estve midőn a' hold feljő, ha nem vagyok a' városban, öszvekalandozom az erdőket. A' szőlőművesek, kik hétszámra itt kinn tanyáznak, már ismernek 's szivesen mondanak jó estvét, jó éjszakát. Az illy éjjeli magányos sétálás valami igen becses, édes barátom. Az egész természet nyugszik, csendben van minden, csupán a' kis tücsök' zizeglese hallik a' fűben. A' hold halkan úszik borongó felhőin, 's a' messze távolból mint tenger' zúgása úgy harsog a' két város' zsibongó zaja. Én leülök egy kövön 's némán merűlök a' természet' szédítő szépségű tűneményeibe. — Áldd a' sorsot, édes barátom 's Várkonyi' jószivűséget, ki nekem e' gyönyörűségeket teremté.

September' 10.

Rég nem írtam neked, de ki oka egyéb, mint ten magad? Miért tetted nekem az irást kérdezgetéseiddel olly nehézzé 's félelmessé? Én nem vagyok képes e' lyánykáról valamit mondani a' mi őt tökéletesen fesse. Szépségét dícsérjem a'

román írok' szokása szerint? Melly sokan írták már le a' hajnalt, 's még is mik mind ezen leírások hozzá képest? Üres szavak, holt betűk. Utálom ez üres, e' hideg fecsegéseket, mellyeket már annyiszor ismétlettek az emberek. 'S aztán annyit mondhatok neked felőle, hogy nem szép: de nincs olly szépség, mellyet felűl ne haladna az a' valami, az a' szóval ki nem fejezhető, a' mi az ő minden tettein, szaván, mozdulatin elömlik.

Utósó leveled óta hússzornál több ízben ültem asztalomhoz, hogy kérdéseidre feleljek: de mind annyiszor abba kelle hagynom. Lelkét kellene elődbe rajzolnom, hogy megfoghasd a' képet; 's ez nincs tehetségemben. Egykor leveleit közlendem veled, mellyeket egyszer 's másszor hozzám íra, azokban fogsz lelni néhány vonást charakteréből.

September' 12.

Épen egy esti lovaglásból tértem haza. — Keblem tele van érzéssel, tele olvadozó lánggal. Ottíliát ma nem láttám: de hallám szava' mennyei zengését. Sötét vala minden körűlem és

csendes mint a' sír, egyedűl lovam' patkókoppanásai hallattak a' kövezeten. Midőn Szegfyék' kapujához nem messze valék, az épület' felső részéből ének zendűlt-meg. Azonnal megismerém Ottília' hangját 's ez ismert szép verset: „Homályos bánat dúlja lelkemet." A' kedves dal a' még kedvesebb leány' ajkairól olly érzekeny, olly bánatos hangon zengve, fölverte szunnyadó érzeseimnek mindenikét; homályos indulatok keletkeztek kebelemben, néma fájdalmak metszék által szívemet, könnyeim' húllottak a' szeretett szenvedő' keservein. Midőn e' szavakra juta:

O végezés! örömkönyűt nem várok,
Részt abban egy sebes szív nem vehet,
Melly ön nyugtának gyilkolója lett.

's ismét:

Adj
Csakegy könycseppet méltó bánatimnak
'S azonnal hozd-el végét napjaimnak,
Vagy itt e' sziklánál kenényebb vagy.

azt gondolám el kell enyésznem érzéseim' súlya alatt.

September' 24.

Vettem, édes barátom, szemrehányó leveledet, 's íme válaszom reá. Igazak, tökéletesen igazak a' miket mondasz, hogy egy idő óta minden elenyészett körűlem, egyedűl csak érette 's benne látszom élni, hogy a' hivatalba lépésre sem mutatok többé sem kedvet, sem készületet. — Csakhogy ez utóbbikra nézve még is egy kis kivételt kell vala tenned. Tudod, hogy előmozditóimat az ország' gondjai hivták-el innét 's nálok lépést nem tehettem. Ha ezentúl kedvemet vesztém a' hivatal iránt, annak nem én vagyok oka, hanem azok, kik szűnetlen az irói pályára serkentenek 's mellette a' hivatal' alkalmatlanságait festegetik. Azonban legyetek nyugton, csak kis ideig legyetek még, kérlek. Öszveköttétesem Ottíliaval vége felé közelget: csak ezt engedjétek bevárnom. Mihelyt az ő sorsa elhatározódik, azonnal én is kitekintek újra az életbe. Szegfyékhez levél érkezett, mellyben jelentetik, hogy Ottília' apja Walberggel a' jövő Februáriusban jőnek-meg, hihetőleg jegyváltóra. Ottília erősen el van tökélve a' klastromi életre 's ez eltökélet erőt és kissé több vidámságot is ada a' gyenge

testalkatú, beteges leánynak. Ez idő már nincsen messze, várjátok-el tehát ti, kik szüntelen zsémbelődtök 's hagyjátok, hogy addig legalább élhessem földi mennyemet. Az áldozat, mellyet később tennem kellend, sokkal nagyobb lesz, minthogy ezt meg ne engedhetnétek. Isten veled! Szívemet kínosan nyilalja keresztül a' mit e' levélben írnom kellett.

September' 26.

Csendben éldelem boldogságomat 's szívem merő érzés, azért olly ritkák leveleim. — Nincs nap, hogy Szegfyéknél ne volnék. Itt lelem-fel mind azt, a' mit évek óta hiában kerestem. Itt lelek tiszta, mesterkéletlen, affectatiotól üres szivességet, való tiszteltést, gyönyörűséget 's a' szónak legvalódibb értelmében lelki éleményt. Itt találom azt, minek, az én kedves doctorom' állítása szerint, hijával voltam; itt talál lelkem álláspontot. Oh barátom, szó nem képes azt festeni, melly napokat élek egy szeretetre méltó háznép' körében 's melly mennyei gyönyörűségek' forrása nekem a' leglelkesebb leány' társasága, kit

valaha képzelni tudtam. Egy szellemi rokonság füződött köztünk, 's látnád csak midőn mi hárman: Ottília, Várkonyi' jegyese és én, együtt vagyunk. Jó istenem! marad e lelkemnek csak egy legmélyebb redője is illetetlenül? nincs e minden, a' mi bennem szellemi, cselekvésben? Látnod kellene, te kedves, látnod a' miket mondok, hogy valóan megfoghasd szavaimat.

October' 2.

Azon érzésnek, melly köztem és Ottília között észrevétlen 's mintegy magától szövődött, nincs neve, édes barátom. Mélyebb minthogy barátságnak, tisztább minthogy szerelemnek lehessen nevezni. Ez utóbbiknak kivált épen nem akarnám mondani. A' mi viszonyunk olly szent, hogy mind e' perczenetig nem mertem ez angyal előtt a' szerelemnek csak nevét is említeni. Ő, ki magát az égnek jegyzette-el, foghatná e azt kedvetlenség nélkül hallani? Azonban, hogy a' lyányka előtt nem maradtam egészen figyelem nélkül, azzal merek magamnak hizelkedni, 's ennek érzése olly fényes diadal, melly mennyei

emlékezetekkel fogja kísérni életemet egész a' síriglan, egész odáig, hol a' rokon érzés' örömei nem szenvednek többé változást.

October' 6.

Bús vagyok, édes barátom, igen bús, mint kinek házában halottan fekszik rokona. Ottília egy hét óta ágyban fekvő beteg. Újabb hírek jöttek atyjától, mellyek reá kínos benyomást tőnek, 's azóta irtóztató szív-nyilalásokban szenved. Istenem, melly kimondhatatlan állapot, midőn egy ártatlan leánynak szívszaggató rettegések közt kell várni édes atyját! De mit mondok? Édes atya e az, ki kegyetlen kezekkel emeli fel a' tőrt, hogy vele meggyilkolja vétlen magzatját? A' sötét századokban találhattál volna illy vad állatot, ma csak hallására is borzad az ember.

Isten veled, édes barátom, érzékeny szíved nem fogja könyeit megtagadni attól, ki barátodat a' legszentebb érzésekkel szerette, ki boldoggá teheté, ha a' sors engedte volna.

November' 10. érkeznek-meg Ottília' hóhérlói. Én nagy lépésre vagyok eltökélve, ha atyja a' leányt klastromba menni nem engedi. Ha addig nem vennéd levelemet November' 10. emlékezzél reám.

* *

Itt küldöm Ottília' leveleit. Ön kezeimmel másolám-le számodra az eredetiből. Becsüld őket, mint barátod' legszentebb kincseit.

OTTÍLIA SZAMOSVÁRIHOZ.

Május' 18.

Kedves Szamosvári úr! Vettem érzékeny sorait, mellyeket tegnapi roszúllétemre vigasztalásúl íra 's köszönöm szíves részvételét. Ohajtanám, hogy ne volnék kénytelen annyiszor megzavarni azoknak örömeit, kik sorsomban részt vesznek: de a' mit az ég ránk mért, illik zúgolódás nélkül tűrnünk. — Isten engemet gyönge gyermekségem óta sok csapásokkal látogata-meg, mellyek alatt le kellett vala roskadnom, ha lelkemnek erőt nem

adott volna a' szenvedéseket tűrni, ha korán meg nem tanított volna, hogy boldog itt alant csak az lehet, ki eléggé erős megnyugvást és vigasztaló szót ön kebléből meríteni.

Az a' kisded versezet, mellyet az úr' leveléhez zárt vala, nekem felette kedves ajándék. Szívemet édes érzésekkel töltötte-el olvasása, 's ha egy leány' könye mértékéül vétethetik valamelly érzékeny költemény' hatásának, úgy az úrnak e' dala, valamint többi mívei is, a' közönség előtt szép részvétre tarthatnak számot. Az úrnak tisztelője

Szépfalvi Ottília.

U. í. Mindnyájan üdvözlik általam, én pedig azt mondom: vigyázzon egészségére. Guszti meglátogatja délutáni hatkor, ha kedve lesz vele kilovagolni a' hegyek közé.

Május' 20.

E' kisded levelke üdvözletet viszen az úrnak 's azon kérést mindnyájunktól, legyen szíves velünk ma egy esti csolnakázásban részt venni. Semmi idegen nincs meghíva, a' társaság egyedül

magunkból fog állni. Minna kiváltképen ohajtja hogy el ne maradjon az úr, 's olly szép lyányka' ohajtása nem megvetendő dolog. —

Nem gondolnám, hogy meghivásomra tagadó válasz jőne 's így jelentem egy alkalommal azt is, hogy Guszti pontban hétkor fog megjelenni szállásán az úrért.

Május' 24.

Aggodalomban voltunk hogy az urat valamelly baj érheté 's annál kedvesb vala értenünk elmaradása' okát. Guszti, kinek az úr felette nagy kegyelmében áll, egész estve kedvetlen volt távolléten. Mi hasonlólag jártunk volna, ha egy váratlan eset meg nem örvendeztet vala bennünket.

Úgy beszélénk öszve, hogy a' hold' keltét Margit' szigetén fogjuk bevárni. Alkonyatkor inditánk-meg a' csolnakot 's míg a' túlpartra eveztünk a' nap a' hegyek megett elszálla, arany színben csillogott minden körűlünk, 's az est gyönyörű volt. Mintegy kilencz óra körűl a' keleti ég világosodni kezdett az emelkedő holdfényben, 's mi azonnal leereszkedénk a' habokra.

Guszti elővevé fuvoláját 's érzékeny ábrándozásokkal kezde bennünket gyönyörködtetni. Néhány perczig ekként haladtunk, midőn egyszerre hátunk megett egy guitarre kezde pengeni. Vissza néztünk 's csolnakot látánk halkkal utánunk lebegni. Guszti ismét fúni kezdé fuvoláját 's midőn elhagyá a' guitarre ugyanazon hangokat nyögdelte vissza a' távolból 's ez így folyt váltogatva darab ideig. Minna boszankodni kezdett, hogy valamelly alkalmatlan megsejte bennünket 's tolakodásaival akarja mulatságunkat megzavarni. Azonban a' csolnak egyenesen felénk hajtat 's képzelje az úr — Várkonyi volt. Minél váratlanabb, annál kedvesebb 's meglepőbb vala jelenléte. Mindnyájan felderültünk látására 's az egész társaság, kivévén Gusztit, ki az úr után epedett, elevenséget nyert tőle. Az estvét sok gyönyörűséggel töltöttük; kár, hogy az úr nem lehete velünk, elmaradását mindnyájan igen sínlettük. Minna eléneklette guitarre mellett az úr' énekét a' Reményhez, melly bennünket igen meghata.

Illy éjjeli csolnakazás valami igen kedves mulatság. Az ég gyönyörű boltozata a' maga ragyogó hold és csillagfényeivel, fekete fellegárnyaival

olly csalólag tűkröződik vissza a' víz' mélyéből, hogy ha a' szem sokáig reá andalodott, végre úgy tetszik mintha a' csolnak mérhetetlen magasság alatt 's mélység felett két ragyogó ég közt lebegne levegői szárnyakon.

Junius' 12.

Jól tevé, édes Szamosvári, hogy maga nem jöhetvén legalább levelével csinála nekem örömet; becses levelével, melly tele van emberszerető, szép érzésekkel 's tanulságos, mint minden a' mi az úrtól jő. Írjon, édes Szamosvári, minél többet 's írjon az én számomra, ki magamat örömmel adom alá erkölcsi oktatásainak, ki örömmel fogadok-el minden intést, melly a' rény' útjára, honnét panaszaim már már eltérítének vala, vissza vezet. Melly sok szép vigasztalást foglalnak az úr' szavai magokban! Íme lássa, hogy tanácsai, vigasztalásai nem hasztalanok, hogy én az urat igyekszem megérteni, gondolataiból egy imádságot készítettem, mellyet minden nap elmondok magamnak. Itt következik az.

Uram! a' te ostorozásidra elvesztém béketürésemet; panaszokra fakadtam ellened, te, ki egyedűl vagy jó és igaz. Megfeledkeztem jótétemenyidről 's csak a' szenvedés' óráit számláltam. A' pillantatnyi búkat éveknek néztem 's azt mondám, hogy minden öröm, mellyet adál, csak perczenetig tartó álom volt. Zúgolódás nélkűl vetem alá magamat büntetésednek, bár mit mérendesz reám; mert hiszem és tudom, hogy a' te igazságos látogatásaid csak javamra történnek. Nem vesztem-el reményeimet irgalmad iránt. Te kegyelem vagy és jóság; kiterjeszted gondjaidat a' legparányibb féregre is, felhozod reá szent napodat, megenyhíted inségeit, mert ő is teremtményed.

Irjon, édes Szamosvári 's öntsön erőt lelkembe, melly a' szenvedés' súlyai alatt csüggedezni kezdett immár 's rég elsűlyedt vala az úr támogatása nélkűl. Majd eljőnek egykor nekem is a' virítóbb napok, a' mikor szíves hálával fogok megemlékezhetni mind azokról, miket jó akaróim velem tettek.

Julius' 30.

Ha elgondom, melly különös szivességgel viseltetik az úr én irántam 's milly részvéttel van mindenhez, a' mi környyűl veszen, nem lehet szivemben a' legnagyobb hála' érzéseinek nem fakadoznia.

Köszönöm a' kedves kötetet, mellyet számomra íra öszve. Az úr azt azért tevé, hogy legyen valamim a' mi barátságára emlékeztessen ha majd elhagyom e' világ' zaját 's oda vonúlok hová vonzódásom szólít? Ah, édes Szamosvári, az úr több hálával kötött engemet magához, minthogy illy emlékeztetés nélkűl is valaha elfeletjhessem. — Keresztűl forgatám az egybefűzött lapokat 's úgy találom, hogy azokat emlékeztetőűl felette jól választá az úr. Azon érzések, mellyektől keresztűl vannak lehelve, hasonlókat gerjesztenek-fel az olvasóban 's lehet e becsesebb emlék, mint az érzéseké? 's vissza állíthatja e valami jobban a' távol barát' lelkét, mintha olvasás alatt azt kell majd több ízben mondanom: Ez az öröm, ez a' bánat, melly most kebleden végig remeg, így örvendeztette így epeszté barátod' kebelét, miként most a' tiédet.

Augustus' 10.

Vettem szíves ohajtásait, mellyeket hozzám intézett soraiban nyilatkoztata. Azok annál becsesbek, minél inkább távoznak azon szerencsekivánatoktól, mellyeket szív' tudta nélkűl mondogattat a' hideg mindennapi szokás. Az úr' sorai valamint szépek, úgy teljesek lélek-ébresztő gondolatokkal, de nem kellett vala közéjök tenni azon egy pár szót, melly csábító erejével bir a' szédítésnek. O férfiak, férfiak, mi erős kísértetteknek teszitek ti ki gyakran gyarló gyenge nemünket! Nem elég hiúsággal készített e fel bennünket maga a' természet, szükség e hogy azokban még ti is megerősítsetek?

Igen tehát, ma születésem' tizen kilenczedik éve van, de ha végig tekintek lefolyt napjaimra, nem kell e miattok elbúsúlnom inkább mint örvendenem? Csináltam e valamit ember-társaim' örömei' nevelésére? Sőt szenvedéseimmel elkeserítém azoknak napjait is, kiket leginkább szerettem, kik viszont engem a' szivességnek minden nemeivel öleltek. Sírnom kellene 's kétségbe esnem sorsomon, melly arra kárhoztatott, hogy egyedűl a' mások' gyötrelmeit sokasítsam: de nem csügge-

dek-el, igyekszem lelkemet erőben tartani. A' jövendő szép álmokkal kecsegtet; én reménylek!

Augustus' 30.

Ne szóljon, édes Szamosvári, atyám felől kedvetlen dolgokat. Azt nekem kínos hallani. Eddig az úr vala vigasztalóm 's most azt kell látnom, hogy maga csügged-el. Kérdés, ha valók e azok mind, miket felőle némellyek beszélnek? 'S levele, melly az urat annyira magán kivűl tudá ragadni, nem lehet e valamelly hirtelen fellobbanás' szüleménye? El kell várnunk, mi történik ha megjő. Én számos okokkal hiszem, hogy szándékomat, melly olly erős és szent, nem fogja akarni gátolni. Könyörgeni fogok istennek, kérlelje-meg irántam 's ha majd itt leszen 's karjaimba zárhatom őt, sírva fogok térdeihez borúlni, 's ő, meglátja az úr, egyetlen leánya iránt szánatra fog gerjedni, bizonyosan fog. Ne szóljon, édes Számosvári, kivált az úr ne, felőle. Minél inkább tisztelem az urat, annál élesebben metszik keblemet szavai valahányszor róla kedvetlenűl emlékezik.

October' 4.

Roszúl vagyok, édes barátom, igen roszúl 's kettőzteti kínomat az, hogy annyian szánakoznak rajtam, hogy annyinak szerzek fájdalmat. Átyámnak újabb levele érkezett 's benne olly eltökélt szándék, melly kétségbeejti minden reményeimet. Jőjön, kedves Szamosvári, az úr vígasztalásaira lelkemnek nagy szüksége van. Talán ez lesz a' végszolgálat, mellyet barátnéjának teszen. Úgy érzem, hogy én sem az égnek, sem Wallbergnek nem, hanem a' halálnak vagyok eljegyzett mátkája, 's gyászmenyekzőm nem sokára elkövetkezik. Ha az immár nincsen messze, egy barátságra kérem az urat, az utósóra, de legszentebbre. „Szeresse az én Gusztimat mindig úgy, mint most szereti; emlékezzék-meg reá, hogy árva, hogy a' sors mindenétől megfosztá, a' mi előtte szent és kedves volt." — Ez barátnéja' utósó kérése.

Irtóztató fejszédülések között írom e' karczolást 's nem tudom ha belőle érzésem' nagyságát képes lesz e felfogni. De az úr, édes Szamosvári,

pótolja-ki magának a' hiányt 's mondja a' legszívre hatóbb szavakat, mellyeket csak gondolhat, hogy Ottília mondani fogott volna.

VÁRKONYI ERNYEIHEZ.

Buda, Sept. 14. 1826.

Ha barátság nem kötelezne is az úrhoz írnom, felebaráti szeretet parancsolná, hogy nehéz környülményeim között segedelméhez folyamodjam 's bölcs tanácsát kérjem.

A' mi kedves barátunk betegen érkezvén a' mult ősszel Budára, először is engem tisztelemeg bizodalmával 's mint orvoshoz hozzám folyamodott tanácsért. Eleinten saját előadásai után próbáltam gyógyítani: de néhány hétig tartó vizsgálataim után tapasztalám, hogy baja nem a' testben, hanem lelkében alapúl. Ennek gyógyításához fogtam tehát. Hosszas, sőt czéltalan volna leírnom, mint igyekeztem benne psychologiai ismereteim iránt bizodalmat gerjeszteni 's mint meg is nyerém azt lassanként olly mértékben, hogy utóbb tanácsaimat gyermeki engedél-

lyel követte. Megérkezése után szinte két hétig ágyban maradt; munkámba kerűlt míg onnét felizgathatám, de miután felkelt is, szobáját nem akará elhagyni. Elzárkozva szünet nélkűl magában tünődék, ezer féle bajokat képzelt 's ha jöttem, nem szóla egyébről, mint mindig magáról. Látám a' hypochondria' veszedelmes jeleit 's igyekeztem őt megmenteni. Egy szép délesten kicsalám a' szabadba; által kocsiztunk Pestre a' város' erdejébe. A' szép nap, tiszta levegő, tárgyak' változása lelke előtt 's leginkább az, hogy figyelme magáról elfordíttatott, mind ezek igen jóltevőleg hatottak reá. A' kocsizás után nyugodtabb vala álma, jobban érezte magát. Ezt tevém vele több ízben 's folyvást valahányszor csak időm engedé, mert egészsége' jávultával társasága sok gyönyörűségeimre volt. Utóbb társaságokba vittem 's néhány házakkal megismertetém, hol mindenütt szívesen fogadtatott, mint egyike a' legérdekesebb társalkodóknak. Midőn a' májusi napok bekövetkeztek 's a' nyár' melege megérkezett, fürdőt ajánlék neki, nem annyira a' fürdés, mint az ott nagy számmal megjelenő emberek miatt.

Egy kikocsizás' alkalmával a' váras' erdejébe vezető sétálón egy csínos szőlőkert tűnt szemébe igen jó ízlettel épült nyaralója miatt. Kérdé tőlem, kié lehet a' szép kert? Elmondám, hogy egy megholt rokonomé volt: de tékozló férje eladá, mind a' mellett, hogy nem őt, hanem gyermekeit illette volna. Kérdezgetései oda vezettek, hogy az egész háznép' történetét elmondám. Ő beszédemet igen nagy részvéttel hallgatá 's vettem észre, hogy a' boldogtalan atya' ballépései egész belsejét felháboríták. Nem tudá feledni 's még napok után is emlegette, 's a' mint tőle hallám az úrral is, édes barátom, közölte, és így fogja tudni az egészet. Néhány nap mulva e' kikocsizás után Szegfyné, Ottília és öccse Guszti a' fürdőben voltak velem, hol találkozván Számosvárival, öszveismertetém őket. Szamosvári igen el látszott érzékenyűlni a' szegény beteg leány' látásán 's vettem észre, mint meg vala ütközve. Napok multanak-el 's én Szamosvárit foglalatosságim miatt nem láthatám, de hallám Szegfynétől, hogy velök a' fürdőben minden nap öszvejött. Egy reggel szállásomra robbana felderűlt és szinte feltüzesedett arcczal, midőn épen a' fürdőből

haza térne. Beszédeim különféle tárgyakon andalgának, ő azokra nem látszott figyelmezni 's mindene elárulta, hogy gondolati távol tárgyakon függenek. Egyszerre felszökék helyéből, felém jött 's elmondá, hogy igen kér, ismertessem-meg őt a' Szegfyék' házokkal. Én örömmel ajánlám magamat, annál inkább, minthogy e' háznépet, kivált a' vidám és tréfás öreg Szegfyt, ollyannak hivém, kik között Szamosvári ábrándozó és heves lelke csillapúlást szerezhet. A' megismertetés megtörtént, de fájdalom veszedelmes következésekkel — Szamosvári azóta Szegfyéknél mindennapos 's Ottíliának ábrándozó imádója.

Az úr, tisztelt barátom, be lévén avatva Ottília' környűlményeibe, azonnal fogja érteni, hogy Szamosvári szenvedélye e' lyányka iránt jó következéseket maga után nem vonhat. Én Ottília' atyját jobban ismerem, minthogy Szamosvárira nézve legkisebb kedvező reménnyel is biztathatnám magamat. Ottíliának vagy Wallberg' keze, vagy legfelebb klastromi élet között lehetend választást tennie; sőt kérdés, ha atyja' meghajthatatlan makacsságát ez utóbbikra rá lehetend e birni. — Íme elébe terjesztém az úrnak,

tisztelt barátom, a' dolog' állását, gondolkodjék róla mint lehetne a' veszélyt, mellyet e' szerelmi szövetkezés támaszthat, elhárítani. Talán jó volna ezeket így tisztán Szamosvári elébe terjeszteni, 's arra birni őt, hogy az Ottíliával való szövetkezéssel hagyna-fel. Az úrnak nagy befolyása lehet reá, ne sajnálja fáradságait; azok minden bizonnyal a' mindkettőnk által szeretett Szamosvári' boldogságát eszközlendik. — A' mi állásunk ez ügyben felette kényes. Szamosvárit mindnyájan tiszteljük 's szivünkből szeretjük. Ő egy igen jeles tehetségű 's szeretetre méltó ember: de felette érzékeny 's könnyen ingerelhető, rettegünk őt megsérteni. A' szerencsétlen, szenvedő lyánykával valamelly kedvetlenséget éreztetni szinte nehezen esik a' szívnek 's így egyedűl az úrban van minden reményünk, bizodalmunk. A' csomó annál szövevényesebb, minthogy a' lyányka igen elzárkozott természete mellett is nem látszik egészen érzéketlen lenni Szamosvári iránt.

Legyen az úr, édes barátom, szíves velem közleni, micsoda lépésre tökélendi-el magát.

Értekeznünk egymással e' nehéz dologban talán nem leszen szükségtelen. Tisztelő barátja

Dr. Várkonyi.

Sept. 25.

Az úrnak, édes barátom, Szamosvárihoz írt levele — mellyet velem másolatban közöl — igen jól van gondolva 's lelkemből látszik kiírva lenni. Elvárjuk, millyetén foganatja leend. Úgy hiszem már el fogott hozzá jutni. Ne terheltessék válaszát, mellyet tőle venni fog, a' mennyiben a' tudva lévő tárgyat érdeklendi, velem közleni. Minthogy Ottília iránti viszonyairól velem még mind e' mai napig nem szólott, hihetőleg most is tartózkodni fog említésétől 's így csak az úrtól várhatok értesítést a' Szamosvári' gondolkodása felől.

Octob. 1.

Szomorú dolog, a' mit az úr, édes barátom a' tudva lévő tárgyban jelent. Azok szerint tehát le kell mondanunk legparányibb reményeinkről

is szándékunk' jó foganatja iránt. Igy kénytelen vagyok magamat az utósó, a' legkedvetlenebb lépésre eltökélni, kénytelen vagyok magával Szamosvárival szólni. Az nem szereti barátját, ki veszély' szélén látván nem ügyekszik őt az örvény mellől vissza rántani: de képzelheti az úr, édes barátom, mi nehéz tisztet vállalok magamra.

Octob 7.

Aggodalomban vagyok a' dolog' kimenetele iránt. Szépfalvitól levelet vettünk, melly jelenti, hogy November' elején itt leszen Wallberggel 's egyszersmind meghatározza Nov. 11d. a' jegyváltás' napját. Nem volt mit tennünk, közleni kellett a' levelet Ottíliával. Képzelheti az úr, melly mennykő csapás volt ez a' szegény lyánykának. Nem sírt: de arczulata festé, hogy belsejét mélyebb kínok dúlják, mint a' sírás' fájdalmai. Midőn érzései első eltompulásokból magokhoz tértek, egyik ájulásból másba esett. Tegnap óta enyhűlni látszanak gyötrelmei, a' mit Szamosvárinak lehet köszönnünk, ki tegnap egész dél előtt ágya mellett ült 's biztató tehetségeinek minden hatalmát

egybegyüjté a' beteg' lelkében jó reményeket ébreszteni, hogy Wallberg más gondolatokra térend, 's akkor atyját is reá lehet beszélni majd, hogy szándékát a' klastromi élet iránt jóvá hagyja. — Csudálatos leszen az úr előtt a' mit mondok, mert az előttem is csudálatos vala, hogy Szamosvári Ottília' klastromi szándékairól szólhat, de a' dolog nincs különben. Úgy látszik, hogy Szamosvári erre rég el van készűlve, mivel jól érti, hogy e' szövevényes környűletek közt ő Ottília' birtokára soha számot nem tarthat. Szándéka egyedűl az, hogy a' szeretett leányt boldognak tudhassa 's a' klastromi életet Ottília mindig úgy festé, mint vágyainak fő, utósó és legszentebb czélját. Csak így lehet megérteni ez erős resignatiót.

Octob. 13.

Rettegek Szamosvári miatt. Ma először szólt velem Ottíliáról, 's először nyílt-meg előttem. A' harcz, melly belsejében háborog, mellynek tanúja valék, leírhatatlan. Oh, édes barátom, ha az úr őt láthatá vala, nem fojthatta volna el

keservét a' szegény ifju' gyötrődésein. Nyakamba borúlt és siratá Ottíliát mint rá nézve minden kinézések szerint már megholtat. Én mindeneket mondtam vigasztalására; egy kissé csillapodni látszott. Resignátiójában nincs ugyan olly lélekcsend, mellyet ohajtani lehetne, azonban e' tekintetben még is meg tudnék nyugonni, ha más gondolat nem rémítene, melly a' közte 's Wallberg közötti viszonyból támadhat. Midőn Wallberg' nevét említettem neki, fellázadt benne minden indulat, nem lehet azon hitből kivenni, hogy Wallberg ne legyen ez egész szövevénynek oka. — Ismeri az úr heves természetet 's ha azt mondom, hogy Wallberg e' tekintetben hozzá egészen hasonló, vagy talán még több, 's hogy e' két lángnak öszvecsattannia melly könnyü, hogy...'s tb — az úr érteni fogja rettegésemet.

Ottília igen roszúl van 's alig ha el nem veszítjük szegényt. Én úgy hiszem, Szamosvári' társasága e' leánynak minden érzéseit fölverte álmokból 's a' klastromi életben nem fogná azon belső csendet feltalálni, mellyel mind magát mind másokat biztat.

October' 26.

Szívesen teljesítem, a' mire az úr, édes barátom, kér, 's megírok mindent a' mi történni fog. Adná az ég, túl volnánk már rajta. Fejem egy idő óta igen zavart 's nem lelem nyugtomat.

Jó volna Szamosvári' anyjával néhány szót tudatni fia iránt. Mondjon-el az úr annyit, a' mennyit jónak látand; mindent talán nem kell tudatni. — Egy hét mulva venni fogja levelemet 's belőle megérteni mi történt legyen.

November' 9.

Ma várjuk Szépfalvit. E' fél ív készen áll asztalomon az úr' számára, hogy megírjam a' mik történni fognak. — Szamosvári az imént hagya-el. Rendkivűl fel van lázadva vére, meg kellett kérnem, hogy így Ottíliát ma ne látogassameg 's ezt azért, hogy távol tartsam. Borzadok annak képzeletétől, hogy Wallberggel ott találkozzék. — Ottíliának szava igen elgyengűlt, gyakran beszél magán kivűl. Felgyógyultához kevés a' remény.

Nov. 10. estve.

Megtörtént a' mitől rettegtem. Szépfalviék megérkeztek. Wallberg már tudta Szamosvári' szenvedélyét Ottíliához. Szegfyéknél találkoztak. Wallberg szemrehányást teve Szamosvárinak. Heves vala az egybekapás 's Szamosvári párviadalra hívta Wallberget. Két katona tiszt volt a' secundans. Ma reggeli hatkor volt a' viadal kinn a' szomszéd erdőben. Szamosvári sérelem nélkűl jött vissza; Wallberget kocsin hozták ájulások közt. Bal vállát öszvezúzta a' lövés. — Szamosvárinak tanácslák, hagyja-el ez országot mielőtt még Wallberg életben van: de ő távozni nem akar Úgy látszik elméje háborog.

Nov. 11. esti 11 órakor.

Ottília magán kivűl van. Valamelly gondatlan ágya körűl elmondá mi történt.

Egy negyeddel később.

Ottília' szava elállott, szemei húnyva vannak. Éjfélig megválik mire fordúl dolga.

Éjfél után 4 órakor.

Magához jött. Előhozatá tűkör fiókját 's egy csomót kezembe ada azon kéréssel, hogy holta után égetném-el. Úgy tetszik Szamosvári' kézíratai.

Egy órával később.

Irtóztató szenvedésekkel kell küzködnie. Nem szól, kínjait szíve' sebes dobogása jelenti.

Reggeli 5kor.

Túl van szenvedésein. Az utósó perczben atyját kivánta magához. Midőn belépne keze után nyult 's megcsókolván azt, minden vonaglások nélkűl csendesen elszunnyadott.

Nov. 12.

Ma reggel Szamosvári őrjöngve rohant a' szobába, hol a' halott kiterítve fekszik. Kórházba kellett vitetnem. Tettei azt mutatják, hogy elméje meg van háborodva. — Wallberg magához jött. Orvosa bízik hogy a' seb nem veszedelmes 's életéért nincs ok aggódni.

November' 20.

Ne szóljon az úr, édes barátom, Szamosvári' anyjának fia' baja felől. Jó reményeink vannak felgyógyulása iránt. Hogy Wallberg életben van annak hallása sokat segített rajta.

Ottíliat ma temettük-el. Guszti vígasztalhatatlan, mert nénjét rendkivűl szerette. Képzelheti az úr fájdalmunk' nagyságát a' mindnyájunk által annyira szeretett leány' halálán.

Bajza.

A' LÁTOGATÓK.

Lányka, ha lassu dobajt hallasz 's ajtódon az álmok'
Tűnedezése között szellemi hármas ütést,
Meg ne ijedj: mi vagyunk, a' hív éj, hív szeretőd én,
'S a' ki vezérem volt 's őröm is, a' szerelem.

Csaba.

NÉPDALOK.

1.

Nem hittem én, de már hiszem,
Hogy szerelmem búraviszen,
Búra viszen bú bánatra,
Ezer gyötrő gondolatra.

Piros orczám, hová levél?
Hervadsz mint az őszi levél
'S mint a' homokban nőtt bokor,
Mellyet belep a' fojtó por.

Elbolygok én a' mezőre,
Mezőről a' vad erdőre,
Vad erdőről a' hegyekre
A' hegyek' legtetejére.

Talán enyhít a' zöld mező,
Keménnyé tesz a' vad erdő;
'S a' nagy hegynek nagy a' szele,
Tán elviszi búmat vele.

De nincs sehol maradásom,
Visszaragad vonzódásom,
Visszaragad Erzsikéhez,
Szívem édes kedveltéhez.

2.

Piros hajnal' szép sugára,
Mért nyílsz szívem' fájdalmára?
Mit ér nekem fényes lángod,
Ha rózsámat nem mutatod?

Tisztán süt a' nap a' földre,
Zöld színt von a' síkmezőkre;
Ha rózsám rám tekintene
Én szívem is kiderűlne.

Sötét az éj, csendesség van,
Minden nyugszik mély álomban:
De én, rózsám, ébren vagyok,
Rólad ébren álmodozok.

Mi lelt engem, hová legyek?
Szivem mitől ollyan beteg?
Kökény szemű leány' arcza!
Az vitt engem bubánatra.

3.

Lángba borúl az ég
Ha a' nap enyészik,
Pirúl a' kis leány
Ha legények nézik.
Gondolja magában:
Mit bámúl ez a' nép?
Mert a' kis bohó még
Nem tudja, hogy olly szép.

Nem tudja, hogy olly szép
Mint a' piros alma,
Nem ismeri mi a'
Szerelem' hatalma.
Megfordúl, elszalad,
Mulat anyja körűl
'S hogy nem követik őt
A' legények örűl.

De lesz még olly idő,
Pedig nem sokára,
Hogy epedve néz a'
Legények' sorára;
A' legszebbik után
Titkon fog sohajtni,
'S ha akarna sem tud
Előle szaladni.

4.

Gilicze turbékol
A' jegenyén,
Kincsem' háza előtt
Búsulok én.

Be kár hogy ablaka
Olly igen szük,
Hogy egymást benne nem
Ölelhetjük.

En be nem mehetek
Ő pedig ki,
Észre vesz az útczán
Még valaki.

Csak csókot sem adhat
'S vehet ajkam,
A' ráma-szálkákba
Akad hajam.

Rohadjon-el a' fád,
Gonosz ablak,
Vagy minden szerestűl
Kiszakasztlak.

Mért tiltod-el tőlem
Szeretőmet,
Hogy ne ölelhessem
'S ő engemet?

5.

Anyám, édes anyám,
Mit mivéltél velem,
Hogy nem adtál annak,
Kiért ég kebelem?
Nem adtál Endrének,
'S a' szegény bujába
Messze bujdosni ment
A' széles világba.

Elment, elbujdosott,
Isten tudja hova?
Ilka, nem látsz többé!
Ez volt végső szova.
Elment 's nagy sebesen
Duna felé tartott,
Én uram, istenem!
Tán bele is ugrott.

Hervadj, már violám,
Szép kerti virágom,
Kis madár, ne csattogj
A' zöld nyárfa-ágon.
Nincs, kinek bokrétát
Kössek kalapjára,
Nincs kivel hallgassak
Kis madár' szovára.

Édes anyám, adj lent
Két három orsóra,
A' mennyi elég lesz
Egy szemborítóra;
Felfonom 's könnyemmel
Meg is fejérítem,
Ugy sem élek soká,
Szememre terítem.

Cz.

FOGLALAT.

Bajza.

Egy lyányka' sírján . . . . . lap 169
A' távozóhoz . . . . . „ 262
Ottília, román levelekben . . . . . „ 307

Budapesti Sz. J.

Epigrammák a' görög anthologiából . . . „ 301

Csaba.

A' haldokló . . . . . „ 78
A' patakhoz . . . . . „ 300
A' szerelemhez . . . . . „ 305
A' látogatók . . . . . „ 372

Cz.

Népdalok . . . . . „ 373

Czuczor.

Botond, hőskölteméný . . . . . „ 41

Karloviczi Sz. J.

Marko királyfi' halála . . . . . „ 171
Serbus dalok . . . . . „ 263

Kazinczy Ferencz.

Gr. Sz. I-hoz . . . . . „ 267

Kovács Pál.

Jaj be jó fi vagyok én! elbeszélés . . . „ 1
A' lúdczomb, elbeszélés . . . . . „ 271

Külcsey.

A' köny . . . . . 1.
Sírtuli szózat . . . . . .
Barátság 's szerelem . . . . . .

Lukács Lajos.

A' péntek, elbeszélés . . . . . „ 103

Makáry.

Az álmok, sonett . . . . . „ 264

B. Mednyánszky Alajos.

A' fogoly herczeg, historiai rege . . . . „ 79

Szenvey.

Ábrándozás . . . . . „ 180
A' sír . . . . . „ 299

Vörösmarty.

Salamon, balláda . . . . . „ 99
Az átok . . . . . „ 179
A' kincskeresők, szomorújáték négy felv. . „ 180

JAVÍTÁSOK.

Lap	149	sor	8	tárom	túrom
—	211	—	22	olly is	is olly
—	212	—	22	mint	min
—	226	—	4	nommá	nyommá
—	—	—	18	modottad	mondottad
—	261	—	6	zászlajának	zászlajoknak
—	270	—	16	egy egykét	egykét
—	264	—	15	almok	álmok
—	356	—	2	elgondom	elgondolom